

Marius David Cruceru

Întoarcerea din Oglindă

vademecum de periegeză

Editura Risoprint

Marius David Cruceru

Întoarcerea din Oglindă

2006

Coperta: Flavius Petrișor
Imaginea de pe copertă: Marius Cruceru

Copyright © Marius David Cruceru, 2006

Director: Gheorghe Pop
Redactor șef: Mircea Drăgan

Tehnoredactare computerizată: Marius David Cruceru

Corectură, editare stilistică și literară: Natan Mladin

Editare teologică: Dorin Hnatiuc

Editare literară: Anca și Mihai Suciu, la articolele publicate în
„Creștinul Azi”

Marius David Cruceru

Întoarcerea din oglindă

vademecum de periegeză.

Risoprint,
Cluj-Napoca, 2006

*De Crăciun 2006,
Copiilor mei, Neriah și Naum Lucas,
ca să se înțelepțească
privind viața pieziș și lumea invers*

*Cu dragoste, soției mele, Ana-Natalia,
care m-a învățat să citesc Biblia simplu și cu bun simț,
să privesc lumea pe ocolite,
pentru a putea privi la Dumnezeu drept, dar cu sfială.*

CUPRINS

Prolog: <i>Răs-tălmăcirea</i> . Privind pieziș lumea sucită.....	9
<i>Carpe Diem!</i> Despre „vreme” și „moment”, Efeseni 5:16.....	19
<i>Neam și Stat</i> . Despre intrarea în Europa, Apocalipsa 7:9–10.....	25
<i>Excelența voastră, ucenicul meu!</i> Despre ucenicie, Luca 1:1-4.....	33
<i>Astorgoii</i> . Despre „nesimțire” și „entuziasm”, Romani 1:29-31	43
<i>Gîndul de bine și gîndul lui Cristos</i> . Despre slujire, Ioan 13:1-3	61
<i>Volnic, trebnic, mernic și ispravnic</i> . 1 Corinteni 15:42.....	73
<i>Îm-pielîțat și în-chipuit</i> . 2 Corinteni 11:14.....	87
<i>Povara greșelii și a sinelui</i> . Despre blîndețe, Galateni 6:1-5	89
<i>Roșcova Vesela</i> . Despre „bună-stare”, Proverbe 3:1-10.....	99
<i>Crăciunul cel mai scump</i> . Despre cele de sus, Coloseni 3:1-3	123
<i>Totul totului tot</i> . Despre relația cu Dumnezeu, 2 Petru 1	137
<i>Musafîru lu' Dumnezău!</i> Despre moarte, Psalmul 23	157
<i>Să vezi și să nu crezi!</i> Despre „ne-vedere”, Romani 10:14-17	169
<i>Deus pro nobis</i> . Despre Pruncul-Părinte, Isaia 9:6.....	195
<i>Scenă cu prunc și bărbați</i> . Despre sensibilitate, Luca 2:8-16	207
<i>Fericirile</i> . Despre rînduiala răsturnărilor, Matei 5:1-12.....	219
Epilog: <i>Binele-rău</i> . Despre „cel mai bine”, Eclesiastul 12:14.....	235

Noi răsturnăm izvodirile minții
și orice înălțime,
care se ridică împotriva
cunoștinței lui Dumnezeu;
și orice gînd îl facem rob
ascultării de Cristos.
2 Corinteni 10:5

Prolog: *Răs-tălmăcirea. Privind pieziș lumea sucită*

Iacov 1:23 Căci dacă ascultă cineva Cuvântul,
și nu-l împlinește cu fapta, seamănă cu un om,
care își privește fața firească într-o oglindă;

1 Ioan 2:16 Căci tot ce este în lume:
pofta firii pămîntești, pofta ochilor și lăudăroșia vieții,
nu este de la Tatăl, ci din lume.

Pentru a-și încrîpta ideile se pare că Leonardo da Vinci avea obiceiul de a scrie în oglindă. Numai privind invers textul, răsturnat în oglindă, ai fi putut citi drept. Își întorcea scrisul pe dos și doar oglinda mai putea îndrepta ceea ce părea o mîzgăleală de neînțeles. Oglinda devine instrument hermeneutic față de scris și privirea în oglindă în sine este act hermenutic. Sucirea de pe foaie, realitate palpabilă și văzută, este cu totul *în-dreptată* numai în acel spațiu care de fapt nu există, în „cealaltă” realitate a vizibilului. Dincoace de oglindă este lumea așa cum este. Dincolo de oglindă este o lume care nu există decît pe retina noastră, la distanță egală, în spatele oglinzii. O vedem, dar nu „este”, în felul în care lucrurile sunt. „Ceea ce pare că este” nu este bun, dar sunt lucruri care nu sunt și trebuie chemate în ființă ca și cum ar fi¹, fiind bune și reflectate pe o retină în formare, în ochi ai credinței, privire lăuntrică.

Răsturnarea din oglindă devine ceea ce este cu totul adevărat, deși se pare că nu îi este posibilă și admisă existența. Suprafața vălurită a apelor, reflectarea, este mai adevărată decît ceea ce vezi privind drept, reflectatul. Aceasta pare că este în armonie cu Platon care caută dincolo de cele ce se văd vălurite,

¹ Romani 4:17 după cum este scris: „Te-am rânduit să fii tatăl multor neamuri.” El, adică, este tatăl nostru înaintea lui Dumnezeu, în care a crezut, care înviază morții, și care cheamă lucrurile care nu Sunt, ca și cum ar fi.

sursa umbrelor de pe peretele peșterii². Adevărul celui ce privește dincolo de lucrurile care par a fi este dincolo de suprafață, în adâncul textelor, sau deasupra lor, în aerul de deasupra suprafeței mișcătoare a celor ce se văd, nu pe peretele peșterii lui Platon, ci dincolo de acesta, într-o nouă creație. Ceea ce este cu totul adevărat este „dincolo” de oglindă, dar fără oglindă nu vom fi avut nici cea mai timidă intuiție a ceea ce este acolo.

Dacă lumea este pe dos, înseamnă că numai *oglundirea* arată lucrurile drept, iar pentru a vedea drept trebuie să luăm drept bună numai imaginea din Oglindă. Întoarcerea din Oglindă este adevărul, și pentru a afla adevărul trebuie să ne întoarcem *spre* Oglindă, să privim *în* Oglindă, să luăm seama la ceea ce se vede *din* Oglindă.

Lumea pare luminoasă, *kosmos-ul* pare cosmetic, bine întemeiat și îndreptat, dar este pe dos, întunecos și cu totul sucit. Din cauza aceasta, pentru a înțelege lumea și pentru a o îndrepta trebuie să ne-o oglindim în singura Oglindă dreaptă și clară, Cuvântul lui Dumnezeu³, cheie de desfacere a înțelesurilor lumii, oglinda-text. Acesta este un prim înțeles al Oglinzii.

Pe de altă parte, viața trebuie privită și capătă sens, dacă o vom fi privit în oglindirea care se naște pe suprafața Apei Vieții, Cristos, oglindirea Slavei Tatălui deopotrivă⁴. În

² Platon, Republica, cartea a VII-a, 514-515, în Platon, *Republica*, Universitas, trad. Andrei Cornea, 1998, pp. 89-92. „Iar dacă l-ar sili să privească spre lumina însăși, nu crezi că l-ar dura ochii și că ar da fuga îndărăt, întorcându-se spre acele lucruri pe care poate să le vadă și le-ar socoti pe acestea, în fapt, mai sigure decât cele arătate?” ibidem p. 93

³ Iacov 1:23

⁴ Evrei 1:3 El, care este oglindirea slavei Lui și întipărirea Ființei Lui și care ține toate lucrurile cu Cuvântul puterii Lui, a făcut curățirea păcatelor și a șezut la dreapta Măririi în locurile prea înalte. (de fapt, „strălucirea” Slavei Lui)

Cristos, chip văzut al Dumnezeului nevăzut⁵, ni se oglindește Tatăl, iar Cristos ne oglindește pe noi față de Tatăl, pentru Tatăl. La Cristos noi putem privi țință, drept spre El⁶, dar pe Tatăl nimeni nu L-a văzut, numai Fiul. Tatăl îl privește țință pe Fiul, și, în El, ne vede sfințiți.

Aceasta este o dublă oglindire: noi, prin Cristos față de Tatăl; Tatăl, prin Cristos față de noi. A privi drept spre Tatăl, acum din acest veac, din mijlocul lumii care zace în cel rău, este imposibil. Pentru această vreme pe Tatăl trebuie să îl privim pieziș, oglindit în Fiul, pînă va veni vremea să Îl vedem față către Față.

Nu numai Tatăl se face de înțeles prin Fiul pentru noi. Lumea însăși capătă înțeles doar dacă Lumina Lumii se abate asupra ei. Atunci, în multele văluriri și reflexii, răsfrîngeri de lumină pe unduiri, vom vedea nevălurit, neumbrit și cu totul drept, Adevărul. Suntem într-un veac rău, într-un *aion*, o generație care privește de bun ceea ce este rău⁷ și răul îl numește bine; o generație care, dacă se crede înțeleaptă și tare, trebuie privită prin nebunie și slăbiciune, adică strîmb și pe dos.⁸ Normalul ei este inversiunea, și doar răsturnarea izvodirilor⁹ ne poate așeza mintea între învățăturile de bun simț, de dreptate, de judecată și nepărtinire.¹⁰

⁵ Coloseni 1:15 El este chipul Dumnezeului celui nevăzut, cel întâi-născut din toată zidirea.

⁶ Evrei 12:2 Să ne uităm țință la Căpetenia și Desăvârșirea credinței noastre, adică la Isus, care, pentru bucuria care-I era pusă înaintea, a suferit crucea, a disprețuit rușinea, și șade la dreapta scaunului de domnie al lui Dumnezeu.

⁷ Romani 1:32 Și, cu toate că știu Hotărârea lui Dumnezeu, că cei ce fac asemenea lucruri, Sunt vrednici de moarte, totuși, ei nu numai că le fac, dar și găsesc de buni pe cei ce le fac.

⁸ 1 Corinteni 1:25 Căci nebunia lui Dumnezeu, este mai înțeleaptă decât oamenii; și slăbiciunea lui Dumnezeu, este mai tare decât oamenii.

⁹ 2 Corinteni 10:5 Noi răsturnăm izvodirile minții și orice înălțime, care se ridică împotriva cunoștinței lui Dumnezeu; și orice gând îl facem rob ascultării de Hristos.

¹⁰ Proverbe 1:3

Viața este amăgitoare și răpitoare. Viața ca *bios* ne devorează după ce ne va fi ademenit precum privirea unui șarpe hapsîn care își hipnotizează prada pentru a o înghiți. De aceea și lumea și viața trebuie privite pieziș, cu coada ochiului, pe furiș, pîndind-o pentru a culege clipele și a smulge vremea, atunci cînd n-o putem răscumpăra. Drept merită să privim doar la cele care nu se văd. Prin credință merită să ne uităm cu ochii larg deschiși la Cel care este ținta neprihănirii noastre.

Viața pe care am petrecut-o este deja *expirată*, sunt momente pe care nu le mai putem întoarce, au murit față de noi, au *expirat*, dar Textul prin care ne putem privi trecutul este tot timpul inspirat, chiar și în vremea regretelor. A privi momentele expirate prin textul inspirat este terapeutic și ne poate ajuta să trăim altfel în veacul de acum, în discontinuitate față de trecut¹¹. Răsturnare este și aceasta, întoarcere față de trecutul expirat, vindecați de textul inspirat, pentru a putea respira ca ființe noi. Viața ne scurge viața și, pentru a-i supraviețui, merită încercată abandonarea în moartea lui Cristos pentru a câștiga o nouă viață¹², viața ca *zoe*. Pentru a trăi trebuie să fi murit mai întîi, pentru a privi drept trebuie să privești invers și pieziș. Pentru a trăi, trebuie să te întorci față de viață și stînd strîmb față de ea, să fii drept față de Dumnezeu.

Întoarcerea în Oglindă înseamnă, deopotrivă, *întoarcerea la Oglinda* Cuvîntului pentru a-l citi senin și odihnitor. *Întoarcerea din Oglindă* este un mijloc de interpretare a lumii strîmbe, înțelegînd că *dreptul* este acolo, dincolo de suprafața lucioasă și nu dincoace: aceasta înseamnă că putem lua de bine doar imaginea întoarsă pe dos de Domnul. *Întoarcerea față de Oglindă* este, de asemenea, o strîmbare față de lume pentru a

¹¹ Tit 2:12 și ne învață s-o rupem cu păgînatatea și cu poftele lumești, și să trăim în veacul de acum cu cumpătare, dreptate și evlavie,

¹² 2 Timotei 2:11 Adevărat este cuvîntul acesta: dacă am murit împreună cu El, vom și trăi împreună cu El.

privi nu ceea ce este oglindit, lumea, ci a privi chiar Oglinda Însăși.

Oglinda Cuvîntului este o expresie voit ambiguă, este oglindă a *cuvîntului-text* și este Oglindă a *Cuvîntului-Dumnezeu*, Cristosul. După cum ne este dat *cuvînt-text* și *Cuvînt-întrupat*, oglinda este Cuvîntul lui Dumnezeu, cel scris, după cum ne spune Iacov și Oglindă, într-un alt doilea sens, fără a extinde periculos metafora, este Cristosul nostru. Să ne întoarcem, deci, la Oglindă.

Textele care urmează, mai mult de jumătate apărute în ultimii zece ani în Revista *Creștinul Azi*¹³, cu bunăvoința și editarea Ancăi și a lui Mihai Suciu, reprezintă doar o parte a unui proiect mai larg de abordare a unor fragmente din Sfintele Scripturi printr-o cheie hermeneutică diferită, nu neapărat originală și rod al unei investigații academice sterile. Articolele, scrise în stil eseistic, uneori la limita jurnalului literar, nu reprezintă altceva decît exerciții de *răsturnare în oglindă* a unor fragmente de viață „pentru uz personal” pentru a pune în evidență modul de abordare, nu metodologia științifică sau rezultatele cercetării, așa cum s-ar aștepta de la un manual de exegeză. Mai mare decît satisfacția studiului teologic sau filologic făcut cu acribie este bucuria că am găsit răsturnarea categoriilor ca mijloc de îndreptare a gândirii,

¹³ "Carpe Diem", noiembrie-decembrie 1996 (57-58), „De la Babel spre Europa – câteva cugetări din perspectiva teologiei personaliste cu privire la *intrarea în Europa*” iunie-iulie /1997, (64-65) "Excelența voastră, ucenicul meu" nr. 4/2001 (73), "Astorgoii și entuziasmul" nr. 1/2002 (76), "Identitatea în slujire", nr. 3/2002 (78), "Oameni mici și blînzi pentru sarcini mari și fapte de glorie", nr. 1/2003 (81), "Redefinind fericirea - meditații la cap. 3 (v.1-10) al Cărții Proverbelor", nr. 1/2004 (87), "Crăciunul cel mai ieftin" nr. 6/2004 (92), "Totul totului tot - prețul relației cu Dumnezeu" nr. 2/2005 (93), "Din valea umbrelor morții la nunta Mielului" nr. 2/2006 (99)

ambiguitatea ca metodă de demonstrație, anticlimax-ul ca punct culminant.

Acestea, împreună cu altele, presărînd între texte meditații de sărbători, am dorit să le facem ca un dar în apropierea sărbătorilor în primul rînd copiilor noștri, Neriah și Naum, dar și copiilor noștri spirituali, tinerilor din biserica din Aleșd, studenților de la Universitatea Emanuel, ucenicilor din țară și străinătate pe care am încercat să îi obișnuim să citească viața invers, exact pe dos, căci numai așa o vor înțelege și vor putea trăi „cum se cade” și „cum se cuvine”, chiar dacă lucrurile nu vor fi întotdeauna „ca lumea”.

Această carte este și un fel de „manual” de exegeză, dar nu chiar... Este parte a unui proiect mai larg în care sunt incluse și vor urma cărți ca *I Ioan*, *Iacov* și o analiză a *Predicii de pe Munte. Vade mecum*, înseamnă „vino cu mine”, este o invitație la tipul de învățătură *mimetic*, mai degrabă decît spre cel *diegetic*¹⁴. Este un *în-drumar*, în sensul cel mai concret al cuvîntului, o chemare pe un drum alternativ exegezei școlare, undeva între meditație, predică, eseu, jurnal literar, scrisoare. Aceasta este ceea ce vom numi pentru moment *periegeză*, metodă care va fi dezvoltată din punct de vedere teoretic în studii separate, dar, pentru moment am preferat să începem cu exemple. *Peri* înseamnă „în jurul”. *Periegeza* nu este exegeză, dar este înrudită cu aceasta și nu se exclud una pe cealaltă. Exegeza este un proces ordonat, tehnic, cu metodă, de pătrundere direct în text și de extragere a învățăturilor din ce spune textul. *Periegeza* este un proces de apropiere curtenitoare de text de la distanță spre aproape, cu timiditatea

¹⁴ Opoziția aceasta se regăsește și la Platon și la Aristotel. Prin *mimesis* se transmite ceea ce este de învățat sau povestit prin acțiune, demonstrație și actorie; *diegesis* înseamnă transmiterea prin povestire (narațiune non-fictivă), istorie (anamnetică) sau poveste (ficțiune). Opoziția este între *a arăta cum* și *a vorbi despre*.

îndrăgostitului uneori; alteori cu spiritul jucăuș și poznaș al copiilor care îl trag pe bunic de barbă cu dragoste; ca în zborul planat al unei păsări sălbatice care dă tîrcoale cu răbdare prăzii; sau, alte dăți, agresiv și direct cu lăcomia flămîndului care sfîrtecă textul ca să se hrănească.

Periegeza este un proces descriptiv mai degrabă decît unul analitic, un proces în care am pus pe hîrtie cîte o sclipire din iluminarea care vine uneori tainic din partea Domnului. Este un început timid de literatură „mistică” după ce am scris destule pagini în care logica, raționalitatea și argumentația temeinică au fost criteriile de judecată. Așa cum este o diferență între *cumpărare* și *răscumpărare*, tot așa, dacă exegeza este o *tălmăcire*, periegeza este o *răs-tălmăcire*.

Răs-tălmăcirea aceasta poate fi interpretată în sensul în care *răs* funcționează ca preverb intensiv, nu lexical, modificînd sensul cuvîntului într-un sens negativ¹⁵. *Răs-tălmăcirea*, este o infra-interpretare rezultată din faptul că periegegetul se plasează într-un alt unghi față de colțul din care privește exegetul-filolog. Acest tip de discurs se însoțește cel mai bine cu modul mimetic-peripatetic de educație spre care ar trebui să meargă, deopotrivă cu învățarea *theoretică*, formarea teologului-paroh. La modul cel mai curat, acestea sunt o serie de exerciții de suprapunere a textului biblic asupra gîndurilor pentru a le verifica rectitudinea și temeinicia, trecerea conceptelor printr-un text biblic, fără pretenții tehnice, pentru a le filtra și curăți prin lumina revelației scrise. S-ar putea ca așteptarea multora să fie amăgită de faptul că nu se urmărește un proces tehnic, ordonat de escavare după „ideile din text”, ci sunt prezente gînduri trecute prin texte ca printr-un

¹⁵ În sens negativ răs-tălmăcirea înseamnă deformarea, mistificarea, denaturarea a ceea ce se spune, răs-tălmăcirea, în sensul propus aici înseamnă o interpretare reluată, o revizitare a unor texte tălmăcite deja, dar pentru care se simte nevoia unei re-intepretări în care să se țină seama de direcția pe care însuși textul ne-o sugerează: răsturnarea sensurilor.

ciur. De cele mai multe ori primele gânduri au fost umilite de măreția textului și au rămas acelea din urmă, care, sperăm să fie cele bune și limpezi, chiar dacă nu întotdeauna clare metodic și exacte științific. Dacă nu se va întâmpla asta, Îl lăudăm pe Dumnezeu și pentru că a îngăduit uitarea. Ne dorim ca cititorul, vizitat de Duhul, să uite ceea ce nu este duhovnicesc și să rețină ceea ce îi face inima mai bună și mintea mai înțeleaptă.

Compoziția de față este și o altfel de încercare. Este un pas spre felul de ucenicie dăruit nouă de Domnul, peripatetic, adică în timpul umblărilor prin lume. Multe dintre aceste texte au fost mai întâi discutate pe drumuri de propovăduire, în călătorii misionare, cu Biblia între scaunele din față ale microbuzelor. Este și un jurnal de călătorii misionare. Acesta este motivul pentru care cele mai multe pagini nu respectă canoanele scriiturii de bibliotecă. Acest buchet de texte nu este o propunere de metodă în sensul pedagogic, ci o înmânare de note de lectură asupra Bibliei, în sens peripatetic.

Cartea de față este o îndrumare spre lectura simplă a Sfintelor Scripturi, o lectură liberă de bibliografie și liberă în Duh, , chiar eliberată de constrângerile limbilor clasice, dar cu mare accent pe restaurarea capacității de atenție, studiul detaliilor, revitalizarea intuiției și bunului simț ca instrumente hermenutice fundamentale. Unele texte sunt urmare a unui proces de purgație de falsul academism al notelor abundente de subsol, pentru a iniția *mimesis*-ul ca tehnică de învățare. Ucenicia peripatetică nu este întâmplă în și prin cărți, ci numai față către față. Din această cauză nu ne punem nădejdea în acest text sau în altele să îi conducă pe ucenicii noștri spre dragostea de Cuvânt. Discursul paideutic din paginile care urmează este mai o consemnare a celor întâmplăte deja și este menit, în primul rând să dea socoteală de un obicei, nu să transmită informații. Încercăm să vorbim despre necesitatea

formării unui reflex de a căuta un nou unghi de vedere asupra locului comun, de a privi de unde nu privește nimeni sau de a închide ochii, atunci când toată lumea se miră. Lumea trebuie răsturnată pentru ca viața să poată fi trăită drept și viața trebuie privită pieziș pentru a putea privi pe Domnul drept în ochi, cu îndrăzneală la vremea *parousiei*.

Marius David Cruceru

***Carpe Diem!* Despre „vreme” și „moment”, Efeseni 5:16**

Profesorului Eugen Munteanu,
om cu o putere de muncă impresionantă,
care m-a așezat pentru prima dată
la „bancul” de lucru al filologilor.

Efeseni 5:16 Răscumpărați vremea,
căci zilele sunt rele.

Dictonul lui Horațiu nu a fost foarte popular printre creștini datorită cultivării unui stoicism afișat uneori cu emfază, cu origini la fel de păgâne ca și epicurismul pe care l-am putea bănuî în lozinca de mai sus.

“Bucură-te de clipa prezentă” putea fi tradus de comunitatea creștină ca un îndemn la o viață ușoară, chiar ușuratică – un păcat împotriva sobrietății cerute de la un adevărat copil al Domnului și urmaș al lui Cristos, Cel despre care Evangheliile nu ne spun nicăieri că ar fi rîs sau că s-ar fi “distrat”. De fapt, traducerea corectă a textului este: „smulge clipa, culege momentul”.

Pentru grecul antic – și se știe că latinii precum Horațiu au început să gîndească grecește datorită fenomenului de *interpretatio romana* – existau două noțiuni pentru timp. Se poate trăi în timpul *chronos*, timpul istoriei, timpul curgător, care bate toba în “mersul lumii”, timpul care ne macină – tristă imagine a clepsidrei răsturnate care te apropie de moarte – cauza stresului cotidian, cel ce devorează, acela fiind zeul care și-a mâncat copiii. Dar se poate trăi și în *kairos*, timpul potrivit, momentul profitabil, secunda plină, bătaia de ceas care nu te apropie de moarte, ci de ospățul veșnic. Putem deci privi curgerea vieții ca o succesiune de momente oportune. În

Septuaginta, Ecclesiastul începe în capitolul 3¹⁶ astfel: „este o vreme pentru toate, dar este un moment...” sau un timp al *acum*-ului.

Există un timp al *acum*-ului lui Cristos. *Kairos* este *acum*-ul lui Cristos care, deși avea de săvârșit lucrarea de mîntuire a întregii lumi, își găsește și timp de dialog cu teologul Nicodim, dar și timp de “îrosit” cu Samariteanca la fîntînă. Cristos își trăiește viața moment cu moment, sărbătorind *clipa* potrivită, fără a cădea pradă urgenței de a împlini o misiune atît de glorioasă care i-ar fi putut da durerile de cap specifice omului important, omului de succes care știe că fără el lumea nu se poate roti liniștită.

Cristos are un fel fascinant de a “pierde vremea” fără a irosi vreodată timpul, așa cum orice persoană publică a zilei de azi nu ar mai face. Cristos nu dă voie timpului să *treacă* peste el, ci el *petrece* timpul, fiind în pururea petrecere, fără să se treacă, după cum bine îl obișnuise părășia din veșnicii în veșnicii cu Tatăl și cu Duhul. Așa cum bine observa Steinhardt, Evanghelia abundă în oștețe și petreceri, ba la Petru, ba la Zacheu, unde și cu cine nu te aștepți – șocante însoțiri pentru fariseii care priveau cu indignare la tînărul rabin din Nazaret.

Oare nu era Mîntuitorul destul de pătruns de importanța misiunii Sale? Este greu să trăiești cu o agendă în care ai înmulțiri de pîine, vindecări și predici pe munte, învieri în celălalt capăt al țării și audiențe particulare și totuși, Evanghelia ne lasă să înțelegem că timpul lui Cristos se scurgea altfel decît al nostru, se *petrecea*. Și răscumpărarea vremii ne-a învățat prin culegerea fiecărei clipe și smulgerea momentelor din curgerea vremii.

Poate ospățul și sărbătoarea sunt poarta tainică prin care putem trece dintr-un timp în celălalt, din trecere spre petrecere,

¹⁶ Ecc LXX 3:1 τοῖς πᾶσιν χρόνος καὶ καιρὸς
τῷ παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν

pentru a ne întoarce din nou, după ce vom fi ieșit din mijlocul trudei, înapoi la osteneală. Veselia și bucuria sărbătorii din Cana și Praznicul Corturilor sau Sărbătoarea Luminilor din capitolul 8 din Ioan sau veselia din casele unde vameșii, păcătoșii și femeile fără căpătii luau masa cu Cristos erau poate porțile prin care neinvitații de la colțurile ulițelor intrau la Nuntă, după cum ne spune pilda. Cristos a trăit sărbătorile aici pentru a ne învăța și invita la sărbătoarea de dincolo de istorie, când va să vină veacul viitor.

De fiecare dată când suntem înaintea unei alte sărbători în care celebrăm trecerea Fiului lui Dumnezeu de la timpul veșniciei la timpul trecerii noastre, de la sărbătoarea dinainte de veacuri la veacul nostru, adică întruparea în lume, trebuie să învățăm cum să parcurgem drumul invers străbătut de El. Trebuie să învățăm cum să ieșim din timpul curgător, în care El, Veșnicul a intrat pentru o vreme, pentru a culege clipa încremenită a sărbătorii, pentru a ne obișnui cu lipsa timpului, cu înveșnicirea. Sărbătorim intrarea celui Veșnic în lumea încercată de moarte, venit să ne aducă pe noi la viață veșnică. Sărbătorim că a venit “pentru noi și pentru a noastră mîntuire”, să ne mîntuie și de păcatul unui timp păcătos pe care îl irosim în întuneric – mîntuirea de clepsidra obsedantă și de agende urgente –, pentru a ne aduce odihna promisă în Epistola către Evrei, o odihnă de lucrările noastre și de faptele noastre, odihna celui *astăzi* din capitolul 3, și să ne mîntuiască de *prea tîrziu*–ul neascultării noastre.

A venit Cristos ca să ne mîntuie și de modul în care ne petrecem banalul de fiecare zi. A venit pentru a ne aduce timpul potrivit, momentul profitabil, modul în care se poate trăi în Împărăție, a venit să ne mîntuiască de *obișnuit* și de *cotidian*, confruntîndu-se cu ele și făcînd din fiecare clipă clipa minunii și a extraordinarului, schimbînd mireasma fiecărui moment, o “mireasmă de la viață spre viață”.

Nu trebuie să mai încercăm să fugim de propria noastră viață, de banal și de obișnuit, fiindcă Cristos cel întrupat, pruncul care a a sfințit scutecul și ieslea, a venit să preschimbe toate cele cotidiene în sărbătoare.

Ion Creangă pomenește într-una din scrierile sale o bătrână care spune cam așa: “de-ar fi toate zilele numai pretrecere și veselie și numai o zi de lucru și aceea să fie sărbătoare.” Aceasta a venit Cristos să facă. Este cunoscută predispoziția românului pentru petreceri, pentru chefuri și desfătare la taclale, în zilele de oprire din iureșul zdrobirii cotidiene pentru pîinea de fiecare zi. Oare nu se poate converti și această pornire, oare nu putem da neamului nostru odihnă și de aceste porniri spre bucuria trecătoare a crîșmei? Oare nu se poate întoarce la Cristos și această bucurie a petrecerii în bucuria de a petrece la ospățul veșnic la care ne cheamă Mirele în cele de pe urmă?

O revenire la spiritul Evangheliei ar putea fi întoarcerea la bucuria de a sărbători, de a petrece sărbătorile în Domnul, recuperîndu-ne *simțul sărbătorii*, făcînd exerciții pentru ce ne așteaptă o veșnicie întreagă, pentru că am pierdut predispoziția la a ne simți bine într-o morocăneală și plicticoșenie de care se fac vinovate “tranzițiile” – stări de spirit străine de litera Scripturilor care ne îndeamnă, de la Levitic 23: 41–44 și pînă la Apocalipsa 22, la a petrece sărbătorile în Domnul, pentru că sărbătorile nu sunt “nici ale noastre, nici ale copiilor, nici ale copiilor copiilor noștri”, ci ale Domnului. Poporul ales a păstrat cu sfințenie porunca de a sărbători, trecînd de la *chronos* la *kairos* măcar din cînd în cînd, și pînă a avea modelul lui Cristos de petrecere a timpului în trecere. Cu atît mai mult noi, care am văzut pe Cel în care locuia toată plinătatea Dumnezeirii cum a umplut momentele de plictiseală ale acestei vieți cu serbare, ar trebui să învățăm iarăși să sărbătorim și să ne bucurăm, să ieșim în timpul “demn de pierdut” și de *petrecut* în închinare, prin contemplare și în veselie. Să

învăţăm “să legăm sărbătoarea” așa cum ne învață psalmistul, să ne legăm de sărbători ca “stâlpi de aducere aminte”.

S-a spus despre noi, românii, că, mai ales după 1990, ne-am pierdut acel “simț al sărbătorii”, puterea de a ne bucura unii cu alții chiar și la mai puțin spiritualul cozonac de Paști și la “păgînul” și prea puțin biblicul brad de Crăciun. Oare așa să fie? Am putea fi sare și lumină pentru un neam pus pe chefuri și care nu vede în noi decât niște semi-asceți puțin cam ipocriți și lipsiți de gust, dacă în ziua de sărbătoare am putea să ne desfătăm cu adevărat, cu o bucurie nesimulată, să ne desfătăm de Domnul Sărbătorii, așa cum ne învață Isaia în capitolul 58.

Este iarăși Crăciun. Iată un prilej bun de exerciții pentru a ne recupera simțul sărbătorii și dorința de a *petrece*, dar cu Domnul Întrupat care vine să ne răscumpere timpul și să îl transforme în *clipa de bucurie*. Deci, să ieșim pentru o clipă din timpul care trece pentru a ne bucura de *clipă*, de *acum*, și să împietrim *kairos*-ul, momentul care se înveșnicește într-un stâlp de aducere aminte pentru generațiile care vor urma. Să ne întoarcem din trecere și să răsturnăm felul în care gândim despre timp și vremuri, despre curgere și momente, pentru a trăi așa cum a trăit El.

Carpe diem! Bucurați-vă, iarăși vă zic, bucurați-vă fără a uita de preînchipuirea Ospățului Ceresc...

Neam și Stat. Despre intrarea în Europa, Apocalipsa 7:9–10

Lui Marian Ciucă,
care mi-a fost profesor
și îmi este scump prieten,
aflat undeva în Europa,
cu mulțumiri pentru cele învățate
despre știința de carte și ironia socratică.

După aceea m-am uitat, și iată că era o mare gloată, pe care nu putea să o numere nimeni din orice neam, din orice seminție, din orice norod și de orice limbă, care stătea în picioare înaintea scaunului de domnie și înaintea Mielului, îmbrăcați în haine albe și cu ramuri de finic în mâini și strigau cu glas tare și ziceau: Mîntuirea este a Dumnezeului nostru, care șade pe scaunul de domnie și a Mielului.... (Apocalipsa 7:9–10).

România vrea să intre în Europa.¹⁷ Dar Europa nu cunoaște cozile. Românii însă, știu ce este *statul la coadă* – obicei care s-a așezat natural în tradiția vechilor șezători de la țară. Coada devenise locul de stat la bancuri și povești, loc de creat folclor, mod de eliberare de frustrări. Ca popor, acum așteptăm la coadă pentru a intra în *Europa*,¹⁸ și, așezați frumos în rînd, am început să facem simpozioane, mese rotunde, conferințe și întruniri – formă de expresie a complexului european care ne încearcă mai ales din 1989 încoace.

¹⁷ Acest text a fost scris în 1997, cu 10 ani înainte de 1 ianuarie 2007, data intrării României în UE.

¹⁸ Înțelegem aici nu comunitatea politică numită convențional Europa, ci mai degrabă comunitatea culturală. Considerațiile noastre sunt cu privire la Europa înțeleasă în primul rînd în contextul dinamicii culturale și nu neapărat politico-economice.

La aceste forme noi ale șezătorii românești, toată lumea vrea să afle dacă suntem sau nu în *Europa* sau, dacă nu am ajuns, cât mai avem pînă ajungem acolo. Practicarea unui astfel de *katharsis* comunitar prin discutarea temei amintite devine un fel de modă din ce în ce mai răspîndită. De curînd am participat la o astfel de “masă rotundă” a cărei temă principală a fost definită foarte larg: “spiritualitatea europeană”. Rîndurile de față sunt doar înscrisul gîndurilor proaspete de după întîlnirea cu pricina, la care un istoric, un politolog, un geograf, un poet și un teolog au încercat să definească atît *spiritualitatea*, și cum ar fi cea *europeană*, cât și relația dintre spiritualitatea românească și cea europeană.

A ieșit imediat la iveală complexul de “european-neeuropean” al celui care trăiește într-o țară marginalizată, cu o cultură obscură și necunoscută. Nimeni nu cunoaște în *Europa* prea mulți traducători ai lui Stănescu sau Urmuz, nici chiar ai lui Eminescu, dar în toate limbile bătrînului continent se traduc Shakeaspeare, Camus sau Kafka. Cînd, spre exemplu, în Franța spui *Italia*, fiecare își amintește de “fotbal”, “spaghetti” și “Mafia”, dar se pare că nimeni nu tresare cînd se pomeneste de România. Poate, dac-ai aminti de Transilvania, cineva ar pronunța numele contelui *Dracula*.

Despre noi se știe, de cîtiva ani încoace, de mineriade, de lebede consumate la cină, de orfani și SIDA. Fiecare dintre cei care au trecut granița au simțit încă de la Budapesta disprețul și aerul superior al europeanului de rînd față de noi, românii, balcanici cu miresme de fanariotism.

Suntem sau nu în Europa?

Suntem, din punct de vedere geografic, și nu trebuie să ne facem probleme în această privință, pentru că nimeni nu poate să miște Carpații sau Dunărea, iar *Europa*, încă de pe vremea lui Herodot, este bine delimitată. Istoricește vorbind,

este mai greu de spus dacă am ajuns sau nu în *Europa*, dar nu noi suntem vinovați că am fost la răscruce de drumuri, în mîna tătarilor, a turcilor, a germanilor, a rușilor. Iar Shakeaspeare ar trebui să ne mulțumească pentru că putea scrie pe cînd noi ne luptam cu turcii. Nu noi suntem de vină, istoria ne este datoare. „Nimeni nu construiește într-o intersecție, acolo se pun doar indicatoare.”

Cultural, problema este și mai greu de rezolvat, pentru că în cei 40 de ani de comunism, au fost și alte neamuri care au purtat acest jug, dar polonezii, cehii și maghiarii au încercat să supraviețuiască cultural. Avem, e drept, un Ionesco, un Eliade, un Cioran, și alții pe care îi revendicăm cu mîndrie ca români, dar nici unul dintre aceștia nu a făcut mare caz de misiunea de a spune ceva românesc în cultura europeană. Frustrările lui Cioran sunt o modă franțuzească, teatrul lui Ionesco nu este inspirat chiar din Bărăgan, iar pentru Eliade ar fi fost mai mare fericirea dacă s-ar fi născut în India, nu pe plaiurile mioritice. Ne lăudăm cu valorile românești de peste hotare, și chiar cu Brîncuși care are salon permanent pe aiurea, dar fără să amintim că lucrările i-au fost refuzate la noi și doar americanii l-au înfiat la acea vreme. În intersecție am fi avut marea șansă, dacă tot avem o spiritualitate atît de măreață, să arătăm indicatoarele spre adevăratele valori și să împărtășim neamurilor din jur o cultură în fața căreia nu doar noi să ne extaziem.

E greu de spus dacă suntem sau nu în *Europa*. E greu de spus dacă pentru ceilalți europeni însemnăm ceva și dacă vreun european de la Bruxelles are nevoie de superba atitudine mioritică în fața morții, de frămîntările metafizice ale lui Blaga sau de petrolul de pe la Ploiești.

Se vorbește de cealaltă față a intrării în *Europa* și de primejdiile pierderii identității, ca și cum celelalte neamuri ne-ar curta să intrăm în comunitatea europeană și noi am fi cei care punem condițiile. Singura primejdie cu privire la intrarea

în *Europa* este să nu ne gândim la aceasta, să nu ne mîntuim de nepăsarea gândului cu scuza că politica este o treabă prea murdară pentru un creștin.

De ce trebuie să ne gândim la *Europa* și de ce să ne chinuie ideea intrării în comunitatea europeană, nu numai cu acte în regulă, dar și în comunitatea culturală europeană? Cum ar trebui să ne gândim ca și creștini la *Europa* și la intrarea în rîndul lumii?

Teologia poate aduce spiritul Evangheliei și pentru politica europeană. Scripturile au ceva de spus și pentru modul în care trebuie să ne gândim relația cu celelalte neamuri de la Babel încoace.

Ideea uniunii culturale și economice cu popoarele dimprejur nu este altceva decît tînjirea, *nostalgia*, în sensul etimologic al cuvîntului, după starea de dinainte de Babel – ideal după care alergăm din Ziua Cincizecimii încoace.

Care sunt gîndurile noastre ca și creștini români în *Europa*? Ce are Biserica de spus la dorința neamurilor de a construi un nou turn care să le țină împreună? Un nou Babel – ispită sau binecuvîntare?

Individ și Persoană

Păcatul de care suferim cînd cugetăm la aceste lucruri este că ne pierdem repede în „evenimential”, în funcțional și istoric, fără a gîndi la ontologie, fără a da socoteală de rostul lucrurilor și așezarea pe care Dumnezeu o dă tuturor în istorie.

Ceea ce-i poate oferi politologului teologia este o alternativă teoretică, un model, vreo doi termeni tehnici și un aparat conceptual care să îl ajute să rezolve problema *relației* dintre popoarele Europei, pentru că în *Europa*, pînă la urmă, nu intră România, fiindcă pe România nu a văzut-o nimeni aruncînd hîrtii pe stradă sau pizmuindu-se cu ungurii, ci în

Europa întrăm noi, **eu** și **tu**, cei de la care se cere o altă atitudine față de muncă, o altă atitudine civică, ba chiar o altă atitudine etică, pentru că **eu** și **tu** trebuie să decidem cât de normali ni se par homosexualii și dacă avortul este într-adevăr o gură de libertate.

Problema integrării politice este a mea și a ta, iar noi putem alege să fim *indivizi* sau *persoane*. **Individul** își este sieși suficient, este clientul pentru “turmă”, este cel care înțelege cel mai bine colectivismul gregar. **Individul** își vede de propriul interes și se protejează de orice mișcare spre celălalt, pentru că, practicînd o hermeneutică a suspiciunii, orice *altul* îi poate deveni dușman. **Individul** are lumea sa pe care o construiește ca imperiu în dauna *celuilalt*. **Individul** poate deveni **persoană** atunci cînd înțelege că nici un eu nu poate exista fără un *tu*, că relația este cea care ne definește și pe eu și pe tu, că nu turma este legea, ci comuniunea este tipul de relație pentru care am fost creați, că un *altul* îți este necesar pentru a fi tu însuși. **Persoana** trăiește prin alții și se bucură de alții. Slujindu-i pe alții, individul trăiește între alții și se folosește de alții.

A fi **Persoană** învățăm de la Dumnezeu. Din Scripturi descoperim că Dumnezeu s-a descoperit ca Tată, Fiu și Duh, o Dumnezeire, însă trei **Persoane**. Tatăl și Fiul și Duhul trăiesc în pururea petrecere din veșnicie în veșnicie, bucurîndu-se de dragostea pe care fiecare Persoană o dăruiește spre împlinirea Celeilalte. Tatăl nu atentează la identitatea Fiului, nici Fiul nu-L sufocă pe Duhul, iar Duhul aduce lumină asupra Fiului și Tatălui, aducîndu-ne aminte cuvintele Fiului, cuvinte pe care Fiul le-a vestit de la Tatăl. Aceasta este întrepătrunderea fără amestec, dialogul fără absorbție, relația care nu confiscă, ci care zidește, împlinește, desăvîrșește. Este *Perihoreza*, pururea comuniune în unitate, fără a se pierde Treimea. De aici deducem modelul perihoretic, model care dă socoteală de relațiile dintre Persoanele Sfintei Treimi. Acest tip de relații ar

putea fi aplicate și la comunitățile care viețuiesc în istorie (s-a scris destul despre modelul perihoretic trinitar care ne-ar putea ajuta să dezvoltăm o nouă eclesiologie).

Pornind de la modelul *perihoretic*, modelul relațiilor care există în Treime, pornind de la distincția care a fost făcută între *individ* și *persoană*, avem instrumentele necesare pentru a prelucra un nou model care să ne ajute să luăm în discuție relațiile dintre popoare. Am vrea să propunem doi termeni tehnici pentru discuția noastră, termeni cărora să le determinăm aria semantică pentru ca tensiunea creată între sensuri să ne slujească.

Stat și Neam

Așa cum există distincția între *individ* și *persoană*, așa putem vedea distincția între *Stat* și *Neam*. Dacă învățăm de la Tatăl, Fiul și Duhul cum să fim Persoane, cum să fim Neam putem învăța observînd modul în care Aceștia Trei viețuiesc împreună în Părtășie, ca și comuniune de persoane.

Prin stat ne exprimăm unitatea politică și economică a tuturor, ca popor, ca neam. Este bine cunoscută lozinca *Statul Suntem noi*, dar nimeni nu poate spune eu sau tu suntem Statul. Tu și Eu suntem români, suntem de același *neam*. Apartenența mea la Statul român nu are o dimensiune relațională și este chiar opțională. Îmi ajunge o schimbare de pașaport și nu mai aparțin Statului, dar nici chiar plecările clandestine nu pot schimba faptul că sunt de același neam cu tine, nici schimbarea de pașaport nu ajunge, poate doar schimbarea de sînge. Conceptul de *Neam* are dimensiunea relațională, personală în care se poate judeca spiritualitatea românească, pe cînd Statul este o reflectare a intereselor individului, individ care se organizează politic și economic. Dar Statul nu poate reflecta

spiritualitatea și cultura. Doar un Neam are cultură și spiritualitate care se nasc din dialogul personal.

Putem intra repede ca și *STAT* în *Europa* și, mai nou, în NATO (că tot se discută aprins din piață pînă-n președinție); mai avem ceva de reglat pe la armată, cîte ceva în domeniul drumurilor, unele lucruri în domeniul economiei de piață și a relațiilor cu statele dimprejur, și altele...

Mai greu este să intrăm în *Europa* ca și *NEAM*, înțelegîndu-ne pe noi înșine ca neam între neamuri, ca unii care trebuie să intrăm în dialog cu bulgarul, cu rusul, cu francezul, cu englezul, fără însă a ne pierde identitatea de neam și avînd o puternică conștiință a acelui personalism dialogic de tip EU–TU, pentru a aduce ceea ce este românesc frumos pentru bulgar și pentru a împrumuta de la ceh ceea ce poate desăvîrși neamul meu, fără însă a ne sufoca, fără a ne înghiți și absorbi reciproc, ci oglindindu-ne unii în ceilalți.

Fiind *persoane*, căutăm *comuniunea*. Ca *neamuri*, căutăm unitatea, dar nu a unui nou turn, ci ca un exercițiu pentru doxologia înaintea tronului care se întrevede în Apocalipsa –

Una Biserică alcătuită din multe NEAMURI care își păstrează culoarea națională cu fața spre universal. În Eschata, NEAMURILE vor da slavă lui Dumnezeu, nu STATELE. Vor fi limbi diferite, dar cel mai probabil nu ne vom prezenta cu drapelurile și însemnele naționale.

După aceea m-am uitat, și iată că era o mare gloată, pe care nu putea să o numere nimeni din orice neam, din orice seminție, din orice norod și de orice limbă, care stătea în picioare înaintea scaunului de domnie și înaintea Mielului, îmbrăcați în haine albe și cu ramuri de finic în mâini și strigau cu glas tare și ziceau: Mîntuirea este a Dumnezeului nostru, care șade pe scaunul de domnie și a Mielului.... (Apocalipsa 7:9–10).

Iată aici recuperarea deplină a Babelului: neamuri și seminții, din orice limbă și norod strigînd laolaltă către Dumnezeu strigătul de bucurie al mîntuirii. Cu această imagine în minte ne putem găsi locul în Europa, în Lume, chiar în NATO...

Trăind ca indivizi, ne poate paște primejdia de a transpune la nivel de popor un naționalism exacerbat, formînd un STAT de fanatici fundamentalști care cred că românismul este “spuma și caimacul” tuturor ideilor care ar putea să se spună între națiuni.

Așadar, să mergem spre *Europa*, dar ca NEAM de PERSOANE, căutînd să facem cultură de calitate, vestind Evanghelia Împărăției, nu ca INDIVIZI în STATE, care caută doar măslina mai ieftină cu eticheta *Produs în Uniunea Europeană*. Și mai este ceva, dacă privim în oglindă vom vedea că nu noi intrăm în Europa, ci este primejdia ca Europa să intre în noi. Să intrăm privind cu coada ochiului la Europa, fără a ne lăsa ademeniți de ceea ce nu poate oferi, să privim lucrurile invers, să privim la noi dinspre noi și cu perspectiva escatologică.

ExceleŃța voastră, ucenicul meu! Despre ucenicie,
Luca 1:1-4

Revăzut în Oxford,
După întâlnirea
cu Lord Henry Chadwick

Colegului meu de slujire,
pastor Florin Negruț,
care “semnifică”
cele ce se de-scriu mai jos

Luca 1:1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν
περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων,
καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ’ ἀρχῆς
αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,
ἔδοξε καί μοι παρηκολουθηκóτι ἄνωθεν
πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε,
ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

O traducere a acestui pasaj ar putea suna așa:

“Pentru că mulți au încercat să pună laolaltă o istorisire
asupra lucrurilor care au fost împlinite între noi, după
cum ni le-au predat cei care de la început le-au văzut,
devenind slujitori ai cuvîntului, și mie mi s-a părut
potrivit, urmărind de la început toate lucrurile în detaliu,
(cu precizie), să îți scriu în ordine, ExceleŃța Voastră
Teofile, ca să cunoști adevărul asupra cuvintelor asupra
cărora ai fost învățat. (ca să ai siguranță asupra lucrurilor
pe care le știi)”

Textul care urmează este o scurtă meditație asupra uneia
dintre bolile care au apărut în mediul nostru. Aceasta se
caracterizează printr-o anumită relaxare în relații, prin
neglijență față de celălalt – neglijență față de persoana care-ți

stă înainte – și printr-o atmosferă de stres de întreprindere ce domnește în bisericile noastre. Aici ai voie să te relaționezi fără grijă și politețe la celălalt pentru că procesul tehnologic nu îți dă timp să ai răbdare. Este îngrijorător faptul că istoria întâlnirilor noastre devine o istorie a amintirilor lui “băi” și “hăi”, a jignirilor și apelativelor de stradă – mă refer aici în special la tineri. Cultura tehnologică datorită căreia am ajuns să vorbim în zgomot de strung sau cu căștile de muzică dată la maxim pe urechi își spune cuvântul asupra modului în care ne raportăm unii la alții. Este un zgomot infernal între noi, zgomot care nu se aude, dar care nu ne lasă să dialogăm unii cu ceilalți. Cultura relațiilor noastre este amprentată de alergătura de dimineață după tramvai sau autobuz, de liftul care nu mai vine... ne spunem “bună ziua” și “la revedere” în goană. Nu mai avem timp să ne privim și să ne așteptăm răspunsurile.

Am luat pentru vindecare un text din Luca, text care ar merita citit și doar de dragul ritmului incantatoriu pentru a auzi această mare reușită a stilului.

Omul de cultură

A devenit deja un loc comun faptul că Luca era medic și era iubit de către apostoli. Mai puțin se știe faptul că scria ca un aristocrat, ca un mare om de cultură, stilul și lexicul fiind semne ale școlii, ale formației unui intelectual de rasă. Stilul lui Luca este stilul papirusurilor, iar superba lui limbă, *koine*, este demnă de Tucicide, Demostene, Herodot, Polybius sau chiar Aristotel. În ambele scrieri, Evanghelia după Luca și Faptele Apostolilor, se găsesc foarte multe *hapax legomena*, cuvinte care apar o singură dată în Scripturi, ceea ce trădează un lexic foarte bine cultivat. Introducerea în Evanghelia sa este demnă de pus în antologia marilor *prolegomena* la tratatele de

teologie. Nu ține de scopul acestei lucrări realizarea unui studiu amănunțit asupra acestor cuvinte care provin din vechile papirusuri și care nu sunt deloc uzitate în limbajul comun în care a fost scris întreg Noul Testament sau asupra stilului. Chestiunile care țin de tehnică fiind mai puțin importante pentru studiul nostru, lucrul pe care am vrea să-l subliniem este că stilul lui Luca trimite la ideea că literatura păgână a secolului I ar fi câștigat un mare scriitor dacă acest stilist rafinat nu s-ar fi convertit să-i slujească și prin condei pe Domnul și pe sfinți.

Cercetătorul

Nu numai că avem de-a face cu un stil foarte bine lucrat, ci, ca un bun profesionist, ca unul care și-a format reflexele omului de știință, Luca vorbește ca un cercetător, fiind sigur de ceea ce spune, în urma efortului de cercetare cu deamărunț, și care, ca urmare a acestui efort, a căpătat autoritatea epistemică de netăgăduit. Doar la Hipocrat și Galen, unul medic, altul farmacist, oameni din tagma lui Luca, mai găsim acest cuvânt (ἐπιχειρέω¹⁹) în introducerile la scrierile lor, termen aproape intraductibil și pe care doar el îl mai folosește în Fapte 19:3. Aceste “cercetări cu deamărunț” sunt re-aranjate sistematic, Luca demonstrându-ne că știe să facă mai mult decât teologie de tipul “cut and paste”, verbul pe care el îl folosește (ἀνατάσσομαι²⁰) fiind verb confiscat de metodologia științifică a tuturor vremurilor.

Așa cum am văzut, ca orice cercetător care se respectă, Luca analizează stadiul problemei în introducere (mulți s-au apucat să alcătuiască o istorisire amănunțită), își declară

¹⁹ A încerca să faci ceva cu mâinile, a pune mâna pe un lucru pentru a încerca ceva, cu preverb intensiv.

²⁰ A rearanja sistematic datele, nu neapărat în ordine cronologică, după cum spune, la rîndul său, și Plutarh în *Moraliile* sale

metodologia (rearanjare a datelor în urma unei analize diacronice „de la început” și comparative pertinente), respectă tradiția în lumina căreia își reanalizează datele – fără a face abstracție de ceea ce spune întreaga comunitate în mijlocul căreia creează – “după cum ni le-au încredințat...”.²¹ După această analiză, ceea ce este de spus este spus clar, concis, coerent în cele mai mici detalii (ἀκριβῶς²²), respectînd pretenția la ordine a oricărei comunicări științifice și claritatea care rezultă din faptul că însuși autorul a înțeles despre ce este vorba. Ce magistrală prolegomenă ce ar putea fi pusă la începutul oricărui tratat de teologie!

Luca este simplu, dar nu simplist, concis, dar nu telegrafic, clar, dar nu fără nuanțe, practică un stil științific, dar nu uscat și golit de emoție, stil atît de des întîlnit astăzi în comunitatea teologilor de pretutindeni și a bibliștilor care se închină la conjuncție fără a se lăsa ispitiți de frumusețea modelului pe care un autor ca Luca poate să ni-l ofere.

Luca – omul de știință, teologul ne demonstrează că poți fi cald și pe înțelesul tuturor chiar dacă ești educat – intelectual ca formație –, că poți fi priceput chiar dacă te pricepi la tainele și dedesubturile limbii, că nu e complicat să cugeți adînc, și pentru asta nu trebuie să sacrifici naturalețea discursului, că poți fi la îndemîină și pe înțelesul tuturor atît în discurs, cît și în slujire. Unde sunt mofturile lingvistice ale unor confrăți de-ai noștri de prin Apus și de pe-aici, pe care Biserica nu-i mai pricepe – citări din greacă sau din ebraică în predici (fie vorba între noi, nu întotdeauna drepte, bine buchisite și la locul lor), citări de nume de autori și savanți, deseori luate greșit de prin enciclopedii de buzunar, doar pentru a epata publicul considerat necunoscător? –. Unde sunt pretențiile de intelectual marginalizat și neînțeles, unde este conștiența aceea de “geniu”

²¹ Este verbul παραδίδωμι care înseamnă “a da mai departe”, în cazul de față în sensul unei tradiții orale sau scrise,.

²² De aici cuvîntul „acribie”, exactitate, rigurozitate științifică.

care devine piatră de poticnire pentru că se crede pe sine prea sus pentru Biserica lui Cristos care trăiește “*in sancta simplicitate*”? Unde este disprețul suveran al omului de cultură care crede că nu își găsește locul între cei care au devenit slujitori ai Cuvântului, între cei care sunt creduli și naivi?

Maestrul

Luca scrie în contextul în care-i predă unui ucenic învățătură, asumându-și rolul de învățător. Teofil este cel înscris la caticheză, la picioarele lui Luca, nu invers.

Kratistos – Luca, aristocratul, omul de cultură, omul de știință, medicul respectat, fără moftul intelectual, ne surprinde folosind un termen care apare numai în scrierile lui și numai alături de numele unor persoane de vază din vremea sa.

Prea alesule – kratistos – este un termen care ar putea fi tradus cu *exceleanța voastră*. Îl regăsim în discursuri sau scrisori oficiale lângă numele unuia ca Felix (Fapte 23:26, Fapte 24:3) sau ca Festus (Fapte 26:25), ambii puternici ai vremii, aristocrați dregători. Modalitate de apelare dedicată celor de neam nobil, această expresie nu își găsește locul în contextul adresării către cineva mai tânăr ca vîrstă, catehumen, învățacel, poate dintre cei care se convertiseră dintre neamuri, unul care abia descifrase tainele credinței.

Nu știm dacă Teofil era de neam nobil; sigur era catehumen,²³ se poate să fi fost roman, chiar ofițer, poate din ordinul cavalerilor, dar nu era Luca obligat de etichetă să se adreseze cu aceste cuvinte tocmai ucenicului său, fiind medic, cu un statut apropiat celui pe care un medic de astăzi îl are.

Șocantă a fost descoperirea aceasta pentru noi, aici, ca unii care ne aflăm în relație permanentă de maestru-ucenic,

²³ Expresia de aici, un aorist pasiv, κατηχήθης ,vine de la verbul κατηχέω de care vine și verbul „a catehiza”

pastor-enoriași, și anume descoperirea lipsei de emfază a celui care crede că are autoritate ființială, a celui care epatează prin limbajul bombastic, merit să complexeze ucenicul sau enoriașul. Surprinzător este să descoperim că înțeleptul Luca, cel care își câștigase autoritatea epistemică prin discursul bine argumentat și frumos ordonat, înțelege autoritatea ca un rezultat al relației, în respect unul față de celălalt.

Excelența voastră, ucenicul meu

Precum Ioan care își numește ucenicii nu numai *copilași*, ci și *preaiubiți*, Luca a înțeles că a fi aristocrat de sînge și în spirit, a fi om de cultură și intelectual de rasă, maestru înțelept înseamnă a fi atent la chipul nobil din celălalt, la inteligența celui alt, la potențialul celui alt. Omul de cultură, nobilul, aristocratul spiritului știe să prețuiască în relație persoana. Vede dincolo de lucruri, vede dincolo de setările sociale, dincolo de ceea ce ești, ceea ce poți să devii, și înnobilează chiar acolo unde chipul este pervertit. Pentru Luca, Teofil este *Excelența voastră*.

Trist este că în lumea noastră a dispărut simțul pentru chipul regesc al celui alt. Trist este cînd profesorul, omul de știință, celebritatea, preotul sau pastorul care au devenit arhicunoscuți prin televiziune și ziare, au pierdut simțul atenției pentru ucenicul nevăzut, pentru acei neînsemnați frați ai săi.

Marile întâlniri cu oameni de cultură și oameni de știință (Lucia Wald, Athanasie Negoiță, Petru Creția, Traian Costa, Vasile Arvinte, Eugenio Coșeriu, Walter Elwell, Carl Armerding, Kallistos Ware, Lord Henry Chadwick, Eugen Munteanu, Francisca Băltăceanu, Gheorghe Bîrlea), marile întâlniri care mi-au marcat viața din punct de vedere profesional s-au desfășurat, neașteptat pentru mine, într-un cadru cald, prietenesc, la o cană de ceai și pe fotolii prăfuite

între vrafuri de cărți, într-o dezordine ordonată, cu sens familiar. Au fost întâlniri în care m-am simțit “boier” în sensul lui Steinhardt, nobil, prețuit, întâlniri în care m-am câștigat pe mine, mi-am câștigat respectul de sine, întâlniri în care mi s-a vorbit cu *prealesule*, mie, ucenicului de douăzeci-și de ani. Oameni care purtau laurii comunităților științifice ale acestui veac vorbeau zîmbind cu *dumneavoastră*, făcându-și timp să-l asculte pe învățăcel cu acel impresionant simț al dialogului de care este în stare omul educat.

Adîncă mi-a fost durerea cînd am văzut, în schimb, omul bisericii la una dintre talk-show-urile din ultima vreme, un om al bisericii respectat chiar și în mediile noastre. M-a cutremurat felul în care l-a tratat pe tînărul student la filozofie întocmai cum un maestru strungar îl tratează pe ucenicul care a greșit piesa, dîndu-i cîte un dupac după ceafă și stropșindu-se la el fără a asculta, cînd datoria părintelui spiritual este de a-i călăuzi și pe eretic și pe tînărul neînțelept. Pentru a te duce spre lumină, nobilul nu te jighește nici dacă spui prostii și te ascultă chiar dacă ești în întuneric, Maestrul priceput și pastorul înțelept nu se prăbușesc peste ucenic și enoriaș cu toată greutatea personalității lor pentru a sufoca orice încercare de dialog, pentru că știu ceea ce au învățat și ceea ce au crezut, așa cum Luca îl învață catehismul, faptele și cuvintele lui Cristos, fără a face caz în relație de ascendentul lui de profesor față de discipol și de învățător față de ucenic, știind că autoritatea este câștigată, nu impusă, și avînd încredere în noblețea sufletului lui Teofil.

Excelența voastră, frații mei

După ce am descoperit aceste lucruri, cu ceva vreme în urmă am predicat la o capelă studentescă despre Luca-profesorul. Și, reamintindu-ne că suntem *aleși* pentru

Dumnezeu și *prea aleși* unii pentru alții, am încercat o răscumpărare a relațiilor în școală, mai întâi prin simpla formulă de adresare, în care, studenți și profesori, dogmaticieni și bibliști, pastori și studenți, să vedem cum este când suntem aristocrați care pot sluji în dezbrăcare de sinele care incomodează spălarea picioarelor. Am propus să fim profesori care pot asculta, studenți care își duc viața ca prinți, ca excelențe, ca o împărăție de preoți, exersînd nu răceala formulei *dumneavoastră*, ci frumusețea cuvîntului *frate*, dar reumplut de conținut.

Predarea, ca și predicarea, stabilește relații de autoritate care se pot răci și care pot deveni artificii în care, pe de o parte, predicatorul și învățătorul să fie deformați, devenind prestatori de servicii intelectuale și spirituale și, pe de altă parte, studentul și enoriașul să piardă dimensiunea relației care face roditor procesul de *cunoaștere a temeiniciei învățăturilor primite prin viu grai*.

Predicarea și predarea se produc în relații care sunt împreună funcțional constitutive și pentru profesor și pentru păstor. Și Cicero și Goethe au fost conștienți că retorul și poetul, dacă sunt mari, au ajuns astfel datorită unui public mare. Vindecarea relațiilor în care se desfășoară aceste procese, prin răscumpărarea atenției față de celălalt, prin răscumpărarea sentimentului de *aproape*, poate aduce vindecarea și în bisericile împărțite. Poate că ne-am putea răscumpăra relațiile, chiar dacă unii dintre noi suntem plasați, doar prin har, mai sus pe scara socială, ca medici, ca cercetători, profesori etc. și să spunem *prea aleșii* noștri frați, mai întâi răscumpărînd formula, mai apoi venind către ei cu drag, bucurîndu-ne de prezența lor în biserică, în școală, în comunitate.

Altfel, vom rămîne la separarea între cele două biserici, *biserica de intelectuali* care transformă închinarea în sesiune de comunicări științifice – fie aceasta și din Scripturi – și *biserica muncitorilor și țăranilor* care se poate transforma într-un fel de

mișcare proletcultistă, o mișcare a proletariatului care îi marginalizează pe intelectualii care nu s-au pocăit de păcatul dorinței de a se ridica din vulg cu orice preț, fără a părăsi vulgaritatea, o biserică care așteaptă, de cele mai multe ori legitim, să fie tratată cu respectul cuvenit.

S-ar putea imagina o încercare de răscumpărare a relației prin formula de adresare, dacă ne-am zice *dumneavoastră* între tineri, cel puțin pentru o zi, dacă ne-am privi cerșetorii de la ușa bisericilor cu acel respect față de chipul și le-am spune, iarăși, cu politețe, *dumneavoastră*? Dacă am renunța în familii la autoritatea tipătlui și la “băi” și “hăi”. Poate că scrisorile noastre, fie acestea și electronice, ar căpăta o altă mireasmă, de la viață spre viață, prin recăpătarea eleganței formale și retorice deopotrivă cu cea a frumuseții. Textul acesta m-a făcut să tac mai mult pe internet, să fac post de emailuri, să îmi schimb formulele de introducere și încheiere chiar și la cele mai scurte emailuri. Textul acesta m-a făcut să arunc ce-a mai rămas din cărțile de vizită pe care existau prefixe în fața numelui care nu se potriveau acestui fel de gândire *respectuos*, în sensul originar al cuvântului.²⁴ A privi pe cineva *respectuos* ar putea însemna să ne uităm cu atenție la cel din fața noastră, cu purtare de grijă, cu accentul pe relația personală, nu pe relația instituțională, cu acea considerație care vine din privirea retrospectivă a ceea ce am fost noi cândva și cu perspectiva asupra a ceea ce ucenicul va deveni odată.

Biserica lui Cristos are nevoie și de idiot și de geniu, și de deștepți și de oligofreni, și de universitari și de măturători, și de intelectuali și de muncitori, respectându-ne reciproc cum se cuvine, împreună numindu-ne unii pe alții *prea aleși* ai lui Cristos. O biserică care își refuză una dintre categorii își refuză calificarea de a fi ceea ce a fost menită să fie: o reflectare a

²⁴ *Respectus*, în limba latină, presupune o relație. Înseamnă și „a privi în spate” dar și a te îngriji de ceea ce este în față sau de față.

părtășiei Sfintei Treimi în istorie, unitate în diversitate, multiple daruri și slujbe pentru același Trup. Aceasta este taina Bisericii, după cum spune Pavel în Efeseni 2:14–18: că ceea ce era de neunit, imposibil de pus laolaltă, scandalos împreună, acum este UNA, nici intelectuali frustrați, nici puterea ignoranței, nici simandicoșenii fără sens, nici lipsă de reverență și prețuire.

Rugându-ne ca în universitățile noastre să reînnoim respectul pentru cel care este la picioarele noastre și să recuperăm în bisericile noastre simțământul dialogului cu frații și surorile... putem spune, crezând că cel din fața noastră este nobil și oglindește chipul lui Dumnezeu, că este inteligent, fiind după asemănarea Lui:

Excelența Voastră, ucenicul meu

Excelența Voastră, frații mei.

Aceasta va fi o răsturnare a felului în care lumea înțelege autoritatea epistemică sau socială, dar va fi o răsturnare determinată de Oglinďă.

**Astorgoii. Despre „nesimțire” și „entuziasm”, Romani
1:29-31**

2 Timotei 3:1-4 Să știi că în zilele din urmă vor fi vremuri grele. Căci oamenii vor fi iubitori de sine, iubitori de bani, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțămitori, fără evlavie, fără dragoste firească, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, neîmblânziți, neiubitori de bine, vânzători, obraznici, îngâmfați; iubitori mai mult de plăceri decât iubitori de Dumnezeu; avînd doar o formă de evlavie, dar tăgăduindu-i puterea. Depărtează-te de oamenii aceștia.

Romani 1:29 Astfel au ajuns plini de ori ce fel de nelegiuire, de curvie, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înșelăciune, de porniri răutăcioase; Sunt șoptitori, bîrfitori, urîtori de Dumnezeu, obraznici, trufași, lăudăroși, născocitori de rele, neascultători de părinți, fără pricepere, călcători de cuvînt, fără dragoste firească, neînduplecați, fără milă.

Dacă am încerca o traducere nouă a textelor din Romani și Timotei 2, atunci ar trebui să traducem unele cuvinte care ne interesează cam așa:

În vremurile din urmă oamenii vor fi fără respect pentru autoritate, fără sentimente naturale, greu de impresionat, greu de înduplecat etc.

Ambele texte sunt fascinante în original, fiind o lecție de stil din partea apostolului Pavel, descriind decadența lumii în

care acesta trăia, precum și a generațiilor viitoare care nu anunțau nimic mai bun.

Acest text este scris în urma a trei evenimente: o boală care m-a ținut la pat, dându-mi mai mult timp de cugetare, un post mai lung de televizor și o întâlnire cu un prieten îndepărtat. În răstimpul bolii, dar mai ales după ce am sfârșit-o cu durerile și am simțit din nou bucuria de a trăi normal, m-am întrebat de ce atîta apatie în bisericile noastre, de ce atîta lipsă de entuziasm pentru viața care este oricum așa de bogată și de frumoasă, plină de atîtea bucurii simple.

Despre bucurie, apatie și entuziasm – preliminarii

Apatie și *entuziasm* sunt două cuvinte grecești care numeau stări de spirit ideale, promovate de diferite școli antice de gîndire:

1. La sceptici, *aphateia* însemna lipsa de suferință, stare ideală care se poate obține atunci cînd nu te atașezi de lucruri, pentru că lucrurile oricum nu sunt reale, iar dacă sunt, totuși, reale, ele sunt incognoscibile. Dacă nu te atașezi de aceste lucruri, răsplata este *ataraxia*, netulburarea, *apatheia*, lipsa de pătîmire și suferință. A ajuns astăzi ca apatia să însemne nepăsare, o amorțeală vizavi de orice se întîmplă în jur, dar nu numai. Propunem aici ideea că *apatia* înseamnă și o nepăsare față de ceea ce se întîmplă în interior.

2. La Platon, în dialogul *Ion*, Socrate vorbește despre Ion ca de un *entheosiasmos*, antrenat fiind de o putere divină care te pune în mișcare la fel ca piatra magneziană, adică magnetul care atrage inelele de fier și le dă puterea de a face ele însele același lucru față de altele, întocmai ca piatra magnetică față de

primul inel. Entuziastul este cel care este „insuflat de zei”, purtătorul unei puteri – puterea inspirației.²⁵ Astăzi termenul a ajuns să însemne entuziasmul romantic, elanul vital al eroului gata de acțiune și sacrificiu.

Așadar, apatia, stare de desprindere de cele lumești și văzute, nu însemna deloc stare de nepăsare, iar entuziasmul vechilor greci era mult mai aproape de definițiile pe care apostolul Pavel le dă bucuriei inspirate de Duhul decât de entuziasmul eroului din epoca romantică.

3. La apostolul Pavel apare în original, în limba greacă, un termen: *astorgos*. Acesta se referă la oamenii care și-au pierdut orice urmă de afecțiune naturală, firească – dragostea de tip *STORGE*, dragoste care face posibilă relaționarea noastră la familia apropiată.

„Bucurați-vă și iarăși zic bucurați-vă” – entuziasmul creștinesc

Creștinismul nu are nimic de a face cu apatia sceptică, nici cu ataraxia, și nici cu entuziasmul de tip romantic. Îndemnul lui Cristos și al apostolului Pavel a fost la **bucurie și entuziasm**, dar la acea bucurie care vine din insuflarea Duhului pe care nu trebuie să Îl întristăm în noi.

Bucurați-vă și iarăși zic bucurați-vă, spune apostolul închis în lanțuri. Paradoxal. Aici este vorba de altfel de pasiune, de un altfel de entuziasm. C.S. Lewis, în ale sale *Scrisori ale lui Zgîndărilă*, sesizează că, de ceva ani încoace, ceva s-a întâmplat cu bucuria creștină, Apoi Steinhardt, reluând ideea în *Jurnalul fericirii*, încearcă să tragă un semnal de alarmă privitor la pierderea bucuriei elementare creștine care a decăzut în acreală.

²⁵ Platon, *Dialoguri*, Editura Cultura Națională, București, 1922, p. 231.

Tot Noul Testament este plin de îndemnuri la bucurie, de vreme ce Mirele este cu noi și Duhul bucuriei ne locuiește.

O biserică apatică în vremurile din urmă

Ce s-a întâmplat însă cu Biserica lui Cristos – cea care ar trebui să fie plină de entuziasm, și în sens etimologic, și în sens propriu, chiar și în prigoane – de este atât de apatică, în toate sensurile? Ce se întâmplă de câțiva ani încoace că predicile, cântările și poeziile sunt receptate cu tot mai puțină emoție? Enoriași și lucrători deopotrivă ne cufundăm în programe și activități care ne creează o falsă oboseală, pretext ideal pentru a ascunde lipsa de pasiune și entuziasm.

Bifăm activitățile religioase, plecăm fără bucurie și participăm la serviciile de închinare cu tot mai puțin entuziasm. Bătrânii nu mai au bucurie, tinerii nu mai au chef, adulții nu mai au poftă de prea multe. Aventurile misionare de pe vremea rațiilor de benzină și interzicerii manifestărilor publice sunt lucruri deja uitate. Unii spun că ar trebui să avem din nou prigoană pentru a ieși din starea de lingoare și “bălteală” generală despre care vorbea cu pasiune un coleg.

Care este cauza? – desprinderea de realitate

Nu pretindem că am găsit diagnosticul final, piatra filozofală, cheia dezlegării problemelor care ne frământă de cam 10 ani încoace pe unii, de 50 de ani, pe alții.

Care este cauza reacției atât de slabe la realitatea cotidiană, la normalitate, la acțiunea zilnică? Unul dintre răspunsuri poate fi: **o altă realitate**, o realitate virtuală, deformată, o păcăleală de autenticitate, o falsă participare la viață, intermediată de un filtru care falsifică și deformează.

Orice dependent de droguri sau alcool află că pentru a obține satisfacția de astăzi trebuie să ia o doză mai mare ca ieri, iar mâine bucuria se va obține doar printr-o supradoză. Ce plăcere mai poți găsi în apă după ȋuică? „Specialiștii” ne spun că numai cu bere te mai poți dreg.

De cȃțiva ani încoace trăim într-o realitate înșelătoare, într-o cameră cu oglinzi deformat, privind viața prin filtre de lumină și de adevăr care funcționează ca un drog și care, în momentul în care coborȃm în realitate, viața adevărata, realul, începe să aibă gust de carton.

Astorgoi –, oamenii vremurilor din urmă: tot mai mulți și tot mai puțini

De vreo 50 de ani încoace, o specie este pe cale de apariție, o specie pe care în scrierea noastră o vom numi cu numele împrumutat de la apostolul Pavel: ASTORGOII, oamenii vremurilor din urmă, căror le lipsesc sentimentele normale, naturale: mila, compasiunea, pasiunea, dragostea familială. Astorgoi sunt oamenii care capătă privirile sticloase împrumutate de pe ecranele televizoarelor.

Avem de-a face cu un fenomen în care o majoritate preferă să se mute dincolo de viața reală, acolo unde începe viața servită la filtru, strecurată ca să nu ne înecăm cu prea multă autenticitate. Tatăl minciunii a creat un nou sistem de a trăi în minciună. Și-a rafinat aparatul prin care totul, chiar și ce este adevărat, poate părea o mare înșelăciune, la fel ca în bȃlciul unde sunt oglinzi deformat, în labirintul cu sticle în care ieșirile și chipurile sunt toate înșelătoare.

De o vreme încoace trăim tot mai mult în viața pe sticlă și tot mai puțin în viața de dincolo de fereastră. Avem tot mai multe emisiuni preferate și tot mai puține activități preferate. Avem tot mai mulți fani a tot felul de actori și formații, și

tot mai puțini care au modele, învățători sau maeștrii la care să meargă acasă.

Tot mai mulți bărbați pot să se scoale la 3 noaptea ca să urmărească finala NBA sau cursele în direct de Formula 1, însă prea puțini mai sunt amatorii unor nopți de veghe în rugăciune, fiindcă le consideră plicticoase.

Tot mai mulți sunt gata să urmărească interminabilele seriale ca *Spitalul de urgență* și rănila deschise de acolo, în vreme ce sunt tot mai puțini dispuși să meargă într-o vizită de adevăratelea la spital, pentru că imaginile de pe ecran nu miros a om bolnav și pansamente.

Tot mai multe femei sunt gata să petreacă în viața de familie a personajelor din telenovele, viață filmată în mereu aceleași cadre, vizionînd mii de episoade, fără sfîrșit, în care se schimbă replici de un banal penibil. Tot mai puține se bucură de scena casei lor în care se întîmplă lucruri mult mai fascinante. Ba în ultimul timp au apărut emisiuni la care poți sta la nesfîrșit privind oameni ca tine cum fac baie, cum mănîncă ouă moi, cum asistă la spectacolul plictistor al vieții altora. Și uite-așa, te lași păcălit în a crede că universul tău este infinit mai lipsit de emoție.

Soția nu mai trăiește bucuria familiei și a casei pentru că în telenovele este mai bine. Cum să compari o viață de familie ca în telenovele cu viața ta de familie atît de puțin palpitantă?

Soțul nu mai poate trăi bucuria calmă a mesei în familie pentru că secreția de adrenalină este mai mare la meciurile de pe Eurosport. Cum să conducă cu 50 km la oră după ce a trăit entuziasmul suscitât de ce a văzut prin camera montată pe monopostul pilotat de Schumacher.

Tinerii nu mai trăiesc bucuria de a face sport pentru că ecranele de toate tipurile – fie de computer fie de televizor – le servesc destul sport sîngeros.

Semănăm cu animale hăituite care vînează repede mîncarea la piață, somnoroși și cu ochii roșii de atîta privit la

televizor. Nu ne mai putem privi vecinii în ochi și ne enervăm pe vînzătoarea care ne face să pierdem episodul preferat din cauza încetineli ei. Ne culcăm tîrziu, adormind în fața ecranului. Ne sculăm tîrziu, obosiți de prea multe cîte am aflat, nu de cîte am făcut.

Și la boală tot ecranul ne e mîngîiere. Lumea, comunitatea, biserica pot fi înlocuite cu o lume falsă care îți coboară în casă cînd ai tu chef. Te duci să dai cina la bolnavi și descoperi că nici chiar în timpul rugăciunii televizorul nu este oprit, ca nu cumva să se piardă ceva. Mergi în vizite și gazda nu se îndură să oprească televizorul, ca nu cumva să se piardă vreo știre importantă din afară.

Ce bine ar fi să avem televizoare pentru fiecare, pentru soț, soție și copii, deoarece, atunci cînd emisiunile preferate se suprapun, telecomanda devine un obiect de dispută!

Nimeni nu mai citește cărți din scoarță-n scoarță, ca pe vremea cînd cumpăram cărțile la pachet ca să punem mîna pe un roman bun. Acum totul se găsește pe suport vizual (casete video gata de închiriat, CD-uri, mai nou DVD-uri), în forma digerabilă. Copiilor nu le mai este motivată imaginația de Jules Verne, pentru că au toate explicațiile din natură și toată viața le este sintetizată la *Familia "DE CE"* de pe Fox Kids.

Copiii învață să citească, învață limba engleză, dar „fără profesor” și cu un terminal de sticlă. Locul pedagogului din secolul trecut, al profesorului care dădea meditații acasă, este luat de tot felul de animăluțe care vorbesc pe CD-uri.

În cele din urmă vom celebra lipsa. Idealul este lipsa celui alt, al aproapelui real, și înlocuirea lui cu o întreagă lume, un univers constituit de o comunitate informă, DE DEPARTE – o lume în care copiii nu vor mai vedea vaca bunicilor în mod real, ci numai pe *Animal planet*, o lume în care răsăritul soarelui îl vom privi plictisiți, fără uimire, doar pe *Discovery*. Celui care va dori să călătorească de plăcere i se va oferi canalul *Travel*. La urma urmei e mult mai ieftin un sejur în

Caraibe pe sticlă decît „pe bune”. Dacă vei vrea să alergi, ai să apeși butonul pentru *Eurosport*. Șederea pe banca din fața porții, ca prin Oltenia, sau ziarul citit ca în *Moromeții* vor fi definitiv înlocuite de *CNN* și *Euronews*, iar biserica, de *TBN*. Orice pentru oricine.

Cineva mi-a spus că preferă să stea duminica dimineața să se uite pe *TBN* sau pe *CBN*, pentru că ascultă o predică mai bună, își bea ceaiul în liniște lângă soție și nimeni nu miroase lângă el a transpirație, ca la biserică. În plus, nu mai trebuie să iasă afară, în frig, și nici nu mai consumă benzină sau bilete de tramvai.

Tatăl Minciunii ne oferă alternative mai comode, mai ispititoare pentru orice față a realității prin tubul de sticlă care se termină în fața noastră – o proiecție de viață preparată cu grijă și servită în porții care să nu deranjeze sufletul.

Astorgia – un handicap invizibil

Astorgia este un handicap care nu se vede, generat tocmai de prea multa vedere. M-am întâlnit la un moment dat cu un prieten de departe. L-am întrebat ce efect au avut asupra lui evenimentele de la 11 septembrie 2001, el fiind cetățean american, român de origine care a emigrat cu mulți ani în urmă. Mi-a spus că, dureros, evenimentele l-au lăsat destul de rece, pentru că avea sentimentul de déjà vu; se obișnuise cu imagini de acel gen, mai ales că cei de la Hollywood le fac mult mai bine. Cu toții, într-un mod mai intens sau mai diluat, am simțit atunci acest lucru; am avut senzația că nu este adevărat, că este film, un fel de *Ziua Independenței* „reloaded”.

Realitatea deformată intrată prin ecranele de sticlă, prin ziare sau prin internet ne-a afectat dramatic capacitatea de a reacționa la realitatea cotidiană.

Accidentul, creierii împrăștiați, oamenii striviți în caroserii nu ne mai fac să ne gândim la granița dintre viață și moarte. Șocul nu mai e destul de puternic. Imaginile ne sunt familiare; le-am văzut la *Reflecții rutiere*. Femeile de astăzi conduc mult mai bine și leșină mult mai greu decât cele din secolul trecut, de pe vremea domnului Goe. Simțurile ni s-au atrofiat, sentimentele au pălit în intensitate; avem sânge tot mai rece. Pentru a motiva reacții și sentimente normale este nevoie de ceva mult mai spectaculos; e nevoie de senzational, de stimuli tot mai puternici, de *Surprize, surprize*, de *Iarta-mă*, de tot felul de improvizatii și teme cu variațiuni la viață, bine împănate cu dresuri regizorale și cu destul de mult sex ca doza să fie eficientă.

Ne mirăm că doi români din cinci suferă de depresie când, oricât ar fi omul de sărac, nu-și ia calorifer, dar își ia televizor color?

În ritmul acesta vom ajunge ca în România anului 2020 bolile psihice să ocupe locul I în topul afecțiunilor care solicită atenție specială, spunea mai demult Daniela Bartoș, fost ministru al sănătății.

Am devenit tot mai uscați, tot mai apatici, mai nesimțitori, mai greu de impresionat, pentru că dozele de viață pe care le luăm de pe micul ecran sunt stimulente prea puternice, față de care viața reală nu mai are nici farmec, nici emoție, nici culoare și nici gust. Emisiunile și filmele cu rotunde, triumfiuri și pătrate ne condamnă o întreagă generație la a deveni **nesimțitoare**, fără sentimente naturale. Devenim **astorgoi** – oameni care simțim tot mai puțin față de ceea ce se întâmplă lângă noi. Și aceasta poate fi calea sigură spre ocolirea celui căzut care are nevoie să fie ridicat, spre abandonarea celui care are nevoie să fie apărat. Aceasta e cheia înțelegerii cum echipajul unei ambulante lasă un bolnav să moară în stradă cu perfuziile în mâini și cum un copil moare de frig părăsit în tren.

Priviți la desenele animate pe care le urmăresc copiii noștri, în care personajele nu vorbesc decât urlând, făcând gesturi ample și exagerate. S-a dus vremea lui Tom și Jerry care se fugăreau nevinovați. Acum totul este la o altă dimensiune a mișcării. Culoarele se schimbă repede. Videoclipurile sunt tot mai fulgerătoare.

Avem astăzi o nouă specie. Sunt cei cu picioare mai scurte, cu mâini atrofiate, cu șezutul lipit de fotolii, cu degete antrenate la popcorn, dar cu ochi din ce în ce mai mari, pregătiți pentru noile ecrane plate, cu urechi mai fine, acordate cu noile sisteme de sonorizare 5+1. Aceștia sunt **astorgoii – nesimțitorii** – un nou neam; cei lipsiți de dragostea și sentimentele firești din cauza dozelor prea mari de sentimente învălmășite pe ecran. Ne plângem că suntem înconjurați de nesimțiți de toate felurile? Acesta este noul pas în decădere, noua specie purtătoare a unui handicap cumplit: atrofierea inimii, a sentimentului natural.

Mă întreb de ce doză vor avea nevoie copiii noștri ca să verse lacrimi și să fie impresionați, dacă nouă ne trebuiesc două ore de tot felul de Suprize ca să lăcrimăm.

Biserica „distrată”

Care este soluția? Scoaterea televizorului? După scrierea acestui text am tăiat cablul cu patentul - rară satisfacție de felul acesta.

Televizorul nu este singura problemă. Mai este și computerul, chiar și ziarul. Avem atâtea canale prin care otrava se insinuează în casele noastre, afectându-ne, de 50 de ani încoace, toate reflexele emoționale. Suntem afectați mai mult decât ne vine să credem.

Care au fost măsurile de urgență luate de biserici? Din păcate, Biserica, în loc să fie glasul profetic al acestui veac pentru acești *nesimțitori și răi*, încearcă, așa cum arăta Tozer, să se folosească hoțeste de modalitatea de distragere a atenției care aparține lumii, pentru a face serviciile divine mult mai interesante pentru oamenii lumefști.

Soluția a fost aducerea distracției și adrenalinei în biserică. Amvonul a fost condamnat să dispară în unele biserici, lucru care arată o schimbare dramatică a modelelor eclesiale. În locul amvonului s-a născut o scenă cu jocuri de lumini, cu reflectoare, pe care se joacă piesa alungării plictiselii și apatiei, în care actorii principali sunt programele și predicatorii noi, care predică din glumă în glumă, nu din verset în verset.

Predicatorul plin de autoritate, cu voce profetică a fost înlocuit de tot felul de măscărici pe care îi putem vedea pe canalele de televiziune religioase. Aceștia sunt noii profefi făcuți de manageri, impresari, machiori și regizori, nu de Duhul.

Se impun noi cote ale decibelilor, noi boxe și formații, noi grupe de tot felul care înlocuiesc Cuvântul cu Sunetul, rostirea cu imaginea. Comunități respectabile simt nevoia să își orneze sanctuarele cu ecrane uriașe pe care să proiecteze ilustrațiile și micile filmulețe ca accesorii la mesaj. Generațiile noastre nu mai pot asculta rostiri mai lungi de 20 de minute, dar pot urmări imagini preț de o oră și jumătate.

Unde sunt Spurgeon, Wesley și Moody, care nu aveau la dispoziție nici măcar retroproiectoare? Studiile biblice pe grupuri sau nu – îndeletnicire fără prea multe emoții – au fost înlocuite de un fel de ședințe de vindecări, de spiritism sau de orice altceva, tocmai pentru a crea senzațiile tari de care suntem privați de obicei la biserică. Binecuvântări de la Toronto sau de pe aiurea sunt menite să emoționeze o generație căreia i s-a tocit capacitatea de a simți. Biserica devine o mare

scenă pe care se petrec lucruri care trebuie să intre în competiție cu ceea ce se întâmplă pe micul ecran.

Antidotul

Vom încerca să căutăm împreună, empiric, la risc, un prim pas spre o posibilă soluție. Știm că, într-un fel, nimic nu este nou sub soare. Chiar și în vremea apostolilor, după ce războaiele Romei se sfârșiseră, oamenii erau în căutarea a noi senzații. Războinicii romani, lacomi de realitatea câmpului de luptă, au creat Circul și gladiatorii. Poporul exact asta aștepta: circ și pîine. Grecii, nostalgici după vremea în care chiar se făcea școală în Academia lui Platon și Lyceumul lui Aristotel, au creat Agora în care oamenii discutau nimicuri, dornici doar să afle noutăți.

Diavolul a fost dintodeauna specialistul în crearea de înlocuitori care să îi *distragă* pe oameni de la viața adevărată. Deformarea este tot atît de mare ca în cazul copiilor care se intoxică cu laptele de mamă și care nu pot îngurgita decît laptele praf preparat special pentru ei. De cincizeci de ani încoace, simptomatic, suntem lacomi după înlocuitori de tot felul – nu numai de mușama în loc de piele, de margarină în loc de unt și de cubulețe de supă în loc de pătrunjel – suntem lacomi după „înlocuitori de viață” pentru *viața* însăși.

Problema noastră nu se rezolvă cînd aruncăm televizoarele pe fereastră. Putem începe prin a le controla. Boala este, totuși, mult mai gravă și mai adînc înrădăcinată. Deformarea și oferta de înlocuitori pentru realitate este mult mai diversificată și mai subtilă decît deja vetustul televizor.

Probabil va trebui să intervenim într-adevăr radical în programele, în viața și în organizarea bisericii. Poate va trebui să răspundem cu un alt chip chipului veacului acesta care

încearcă să intre în biserică. Însă, pînă la reforme instituționale înțelepte și nu doar de formă, mai sunt alte lucruri de rezolvat.

Probabil că în secolul următor va trebui să pregătim biserica pentru a viețui în catastrofa relațională fără a se transforma în biserică pe internet, biserică televizată sau un fel de TBN adus la cote inimaginabile.

Dar înainte de aceasta trebuie să începem cu cîteva lucruri mărunte. Trebuie început cu restaurarea a ceea ce s-a stricat mai tare în urma acestei campanii a Celui Mincinos: capacitatea de a simți normal, de a reacționa normal la viața normală. Trebuie să încercăm o întoarcere la viața normală. Trebuie să revenim cu picioarele pe pămînt și să încercăm a vedea viața de dincolo de ferestrele noastre, așa cum este ea în adevăr. Încearcă următoarele lucruri. S-ar putea să pară mărunte. Nu avem ca argument decît experimentul. Iată cîteva:

Oprește pentru cel puțin o săptămînă televizorul, internetul, computerul, aparatele radio – cam tot ce se bagă în priză, face zgomot și aduce o altfel de viață în viața ta. Aceasta va crea o liniște ciudată, neobișnuită, iar acest neobișnuit va crea crize. Gustul adevăratei vieți ți se va părea ca și gustul cafelei preferate pe care încerci să o bei după ce ai mîncat semințe sărate de floarea soarelui. Dezleagă legăturile robiei.

Sărbătorește micile bucurii ale familiei. Dacă tot s-a făcut liniște, umple spațiul obținut cu micile bucurii de regulă considerate poveri: scîncetul copilului de scutec, întrebările nesfîrșite ale copiilor de școală. Abia acum, după ce ai închis televizorul și ai îndrăzneala, curajul și voința de a nu te mai uita la *Tînăr și neliniștit*, observi că ai în casă un adolescent deja tînăr și neliniștit care are nevoie de un prieten și de un maestru; are nevoie de un tată real, nu de un mare absent care nu se vede de ziar sau care se mută de pe fotoliu pe canapea în fața televizorului. Bucură-te de obișnuit, de lucrurile mici care

compun viața minunată. Viața nu este compusă doar din orele care trebuie să se scurgă mai repede pînă începe emisiunea preferată, iar copiii sunt infinit mai mult decît simple obstacole în fața ecranului pe care trebuie să îi fugărim înainte de a pierde faza.

Întoarceți-vă la obiceiurile tradiționale, cum ar fi rugăciunea la masă cu toții, fără muzică, fără zgomot, fără a mânca pe fugă și fiecare pe unde apucă. Reveniți la masa familială comună, chiar dacă tocmai au început știrile. Reluați obiceiul de a vă ruga seara cu copiii la marginea patului, în genunchi. Întoarceți-vă la povestea de seară citită copiilor sau la statul de vorbă cu soția, dimineața.

Ascultă poveștile celor din casă. Revenirea la obiceiurile tradiționale te vor obliga să petreci mai mult timp de relație cu cei ai casei. Învăță să asculți cu atenție întâmplările banale de peste zi ale celor din casă: toate nimicurile care i s-au întîmplat soției tale în așa de puțin fascinantă zi de spălat vase, aspirat, întins rufe pe balcon, tot ce au făcut copiii la grădiniță și la școală. Nu întodeauna este important ce au făcut, dar întotdeauna este important felul în care îți povestesc. Ai în față un univers mai palpitant decît cel de pe Discovery. Îți vei redescoperi soția. Unii așa s-au reîndrăgostit de soțiile lor, după 20 de ani.

Entuziasmează-te! lasă-te entuziasmat de mulțumire. Scriptura spune că, în vremurile din urmă, oamenii vor fi nemulțumitori, pentru că nu cîștigă bucătăriile promise la diverse emisiuni, apartamentul sau mașina pe care au alții noroc să le cîștige. Mulțumește pentru lucrurile simple pe care deja le ai, pentru bucuriile simple, pentru mersul simplu fără dureri reumatice, pentru aplecatul elastic atunci cînd te închei la șireturi fără dureri de sciatică, pentru mestecatul fără dureri provocate de afte, pentru vederea fără dureri de conjunctivită. După o boală sau după un regim restrictiv, pușcărie sau armată, tuturora ne vine bucuria și pofta de viață.

Fii atent la cei din jurul tău; cultivă-ți relațiile cu cei apropiați. Un film te poate face să uiți că ești la televizor. Persoane reale pot deveni obstacole în calea acțiunii și a actorilor ce joacă în filmele de pe ecran. Poți ajunge chiar să te cerți violent pentru a vedea emisiunea preferată. Scriptura ne spune că, în acele vremuri, oamenii vor fi *iubitori de sine*. Închide lumea care îți intră în viață pe ușa din dos, spre a te bucura de apropiații pe are Dumnezeu ți i-a dăruit ca să te izbăvească de o prea mare iubire de sine.

Renunță la tichete, cupoane, capace, etichete, bilete și decupaje de trimis pentru cîștigarea a tot felul de lucruri pe noroc și nemuncite. Ce ironie ar fi să te faci de rîs cîștigînd cine știe ce aparat audio cu eticheta unei beri sau a unui pachet de țigări... Scriptura spune că oamenii, în vremurile din urmă, vor fi iubitori de bani și cîștig murdar. Nu ai puterea de a risca să nu dea norocul peste tine? Închide-ți ochii și urechile cînd la televizor ești ispitit să trimiți capace de margarină ca să cîștigi o bucatărie complet utilată. Acesta e doar un exercițiu spiritual.

Regîndește-ți toată viața socială. Fă-ți ordine în relații. Invită-ți prietenii nu numai ca să vedeți serialul preferat, ci și să faceți o prăjitură împreună. Invită-i la îmbăierea copilului, la repararea mașinii împreună, la un picnic în mijlocul naturii, nu doar la meciuri și emisiuni preferate. Găsește forme de socializare care să disloce perspectiva televizorului. Scrie scrisori vecinilor, reia invitațiile clasice din secolul al XIX-lea la ceaiurile cu dulceață specifice lumii lui Caragiale în care pînă și domnul Goe era ușor simțitoriu.

Regîndește-ți întregul sistemul de autoritate în care te afli – familie, biserică, societate –, dezintoxicîdu-te astfel de modul în care mass-media îți vinde sistemul de autoritate de astăzi. Scriptura ne arată în Timotei că, în vremurile din urmă, oamenii nu se vor mai supune nici unui fel de autoritate naturală, familială, socială. Mesajele pe care le primesc copiii

tăi pe ProFM sunt în genul „Ascultă-ți muzica și n-asculta de nimeni!”

Evaluează-ți principiile și standardele morale. „Fără limite” este lozinca lumii postmoderne în care trăim. Traducând corect textul lui Pavel către Timotei, aflăm că pentru oamenii din vremurile din urmă orice fel de limită morală, orice convenție socială, orice îngrădire a bunului simț natural li se va părea o exagerare. Reviste ca *Avantaje* sau chiar ca nevinovata *Femeia* au din ce în ce mai multe articole în care adulterul este o alternativă decentă, un fel de tratament pentru stres. Ni se spune că schimbarea partenerului este benefică, chiar eliberatoare. Renunță la revista preferată, chiar dacă pierzi rețeta lunii pe care oricum nu o poți prepara fiindcă nu ai ingredientele necesare.

Evită scenele tari, de orice fel, de la televizor. Intră, dacă vrei, în scenele tari din viață. O vizită la spital, la un azil de bătrâni, la un orfelinat sau la un ospiciu, chiar la o pușcărie, dacă ai acces, îți va oferi mai multe și mai emoționante istorii decât cele de la *Surprise, surprise* sau *Iartă-mă*. O asemenea porție de viață reală te-ar ajuta să guști viața ta mai mult și să te bucuri de normalitatea pierdută prin atacul mass-mediei asupra simțurilor.

Du-te regulat la o biserică și fii consecvent și credincios în acest lucru. Asigură-te că nu ai doar o formă de evlavie în care bifezi pur și simplu activitățile. Implică-te activ în ceva, în orice, dar fă ceea ce faci cu inimă, cu tot sufletul.

Și chiar de-ar fi să se internetizeze biserica, să se electronizeze frățietatea, să fie mai comod statul la slujbă în fața televizorului, întoarce-te la ceea ce ai învățat de la mama și bunica ta, Timotee, întoarce-te la lucrurile tradiționale, întoarce-te *viața însăși*.

Nu e deloc ușor. Și totuși, când toată lumea din jurul nostru se dăruie tot mai mult virtualului și electronicului, se

interiorizează și se închide față de cele din afară, noi să ne întoarcem unii către ceilalți și, împreună, spre viața așa cum este ea într-adevăr! Când lumea privește viața „pe sticlă”, noi să ne uităm la viața răsturnată de Oglinda Cuvântului, pentru a o vedea așa cum ne-o arată El că este, nu așa cum ni se pare nouă că este.

Gîndul de bine și gîndul lui Cristos. Despre slujire, **Ioan 13:1-3**

Tuturor studenților mei
care vor profesa
în domeniul Asistenței sociale

Ioan 13:1 Înainte de praznicul Paștelor,
Isus, ca Cel care știa
că I-a sosit ceasul să plece din lumea aceasta la Tatăl
și fiindcă îi iubea pe ai Săi, care erau în lume,
i-a iubit pînă la capăt.
În timpul cinei,
după ce diavolul pusese în inima lui Iuda Iscarioteanul,
fiul lui Simon, gîndul să-L vîndă,
S-a sculat de la masă,
S-a dezbrăcat de hainele Lui,
a luat un ștergar, și S-a încins cu el.
Apoi a turnat apă într-un lighean
și a început să spele picioarele ucenicilor,
și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins.

Alte evanghelii și evanghelia creștină

Textul de față se vrea a fi un semnal de alarmă o dată cu apariția unei noi forme de deformare a Evangheliei lui Cristos, și anume transformarea Evangheliei mîntuirii, restaurării persoanei, a transformării radicale, a nașterii din nou, a înnoirii în caracter și a sfințirii, într-o evangheliie socială a reparațiilor minore, într-o evangheliie care se înrădăcinează tot mai mult în cetatea terestră și prea puțin în *escathon*, în lumea viitoare a veacului care va să vie și pe care îl așteptăm cu toții.

Există astăzi o evangheliie ecologică, a restaurării mediului, a restaurării celor ce sunt trecătoare și care vor arde

cu troznet, care le neglijează pe cele importante și perene. Asistăm la ajutorarea copiilor străzii, a bătrânilor din aziluri, a pușcăriașilor, a nebunilor din ospicii fără predicarea evangheliei ferme a pocăinței. Preferăm să le împărțim păture și biscuiți, lucruri perfect inofensive, de teamă să nu-i “manipulăm” cumva. Îi lăsăm cu lucruri, cu mici proprietăți, dar fără Cuvântul salvator. Am ajuns, trist lucru, să avem rețineri în a pleca în misiuni de evanghelizare dacă nu avem și lucruri de împărțit. Voi rămîne un entuziast al ajutorării orfanilor și văduvelor, ca unul crescut ca orfan în casă de văduvă, dar nu a unei ajutorări pe post de surogat al evangheliei harului și pocăinței.

Cristosul Evangheliei noastre însă, nu ne va chema să-i citim rapoarte și statistici despre împărțirea ajutoarelor. El va privi înăuntrul nostru, ne va judeca motivațiile, va pătrunde cu Duhul său adîncimile rărunchilor și va desluși dacă am mers să vestim Evanghelia jertfei de sine și a sacrificiilor sau o evanghelie a autogratificării și a bifării unor acțiuni îndeplinite. În numele unui ecumenism prost înțeles participăm la acțiuni umanitare ale unor biserici cu tot felul de credincioși din toate colțurile dedicării religioase, uneori chiar în afara sferei creștinismului nominal.

Cristos ne chemă la slujire, dar nu oricum. Ne cheamă pe nume, pe noi, cei pe care îi cunoaște. Se bucură de binele pe care îl fac robii Lui, nu ai altuia. Aceasta presupune cîștigarea identității înaintea meritului prin fapte.

Poți să începi slujirea cu ligheanul și ștergarul...

Poți, fără îndoială, să ai rezultate notabile. Ștergarul îți va fi ud; picioarele vor fi curate; bătrînii din azil vor fi fericiți; copiii orfani te vor îmbrățișa și vor striga după tine emoționant “mami...!”, „tati...!”; îți vor curge lacrimi de bucurie și cele

mai sensibile corzi ale sufletului îți vor fi atinse. Poți să lupți împotriva minelor antipersoană[NM1]. Poți primi premiul Nobel pentru pace și să vezi în urma ta răsărind instituții de binefacere. Poți să vizitezi pușcăriași din închisoare, să le faci scenete, să le cânti cântări. Poți să faci asistență socială cu însetații din deșerturi și să dai mese pentru înfometații din Africa. Și totuși, la Marea Judecată să auzi: “Plecați de la Mine căci nu vă cunosc!” Oare nu acesta este spiritul Evangheliei, în care Cristos, în mod surprinzător, îi respinge pe campionii facerilor de bine?

Poți începe cu ligheanul. Nu e un lucru rău. Poți începe cu diverse slujiri. Este împlinitor, iar rezultatele îți dau satisfacție. Și Doamna Clinton face vizite la orfeline și dă bani pentru văduve. Și Bill Gates dă bani pentru cercetări în domeniul cancerului. Totuși, avem o bănuială că există o mare diferență între banii lor și cei doi bănuți ai tăi care pot avea o altă greutate în ochii Domnului. Credem că este o diferență între activismul hindușilor și misiunea creștină, între moralitatea budiștilor, cinstea unui japonez păgîn și bunătatea unuia care este Fiu de Dumnezeu. Poți începe cu ligheanul și ștergarul, dar contează CINE spală pe cine. Scopul slujirii cu ligheanul și ștergarul nu a fost curățirea picioarelor, ci definirea unui nou tip de relație. Motivația lui Cristos în slujire a fost găsirea răspunsurilor la întrebările determinate de relația EU-VOI.

Nu contează slujirea mea? Slujirea creștină înseamnă mai mult decît asistență socială

Ce tragic! Cîte energii consumate în zadar! Cîte fonduri risipite aiurea! Cîte zile de slujire fără rost! Cîtă binefacere care nu contează! Cîtă bunătate dusă pe apa sîmbetei, fără nici o greutate la Marea Judecată!

Se poate întâmpla așa ceva în Împărăția lui Dumnezeu? Da, se poate. Avem un Dumnezeu radical și foarte pretențios când vrem să ne identificăm ca și slujitorii în Împărăția Sa. Avem un Dumnezeu care ne controlează bine dosarul și care nu primește orice fel de slujire, motivată de orice fel de gând. Nimeni nu contestă că slujba ta este eficientă acum, dar slujirea creștină înseamnă mai mult decât o gură saturată și chiar mai mult decât o viață salvată de la moartea prin înșetare.

Care este diferența dintre slujirea unui creștin și primirea de oaspeți a unui musulman? Care este diferența dintre paharul de apă pe care îl dă un creștin în numele Domnului și paharul de apă pe care un hindus îl dă unui înșetat în deșert?

Ce crede înșetatul? Ce crede oaspetele? Cine cercetează oare gândurile lor? Ei sunt împliniți. Din afară nu se vede decât ștergarul și ligheanul, faptul că slujirea este eficientă, iar picioarele sunt curate. Pentru cel slujit, pentru cei care privesc doar la ceea ce izbește ochiul, pentru camera video, pentru reporteri și televiziune, pentru reportajele împănate cu fotografii, nu contează decât ceea ce este realizat, ceea ce se vede, ce se poate număra și include în statistici.

Ceea ce iese la cîntar, ceea ce se vede sunt rapoartele televiziunilor, și astfel, slujirea este măsurată în termenii manageriali ca *eficiență*, *profitabilitate* etc. Ceea ce se vede este foarte mult activism în nici într-un nume, fără nici un stăpîn. Dar e un activism, care lovește în plin sau, mai bine zis, exact în gol, în golul acela care trebuie umplut – acum, astăzi, urgent!

Ce tensiune teribilă între ispita de a evalua binele și a uita de binefăcător, între a privi la fapta de bine și nu la consecințele ei veșnice, din perspectiva veșniciei făptuitorului!

Pînă la urmă, frumusețea textului din Luca 7: 22²⁶ stă în faptul că, la prima vedere, tuturor li se dă ceea ce își doresc, dar textul este construit în așa fel încît, momentul de culme este de fapt un anticlimax, căci săracilor nu li se dau ajutoare, așa cum ar părea firesc, ci li se vestește Evanghelia. Scopul venirii lui Cristos în lume nu a fost să pună bazele unui mega-dispensar în care orbii, șchiopii, leproșii și surzii să fie vindecați, iar morții să învie, ci tuturor lipsiților de orice fel să li se vestească Evanghelia.

Binele lui Cristos nu este un bine senzațional, vizibil, cuantificabil, ci unul greu de observat, care are de-a face cu restaurarea relației între primitorul de bine și Binefăcător, nu cu restaurarea trupului muritor.

Slujirea și slujitorul

Scripturile creștine ne învață că există o relație complexă și care trebuie învățată între bine și binefăcător, între slujire și slujitor. Prin modelul său, Domnul, ne arată că este important *cine* și *cum* mînuiește ligheanul.

Ce frumos sună textul din Ioan 13, mai ales dacă este citit ținînd seama de sintaxa pe care Ioan a creat-o! Tensiunea este mult mai vizibilă. Plutește în aer penibilul situației, tăcerea apăsătoare, jena ucenicilor, demnitatea celui care face gestul neașteptat, nelămurirea tuturor față de șocantul actului pe care Domnul îl face. Tulburarea este născută nu de gestul în sine, ci de CINE face gestul. Actul era obișnuit, tradițional, personajele și motivațiile lor sunt subliniate de apostol.

²⁶ Și, drept răspuns, le-a zis: „Duceți-vă de spuneți lui Ioan ce ați văzut și auzit: orbii văd, șchiopii umblă, leproșii sunt curățiți, surzii aud, morții înviază, și săracilor li se propovăduiește Evanghelia.

Cum ar suna textul dacă am citi doar propoziția principală, fără notațiile de regie pe care le face Ioan?

Înainte de praznicul Paștelor, Isus,
S-a sculat de la masă, S-a dezbrăcat de hainele Lui,
a luat un ștergar, și S-a încins cu el.
Apoi a turnat apă într-un lighean
și a început să spele picioarele ucenicilor,
și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins.

Simplu. Clar. Fapte. Acte. Totul este eficient; cu rezultate. Și ce dacă gestul este șocant? Da... este un model extraordinar de slujire, este Învățătorul care spală picioarele ucenicilor care nu s-au dumirit că este vremea să învețe și ei slujirea.

Păi un gest ca acesta l-ar fi putut face și Buda. Ba chiar mulți călugări hinduși au făcut gesturi mai nobile decât acesta. Ce este așa de extraordinar în această faptă? Ce este extraordinar în a te umili puțin?

Ar fi bine să urmărim ceea ce a fost scos din text. Abia acum textul capătă dramatismul și frumusețea-i specifică. Abia acum devine unic. Abia acum înțelegem de ce numai Cristos putea să facă aceasta, iar actul lui este unic pentru că **IMPORTANT ESTE CINE FACE CEEA CE FACE.**

Isus,
ca Cel care știa că I-a sosit ceasul să plece din lumea
aceasta la Tatăl
și fiindcă îi iubea pe ai Săi, care erau în lume, i-a iubit
pînă la capăt.
Isus,
fiindcă știa că Tatăl Îi dăduse toate lucrurile în mîini,
că de la Dumnezeu a venit și la Dumnezeu Se duce,
S-a sculat de la masă....

Noi vedem doar că s-a sculat de la masă, dar ceea ce notează Ioan este partea nevăzută a slujirii: conflictul în lăuntrul slujitorului, drama sufletească a celui care știa ceasul, cunoștea vremea slujirii și înțelegea mai bine ca cei slujiți semnificația slujirii lui. Știa DE CE slujește, pentru că îi IUBEA pe ai săi. Slujea din Dragoste, nu pentru a asculta aplauzele, nu pentru a apărea pe primele pagini ale ziarelor sau în reportajele de televiziune, nu pentru a fi ales (sau aleasă) senator, ci pentru că știa *Cine este*, că *are toate lucrurile în mâni*, știa *de unde vine și unde se duce*, pentru că știa *ceasul*, pentru că *iubea*. Iubirea în cunoștință duce la adevărata slujire. Cine este, ce are, de unde vine, unde se duce, care este vremea potrivită și relația definitorie? Întrebări fundamentale la care Cristos *are și este* răspunsul.

Nu spune apostolul Pavel că martirajul nu contează în absența dragostei? că poți să faci toată viața asistență socială și să te dăruiești chiar într-un gest de jertfă supremă rămânând totuși un chimval zăngănitor și disonant? Cristos nu ne chemă la binefacere din reflex. Nici în acest domeniu formarea automatismelor nu este de dorit. Suntem chemați la a face bine din IUBIRE, ca unii care ne știm CEASUL, adică știm că vremurile sunt rele și că trebuie răscumpărate; ca unii care știm *cine suntem* și unde *unde ne ducem*; ca unii care cunoaștem dragostea adecvată, timpul prielnic și identitatea nimerită.

Slujirea unică a lui Cristos Unicul

De ce este minunat ceea ce se relatează în pasajul din Ioan? Nu pentru că un maestru spală picioarele unor ucenici destul de înceți la slujire, ci pentru că Cel care are toate lucrurile în mâini, Stăpînul, Domnul, Cel prin care toate

lucrurile s-au făcut, Cel dinainte de veacuri, Acela, Fiul, Mielul cel îmbrăcat cu slavă și cinste a luat El Însuși ligheanul.

Ce este și mai minunat aici? Faptul că nu se apleacă să slujească în mod natural – nu îi vine ușor –, nici din reflex – nu îi este la îndemână –, și nici din resemnare – nu are ce face –.. Nu o face ca să acopere nevoia, ci ia ligheanul pentru că **știe Cine este**. Știe, de asemenea, de unde vine și încotro se îndreaptă. Își cunoaște destinul veșnic. Nu are complexe și probleme de identitate. Nu face actul slujirii pentru că nu este altcineva care să-l facă. Nu îl face pentru ca a apărut nevoia și pentru că ceilalți *nu se simt* să îl facă, ci Slujește tocmai pentru că știe cine este și de ce o face. Ce minunat exemplu de slujire!

Să slujești nu doar ca să se ducă mirosul de transpirație, nu doar ca să bifezi în agendă activitatea sau ca să dai rapoarte misionare; să slujești nu pentru ziare și televiziuni, nu pentru lăudăroșenia vieții, ci pentru că știi *Cine ești, de unde vii și unde te duci*; pentru că știi că poți să sari peste umiliința slujirii tocmai din această pricină, dar pe care o alegi numaidecât în cea mai înaltă formă de libertate. Aceasta este slujirea cristică!

Nu există slujire creștină dacă nu este făcută de creștini, nici martiraj în afara celui provocat de mărturisirea creștină.

Care este diferența dintre un pahar de apă dat în deșert de un beduin păgîn și cel dat în Numele lui Cristos? Și unul și altul potolească setea însetatului, dar Domnul nostru nu a venit să potolească setea tuturor însetaților; nu le-a redat vederea tuturor orbilor; nu a venit doar ca să facă congrese de pace și să le șteargă orfanilor lacrimile; nu a venit doar ca să își treacă în palmares o mulțime de faceri de bine. Pe Domnul nostru îl interesează **inima** cu care arunci cei doi bănuți în cutia cu bani mai mult decît suma propriu-zisă. Nu zeciuiala din izmă și

mărar, din pliculețe de ceai de mentă sau din lîna de la fiecare oaie îl interesează pe El, ci înspre cine este îndreptată **dragostea** care te îndeamnă la a da zeciuială. În Împărăție, slujirile sunt ale celor care dau apa însetatului ÎN NUMELE DOMNULUI, adică întocmai cum ar fi făcut-o El. Nu există slujire creștină decît cea făcută de creștini dedicați. Nici o altă lucrare nu va fi recunoscută de către Împăratul nostru în afară de lucrările făcute de robii Lui. Slujirea creștină este întemeiată pe o relație, o relație care redefinește activitățile, faptele misionare, și chiar martirajul.

Aceasta este diferența dintre Socrate sacrificatul și apostolii Petru sau Pavel martirii. Socrate a murit în numele lui. Pavel și Petru au murit în Numele Lui. Oricît ne-ar impresiona sacrificiul victimelor din perioada comunistă, ele nu au nimic de-a face cu martirajul în numele lui Cristos. Observați că am evitat cuvîntul martiraj și l-am folosit doar în contextul sacrificiului creștin, pentru că doar atunci cînd vorbim de un “mărturisitor”, unul care moare pentru că mărturisește Evanghelia și predică Numele lui Cristos în fața căruia se pleacă orice genunchi, avem de-a face cu un sacrificiu creștin autentic.

Gînduri de bine și gîndul care era în Cristos

Ce poți face tu? Ori de cîte ori slujești, ori de cîte ori mergi la azilul de bătrîni și îl întorci pe cealaltă partea pe bătrînul care nu se mai poate mișca și care miroase greu, ori de cîte ori trebuie să te apleci ca să speli ceea ce este infect, puturos, fă lucrurile acestea ca un Fiu de Împărat, ca un aristocrat, ca unul care știi că aparții unei Împărății de preoți. Pătează-te ca unul care știi că ești de nepătat. Ori de cîte ori mergi la orfanii din Moldova, du-te nu pentru împlinire personală, ci pentru că știi care este ceasul slujirii, știind cine

ești și unde te duci, știind că iubești cu o dragoste mai presus de cea părintească care le lipsește orfanilor. Nu face nimic din datorie, din obișnuință, pentru simplu fapt că s-a ivit ocazia și pentru că biserica ta e oricum implicată, pentru că merg alții dintre prietenii tăi, pentru că va fi atmosferă frumoasă, pentru că ai senzația că poți ispăși în felul acesta niscui păcate. Dacă mori, mori pentru mărturisirea clară a Evangheliei, nu pentru idealuri trecătoare și mărturisiri îndoielnice.

Tu și cu mine avem alte motivații decât doamna Clinton și prințesa Diana. Eu și tu suntem fiii Lui. De aceea ne plecăm spre slujire, nu pentru că nu avem ce face, nu pentru că este nevoie – nevoi vor fi tot timpul, iar pe săraci îi vom avea întotdeauna cu noi –, nu pentru că nu există un altul care s-o facă, ci pentru că este ceasul potrivit pentru lucrare, pentru că știm cine suntem, știm de cine suntem făcuți și încotro mergem. „Să aveți în voi același gând care era și în Cristos Isus...”

Activitatea de binefacere, de asistență socială și de misiune creștină au, în aparență, aceleași caracteristici și cam aceeași eficiență ca oricare alte lucrări și inițiative de binefacere. Dacă punem lucrurile în Oglindă, pentru a le vedea așa cum sunt, ajungem să înțelegem că nu rezultatele înregistrate de statistici contează, ci identitatea celui care face ceea ce face. Religia creștină este cu totul diferită de celelalte religii pentru că interiorizează viața spirituală, atacă nivelul motivațiilor și nu dă socoteală întotdeauna de cele ce se văd – de fapte și merite –, ci de spiritul în care sunt făcute faptele mici. Proiectate și reflectate în Cristos, acestea sunt fapte mari, iar cele mari se vor vedea mici. Textul din Ioan capitoul 13 ne învață să ne uităm acolo unde nimeni nu se uită, spre acele lucruri pe care nimeni nu le vede. Pentru noi, cel puțin, vom crea o altă cheie hermeneutică de interpretare a gestului de slujire. Spunem doar „pentru noi” din pricina faptului că

nimeni altcineva nu știe ce este în inima omului în afară de Domnul inimii. Binele trebuie făcut cu gândul care era în Cristos, și nimeni nu va ști dacă acel gând este acolo decât Cristos însuși. Chiar și unii dintre noi vom avea surprize la Marea Judecată, atunci când vom afla ce a fost în mintea noastră pe când înfăptuiam binele doar cu „gândul de bine”.

Volnic, trebnic, mernic și ispravnic. 1 Corinteni 15:42

București,
Piața Universității

In memoriam,
Iancu Fischer²⁷

Fișe etimologice și moment de (re)culegere pentru cuvinte nenăscute încă

Sunt cuvinte care nu s-au născut niciodată, dar există. Au umbră. Fantomele lor ne bîntuie și murdăresc spațiul dialogului. Sunt cuvinte care au lăsat în urmă doar cicatrici; le-a rămas doar săpătura în care au fost plantate, doar urma în care au crescut fără să fi dat vreodată rod. Altele au fost îngropate prea devreme. Există cuvinte care au fost transformate din îngeri de lumină în demoni. Înjurătura și blestemul sunt urări pervertite, mînjite – însoțiri ale sublimului cu ridicolul, ale frumosului cu grotescul, a dulceții limbii cu vulgarul. Granița dintre sublim și grotesc a fost subțiată și trecută prea adesea în limba noastră. *Crucea*, *candela* și *mama* au devenit muniție distrugătoare în arme care fac spume la gură. Copiii sunt nedumeriți; ce este rău cu *prostule!* și *nebunule!* din Matei 5? Dacă internezi în spitalul de psihiatrie un fiu de creștin care s-a dezbrăcat și drăcuie pe toată lumea, explicîndu-le doctorilor că așa ceva nu s-a mai întîmplat, că nu așa a fost crescut și că în casă nu s-a drăcuit, ți se rîde în nas: „E normal ca toată lumea să drăcuie”. Este internat numai pentru că s-a dezbrăcat. Urechile ne-au fost învățate cu mai multă otravă - cuvinte

²⁷ Acest articol a fost scris în același loc, în două etape, la interval de trei săptămîni și este dedicat fostului meu profesor de filologie clasică, Iancu Fischer, un om de o „boierie” steindhardiană, o finețe și un rafinament rar întîlnite.

ucise, cuvinte fără trup, cuvinte pierdute, cuvinte de răscumpărat.

Padre Pio spunea: “În loc sa blestemi întunericul, mai bine aprinde o candelă”. Oare nu este parte din sarcina noastră, ca sare și lumină în lume, să răscumpărăm și cuvinte? Dacă există negații ale unei afirmații, atunci trebuie făcute și afirmațiile. Există cuvinte compuse cu particule privative, negative, fără ca să fi existat vreodată cuvântul pozitiv sau acela să fi dispărut prea repede, mare păcat, din limba vulgului, poate din cauza dispariției semnificatului. Pentru aceasta am pornit la cules de cuvinte care nu există sau care vor fi existat cândva, cărora le-a rămas doar umbra. Acest text este o vânătoare de umbre din care sperăm să se întruchipeze cîteva dintre cuvintele mai bune. Acesta este un alt exercițiu de răsturnare în oglindă, dar într-o oarecare măsură diferit. Ne uităm pe filmul rămas în negativ, nedevelopat pînă la capăt, al unor fotografii.

Alfa privativ și răscumpărarea negației

În prima sa epistolă către Corinteni, în capitolul 15, apostolul Pavel creează contraste pline de culoare din punct de vedere stilistic, prin felul în care pune în același context antonime create prin alfa privativ cu lexeme care nu sunt din aceeași familie semantică. Paralelismul este superb. Iată paralela:

φθορά ἀφθαρσία urmează
ἀτιμία δόξη
ἀσθένεια δύνاميς

Οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.
σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ·
σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ·
σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει·

1 Cor. 15:42 Așa este și învierea morților.
Trupul este semănat
în **putrezire**, și înviază în **neputrezire**;
este semănat în **ocară**, și înviază în **slavă**;
este semănat în **nepuțință**, și înviază în **putere**.

Primul termen, *stricăciune*,²⁸ este fără alfa privativ. Al doilea, *nesticăciunea*, este cu alfa privativ – termenul care arată spre ce vom învia. Tensiunea dintre cele două este evidentă. A doua paralelă este construită invers. De data aceasta termenul care trebuie să contrasteze cu *gloria*, termenul negativ, este construit cu alfa privativ – termen care este atestat doar la Pavel: *atimia*, necinstea, lipsa gloriei, absența a ceea ce este vrednic de cinste. În prima secvență, termenul pozitiv este creat prin alfa privativ. Primul procedeu este reluat la a treia paralelă. *Slăbiciunea*, cu alfa privativ, opusă puterii este *dynamis*. *Doxa* și *dynamis* sunt substantive de sine stătătoare, puternice pentru jocul semantic. *Aftharsia* și *atimia* sunt compuse din radicali care au sens puternic, definit mai ales în perioada precreștină. Avem un joc de maestru între negație și afirmație, prin compunerea de cuvinte și folosirea radicalilor diferiți. Contextul în care Pavel își plasează termenii dă mai multă valoare nuanțelor pe care dorește să le sublinieze. *Putrezirea* alături de *semănare*, *neputrezirea* – termen obținut prin introducerea lui *alfa privativ* – lângă radicalul din care este derivat și cuvântul original. Și toate acestea lângă conceptul de *Înviere*.

Puterea imaginii este astfel amplificată și ideea putrezirii este reasezată în mintea cititorului. Învierea funcționează ca un

²⁸ *Distrugere, coruptibilitate* (RO 8.21); înseamnă putrezirea corpului după îngropare; atât a omului, ca în contextul acesta, cât și a animalelor (2P 2.12a); în sens moral, înseamnă corupție (2P 1.4); opus vieții veșnice (GA 6.8; 2P 2.12b).

fel de laitmotiv care să semnaleze cele trei concepte *neputrezire-slavă-putere*, *aftharsia-doxa-dynamis*, așa cum verbul *a semăna* este semnal pentru *putrezire-ocară-neputință*. În mod normal, ne-am fi așteptat ca, pe toată linia paralelei, apostolul să păstreze formanții de la care a început ori, cel puțin pe prima linie a paralelei. să fie consecvent cu *alfa*. În traducerea sa, Cornilescu încearcă să arate felul în care se formează contrastul – prin particula *ne-*.

putrezire	–	ne-putrezire
ne-putință	–	putere
ocară (ne-cinstire) ²⁹	–	slavă

Așa cum se poate observa, jocul particulei în fața radicalului nu urmărește o singură linie a paralelei. De ce? Pentru că, dintre toți cei trei termeni, autorul vrea să îl evidențieze cel mai mult pe primul. De aceea face inversiunea, *neputrezire*, celelalte două avînd rol cumulativ.

Și limba română poate să îndeplinească această dificilă sarcină a jocului între adjectivul sau substantivul fără negație și forma sa cu particulă, obținîndu-se în felul acesta sensul opus. O răscumpărare a funcției lui *alfa privativ* în limba română? Dar o recuperare a cuvintelor obținute prin nașterea din cuvintele care viețuiesc demult cu negație alăturată?

²⁹ Nota noastră: am încercat să surprindem paralela creată de apostolul Pavel în limba greacă.

Astăzi am auzit trei cuvinte: *netrebnic*, *nemernic* și *neisprăvit*.

Ne-trebnicul

În Matei 25:30 găsim următorul text: “Iar pe robul acela netrebnic, aruncați-l afară unde este plînsul și scrîșnirea dinților”. În context aflăm ce înseamnă cuvîntul *netrebnic* sau, cel puțin, ce însemna acum 80 de ani. Netrebnic este cel care a primit un talant și “nu s-a pus pe treabă”, n-a fost nici rob bun, nici credincios, ca ceilalți care au intrat în bucuria stăpînului după ce și-au pus talanții în negoț. Cel netrebnic este cel care nu pune în negoț talantul pentru că îi este teamă. Este viclean și leneș. Mai întîi leneș, și doar apoi viclean, în felul în care își motivează lenevia. Netrebnicul este cel care nu trebăluiește.

Dacă cineva este mișel și ticălos, nu este neapărat netrebnic. Specializarea netrebnicului este în statul degeaba, în “aflarea în treabă”, fără treabă, pentru că robul acela „se aflase în treabă”, fără să își fi făcut datoria pe care o avea față de stăpîn. Ticălosul și mișelul sunt de altă speță. Prin nelucrare, netrebnicul este izolat din neamul acela ticălos, dintre cei care sunt ticăloși, săraci, orbi și goi.

Dacă ar fi să ne gîndim la expresii antonimice, cel mai potrivit opus lui netrebnic este *omul de treabă*. Și această expresie a suportat o deplasare de sens în limba română. *Om de treabă* nu este cel harnic, cel eficient la slujbă, este doar cel *cumsecade*. Dacă ai vecini *de treabă*, nu faci clacă la lucru cu domniile lor, aceștia sunt cei care te lasă în pace, nu te supără. Sunt cei care eventual afișează o atitudine de tipul *lasă-mă să te las*.

Ne-mernicul

Din punct de vedere etimologic, netrebnicul este leneșul prin excelență, leneșul performant, omul cu iscusință și viclenie în lenevia sa, omul a cărui lene nu este programată genetic, nu este de ordin patologic, ci este voită, calculată, intenționată. *Nemernicul* poate fi netrebnic. Dacă n-a lucrat, nu poate fi legat de gloria înfăptuirilor. Nemernicul nu este un simplu *terchea-berchea*, așa cum netrebnicul nu este doar un simplu *pierde-vară*, ci fiecare dintre aceștia și-a instituționalizat starea, și-a motivat-o solid și s-a înrădăcinat în ea.

Astfel stau lucrurile și cu nemernicul. Nemernicul este cel care *nu merită*. Sinonimul acestui cuvânt este ne-merituos. Este vorba despre cel care nu merită să intre în bucuria stăpînului său, pentru că, probabil, este și netrebnic.

În sensul larg al harului nemeritat, cu toții suntem “nemernici”, fiindcă totul ni s-a dat fără merit. Nemernicul, după cum s-a arătat, poate fi netrebnic, și totuși poate fi izolat ca și concept acoperind o categorie mult mai largă. De fapt, dragostea arată nemernicia, o pune în valoare. Poate că opusul nemernicului este *omul cumsecade*. Omul *cum se cade* este așa cum se cade să fie, adică niciodată peste media acceptată/acceptabilă. Aceasta poate fi o trimitere la mediocritate. Cine definește cumsecădenia? Majoritatea. Dacă cineva este cum se cade, este cum se cade bine la ceilalți. Tînărul bogat este un om cum se cade, dar aceasta se pare că nu ajunge.

Ne-volnicul

Acest cuvânt nu mi-a răsunat astăzi în urechi. Se pare că este deja arhaism. Este închis în cronici. Dar reflecția asupra acestor cuvinte nu ar fi completă dacă nu ne-am referi și la un

alt termen, rar, pe care strada nu îl mai folosește, termen confiscat de literatură, dar încă destul de puternic.

Netrebnicul nu este nevolnic. Netrebnicul este leneș. Leneșul poate să fie lipsit de merite, drept urmare se transformă în nemernic. Dar există o specie, nu nouă, pe care atât duhovnicii, cât și psihologii o atestă: nevolnicul.

Nevolnicul este cel care nici măcar nu mai nu voiește – boală de care va fi suferit, înainte de vindecare, slăbănogul din capitolul cinci al Evangheliei după Ioan.

Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι;

“Vrei să te(mai) faci sănătos?”³⁰

Problema slăbănogului era, probabil, că nu se mai putea ridica din propria condiție. Se obișnuise ca nebunul cu spitalul, ca micul infractor cu pușcăria. Ce întrebare este aceasta pentru un om care zace de atîta vreme venită din partea unui vindecător? Bătaie de joc? Nu! ci vindecarea de nevolnicie.

Nevolnicul nu este handicapatul în sens fizic, vizibil, este cel cu handicap de voință. Nevolnic este cel care face promisiuni că se va schimba începînd de mîine. Suferă de sindromul alcoolicului care următoarea zi o ia de la capăt.

Nevolnicul este și netrebnic. “Nu poate a voi” și se împietrește în nemișcare. Nevolnicul nici măcar rău voitor nu poate fi.

Ne-isprăvitul

Traducerea neinspirată a titlului romanului lui Giovanni Papini în românește este *Un om sfîrșit*.³¹ De fapt, în original,

³⁰ Ioan 5:6

titlul este *Un uomo finito*,³² adică un om săvârșit, terminat, isprăvit. Vorbim despre un om isprăvit, nu terminat de ani și oboseală, ci săvârșit în creștere pentru a deveni bun-ispravnic. Ne-isprăvitul poate fi ne-ucenicitul, ne-educatul, ne-îndrumatul, imaturul. Isprăvnicia este garanție a responsabilității pe care cel care este găsit ne-isprăvit nu și-o poate asuma. În Epistola către Efeseni, în capitolul patru, găsim felul în care apostolul Pavel înțelege isprăvirea.

11 Și El a dat pe unii apostoli; pe alții, prooroci; pe alții, evangheliști; pe alții, păstori și învățători, 12 pentru desăvârșirea sfinților, în vederea lucrării de slujire, pentru zidirea trupului lui Cristos, pînă vom ajunge cu toți la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea de om mare, la înălțimea staturii plinătății lui Cristos.

καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφῆτας,
τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους,
12 πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας,
εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ,
13 μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως
καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον,
εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ,

Doi dintre termenii folosiți aici vorbesc despre completitudine în sens aristotelic: *teleion* și *pleroma*. Aceștia sunt traduși de Cornilescu prin *starea de om mare, plinătatea lui Cristos*. Și unul și altul vorbesc despre lucrurile întregi, cărora nu le lipsește nimic, care sunt în măsură întreagă. *Teleios* mai este atestat, pe lângă textele apostolului Pavel, la apostolul Iacov, unde acesta vorbește de legea desăvârșită, de

³¹ Cartea a apărut în 1969, Biblioteca pentru literatură universală, București, în traducerea lui Ștefan Augustin Doinaș, și în 1931, în traducerea lui G. Călinescu, Cultura Națională, București.

³² **Giovanni Papini**, *Un uomo finito*, Ponte alle Grazie, Scrittori Italiani, 1994

darurile desăvârșite care vin de la Tatăl luminilor sau despre lucrarea desăvârșită a răbdării și în Matei 5: 48, unde ni se spune să fim desăvârșiți, isprăviți, după cum Tatăl nostru este isprăvit. Termenul mai apare și în Matei 19:19 unde, pentru a fi desăvârșit, tânărul bogat trebuie să își dea averea.

Poate acest ultim sens, al handicapului aparent minor care ne transformă în neisprăviți, este sensul cel mai apropiat spre care ne putem îndrepta. În ochii săi, tânărul bogat nu este nici nemernic, nici netrebnic, nici nevolnic, dar în ochii lui Cristos el este neisprăvit. Petru, cel care trădează, este un neisprăvit. Toți ucenicii, până la Cincizecime, sunt neisprăviți, deși sunt *de treabă* și *cum se cade*.

Neisprăvitul este cel care nu poate face nici o ispravă, este opusul lui *om de ispravă*. *Neisprăvitul* poate fi și *nevolnic*, și dacă nu poate voi, este și *netrebnic*; nu lucrează și este și *nemernic*; nu merită să fie pus peste mai multe cetăți? nu merită cinstea stăpînului său? Este *neispravnic*. Mîntuitorul nu îi cere tânărului bogat să fie perfect, doar să meargă spre isprăvire. Nu îi cere să fie săvârșit, doar să umble pe calea desăvîrșirii.

Patru fețe ale negației

Toți aceste tipuri de persoane desemnate prin aceste cuvinte sunt, de fapt, una singură care întruchipează natura umană neisprăvită prin intervenția harului, nemernică de bunătatea lui Dumnezeu, netrebnică și nevolnică în binele pe care vrea să îl facă sau faptele bune pregătite să se umble în ele. Un Ianus cu patru fețe.

De fapt acestea pot fi socotite și faze ale aceleași căderi spirituale sau faze ale aceluiași drum de ucenicire.

Nevolnicul devine netrebnic. Netrebnicul nu se învrednicește și este nemernic. Nemernicul nu poate fi pus

ispravnic pentru că nu poate isprăvi ceva, fiind el însuși neisprăvit. Robul din pilda Mîntuitorului este neisprăvitul “desăvîrșit”, și pentru aceasta nu i se mai dă nici o responsabilitate mai departe.

Nevolnicul Pavel care strigă „cine mă va izbăvi de acest trup de moarte” și care, după tot ce a trebăluit, cu dosarele pline de isprăvi, se consideră rob netrebnic și ne-meritos pentru Har are toate șansele la isprăvire și isprăvnicie.

De fapt, dacă observăm bine, *netrebnicul*, *nevolnicul*, *nemernicul* sunt toate cuvinte mult mai moi decît în folosința străzii.

Propunere pentru un dicționar de răscumpărare a cuvintelor moarte în greșelile noastre

Ceea ce tocmai ați lecturat este doar un exercițiu de derivare de sens prin recontextualizare, o *răs-tălmăcire* a unor cuvinte care există ca umbre ale unor alte lexeme ce ar trebui să se nască pentru a oglindi starea omului răscumpărat. Este o încercare de alergare după umbrele cuvintelor care au pierit; o tentativă de a lega răni și cicatrici făcute de cuvinte tari în vorbirea străzii, cuvinte cărora le putem reda viața pe care o capătă prin întruparea prin personajele din Evanghelii.

Pentru aceasta am îmbrăcat cuvintele în hainele unor personaje din pildele Domnului și din împlinirile din Evanghelie.

Este o încercare de pierdere a întinericului din invectivele: *netrebnicule*, *nemernicule*, *nevolnicule* și *neisprăvitule* prin aprinderea unei candelă cît de mică. Răscumpărarea de starea noastră de greșală unor cuvinte omorîte înainte de vreme.

Ce se va întâmpla de aici înainte?

Probabil, în continuare,

Nevolnicii vor striga spre cei care lucrează și voiesc.

Netrebnicii vor striga către cei care voiesc și lucrează.

Nemernicii vor striga după merite.

Neisprăviții vor striga handicapul minor al celor ce aleargă după perfecțiune.

Dar, în umbră și tăcere, se vor naște cuvinte noi pentru personajele care vor fi întrupat modelul evanghelic: nu *omul de treabă*, cel care este un *lasă-mă să te las*, ci *omul trebnic*; nu cel *cum se cade*, care nu se implică, ci *mernic*; nu perfect, care nici nu există, ci *isprăvit*, adică ucenicit; nu ambițios, ci *volnic*.

Trebnic este în Împărăție cel care își pune talantul la lucru.

Mernici suntem toți față de Harul său, prin Cristos.

Volnici vom deveni dacă vom voi ceea ce nu putem dori prin puterea noastră: nașterea într-o nouă ființă, căci despărțiți de El nu putem face nimic.

Isprăviți vom fi abia apoi, când El va crește cu totul și cu totul în noi, „desăvârșiți, întregi și fără a duce lipsă de nimic”.

Invidia nevolnicului față de trebnic – o aplicație

Acum aproximativ un an a apărut o carte. Fiecare dintre noi am avut reacții felurite: de la reacția snobismului de stradă, pînă la motivarea întemeiată a răspunsului cunoscătorilor. Cartea este a unui om *trebnic* care a scris, după părerea celor mai mulți, o carte *neisprăvită*; un autor care a pretins *mernicia* academică în zone în care nu și-a dovedit competența formală, cum ar fi filozofia și teologia.

În tot acel război pe care l-am așteptat să se potolească s-au ridicat mulți care ar fi putut pune mîna pe condei, *volnici* să

răspundă cu măsură, cum se cade, ca oameni de treabă, provocării lansate de harnicul nostru scriitor.

După acea perioadă fierbinte, paginile ziarelor de literatură s-au răcit acum. Limbajul invectivei subtile, intelectuale a căpătat noi valențe.

Rîndurile de față nu sunt un capăt de recenzie pentru acel text. Ele reprezintă doar un strigăt de alarmă în legătură cu felul în care s-au scris recenziile. Patimi sădite în sânge fierbinte latin au izbucnit pentru moment, iar scriitorului i s-a adus aminte că are legitimitatea să scrie doar manuale de fizică. Mulți au încercat să se războiască cu el fără să vadă că el este cel puțin volnic și trebnic.

Că isprava lui este criticabilă, că ar fi trebuit să se documenteze pe alocuri mai bine, da, de acord, dar reacția o considerăm disproporționată în raport cu textul. Dovadă este faptul că, după un an, toată lumea a uitat ce se întîmplase.

Oamenii trebnici ne mustră prin hărnicia lor. Poate nu dezordinea este păcatul balcanilor, ci depresia nevolnicului care strigă împotriva celui care muncește, uneori prost, dar care muncește numaidecît. Poate e o depresie a noastră, a balcanicilor, o depresie lipită de oase ca de oasele slăbănogului care este tot timpul victimă a contextului. De fapt, vinovați pentru faptul că el, slăbănogul, nu se vindecă sunt ceilalți care sunt mai rapizi, care au rude, îngerii care nu se pogoară la timpul stabilit etc., Iată, așadar, o nevolnicie viscerală plasată în context. Am auzit acum trei ani că noi nu am putut scrie ca și Shakespeare pentru că am funcționat pe post de intersecție între turci și tătari și că în intersecție nu poți construi.

Într-o parohie de țară trăia o bătrînă care avea tot timpul de spus ceva bun despre fiecare. Tinerii au încercat să o ispitească în felul următor: „Mamaie, spune ceva bun și despre diavolul. Poți?” „O, maică, de ați fi voi harnici ca el!”

Ce spirit sănătos!

Volnic, trebnic, mernic și ispravnic

Volnic, trebnic, mernic, ispravnic cu totul desăvârșit, întreg și fără a duce lipsă de nimic a fost Domnul nostru, Isus Cristos, voind să meargă la moarte pentru noi. A făcut lucrarea în chip desăvârșit. A meritat ridicarea în Slavă și S-a făcut desăvârșit,³³ ca să poată mântui desăvârșit,³⁴ desăvârșit fiind pentru veșnicie.³⁵ Isus Cristos este răsturnarea perfectă a nevolnicului, netrebnicului, nemernicului și a neisprăvitului. Numai oglindindu-ne în El, Oglindire a Slavei Tatălui, ne vom vedea nevolnicia, netrebnicia, nemernicia și neisprăvirea pentru a putea deveni ca El.

³³ Evrei 5:9 Și după ce a fost făcut desăvârșit, S-a făcut pentru toți cei ce-L ascultă, urzitorul unei mântuiri veșnice.

³⁴ Evrei 7:25 De aceea și poate să mântuiască în chip desăvârșit pe cei ce se apropie de Dumnezeu prin El, pentru că trăiește pururea ca să mijlocească pentru ei.

³⁵ Evrei 7:28 În adevăr, Legea pune mari preoți pe niște oameni supuși slăbiciunii; dar cuvântul jurământului, făcut după ce a fost dată Legea, pune pe Fiul, care este desăvârșit pentru veșnicie.

Îm-pielițat și în-chipuit. 2 Corinteni 11:14

καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ
ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται,³⁶
εἰς ἄγγελον φωτός.

Textul din 2 Corinteni conține un cuvânt rar: *metaschematizo* care înseamnă a schimba aparența, pe dinafară. Aceasta este lucrarea diavolului. Contextul imediat vorbește despre minciună, răstălmăcire, în sens negativ.

El, Domnul, s-a *în-trupat* ca noi să putem deveni ca El.

Numai diavolul este *îm-pielițat*. El nu se poate *în-trupa*, nu își poate asuma umanitatea, dar urmările lucrărilor sale asupra omenității rezultă în dezumanizare.

Din această cauză, diavolul se poate doar *în-chipui* și poate produce închipuiri, dar nu se poate *întruchipa*. Diavolul își poate trage piei de lumină peste el, dar sinele îi rămîne neschimbat.

Chipul Dumnezeului nevăzut este Domnul, El, Întrupatul a întru-chipat Dumnezeirea față de noi și întru-chipează omenitatea răscumpărată față de Tatăl. Fiul-Dumnezeu s-a întrupat, iar sfinții care Îl urmează Îl întruchipează față de lume. Noi nu suntem niște împielițați, nu tragem chipul lui Cristos peste noi. El locuiește ÎN noi. De aceea nici nu Îl închipuim pe Cristos, dar nici nu îl în-trupăm, pentru că întruparea Sa este unică, în El și numai în El. Noi suntem Cristo-fori, purtători ai lui Cristos într-un trup de moarte.

³⁶ 2 Corinteni 11:14 Și nu este de mirare, căci chiar Satana se prefăce într-un înger de lumină.

Toată aventura sfințeniei se petrece între El, noi, celălalt, aproapele, și cel care nu este de numit, înșelătorul. Între primejdia de a împielița doar creștinismul, lucru radical diabolic, și a întru-chipa pe Domnul nostru în lume stă distanța dintre fariseism și creștinismul autentic. Distanța dintre pretenția întrupării lui Cristos prin [NM2]lume și dorința de a-L întruchipa pe Cristos este distanța dintre aroganță și trăirea umilă a adevărului „Cristos în noi nădejdea slavei”.³⁷ Cristos s-a întrupat ca noi să-L putem întruchipa, nu să-I mimăm faptele și să-I copiem Cuvintele, nu să-I împielițăm asemănarea.

Noi suntem adevărații Cristo-fori, purtători ai Chipului său, oglindire a Lui față de lume, de vreme ce El este Oglindire a Tatălui față de noi.

³⁷ Coloseni 1:27 căroră Dumnezeu a voit să le facă cunoscut care este bogăția slavei tainei acesteia între Neamuri, și anume: Hristos în voi, nădejdea slavei.

Povara greșelii și a sinelui. Despre blîndețe, Galateni 6:1-5

Familiei Achim
pentru modul în care împletesc
blîndețea cu asprimea,
slujirea, cu purtarea sarcinilor.

Galateni 6:1 Fraților, chiar dacă un om ar cădea deodată în vreo greșeală, voi, care sunteți duhovnicești, să-l ridicați cu duhul blîndeții. Și ia seama la tine însuși, ca să nu fii ispitit și tu. Purtați-vă sarcinile unii altora, și veți împlini astfel Legea lui Cristos. Dacă vreunul crede că este ceva, cu toate că nu este nimic, se înșeală singur. Fiecare să-și cerceteze fapta lui, și atunci va avea cu ce să se laude numai în ce-l privește pe el, și nu cu privire la alții; căci fiecare își va purta sarcina lui însuși.

Căutăm oameni mici pentru sarcini mari

Acest text este scris într-un an electiv pentru bisericiile noastre. Alegem comitete pentru biserici, pentru comunități și un nou comitet pentru Uniune. Căutăm oameni potriviți pentru slujbe, bărbați destoinici și vorbiți de bine, oameni blînzi ca Moise, dar cu autoritate, competenți spiritual și fără "dosare". Expresia „bărbații sunt o specie pe cale de dipariție” a devenit un loc comun. Cei care sunt blînzi sunt prea lipsiți de inițiativă, spun unii. Cei competenți din punct de vedere administrativ nu sunt competenți spiritual. Cei care nu au dosare, nu au nici fapte rele, dar nici fapte bune de ținut minte. Ne trezim în situația de a alege oameni vechi pentru responsabilități noi. Pe unii îi alegem trecîndu-le cu vederea slăbiciunea despre care știm că îi va trăda atunci cînd vom pune sarcinile noastre pe umerii lor. Citim în aceste zile textele din Timotei și Tit, texte

despre calificarea în slujire și încercăm cu toții să ne potrivim în pagina Scripturii portretele spirituale. Privindu-ne în lumina noastră, am putea spune că, la urma urmei, nu suntem chiar așa de răi. Dacă încercăm să privim lumina prin lumina Lui, atunci lucrurile se schimbă. Să ne privim în lumina Cuvântului, mai ales noi, cei care vom primi o pedeapsă mai aspră.

La o primă vedere descoperim că avem foarte multe orgolii hrănite de etichete care nu se potrivesc cu caracterele noastre prea mici pentru poveri așa de mari. În ochii lumii avem oameni mari, respectabili și descurcăreți, dar nouă ne lipsesc tot mai mult oamenii mici în ochii lor, singurii capabili să poarte poverile mari. Ne lipsesc oameni care să fie în stare să-și poarte măcar propriile lor poveri.

Cînd alții greșesc...

Textul din Galateni îmi este foarte drag, pentru că vorbește de cîteva lucruri care ne frămîntă, ne dau tîrcoale și sunt la modă,: imagine de sine, competență, greșeli, relații – teme de anvergură, demne de calificări mai largi decît exercițiul unei simple exegeze.

Zilele trecute am trecut printr-o experiență în care alții au fost cei care au greșit. Cînd alții greșesc, te bucuri. Te bucuri că nu ai greșit tu, cel ce n-ai fost încă prins, sau poate nu știi că ai greșit deja. Cînd alții greșesc, într-o lume căzută, amintește-ți că oricînd îți poate veni rîndul și ție. „Astfel, deci, cine crede că **stă în picioare**, să ia seama să nu cadă.”³⁸

Însă cînd tu ai greșit, dacă ești sincer înaintea Domnului și înaintea celorlalți, problema cea mai mare nu se naște din teama de consecințe, din panica de a ascunde faptele pentru public, ci din drama deconstruirii imaginii de sine, atunci cînd

³⁸ 1 Cor. 10:12

te trezești într-o puternică criză de identitate. Te întrebi: "Tocmai mie? Cum mi s-a putut întâmpla una ca asta?" Când te-au prins, te întrebi cum de te-au prins tocmai pe tine, când alții o fac mai lată. Când ai greșit, intri în starea în care oglinda în care te privești începe să se deformeze, și te întrebi cine ești tu de fapt, unde și cine îți mai sunt prietenii; ce vor deveni ceilalți față de tine?

Speri ca același lucru să li se întâmple și celorlalți. Speri ca unii să se întrebe cine sunt ei ca să judece sau să arunce primii cu piatra. Dacă nu au bunul simț să se întrebe singuri, le sugerezi tu această direcție de judecată.

Unii chiar se întreabă acest lucru. Unii chiar trăiesc drame când greșești. Dacă ești păstor spiritual, părinte duhovnicesc, poți crea adevărate tragedii lăuntrice în sufletul acestor micuți. Greșeala ta creează crize de identitate și crize morale nu numai în tine, dar și în ceilalți din jurul tău. O cădere seamănă panica. Aceeași problemă o au și cei din fața ta. Oglinzile lor încep să se deformeze. Nu știu ce să facă, pentru că greșeala este o chestiune de relație; se așează în spațiul comunitar, între mine și tine. În momentul în care ai greșit se declanșează criza în Trup, între mădulare. Căderea ta naște semne de întrebare pentru tine, pentru ei, pentru Trup.

Cum ne relaționăm la cei care au greșit? Blîndul moștenește pămîntul

Apostolul Pavel le spune celor din Galatia: Dacă a greșit cineva între voi și nu știți ce să faceți, cum să reacționați, dacă aveți pretenția că sunteți duhovnicești, încercați să îl ridicați, cu duhul blîndeții, ca unii care știți că de aceleași păcate ne putem face vinovați oricînd, fiecare dintre noi."

Cînd alții greșesc sau cînd tu greșești, singura cale de rezolvare este recuperarea într-un context al **spiritualității**

autentice, cu duhul blîndeții, cu o imagine de sine bine cumpănită – trei lucruri greu de găsit astăzi în bisericile noastre. Adevărata duhovnicie este confundată cu un trăirism mult prea dulceag, care nu are nimic de-a face cu realitatea. Duhul blîndeții este înlocuit cu spiritul de compromis, iar cu imaginea de sine am rezolvat-o, ogîndindu-ne în alții mai slabi ca noi.

Blînd și cu duhul blîndeții însă nu este acela care te încurajează cu vorbe ca: "Ei, ce să-i faci? S-a întîmplat. Nu pune la inimă! Au pățit-o și alții. Nu fă așa mare tragedie. Treci cu vederea, oricum vei uita. Nesimțirea își face lucrarea ei cu timpul, iar vremea le șterge pe toate".

Omul blînd nu este nici nepăsător, nici condescendent, nici ipocrit. Cel blînd nu este bleg, lipsit de pasiune, lipsit de vîltoare și volnicie. Cel blînd este cel care nu mai așteaptă nimic de la ceilalți, ci totul de la Dumnezeu. De aceea Dumnezeu le dăruiește spre moștenire pămîntul tocmai celor blînzi, pentru că au renunțat demult la tot ce ar fi putut poseda dintre cele ce sunt pe el. Cel blînd are o imagine potrivită despre sine. Iar o imagine potrivită de sine are cel al cărui suflet e înțărcat și liniștit³⁹.

Ambițiile i-au murit; au rămas aspirațiile (în sensul etimologic, *ad-spirare* – ceea ce vine din partea Duhului); patimile s-au dizolvat în pasiune. Urmărind mai departe textul Psalmului 131 înțelegem că, dacă ai sufletul înțărcat, te interesează de Israel; patimile politice se destramă în doruri pentru binecuvîntarea poporului. Cel blînd, în acest sens nu este dresat, ci domesticit în așteptările sale firești și nelegitime. Un astfel de om poate întinde mîna să ajute, își poate risca reputația și își arată puterea spirituală întinzînd mîna și ajutîndu-l pe cel căzut. Blîndul trebuie ridicat, ales, pus în mărire, pentru că tocmai a renunțat la ridicări și măriri. Cel care

³⁹ Ps. 131

s-a scăzut singur poate să se apropie de cel căzut cu cea mai mare grijă. Cel care s-a împuținat capătă putere și i se poate da o putere care nu mai este toxică pentru el ca pentru cel nezdorbit.

Cînd bisericile suferă de pe urma rănilor provocate de cei căzuți în păcate, trebuie să alegem oameni care să umble după oaia pierdută, nu după vițelul cel îngrășat. Drumul spre recuperare a celui căzut nu stă în el însuși, aceasta ar fi yoga, autosugestie. Drumul spre ridicare se poate găsi într-o relație cu cel blînd *de-adevăratalea*, ca cel competent să-l poată ridica. Apostolul Pavel pune problema competenței celui care se implică în ridicare.

Adevăratul blînd, adevărata pocăință și primejdiile lor

Cel cu adevărat blînd, care se apropie de tine, te conduce pe drumul pocăinței autentice – o pocăință a unui creștinism care nu admite o imagine de sine în care tu trăiești comod, frumos ambalat, cu "încredere în forțele proprii și cu gândire pozitivă". Pocăința lui Cristos începe cu demontarea imaginii de sine, pentru a putea urma restaurarea chipul Său în noi.

Textul biblic spune mai departe că atunci cînd ridici pe cineva trebuie să iei seama la tine însuși, ca să nu fi ispitit și tu. E un îndemn la introspecție, pentru a te ajuta să înțelegi unde ești și cît ești de expus, ca unul la fel de păcătos. Ești în aceeași primejdie ca a celui care ți-a aruncat sarcina. Purtarea sarcinilor este o întreprindere plină de riscuri mari. A purta sarcina nu înseamnă nici găsirea de soluții de compromis, nici mușamalizarea păcatului. Purtarea sarcinii altuia presupune un risc pe care ți-l asumi în propria ta umblare cu Domnul, primejduindu-ți propria neprihănire.

În locurile în care umblă adevărații blînzi, acolo unde se practică și se trăiește adevărata pocăință, nu prea umblă cei

care doresc doar titlul și birourile. Acele locuri și acea viață sunt pline de primejdii.

Cel care încearcă să umble pe drumul pocăinței și al blândeții, cu poverile și primejdiile care le însoțesc, fără a se pocăi și împlânzi cu adevărat, se cufundă în suferință și întuneric. Nu te poți apuca de sarcini pe care nu le-ai purtat mai întâi. Nu te poți apuca de vindecat boli de care nu te-ai pocăit și curățit, așa cum leprosul nu-l poate vindeca pe lepros, iar orbul nu-l poate călăuzi pe orb. Mai întâi găsește tu drumul pocăinței. Mai întâi trebuie scoasă bîrna din ochiul tău, dacă vrei să-i scoți fratelui tău paiul din ochi.

Aceasta este o vindecare de tine însuși, căci tu însuși ești cea mai grea povară din lume. Aceasta te califică să porți poveri spirituale. Dacă ai aruncat cea mai grea și urâtă povară din lume pe umerii lui Cristos, îți poți asuma poverile altora. Vindecarea de sine, cîștigarea unei păreri cumpătate despre sine este prima parte dintr-un drum al cărui sfîrșit este călăuzirea spirituală a altora.

Într-o lume în care ni se spune că omul este cea mai de preț valoare, trebuie să răscumpărăm umanitatea. Într-o lume în care ni se spune că suntem independenți, trebuie să răscumpărăm ideea de libertate în comunitate. Într-o lume în care eul este lăsat fără frîu, trebuie să ne recîștigăm sinele. În lumea noastră, în care imaginea de sine este cosmetizată și pudrată ca nu cumva să îi iasă lepra la iveală, apostolul Pavel intră cu toată forța și ne sfătuiește să nu ne comportăm ca unii care credem că am fi ceva, pentru că suntem nimic.

Cel ce este nimic și a făcut nimic - tuturor totul

„Dacă crede cineva că este ceva, măcar că nu este nimic, se înșeală singur”⁴⁰. Cel ce știe că este nimic și că orice ar face tot nimic rămîne poate să facă de toate și le poate fi tuturor totul⁴¹.

Aici este punctul zero al unui nou drum spiritual, drum al adevăratului eroism și al „îmbunătățiri” spirituale. Creștinismul autentic al Cristosului cel adevărat este unul care ne coboară de pe falsele noastre pedestale, ne fărîmă imaginile false despre noi înșine și în schimb ne pune poverile altora pe umeri, ne dăruiește jugul cel bun și povara în fața întregii lumi. Devenim astfel un spectacol al umilinței și zdrobirii eu-lui pentru a-i ajuta în felul acesta pe ceilalți.

Dacă ți-a trecut prin cap vreodată că ești ceva, că meriți ceva, că ai putea ceva, măcar că nu ești, nu meriți și nu poți face nimic despărțit de El... există o frază a unui personaj dintr-un film ieftin, totuși o frază mare, care descrie ceea ce simți după ce ai ajuns la adevărata cunoaștere de sine, fie că ai căzut fie că au început alții să cadă în jurul tău: "Sunt ca un fir de păr pe burta unui cal. Cade firul, frumusețea calului nu scade". Suntem un fir de praf pe care îl spulberă vîntul, o suflare, un abur, un fir de iarbă.

Metafora apostolului este fascinantă și ispititoare – un animal de povară. Acesta este creștinismul plin de pasiune pentru oameni, un creștinism care ne transformă în animale de povară. Din pricina acestei filozofii și a acestei promovări a competențelor inverse și surprinzătoare, creștinismul nu mai este atît de popular, pentru că te desființează, te șterge, îți

⁴⁰ Galateni 6:3 Dacă vreunul crede că este ceva, cu toate că nu este nimic, se înșală singur.

⁴¹ 1 Corinteni 9:22 Am fost slab cu cei slabi, ca să câștig pe cei slabi. M-am făcut tuturor totul, ca, oricum, să mântuiesc pe unii din ei.

distruge respectul de sine, dar te eliberează. Iată din nou întoarcerea și răsturnarea. Creștinismul crucii vechi nu mai este atât de popular pentru că te așează într-un sistem de valori în care tot timpul ești depășit, scandalos lucru, de proștii lumii acesteia. Cum să faci carieră într-o comunitate în care nu sunt mulți înțelepți în felul veacului și în care cele slabe ale lumii le fac de rușine pe cele tari?

Dacă începem să ne facem singuri dosar de fapte bune, Dumnezeu ne lasă în pace, după care dă cu orgoliile noastre de pământ. I-am dat unei bătrânele 10 lei. Bravo mie! Apoi aflu că și-a dat toată pensia pentru ajutorarea săracilor. Cum să mă mai pot admira într-o comunitate în care nebunia de acest fel este la rang de înțelepciune, iar înțelepciunea lumii este nebunie.

Fiecare să-și cerceteze fapta lui și să ia poverile altora

Ce fel de creștinism va fi acela trăit în felul acesta! Ce comunități eclesiale, ce structuri de conducere se vor crea în care competența spirituală va fi redefinită în acești termeni!

"Fiecare să-și cerceteze fapta și va avea cu ce să se laude, numai în ceea ce-l privește pe el și nu cu privire la alții."⁴²

Dacă nu îți poți asuma sarcinile altora, după ce ai văzut care sunt condițiile, încearcă un creștinism de unul singur, doar tu cu Dumnezeu, ca într-o celulă de stup. Nu te interesează să porți sarcinile nimănui? Nu vrei să porți povara altuia? Atunci adună-ți faptele bune, fă o listă și laudă-te numai în privința ta.

Vei descoperi că este un drum mult mai greu și mai primejdios. Strecurându-mi toate faptele bune care ar fi demne de laudă, am adunat doar un grăunte de grâu pe un mușuroi de mizerie.

Chiar dacă ai reuși să îți aduni toate faptele vrednice de laudă, tot dosarul ireproșabil, totul este mărunțiș în fața lui

⁴² Gal. 6:4

Dumnezeu. Mai bine uită, pentru că îți asumi o povară prea cumplită.

Pocăința este grea pentru fiecare dintre noi pentru că are de-a face cu ce avem mai scump pe lume. Este greu să spui: "Zdrobește-mă, Doamne, sfărâmă-mă, pentru că nu mă mai suport; imaginea mea de sine este mult prea grea pentru mine!" În acele momente în care cedezi, Cristos spune: "Veniți la mine toți cei prea trudiți și prea împovărați de voi înșivă și eu vă voi da odihnă, un jug și o sarcină mult mai bună: sarcina celorlalți"

Dacă vrei să te suporti, să te porți și să te înalți pe tine, mai devreme sau mai târziu vei claca. Putem încerca să purtăm sarcini mai grele decât putem duce. Când avem noi înșine, membrii din comitet, păstori și episcopi, sarcini prea grele pe care nu le putem duce, sarcinile unor euri neconfiscate de Cristos, putem încerca la nesfârșit să purtăm sarcinile altora, sarcinile din conducerea bisericilor, chiar cele ale comunităților și cultului. Dorim să devenim purtători de sarcini fără a ne smeri ca animalele de povară, fără a fi "proștii altora, fraierii tuturor", tuturor totul, fără a muri ca să nu mai trăim noi, ci Cristos să trăiască în noi.

Dorim glorie mărunte și titluri de slujitori – ce oximoron – uitînd că singura nădejde a slavei este Cristos în noi: "Căci nu mai trăiesc eu... Cristos în noi, nădejdea slavei!"

Cu ochiul deformat în privința blîndeții și a competențelor spirituale autentice, cu patimi nestinse și ambiții nemortificate nu-i putem ajuta pe frați. Suntem cele mai sigure victime, incompetenți spirituali, vrednici de rîs și gata de cădere. Dacă în primul rînd noi, păstorii sufletești, nu ne vom întoarce la adevărata, vechea și atît de primejdioasă pentru sine pocăință, competițiile fără competență autentică, victoriile de paradă sau culisele fără biruință de sine ne pot primejdui grav viața comunitară.

Întîi noi, păstori și conducători spirituali, ar trebui să fim reținuți în a lua poveri pe care nu le putem purta, pentru că nu

ne-am rezolvat propria povară – un eu mort față de sine. Să ne abținem la a deschide uși pe care Dumnezeu le ține închise. Să ne ferim a ne ridica în locuri din care putem cădea mai ușor, dacă nu ne-am făcut blânzi, una cu pământul, nimic înaintea Lui, dar tuturor totul.

Roșcova Vesela. Despre „bună-stare”, Proverbe 3:1-10

Aeroportul Otopeni,
28 ianuarie 2004,
La împlinirea vârstei de 33 de ani,
după ascultarea sorcovelor tîrzii
de după Sf. Vasile

*Sorcova vesela?! O lume “dusă cu sorcova”, o lume
cosmetizată, nu frumoasă.*

„Sorcova, vesela,
Să trăiți, să înfloriți,
Ca merii, ca perii,
În mijlocul verii...”

Cred că ați auzit aceste versuri cu puține săptămîni în urmă. În esență e vorba de o listă cu urări, în diferite versiuni regionale, toate însă sunt variații pe aceleași teme: sănătate, fericire, bunăstare, belșug, siguranță, confort. Este încă început de an și nu este încă tîrziu a ne sorcovi. Alegerea sorcovei însă, nu este deloc ușoară. Una dintre opțiuni este să ne sorcovim cu sorcovele unei lumi „duse cu sorcova”, o lume din ce în ce mai tristă și mai ne bună. Ce este vesel? Veselia nebunului, nu bucuria înțeleptului; o veselie reflexă, plină de chicoteli și grimase forțate, fără bucuria autentică a vieții curate și simple. Ne lipsește chiar și bucuria simplă, nu necesar creștină, ca cea din cîntecul lui Louis Armstrong „What a Wonderful World!”.

Anul acesta a fost sorcovit un popor foarte trist. Un post de televiziune ne informa în zilele trecute că peste trei milioane de români suferă de depresie, că în zece ani de acum, principala cauză a mortalității nu vor fi bolile virale, ci bolile de ordin psihic. În următoarea decadă, a patra persoană dintre noi va fi

un om cu probleme psihice. Rata sinuciderilor este mai mare în Elveția, o țară foarte bogată, ceea ce ne arată cel puțin un lucru: sărăcia nu este cauza sinuciderii.

Vom numi lumea în care trăim, lumea care probează căi alternative la căile vechi, nu neapărat la căile biblice, o lume “dusă cu sorcova”. O asemenea lume (cultură, societate) ne propune mai mult decât o simplă perspectivă sau înțelegere a fericirii, ci FERICIREA însăși. Ceea ce ni se oferă este o fericire ce poate fi înțeleasă pe câteva axe ce definesc viața noastră privată și cea publică, un tip de confort care atinge aria cunoașterii, relațiilor, habitatului, proprietăților și priorităților; e vorba de un fel de „bine”, nu vag, ideologic definit, ci din ce în ce mai concret, după criterii care să ne măsurăm între noi și să ne cuantificăm binele.

Această așa-zisă „fericire” este descompusă în mici „fericiri” care pot fi măsurate, cântărite și împărțite după măsurile meschine ale acestui veac. Așadar, ești încurajat să-ți dorești **informații** care să te facă fericit – într-un registru care se întinde de la horoscop până la știri –, **relații** care te vor face fericit – într-un evantai care pleacă de la întâlnirea ocazională aproape de flirt spre rubrica cu matrimoniale –, **atitudini** pozitive – de la yoga la literatura motivațională scrisă de tot felul de psihologi cu celebritate de cartier –, **acțiuni** care să ducă la fericire profesională sau domestică, **bunuri** menite să te ferească – mari și mici, ieftine și scumpe.

Trăim într-o lume care nu știe pe ce lume se află, dar care vrea să ne orienteze pe un pământ pe care pretinde că îl deține. Trăim într-un veac care și-a pierdut dimensiunea veciei. Într-un *kosmos*⁴³ preocupat mai mult de cosmetică, nu de ordine, într-o lume care este înfrumusețată, pudrată și frumos împachetată de media, dar din care lipsește acut frumusețea descoperită la prima mînă. Cum altfel este o lume pe care copiii noștri o mai

⁴³ Etimologia cuvîntului este legată de ideea de „ordine”, cuvîntul are două semnificații, lumea creată și „omenitate”

descoperă frumoasă doar la *Discovery Channel*, unde, de altfel, lumea mediată de televizor li se prezintă ca fiind preferabilă celei în care copiii noștri pun singuri mâna pe semințe și flori?

Poate este momentul să aflăm pe ce fel de pământ trebuie să ne punem picioarele, și anume pe pământul Celui ce l-a creat. Este momentul să ne dăm seama care ne sunt izvoarele, căci „El ne-a făcut și ai Lui suntem”, și, probabil, este timpul pentru o redefinire din punct de vedere biblic a ideii de fericire.

Și anul trecut a fost un an în care, ca toată lumea, am așteptat și ne-am dorit: uși deschise și probleme rezolvate, belșug material, realizări profesionale și multă, multă sănătate – dorințe și așteptări legitime. Am fi ipocriți să nu recunoaștem că ne dorim cu toții aceste lucruri și nu e deloc condamnat și nespirtual să ne gândim la bani și la bunuri, la proprietăți și sănătate.

Și cuvintele Scripturii sunt destul de aproape de felul în care sună sorcovele noastre de fiecare început de an: zile și ani lungi în multă pace, minte sănătoasă și trecere înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, căi și cărări netezite, sănătate în trup, răcorire a oaselor, grânare pline de belșug, teascuri gemînde.

Fiule, nu uita învățăturile mele,
și păstrează în inima ta sfaturile mele!
Căci ele îți vor lungi zilele și anii vieții tale,
și-ți vor aduce multă pace.

Să nu te părăsească bunătatea și credincioșia:
leagă-ți-le la gît, scrie-le pe tăblița inimii tale.
Și astfel vei căpăta trecere și minte sănătoasă,
înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor.

Încrede-te în Domnul din toată inima ta,
și nu te bizui pe înțelepciunea ta!
Recunoaște-L în toate căile tale,
și El îți va netezi cărările.

Nu te socoti singur înțelept;
teme-te de Domnul, și abate-te de la rău!
Aceasta va aduce sănătate trupului tău,
și răcorire oaselor tale.

Cinstește pe Domnul cu averile tale,
și cu cele dintâi roade din tot venitul tău:
căci atunci grânarele îți vor fi pline de belșug,
și teascurile tale vor geme de must.

*Fericirea nu stă în contracte, în înțelegeri, ci într-o
relație*

Un lucru important ne scapă însă. Sorcovele noastre sunt o listă de urări, în timp ce promisiunile Bibliei sunt în termenii unei relații. Promisiunile sunt condiționate nu de prevederi contractuale, ci de legea spațiului relațional. Relația dintre tată și fiu, relația dintre El și noi, dintre El și lume, dintre noi și lumea locuită sau neînsuflețită. Relațiile acestea sunt prevăzute în textul pe care l-am uitat. Relația cu lumea tăcută, a lucrurilor, este una care trece prin lucruri pentru a se opri tot spre Cel care a făcut lumea cu tot ce este pe ea. Cinstește-L pe El, Nevăzutul, cu lucrul văzut, cinstește pe El care te ține, cu lucrurile pe care oricum nu le poți deține. Nu poți de-ține neprevăzutul – încrede-te în El! Nu poți păstra respectul celorlalți prin fața cărora treci. Nu poți controla viața din tine, sănătatea, trupul. Relația cu acestea se oprește, converge în relația supremă cu El, Cel care ține viața, sănătatea, casa, masa, trupul, roadele și toate celelalte.

Mai trebuie să ne amintim un lucru, și anume faptul că, din perspectiva de sus, ordinea și bunăstarea, cel mai mare bine nu sunt neapărat legate de plinătate, belșug și sănătate în felul în care noi le înțelegem. „Pe de altă parte”: dacă privim

lucrurile *de pe altă parte* a istoriei, a veșniciei, putem descoperi o gândire alternativă: „Știm că toate lucrurile lucrează spre binele celor care iubesc pe Dumnezeu”.

Textul din Proverbe 3:1-10 acoperă, prin promisiunile de acolo, domeniile importante peste care lumea “dusă cu sorcova” din jurul nostru caută să se înstăpînească, pentru a ni le vinde la bucată, cu promisiunea că vom avea parte de fericiri minore. Lumea aceea ne promite că, dacă vom deține domeniile acestea în felul în care toată lumea *cum-se-cade* le stăpînește, vom fi mulțumiți și sănătoși, respectabili și confortabili. Din tortul mare al vieții lumea ne servește firimiturile.

Firimituri și felii de viață

Viața noastră domestică și socială poate fi tăiată în cîteva felii-domenii în care influența lumii poate fi judecată, analizată, apoi refuzată și exorcizată:

Informațiile,
Relațiile,
Atitudinile,
Acțiunile,
Proprietățile.

Proverbele, de la începutul capitolului trei, acoperă aceste domenii de viață. Pentru fiecare domeniu se alocă o strofă în perfect paralelism: fiecare dintre condiții, exprimate în două versuri; iar cu promisiunile vin alte două versuri. Avem deci o structură poetică echilibrată, rotundă, frumoasă, ca tortul din care Dumnezeu vrea să ne înfruptăm ca și fii, nu să strîngem firimiturile ca robi.

IN-FORMAȚIA: informare sau formare, activitate sau viață.

„Și la sfârșit...
nu contează câți ani ai avut în viață,
ci câtă viață ai avut în ani”
Abraham Lincoln

„Tot ceea ce avem de decis este
ce facem cu timpul care ne-a fost dat”
Gandalf către Frodo

Unul dintre mentorii mei a avut dreptate când mi-a spus că după treizeci de ani, timpul va curge altfel. Mai repede. Și aceasta nu mi se întâmplă doar mie. Observ că, de câțiva ani încoace, avem tot mai multă tehnologie care ne ajută să economisim mai mult timp, pe care mai apoi îl risipim. Avem aparate care ne ajută să avem mai multă activitate, nu neapărat mai multă viață.

Un prieten mi-a răspuns odată la banală întrebare „ce mai faci” astfel: „Funcționez”. Generația mea este o generație care „funcționează”, care aleargă mult, dar fără ținte precise; o generație care este tot timpul ocupată, dar fără treabă; cu multe realizări, dar puține împliniri; cu multe proprietăți, dar cu puține bunuri; o generație care a rămas nu cu o *lucrare*, ci cu lucruri, care, în loc să ne elibereze și să ne ușureze viața, ne ocupă vremea.

În lumea “dusă cu sorcova” ai impresia că ai zile mai eficiente dacă reușești să înghesui mai multe în ele, dacă alergi mai mult, dacă ai o mașină mai rapidă, aparate mai performante, aspiratoare de capacitate mai mare, mașină de spălat, mașină de uscat, dacă mănânci mai repede (în *fast-food*), dacă trăiești mai intens, dacă bei ness în loc de cafea, dacă produci mai mult în timp mai scurt. Am economisit timpul cheltuit pe spălatul cu mîna prin cumpărarea unei mașini de

spălat, dar restul de timp rămas l-am cheltuit pe tot felul de alte aparate care se introduc în priză. Producem materiale intelectuale nu neapărat de o calitate mai bună decât generațiile care scriau cu pana la lumina lumînării. Aceasta se vede cel mai bine în științele umaniste. Cu internet, cu telefoane și email, producem tratate despre clasici mai puțin consistente și informate decât cele de la sfârșitul secolului trecut. Augustin a scris peste patru milioane de cuvinte; o operă care cu greu se mai citește astăzi.

Trăim mai puțin și mai prost decât bunicii noștri care, aparent, trăiau într-un ritm mai puțin intens, dar care aveau mai mult timp. Murim mai repede, fiind mai puțin muncitori. Ne îmbolnăvim mai des decât generațiile închisorilor, deși suntem mai vitaminizați. Trăim mai repede, nu neapărat mai bine. Știm mai multe, nu mai mult. Generația mea este generația pe care o poți paraliza dacă o scoți din priză. Vedem minunății, dar ne lipsesc cuvintele pentru a descrie frumusețea unei flori și am uitat cum să prindem fluturi. Copiii noștri nu știu cum arată porumbul și cred că șopîrla mușcă. Suntem o generație ignorantă în tot mai multe domenii ale vieții, o generație mai grăbită, mai bolnavă, cu vieți mai goale și mai scurte, o generație care devine ultraperformantă în același domeniu, o generație care vorbește o limbă mai săracă și mai comună: limba *sms*-urilor și a *chat*-ului;⁴⁴ plină de prescurtări și clișee.

Scriptura nu ne dă de înțeles că Dumnezeu ne dăruiește **mai multe zile**, ci că El ne poate **lungi** anii și zilele. În Scriptură aflăm că 45 de ani pot fi mai intensi decât 80 petrecuți

⁴⁴ Fac referire la un fenomen îngrijorător despre care vom scrie altă dată: dispariția diversității specializărilor, unificarea direcțiilor profesionale pe care noile generații le urmează. Pentru o vreme vor cu toții să fie medici. Pentru altă vreme, cu toții se fac avocați. Pasiunile nu mai sunt diversificate. Filateliiștii, fotografi au dispărut, făcînd loc unei mase mari de fani ai muzicii și filmelor de pe DVD-uri. Tipul de societate care se creează este una a celor care vom împărtăși o paletă din ce în ce mai restrînsă de profesii, pasiuni și hobby-uri.

neînțelept, dacă, în loc să stăm, petrecem cu sfaturile și învățăturile restul de timp pe care îl economisim cu mașina de spălat. Textul ne spune că, dacă ne punem în minte înțelepciunea, zilele ni se vor lungi, nu înmulți. Cum? Poate pentru că vom ști să le trăim mai înțelept. Poate pentru că în momentul în care lumea ne spune că lucrurile merg bine, noi știm că trebuie să răscumpărăm vremea, căci zilele sunt rele. Am putea înțelege din acest text că putem trăi nu numai intens, ci și mult mai dens. Condiția despre care vorbește potențialul tată din acest text este alegerea informațiilor care formează.

Pofta noastră imensă de informații poate fi satisfăcută dacă permitem în casele noastre doar acele informații care formează caractere: învățăturile Bibliei, cugetările înaintașilor, biografiile marilor personalități, marile cărți ale lumii. Am decis să tăiem cablul. Am reușit, dar nu am putut renunța la știri. Am observat însă că știrile TV de pe oricare canal nu oferă satisfacția informării. Ele satisfac curiozitatea, nu dorința de cunoaștere, nu conțin informații vitale pentru supraviețuire. Știrile radio de circa 10 minute ne oferă informațiile necesare să nu ne aventurăm în nordul Moldovei cu mașina dacă a nins abundent, și să nu mîncăm carne de pui din Thailanda în această perioadă. Dar m-am necăjit amar zilele trecute, pentru că o oră din viața mea se risipește doar pentru că reporterii TV mă informează asupra oricărui tractor căzut în Dîmbovița sau că vreo gospodină și-a închis pisica turbată în balcon și că pompierii, ce nebunie, au fost chemați să o salveze de felină. Am devenit mai acru și mai îngrijorat, fiindcă aceste informații nu adaugă valoare vieții mele, universului meu intelectual și spiritual, ci numai firimituri din viețile altora. Îmi ajunge. Vreau informația care *formează*, care transformă. Copiii învață mai multe din istoria întâlnirilor lui Moise, Avram și Iosif cu Dumnezeu decît din știrile TV împachetate într-o groază de imagini care rămîn ca toxine rezidente în memoria unei noi

generații a prizei și a cablului, generație care se depărtează tot mai mult de cartea tipărită preferînd textul HTML.

Dacă rămînem la textul nostru se poate observa că scena se petrece între un tată și un fiu. Informația care formează se transferă într-un proces de ucenicie față către față, dinspre tată spre fiu – o întâlnire nemediată. Am observat că în urma acestei încercări, fiul nostru nu a stat doar liniștit, ceea ce rar se întîmplă, ci a căpătat mai multă pace.

„Fiule, nu uita învățăturile mele,
și păstrează în inima ta sfaturile mele!”

Timpul cîștigat este pentru a pune „învățăături și sfaturi” în mintea copiilor. O formare duhovnicească, nu o informare mai bună, va face viețile noastre fragile mai eficiente. O viață cu zile mai lungi, mai dense, nu cu zile mai multe, ne va da mai multă pace mentală și fizică. Dacă alegem informația care formează, timpul nu ne mai *trece*, ci noi îl *petrecem* mai înțelept. Dumnezeu ne poate întinde anii, zilele și secunde, dacă alegem informația care formează, pentru că vom ști să ne folosim mai bine timpul. Dacă nu putem îndesi zilele vieții noastre, putem îndesa mai multă viață în zile puține. „În cele din urmă, contează cîtă viață avem în ani, nu cîți ani avem în viață”.

RELAȚIILE – respectul și iubirea, organizarea și ordonarea, contacte și contracte

„A zîmbi către aproapele tău
este mai important
decît să îl tratezi cu băutură”

Johanen ben Nappaha,
Talmud: Ketubot

Lumea “dusă cu sorcova” îți spune că relațiile, aranjamentele, mașina, casa, îmbrăcămintea, fațadele de toate felurile îți vor asigura trecerea înaintea oamenilor, respectul. Fața lui Dumnezeu poate să înceteze a mai fi privită. Trăim într-o lume care ne judecă în funcție de mașinile din care ieșim și de casele în care intrăm, în funcție de setul de cărți de vizită strînse și de numerele „importante” din memoria celularului nostru. Profesiile „nobile” au decăzut. Aprecierea și respectul în funcție de școală și competență sunt de domeniul trecutului. Ideea de domn respectabil, de doamnă respectabilă a devenit mai curînd legată de puterea politică și financiară decît de realizările profesionale. Într-o țară în care Gigi Becali se gîndește să intre în politică în vreme ce profesorii de limba română mor de foame relațiile se definesc după alte criterii față de acum 15-20 de ani.

Definirea ta în funcție de lucruri te va arunca într-o puternică criză de identitate atunci cînd lucrurile în care te-ai ancorat se strică, iar relațiile pe care le-ai țesut se rup. Există persoane care pot intra în depresie dacă la noua mașină, foarte scumpă, se aprinde o lumină de avarie pentru care nu există nici un fel de explicație. Sunt unii care pot face crize serioase cînd se strică noul cuptor cu microunde pentru că și-au legat viața de lucruri. Rămînem cu întrebarea foarte dificilă: Cine suntem? Ceea ce se proiectează în afara noastră sau ceea ce emanăm dinlăuntru? Suntem ceea ce știm că suntem sau ceea

ce oamenii cred. Suntem ceea ce Dumnezeu spune că suntem, adică un vânători de vînt – „totul este goană după vînt”.

„Să nu te părăsească bunătatea și credincioșia:
leagă-ți-le la gît, scrie-le pe tăblița inimii tale”

Scriptura, împotriva curentului lumii, ne garantează respectul și mintea sănătoasă nu în funcție de relație și confort, ci în funcție de bunătate și credincioșie; acea bunătate cultivată prin dragoste față de ei, de ceilalți semeni; acea credincioșie cultivată prin disciplină față de El. Este greu să fii bun. Este o luptă. Bunătatea nu ne este naturală tuturor. Suntem căzuți. Bunătatea trebuie cultivată, la fel ca și disciplina și organizarea personală. Este greu să fii credincios, ordonat și disciplinat. Este o altă luptă.

Bunătatea îți aduce și respectul oamenilor, mai mult, *dragostea* lor. Nu am prefera oare să fim iubiți pentru ceea ce suntem decît să fim respectați pentru proprietăți și putere? Nu ne-am îmbogăți mai mult dacă i-am căuta pe oamenii buni, nu pe cei care au devenit respectabili datorită lucrurilor și puternici doar pentru o vreme?

Bunătatea îți asigură trecerea înaintea oamenilor. Credincioșia îți dăruiește trecere înaintea lui Dumnezeu. Bunătatea și credincioșia trebuie legate la mîini, la picioare, la gît și scrise pe inimă, pentru că se pot pierde. Aceasta este doar o față a acestei metafore, fiindcă a doua ne spune: bunătatea și credincioșia să îți fie podoaba și frumusețea care îi cucerește pe ceilalți. Să le legi ca podoabă, dar să le legi ca să nu te părăsească bunătatea, amabilitatea, entuziasmul și credincioșia, pentru că, dacă le pierdem, devenim mai acri și mai puțin înflăcărați, mai puțin dispuși la zîmbet și mai puțin dornici de planificare și visare.

Bunătatea și credincioșia, odată păstrate, pot crea ordine în lumea dinlăuntru și în lumea dinafara noastră, căci lumea

care contează nu este cea a bunurilor posedate, ci cea a relațiilor păstrate. Marilor oameni ai credinței, marilor eroi ai Bibliei le-a fost dăruită lumea din afara lor, după ce și-au cucerit lumea dinăuntru lor. Moise și Avram, Iosif și Daniel au cucerit și îngenunchiat teritorii și bunuri, au dobândit relații și au câpătat respect după ce au devenit mai blânzi, mai fideli, mai umili, mai disciplinați, mai înfrânați; în două cuvinte: mai buni, mai credincioși.

Lucrurile nefăcute te omoară. Amînările, lucrurile neterminate frustrează și obolesc. Majoritatea dintre noi am simțit acel cui în stomac pe care îl simțim cînd ne amintim de sarcinile neîndeplinite. Lipsa de disciplină în relațiilor și în viațuire, lipsa de bunătate și de credincioșie ne lipsesc de pace. Avem tot mai multe contracte care încep să ne învîrtoșeze viața și inima, să ne împietrească, și tot mai puține contacte, relații cu cei din jur. Dar disciplina în lucrurile mici, reflexele în detaliile trăirii dăruiesc stabilitate și ritm vieții de familie, iar acest ritm ne dă liniște și pace mentală nouă și copiilor noștri. Asta înseamnă să fii credincios în lucrurile mici. Dacă ne apucăm să citim Scriptura într-un an și nu suntem credincioși în a duce acest lucru la bun sfîrșit, vom crea răni în caracterul celor din casa noastră, răni care pot rămîne peste ani și care, mai tîrziu, se vor transfera în viața lor.

Dorim să ne organizăm mai bine agendele și *plannere*-le, dar, dacă nu ne măsurăm orele prin lucrurile mici care sunt importante și care sunt parte din disciplina noastră spirituală (citirea, meditația, rugăciunea, munca autentică la serviciu, sarcinile de muncă îndeplinite la timp, slujirea în familie), sistemele electronice de calcul pentru timp nu ne sunt de ajutor. Organizarea mai bună nu dă mai multă pace, ci ne umple de mai multă activitate. Ordonarea, care are de-a face cu prioritățile vieții, ne poate aduce atît liniște în cămine, cît și pace lăuntrică, pentru că ordonarea are de-a face cu ordinea

priorităților, cu separarea lucrurilor și actelor importante de cele mai puțin importante.

Ne măsurăm ceasurile cu ceasul și pierdem orele. Pe *ornicul* lui Dumnezeu rămân acele ore pe care le-am petrecut în lucrurile pentru care am fost creați să facem umbră pământului, pentru lucrurile ordonate de El și după rînduiala Lui. Fără a fi mai puțin organizați, în defavoarea trăirii în istorie, atunci cînd ne cere să ne schimbăm proiectele pentru a cîștiga orele, să ne măsurăm timpul cu *ceas-ornicul*, cu ceasul programării și ordonării fiecărei activități planificate. Între timpul nostru și veșnicia lui Dumnezeu, între *chronos*-ul măsurat cu ceasul și *kairos*-ul măsurat cu *ornicul*, între organizare și ordine, va trebui să facem un compromis: să trăim în ordinea lui Dumnezeu cuantificată în organizarea noastră, nu în planurile pe care așteptăm să ni le adopte El. Ceasuri și orologii nu ne vor fi de folos dacă nu ne așezăm viața după persoane, nu după proiecte, după cei din familie, nu după cei din afară. Isus a stat de vorbă ore întregi cu oameni, și nu s-a îngrijorat decît de un singur ceas, de ceasul sacrificiului – marele proiect pe care a venit să îl desăvîrșească tot pentru oameni.

Nu o viață mai respectabilă și mai plină de bunăstare ne va aduce mai mult respect din partea semenilor, ci o atitudine de bunătate și dragoste. Nu o viață de disciplină și organizare mai mare – mai multe ceasuri în zi –, ci prin consecvență și ordonare după priorități drept așezate după rînduiala Scripturii, prin reîntoarcerea la cele simple. Acestea ne vor da sănătate mentală nouă și copiilor noștri.

*ATITUDINILE – Încredere și credință, înțelepciune și
intelență, cunoaștere și recunoaștere.*

„S-o faci sau să n-o faci,
aceasta-i încercarea”
Yoda, Imperiul Contraatacă

„Nebunia este definită prin faptul
că faci aceleași lucruri, în același fel
și aștepți rezultate diferite”
Friedrich Nietzsche

Lumea “dusă cu sorcova” vrea să lucreze la imaginea ta de sine. *Just do it!*⁴⁵, fă-o! Ai încredere în tine! Poți să faci orice! Ai voie să faci orice! Lumea generației mele este lumea în care constrângerea minții, disciplinarea trupului nu mai sunt valori la modă. Generația mea ia pastile ca să facă mușchi în loc „să tragă de fiare” la sală. Lumea noastră nu mai cunoaște înfrînarea. Să faci sau să nu faci? – o dilemă care nu mai sfîșie prea multe minți.

Ce ai scris pe oglinda aburită din baie? Ce gîndești cînd te razi dimineata? Că tipul simpatic și deștept din oglindă este singura persoană demnă de încredere și respect pe care o cunoști? Manuale, psihologi, yoga, autosugestia nu ajută, așa cum lecitina nu te face mai deștept. Scriptura ne spune să ne încredem în El, fără a ne anula inteligența, în măsura în care aceasta există. Și dacă nu există sau este limitată, nu-i așa că nu avem altă șansă? Inteligența nu se poate dezvolta, cumpăra, dar înțelepciunea Sa poate fi dăruită „cu mîină largă și fără muștrare”.

Nu te încrede în tine, nu te încrede nici în alții. „Încrede-te în Domnul” – nu te bizui pe inteligența ta. Înțelepciunea ta

⁴⁵ Celebru slogan publicitar al companiei Nike, producătoare de articole sportive.

este curată prostie. Ai de ales între a urma soluțiile și acțiunile tale grăbite și căile Sale, soluțiile Sale. Fă un test acest an. Lasă-L să intervină în viața ta. Cum să Îi poți recunoaște Mîna, dacă tu ți-ai băgat abuziv mîinile în mecanismele care-ți mișcă viața? Dacă ai apelat la pile și relații, la aranjamente, nu poți recunoaște decît mîinile pilelor și ale relațiilor, dar nu pe El. Dar vei trăi dilema ucenicului lui Yoda: „Să o faci sau să n-o faci? Aceasta-i încercarea...” Aventurează-te și lasă-L să lucreze! Mizează pe El și atunci Îl vei putea recunoaște intervenind în viața ta, deschizîndu-ți ușile, netezindu-ți cărările. Nu te baza pe ceea ce se bazează lumea “dusă cu sorcova”. Întrădăcinează-ți viața în Domnul și încrede-te în acțiunile Sale, fără a paraliza din punct de vedere social.

„Recunoaște-L în toate căile tale,
și El îți va netezi cărările.”

Astfel devenim noi nu doar înțelepți, „deștepți și fără frică”, cum spune „Mitică” în spiritul lui Caragiale, ci înțelepți. Lumea caragialescă este o lume a descurcăreților, a micilor păcălitori care sfîrșesc prin a deveni bufonii acestei lumi. Lumea se uită la ei, dar nu-i iubește și respectă. Sunt doar niște mici păcălici. Lumea în care Dumnezeu vrea să se aventureze cu noi este lumea ușilor deschise de El spre o aventură a credinței. El vrea să ne netezească cărările prin încredere. Începe altfel cu El anul acesta. Dacă faci lucrurile la fel ca în anul trecut, ca în anii trecuți, nu-i o nebunie să aștepți ca anul acesta să fie altfel?

Nu poți recunoaște ce nu ai cunoscut mai întîi. Încearcă să îl cunoști pe El. Aceasta îți va rezolva și problema cunoașterii de sine. Căci în El suntem cunoscuți. Dacă El ne-a făcut și ai lui suntem, atunci cel mai bun loc în care ne putem redefini este locul din fața Lui. Moise s-a întîlnit cu Domnul și *s-a cunoscut pe el* (adică i s-a văzut pe față) și *s-a cunoscut pe*

el (adică pe sine însuși; a văzut cum este el cu adevărat). Avraam, după fiecare experiență cu Domnul, afla mai multe despre stilul lui Dumnezeu de lucru și despre el însuși. David *s-a cunoscut* în ochii Domnului. Vrem să căpătăm trecere înaintea Domnului fără să ne obișnuim să trecem pe dinaintea Lui. Moise a căpătat trecere înaintea Lui pentru că a stat înaintea Lui până i s-a luminat fața. Avraam și Enoh au căpătat trecere pentru că au *petrecut* cu Domnul, la fel și David sau Daniel.

Cunoaște-L pe Domnul ca să îl poți RE-CUNOAȘTE când îți vorbește sau când lucrează în viața ta! Cunoaște-L pe El ca să te poți cunoaște pe tine! Petrece timp cu El! Învăț-I din Scripturi modul de a fi, modul de a lucra cu oamenii, ca să poți abandona modul tău de reacție la viață și să reacționezi în felul în care El ar dori să acționezi.

ACȚIUNILE – teamă sau frică, bine și bun

„Experiență nu înseamnă
ce i se întâmplă unui om,
ci ceea ce un om face
cu ceea ce i se întâmplă”
Aldous Huxley

„Niciodată să nu faci vreun lucru
pe care ți-ar fi frică să îl faci
în ultima oră a vieții tale”
Jonathan Edwards

Lumea “dusă cu sorcova” îți spune că ești singur. Adaptează-te, luptă este legea lui Darwin. Fii rău! Nu te teme de nimic! Răzbește! Dacă alegi să *supra-viețuiești* după legea celui mai tare, probabil că vei *în-frînge*, dar nu vei putea birui. Te vei frînge tu și îi vei frînge și pe alții. Poți călca pe cadavre

pentru a te ține la suprafață. Experiențele de pe diferitele câmpuri de bătălie ne fac mai duri, mai acri, în loc să ne facă mai înțelepți și cu mai multă experiență; nu ne fac mai buni, mai *în-durători*, în sensul lui Noica – capabili să îndurăm mai multe, să rezistăm la mai multe, dar și capabili să fim mai îndurători cu alții. În micile bătălii pe care le avem de purtat, alegem de cele mai multe ori să ne răzbunăm, în loc să ne *înbunăm*.

În lumea “dusă cu sorcova”, toată lumea se teme de toată lumea. Scriptura ne spune să ne temem doar de Dumnezeu, nu să ne fie frică de El. Trebuie să fim „deștepți și fără frică”. Teme-te de El în tot ce faci și fă totul știind că El veghează asupra ta.

Nu ajunge să fii bun și cumsecade. Abate-te de la rău în tot ceea ce faci. Asta poate însemna să faci bine tot ceea ce trebuie să faci, pentru că nu ajunge să fii bun și atât. Fă ca pentru Domnul în cele mai mici amănunte. Dacă ești strungar, abatere de la rău înseamnă să fugi de lucrul prost făcut. În acest context temerea de Domnul și a face bine ar putea fi o piesă bine făcută, cel mai bine făcută, o mărturie și o lumină față de toți ceilalți oameni „cumsecade”, care nu fac totuși lucruri „cum se cade” să fie făcute.

Abate-te de la răul moral, dar și de la răul de orice fel. Abate-te de la a face un lucru de mîntuială, prost. Și aceasta este o abatere de la rău și Domnul te va ajuta. Fă orice lucru ca și cum în următorul moment ai muri. Orice piesă, orice lucrare, orice scriere, orice bilet scris către colegii de birou să fie scrise ca și cum ar fi ultimele tale vorbe, ultimul rînd scris, ultima ta glumă, ultimul tău surîs. S-ar putea să pară o exagerare, să devii prea serios, dar oare nu la acest fel de răsturnare a ușurătății lumii de a trăi suntem noi chemați?

Alege calea aceasta de a viețui între oameni și vei răzbi. El va *răz-bate* pentru tine. Îți va da trecere înaintea oamenilor, ca lui Iosif care a schimbat faraonii. Îți va da creativitate și

intelență mai mare decît a competiilor, ca lui Daniel care a schimbat împărații. Ambii au răzbit, iar Domnul a *răz-bătut*. Gloria Sa a răzbătut peste veacuri și vrăjmașii Săi au fost bătuți și *răz-bătuți*.

Pe lîngă acestea, stai tot timpul sub autoritate, sub supraveghere. Nu te socoti singur înțelept. Scriptura ne spune că aceasta îți va da confort fizic, chiar sănătate. Încearcă să ascuți! Ascultă și dovedește-te credincios în lucrurile mici. Probează ascultarea. Dacă lumea spune că este rea cafeaua, că nu îți mai miroase gura și picioarele, nu mai faci osteoporoză așa de repede, deși nu scrie în Biblie despre asta, atunci încearcă să ascuți măcar pentru o lună, apoi o poți lua de la capăt. Lăsatul de cafea s-ar putea să nu îți răcorească oasele (toată lumea știe că „ajută” osteoporoza) dar chiar dacă nu se vor întări oasele, cu siguranță ți se va întări caracterul. Lucruri așa mici? Abțineri așa mărunte? Da, căci a fi credincios în lucrurile mici de cele mai multe ori garantează credincioșia și în lucrurile mari, iar puterea de a te ține de o decizie în cele mărunte va crește atunci cînd este nevoie de ea pentru cele mărețe.

Cînd întreprinzi ceva, cere sfat. Biserica lui Cristos este plină de oameni care îți pot fi sfătuitori în procesul cumpărării unui apartament sau a unei mașini; cînd ai probleme de sănătate; în domeniul educației copiilor. Abate-te de la rău, de la orice se pare rău, de la orice îți răpește liniștea sufletească.

„Aceasta va aduce sănătate trupului tău,
și răcorire oaselor tale.”

Proprietățile și prioritățile

„Împlinirea nu înseamnă
să ai tot ce dorești,
ci să realizezi
cît de mult ai deja”⁴⁶

Lumea “dusă cu sorcova” îți oferă o listă întreagă de cumpărături. Devenim consumatori cu pofte noi. Toată societatea noastră de consum este orientată spre a ne crea pofte noi. Apar variante noi, modele noi. Ceea ce anul trecut era ultimul răcnet acum este demodat. Avem de-a face cu o cursă în care, dacă ai intrat, nu mai ai scăpare. Un popor sărac a cheltuit enorm în luna decembrie. Apare un fenomen care nu poate fi calificat nici bun nici rău, dar este simptomatic: dispar pantofarii; dispar micii reparatori, ceea ce înseamnă că suntem pe drumul consumerismului mult mai mult decît ne-am imaginat pînă acum. Românii au început să gîndească la fel ca occidentalii. Este mai bine să cumperi un lucru nou decît să îl repari.

Problema apare atunci cînd aștepti să ți se strice lucrul nou cumpărat pentru a trăi din nou plăcerea achiziționării unui lucru nou. Este o cursă în care, dacă nu ai disciplină, poți ajunge să iei bani de la gura copiilor ca să schimbi cauciucuri și ștergătoare de parbriz pentru noua mașină. Momentul cumpărării unui lucru este un moment psihologic foarte delicat, încărcat cu tot felul de semnificații care vin odată cu noua achiziție. Cumpărarea unui nou lucru ne afectează personalitatea. Devenim mai stăpîni.

⁴⁶ Contentment is not the fulfillment of what you want, it is the realization of how much you already have.

Dacă vrei să deții lucruri în pace și liniște, lasă-te deținut de Dumnezeu. Trebuie să învățăm cum să viețuim între sfaturile Scripturii pentru a primi fericirea promisiunilor Scripturii. Cinstește-L pe Domnul cu averile tale înainte de a-ți împlini nevoile absolut legitime din lista ta de priorități. Frustrază-te singur. Pune-ți zăbala în gură. Dă zeciuiala mai întâi, nu aștepta să o dai din ceea ce rămîne după „cheltuielile curente”. Pierde întâi ceva înainte de a te lăsa copleșit de belșugul Domnului.

„Căci atunci grîinarele îți vor fi pline de belșug,
și teascurile tale vor geme de must.”

Dă-I lui Dumnezeu întâi. Înfîrînge-ți reflexul de a lua mai întâi pentru tine, de a-ți împlini prima nevoie. Frustrază-te singur! Lipsește-te înainte de a deveni frustrat de lipsuri. Dumnezeu, dacă nu înmulțește, întinde, precum făina și uleiul văduvei. Dumnezeu face viața, timpul și banii elastice. Îți întinde anii, îți întinde zilele. Dacă îi dai pîini și pești, hrănește 5000 de oameni. Dacă El poate întinde anii și zilele, atunci tot El îți poate întinde și banii. Dumnezeu găsește de cuviință să aibă legătură și cu aceasta. Nu este nepermis să te gîndești la bani. Nimeni nu îți poate garanta că, dacă îi dai lui doi lei, va face din ei două milioane. Un lucru, totuși, promite, și anume că teascurile vor geme și grîinarele vor scîrîți de preaplin. Cînd Dumnezeu întinde, înmulțește, o face în exces, ca la nunta din Cana. Le-a făcut vin pentru încă vreo zece zile de nuntă. La înmulțirea pîinilor au rămas douăsprezece coșuri de firmituri. Dumnezeul nostru, cum spunea Steinhardt, este un boier aparent risipitor. Ne toarnă pînă paharul este plin de dă peste el, dacă știm să îi aducem tot ce mai avem ascuns.

Chiar dacă am rămîne cu hainele de pe noi, tot mai avem o avere: mintea, energiile, ochii, mîinile, picioarele. Atunci cînd le vom pierde și pe acestea, ne vom învăța să trăim doar

cu Domnul. Acum, când mă aflu în fața unui diagnostic grav legat de ochi, mă gândesc altfel la toate imaginile înghițite, la toate paginile citite. Când poți pierde un ochi în orice moment, te întrebi: „Când este mai bine să se întâmple? Când mă uit la televizor sau când citesc din Biblie?” Cinstește-L pe Domnul cu averile tale înseamnă și să folosești mai înțelept tot ce ți-a mai rămas din ceea ce ți-a lăsat: neuronii și mușchii, tendoanele și nervii optici. Să îi dai Lui tot ce este mai bun din tot ce-i mai bun în tine – pe tine și împrejurul tău.

Fericiri și Fericire

Într-o lume “dusă cu sorcova”, într-o lume care ne propune o altă definiție a fericirii decât cea a Scripturii, Dumnezeu vrea să creeze ordine în *informațiile, relațiile, atitudinile, acțiunile și proprietățile* noastre. Într-o lume care ne oferă firmituri din ceea ce ni se cuvine pe drept, care ne ia ceea ce ne aparține pentru ne servi cu porția, Dumnezeu vrea să administrăm corect ceea ce ne-a dăruit deja și ceea ce este pe cale să ne dea din belșug.

Informațiile tale: formează-te prin tot ce intră în mintea ta și învață să trăiești, nu să activezi. *Relațiile* tale: iubește, zâmbește, fii credincios, fii bun și respectuos, disciplinat și ordonat, nu doar organizat; sacrifică ceasurile proiectelor urgente petrecând orele cu oamenii. *Atitudinile* tale: încrede-te în El și ai credință; învață să Îl cunoști pentru a-L putea recunoaște la lucru în viața ta. *Acțiunile* tale: când acționezi, teme-te de El în orice lucru; fii bun în ceea ce faci și fă tot ce faci bine. *Proprietățile* tale: fii gata să pierzi ceea ce oricum vei fi pierdut ca să câștigi ceea ce El este oricum gata să îți dăruiască din belșug.

Lumea din jurul nostru ne propune firimiturile unei fericiri sociale și domestice – niște resturi. Să revenim la Cel

care este sursa FERICIRII! Să ne întoarcem la cuvintele aducătoare de pace, la atitudinea aducătoare de sănătate mentală, la acțiunile bine îndeplinite, la proprietățile bine înstăpînite, la relațiile înțelept administrate!

Am risipit o parte din viață și din vreme pînă am găsit înțelepciunea aceasta. Am mîncat și eu, ca fiul risipitor, roșcovele acestei lumi „duse cu sorcova”, „roșcovele” *informațiilor* mincinoase, *relațiilor* pierdute, din cauza *atitudinilor* proaste, din cauza *acțiunilor* discutabile, din pricina *priorităților* prost aranjate.

După ce treci prin toate acestea se schimbă „sorcova”. Acum, cînd devenim „cu-minți”, cînd ne vine mintea la cap, sună altfel. Deși nu scriu poezii, pentru a-i face o surpriză unui prieten care face versuri, am compus următoarea sorcovă, al cărei început ne amintește de ce trebuie lăsat în urmă, roșcovele, pentru a alerga spre ce ne stă înaintea – relația cu Tatăl regăsit:

Să ai pace în casă
și pîine pe masă,
Cămări pline
Boli puține

Minte sănătoasă,
Bunătate aleasă,
De sus înțelepciune
Și deșteptăciune

Cărări drepte,
Fără trepte,
Uși deschise,
Și guri de dușmani închise

Oase tari
Și copii mari.
Să câștigi ce nu poți pierde
Și să pierzi ce nu poți ține

... ceea ce vă doresc și dumneavoastră!

Fericirea adevărată nu se poate despărți de EL, de cuvintele Lui, de părtășia cu El, de încrederea și credința în El, de cunoașterea Lui, de temerea de El, de umblarea cu El. Fericirea adevărată înseamnă nu să deții, ci să fii *de-ținut* de El.

Post Scriptum

În final, propun o aplicație pe care am testat-o în familie. Scrieți de mână sau tipăriți, pentru cei care iubesc mai mult tehnologia, acest text din Scriptură: Proverbe 3:1-10. Puneți o copie pe televizor, într-o parte, nu chiar pe ecran, pentru a vă aduce aminte ce fel de informații permiteți să intre în casă. Puneți o altă copie pe telefon, pentru a vă aduce aminte să nu abandonați bunătatea nici măcar în tonul vocii, la telefon. Afișați o copie pe ușa de la intrare, pentru a le pregăti musafirilor un zîmbet plin de bunătate. O altă copie puneți-o pe oglinda de la baie, ca să vă aduceți aminte că singura persoană în care trebuie să aveți încredere nu este domnul (doamna) simpatic(ă) din oglindă, ci Domnul. Duceți o copie la locul de muncă, pentru a vă aduce aminte să vă temeți de Domnul și să vă depărtați de rău. O altă copie lipiți-o de cea mai dragă proprietate, ca să vă aduceți aminte să îl cinstiți pe Domnul cu averile dumneavoastră⁴⁷.

⁴⁷ La puțină vreme de la prima apariție a acestui text am primit în dar din partea unor tineri o copie superbă a acestui text, frumos ornamentată. Le

Mîine ne vom trezi din nou cu o mulțime de alegeri de făcut. Dacă ne lăsăm pe seama lumii „duse cu sorcova”, vom ajunge noi înșine „duși cu sorcova”. Peste cîțiva ani vom face parte din sfertul „ne-bun” al acestei generații. Lumea aceasta „mai dusă”, mai înstrăinată „te duce”, te păcălește, te duce „razna”.

Dar în lumea lui Dumnezeu „niciodată nu este prea tîrziu să devii ceea ce ai fi putut să devii”,⁴⁸ să faci ceea ce ai fi putut să faci, să recuperezi ceea ce ai pierdut, să te întorci de la roșcovele și firimiturile pe care această lume și generație vicleană ți le oferă spre masa îmbelșugată la care El vrea să ne așezăm față în față, schimbîndu-ne în asemănare cu El. Aceasta este normalitatea, binecuvîntarea, fericirea și bunăstarea, „starea cea bună”, buna așezare, față de lucruri, oameni, noi înșine și Dumnezeu.

mulțumesc încă o dată pentru încurajarea în a aplica tot ceea ce spun și scriu.

⁴⁸ „It's never too late to be who you might have been” – George Elliot

Crăciunul cel mai scump. Despre cele de sus, Coloseni 3:1-3

Mamei mele, Elena,
rămasă văduvă la 27 de ani,
care întotdeauna
ne-a făcut crăciunul „scump”.

Coloseni 3:1 Dacă, deci, ați înviat împreună cu Hristos,
să umblați după lucrurile de sus,
unde Hristos șade la dreapta lui Dumnezeu.
Gândiți-vă la lucrurile de sus,
nu la cele de pe pământ.
Căci voi ați murit,
și viața voastră este ascunsă
cu Hristos în Dumnezeu.

Oameni și lucruri, lucruri și oameni

Deși Scriptura ne îndeamnă să ne ațintim privirile, să umblăm după lucrurile de sus, să gândim la cele care sunt în preajma dreptei Tatălui acolo unde îl vedem pe Cristos, generația noastră, atât de însingurată, suferă de o tot mai acută terenitate. Suntem prinși de lucrurile pe care le putem avea pe lângă noi, neglijenți față de cele care sunt în noi. Un egoism feroce ne devorează micile bucurii care s-ar putea apropia de noi odată cu venirea sărbătorilor. În armată un camarad a primit, rar lucru, o ciocolată în pachetul de acasă. S-a repezit la toaletă și a mâncat-o cu totul repede și singur. L-am auzit apoi îngrețșat și l-am văzut și mai singur.

Sărbătorile sunt un bun prilej să ne descoperim legăturile nefericite față de lucruri și oameni. Descoperim că ne plac tot mai mult lucrurile, tot mai puțin oamenii și colinda care ne îndeamnă „cîntați, cîntați!” este înlocuită de îndemnul „cumpărați, cumpărați”. Sărbătoarea nu înseamnă doar odihnă

și un semn de aducere aminte, ci și o celebrare a comunității, a relațiilor. Sărbătoarea este mai mult decît timp liber, este un prilej de eliberare. Eliberare a lăuntrului pentru a asigura mai mult spațiu de viațuire pentru celălalt.

Textul din Isaia 58, textul celebru despre post, aplicabil la Sabat, și, de ce nu, la Sărbătoare, la orice fel de sărbătoare, ne vorbește despre legări și dezlegări, despre eliberare și rupere a legăturilor răutății în timpul de Sabat. Ideea textului, la care cu sîrg trebuie revenit pentru a dedica o meditație în întregime cu alt prilej, se construiește în jurul relațiilor: leagă-te pe tine, înfrînează-te pe tine, oprește-ți piciorul să nu-ți faci gusturile tale, astupă-ți gura să nu îți iasă flecării, leagă-ți mîinile ca să nu te îndeletnicești cu treburile tale. Închide-te pe tine, restrînge-te pe tine ca să faci loc pentru alții, ca să te dezlegi și să te deschizi față de alții. Să chemi în casă pe cel fără adăpost, să dezlegi jugul celui asuprit, să dezlegi orice legătură a lipsei de iertare, orice legătură a răului, amenințările, strigările, vorbele de ocară.

Tu postește, celorlalți fă-le belșug. Flămînzește ca să dai mîncarea celui flămînd. Lipsește-te ca să sature sufletul lipsit. Ieși ca să aduci la tine pe nenorociții fără adăpost. Acesta este parte din spiritul sărbătorii. Risipește față de alții, fii zgîrcit cu tine. Noi am inversat lucrurile. De sărbători ne închidem în case ca să fim darnici cu noi și să alungăm ființele vii de pe lîngă noi pentru a ne cufunda în lumea virtuală, pentru a ne lăsa sorbiți spre posturile de televiziune care ne promet anul acesta cu 20% mai multă distracție.

Din păcate pentru noi sărbătoarea înseamnă mai multă desfătare a eului, privîndu-ne, atît de neînțelepți, de desfătările în Domnul. Mai multă distracție care este urmată de mai multă depresie post-chef.

Adevărata bucurie a sărbătorii, bucuria care să rămînă, pe care abia să o putem duce de mare ce este s-ar putea crea în jurul celor cunoscuți și necunoscuți, chipurilor, prietenilor,

rudelor, familiei. N-ar fi asta cea mai mare bucurie de acest Crăciun, să-ți păstrezi bucuria? Oare cum, căpătînd și luînd, sau dăruind și împărțind? Cumpărînd sau comunicînd? Sărbătorind cu oameni, nu cu lucruri.

Scump și ieftin pentru cei dragi și foarte dragi

Totul s-a scumpit. Parcă dintr-o dată viața a devenit mai scurtă și salariul mai puțin. *National Geographic* ne anunță că nu va mai fi niciodată petrol ieftin. Fiecare gură de aer ne costă mai scump. Fiecare metru se cuantifică nu în calorii proprii consumate, ci în fracțiuni de Euro. Ne gîndim de două ori înainte de a ieși cu copiii pentru porția de joacă lunară la McDonalds sau înainte de a cumpăra prea rarul buchet de flori pentru soție. Ne apelăm prietenii cu teamă și preferăm SMS-urile. Trăim o psihoză, o frică a zilei de mîine în care suntem siguri că totul va fi mai rău, atunci cînd ne gîndim la pîine, salam, motorină, rechizite. Ne cufundăm în îngrijări.

Ceea ce ne sîcîie este că întotdeauna plătim mai mult decît alții, decît vecinii și prietenii prietenilor noștri. Ei au mai puțin întreținerea la bloc, mașina lor consumă mai puțin, copiii lor sunt mai bine îmbrăcați și au rechizite mai bune. Dacă am o mașină mai scumpă și care merge cu mai puțină motorină decît a vecinului, atunci am o capră care moare după capra vecinului.

Scumpetea și ieftinătatea este judecată în funcție în funcție de prețul pe care îl plătim mai mare sau mai mic decît alții, dar nu oricare alții. Problema noastră nu este una esențialmente economică, ci una relațională. Prietenii mei economiști s-ar putea să fie de o cu totul altă părere. Cu siguranță trebuie să fie o soluție economică pentru ieftinătate și scumpătate, dar cred că trebuie privită problema și dintr-o altă perspectivă, din unghiul de vedere format din EU și TU.

Ieftinul și scumpul nu sunt categorii pe care le judecăm economic, după cifre și calcule luate din ziarul *Capitalul* sau din manualul de economie. Ieftinul și scumpul sunt categorii de cuprindere a relațiilor de gradul 2, dar uneori și de gradul 1. Relațiile de gradul 1 sunt cei din familie, cei mai dragi dintre cei dragi, prietenii cei mai buni, cei care nu ne deranjează dacă ne calcă zilnic casa, cei cărora nu le invidiem mașina și casa, cei al căror progres și prosperitate nu ne deranjează pentru că sunt „ai noștri”. Relațiile de gradul 2 sunt cei din familia lărgită, verișorii, prietenii prietenilor, frații și surorile în Cristos, vecinii, prietenii de serviciu, dragi, dar nu cei mai apropiați. Aceștia sunt cei față de care dimensiunea scump-ieftin capătă alte proporții, pentru că toată povestea scumpirii este de-adevăratarea doar în mintea noastră.

Pentru cei foarte dragi nu ne este frică de ziua de mâine, nu vom face economie la cadouri, sunt ai noștri. Pentru cei dragi ezităm puțin. Este normal să fie așa. Este normal să fie așa tot timpul mai puțin în sărbători când dinamica relațiilor ar trebui regândită. În sărbătoare străinul face parte, dintr-o dată și pentru puțin timp, din familie. Stă în cortul tău, mănâncă din pâinea ta. În timp de sărbătoare categoriile scump-ieftin și cei foarte dragi-cei dragi ar trebui inversate, după modelul pe care ni-l propune textul din Isaia 58. Aș putea imagina situația în care aș plăti mai scump pentru doi nepoți de-ai mei cadouri pe care le-aș lega față de copiii mei? Pare o nebunie, cel puțin anormal, dar cred că acesta este sensul în care vrea să ne îndrepte Scriptura, este contra-sens pentru „bunul-simț” al lumii. Cred că anul acesta va trebui să cumpăr cel puțin două cadouri mai scumpe pentru ceilalți din afara casei mele, mai scumpe decât cele pentru copiii mei. Voi face acest experiment pentru că în felul acesta „ăla” va deveni „acesta”, „cutare” va deveni TU, simbolică deschidere a spațiului meu prea bine protejat, spațiu în care egoismul familial poate căpăta forme monstruoase.

Sărbători prea scumpe, vacanțe prea ieftine

Am propus o primă inversare de categorii: în loc de scump pentru cei foarte dragi nou și ieftin pentru cei dragi, să cadorisim foarte scump pentru cei mai puțin apropiați și să ne zgîrcim față de cei foarte dragi. Măcar anul acesta să ne disciplinăm dorințele noastre și alor noștri într-un nou mod. Să facem un exercițiu de dărnicie, de deschidere și revărsare în afară.

Mai este o anomalie pe care am putea-o rectifica „înnebunind” față de lume și fiind înțelepți în termenii Domnului. Așa cum am văzut, lucrurile de zi cu zi ne costă din ce în ce mai scump. Motorina și biletele de avion se scumpesc din cauza măsurilor de securitate sporite, dar avem vacanțe mai ieftine. Vacanțe pentru noi, pentru cei mai dragi dintre cei dragi. Toate târgurile de turism ne propun vacanțe de vis la prețurile unor telefoane mobile mai performante. Ceva nu se leagă. S-ar putea să fie o „inginerie” pe undeva pe la mijloc, mă gîndesc. Dar dacă este adevărat? Dacă este adevărat ca avem vacanțe mai ieftine, dar sărbători mult mult mult prea scumpe. Cum poți să faci o vacanță cu 250 de euro în stațiuni exotice și să te coste un Revelion la Sinaia 1000 de euro de persoană? Dacă este adevărat, înseamnă că ceva grav se petrece cu noi. De ce?

Pentru că suntem gata să plătim vacanțe „ieftine”, dar ne plîngem că nu ne putem suna mamele bolnave, pentru că Romtelecomul ne-a scumpit impulsul. Boala devine evidentă în momentul în care scumpul și ieftinul sunt aplicate invers. Cumpăr cît mai ieftin rechizite celor mai dragi dintre cei dragi, copiilor, dar sunt gata să plătesc scump ca să clătesc ochii vecinului cu culoarea noului Logan din curtea noastră. Sunt gata să cumpăr globuri, tot felul de ornamente pentru pomul de Crăciun și să petrec ore în șir pentru a face prăjituri pentru

colindători, dar prea puțin să ne odihnim în familie povestind celor mici povestea întrupării.

Trăiesc cât mai ieftin relația cu mama de departe, dar cât mai scump relația cu colegul de servici care mă concurează în ceea ce privește telefonul mobil, trăiesc din ce în ce mai ocupat în sărbătoare și din ce în ce mai ieftin concediile.

Iată că scump și ieftin se judecă tot prin relații, dar ne-am îmbolnăvit de ieftinătate acolo unde merită să plătești și de scumpătate acolo unde merită să economisești. Scump și ieftin, odihnit și ocupat se așează greșit față de sărbătoare și concedii. Sărbătorile ar trebui să ne fie ieftine și odihnite, dar am alungat odihna spre vacanțele la care nu mai ajungem niciodată pentru că timpul este prea scump pentru vacanțe atât de ieftine. Tot sperăm că ne vom odihni odată și venim tot mai obosiți și frustrați după vacanțe, concedii, zile libere și Revelion.

Aș vrea de acest Crăciun să mă odihnesc în Domnul, în familie, în biserică, o odihnă în alergarea de colind, în vestirea Evangheliei, dar și în povestea întrupării spusă la lumina pîlpîindă a lumînărilor din Ajun. Adevărata odihnă costă puțin, dar te cere cu totul, pentru că este în relație cu El. Vacanțele adevărate te costă mult, dar nu pot înlocui odihna autentică obținută în sărbătoare, așa că nu amîna odihna pentru vacanță. Odihnește-te în El, între ai tăi ACUM. Timpul sărbătorilor de iarnă nu sunt scurte vacanțe, de cheltuitoare lenevie și luxoasă trîndăveală, nu ar trebui să fie, ci prilej de adîncă odihnă spirituală neamînată.

Ce merită prețuit și dis-prețuit?

Ne plîngem că pîinea este mai scumpă, că rechizitele costă, că orele de engleză și de pian ale copiilor au ajuns la prețuri indecente, dar nu ne tremură mîna să ne plătim *imaginea* familiei și *distracția* personală. Familia este sufocată

de dorința noastră de a oferi celor din afara ei o imagine bună despre ea. Să vadă lumea că o ducem bine și că ne distrăm. Prețuim lucruri care nu merită prețuite și dis-prețuim pe cei pe care vrem să îi prețuiască lumea.

Vor fi mașini mai ieftine, deși petrolul va fi mai scump, vor fi vacanțe mai ieftine, dar școală mai scumpă, din ce în ce mai scumpă, vor fi telefoane mobile mai ieftine, dar comunicații mai scumpe. Distracția ne va costa mai ieftin, dar imaginea mai scump. Vom fi gata să plătim pentru amîndouă însă. Vom fi gata să plătim pentru haine mai scumpe, pentru pantofi la același preț ca occidentalii, pentru mașini și telefoane care să distragă atenția prietenilor noștri de la sărăcia noastră foarte evidentă, dar bine cosmetizată.

România este o țară paradoxală. Românul nu este mîndru, ci fudul. Se plînge public, și asta nu este deloc act de demnitate, că „toate e scumpe”, dar strînge din dinți și din pumni și își adună pe lîngă el acele lucruri care să „dea bine”. Una este să fii semeț și demn, alta țănoș și grandoman. Una este să fii dîrz în greutate și sărăcie, alta este să fii bățos.

Soția se poate chinui cu o mașină de spălat care merge după ce o lovești cu pumnii și picioarele, dar automobilul trebuie să arate impecabil. Din păcate ne cumpărăm șampon și *speedstick-uri*⁴⁹ cît mai ieftine sau deloc, dar plătim ceara pentru caroserie și siliconul pentru bord. Las că puștii noștri pot scrie și cu stilou de 150.000 lei, „că și așa le pierd, și așa le rup, și așa le bagă în gură”, dar un spălat la mașină mai pretențios tot cam pe acolo te ajunge „că mîne-i nuntă”. Copiii pot studia de pe cărți rupte, dar gratuite (ce bine!) infecte, pline de ciuperci de tot felul și urme de zacuscă, dar mobilul trebuie să fie dotat și cu cameră de fotografiat. Că așa „dă bine”.

⁴⁹ România este plasată într-unul dintre locurile codășe în Europa în ceea ce privește folosirea articolelor de igienă intimă. Consumul de produse cosmetice esențiale este unul dintre cele mai reduse pe cap de locuitor din țările „civilizate” de pe continent.

Undeva s-a stricat ceva. Mai nou chiar pe cei mai dragi îi neglijăm pentru himere, pentru ce ne este și mai drag decât cei dragi. Nu ne mai fură ochii lucrurile, ci ceva mai grav, imaginea de sine pe care ne-o negociem din ce în ce mai scump. Ceva s-a stricat. Dar mai demult. Demult, când în satul românesc a început să conteze mai mult gardul și carul decât soba și leagănul. Scumpetea și ieftineala, mai demult erau așa: ce-i bun e scump și asta trebuie să fie în casă, ce-i ieftin și se trece repede, să fie afară. În satele dintre Vaslui și Iași nu erau garduri aproape deloc, erau rarități și cele care existau tot rare erau, dar cămărilor erau foarte ordonate și pline cu provizii, lavița și soba bine îngrijite. Lampa era curată să nu scoată fum, smântîna nu lipsea din casă niciodată. Acum ce este scump este afară și ce este înăuntru (nu mă refer numai la lucrurile materiale, ci la cărți, bucate, relații, hobby-uri etc.) este ieftin. Pentru imagine suntem gata să ne lăsăm în fața blocului, cu alarmă, este adevărat, aproape jumătate din avere.

Scump și ieftin. Întrebarea este pentru cine? Pentru cine se merită să fii scump și pentru cine merită să fii ieftin. Ce merită prețuit și ce merită dis-prețuit? Merită prețuiți copiii, soția, părinții, merită dis-prețuite lucrurile. (am scris dis-prețuit, pentru a nu fi înțeles greșit, nu trebuie să aruncăm cu lucrurile pe geam ca în reclamele la nu știu ce firmă de electronice, trebuie să punem lucrurile în ordinea valorică corectă) Ei ne sunt scumpii, neprețuiții, iar lucrurilor trebuie să le scadă prețul în ochii noștri. Suntem o generație lacomă de lucruri, bărbați care își bagă copiii în spital în urma unor bătăi crunte pentru că le-au pierdut sculele, Suntem singuri, fără relații, cu din ce în ce mai puțini scumpi și dragi apropiați, dar înconjurați de obiecte.

„Așa-i românul când se-nveselește”: sărbătoare ori chef?

Să mi se îngăduie încă un derapaj înainte de a ajunge la concluzii. Românul are o predispoziție pentru chef, nu pentru sărbătoare. Pentru benchetuiala, nu pentru ospăț, pentru petrecere, nu pentru praznic, pentru guleaiuri și chiolhanuri, beții și pomeni de pomină, nu pentru celebrare. Totul se transformă în petrecere, chiar și praznicele sfinților, care au devenit prilej de pomană cu vin și sarmale. Ziua de Sfântul Vasile sau Ion transformă toți Ionii și Vasiliii în „acrobați” care își mențin cu greu nu numai echilibrul, dar și demnitatea. Dacă la făină și la orez ne zgîrcim, la vin și sarmale ne dăm drumul. Zgîrcitul pentru care pateul „Poiana” de dat la copii este scump, devine „boier” cu prietenii de pahar, cărora „le face cinste”. „Așa-i românul când se-nveselește”. O face lată, că odată-i nuntă, că odată-i botez, că odată-i pomană, că odată-i Paște ... O face lată, cu promisiunea că „s-altă dată o s-o facă și mai și mai lată!!” Așa-i românul când se înveselește, adică pe sine însuși, trebuie să subliniem reflexivul. Pentru că nu este tot așa când trebuie să fie pentru alții.

Problema pe care o sesizăm este că scump a devenit acum totul în relație cu toți. Nu mai contează, cum mai înainte observam, că-i puiul tău, copilul, că-i soția. Faci cinste la prieteni pentru tine, pentru imaginea TA, pentru a TE distra TU. Să te laude ei, vremelnicii prieteni, „singuri și pustii” la fel ca și tine, în care ne oglindim egoismul masculin sălbătic.

Pentru concediul MEU, pentru petrecerea MEA, pentru cheful MEU, pentru mobilul MEU, pentru mașina MEA, ca să nu „zică ăia nu-ș ce și nu-ș cum”, adică ceilalți. „Ceilalți, să lucreze, să își facă, să nu aștepte de pomană. Eu mi-am făcut, eu mi-am adus, eu mi-am ales...”

Cei foarte dragi neglijăți, cei dragi uitați. Așa cum observa Robert Turcescu într-una dintre emisiunile sale,

lipsește solidaritatea colectivă la necaz, dar, aş adăuga eu, şi celebrarea colectivă. Ba chiar, lucru îngrijorător, foarte îngrijorător, s-a pierdut chiar comuniunea în sărbătoare a familiei. Nu mai pomenim de tăiatul porcului cu cumnații şi naşii şi alte feluri de rubedenii, fenomen din ce în ce mai rar, ci grav este că găsim din ce în ce mai puține familii de Paști şi de Crăciun împreună, la sărbătoare. Fiecare îşi face „cheful” altfel. Copii cu vecinii din bloc, ea, la prietena; el, la televizor, dar fiecare cufundat într-o mulțime plină de singurătate.

Românul se bucură singur sau cu familia şi prietenarii, dar nu împarte bucuria, oricât se spune că suntem de ospitalieri cu alții. N-o mai împărțim cu finii şi naşii, dar nici cu cei mai dragi dintre cei dragi. Singurele celebrări colective şi fapte late de tot au mai rămas când câștigă echipa națională vreun meci important sau la „Vanghelioane”, megabairamele risipitorului primar Vanghelie. Atunci românul iese pe străzi şi devine dintr-o dată darnic, chiar chelțuitor. Îşi plăteşte scump orgoliile, mofturile. Se alintă. Cumplit climax al egoismului de gașcă şi singurătății vesele.

Mai țin minte concediile dinainte de 1989 făcute împreună cu câte un grup de familii. Aceasta însemna o formă minimală de împărțășire, comuniune, şi din puținul pe care îl aveam dăruiam mesei comune. Era o formă de opoziție unui regim care ne urca în dubă dacă zăboveam pe stradă mai mult de trei sau patru oameni în același loc, la discuții. Acum concediile şi sărbătorile noastre sunt doar pentru noi şi copiii noştri şi uneori nici măcar pentru aceia. Îi luăm cu noi că nu au cu cine rămîne acasă, chiar dacă le-am uitat acasă lopățelele de plajă, nu este o problemă, bine că nu am uitat undița MEA, pușca MEA. Aşa ne-am IEFTINIT relațiile de aproape şi pe cele de departe, devenindu-ne nouă înșine cei mai scumpi şi cei mai dragi. Apoi, făcînd din lucruri ieftine, obiective scumpe, mai scumpe decît relațiile dimprejur.

Cum va fi Crăciunul acesta? Ieftin sau scump?

Nu vor mai fi lucruri ieftine, deci nici sărbători ieftine. Vom plăti scump fiecare zîmbet de sărbătoare, fiecare metru, fiecare gură de aer. Aici au dreptate și economiștii și oamenii simpli care comentează în piață în fața zarzavaturilor. Și cozonacii vor fi mai scumpi și porcul și bradul. Totul. Totul va fi scump, atît de scump, încît „nu va merita”. Ce nu va merita? Adevărata întrebare este cine nu va merita prețul? Aceasta este întrebarea: pentru cine nu vei fi gata să plătești?

Cum va fi acest Crăciun? Ce fel de sărbătoare va fi pentru români? Scumpă sau ieftină? Vom plăti scump lucrurile ieftine și ne vom zgîrci la cele care merită iarăși? Va fi chiolhan sau praznic? Ca de petrecut oricum vom petrece, nu poți scoate chefulia din român. Dacă este „de distracție”, de distragere, ne va costa scump, vom plăti cît se cere. Și de Crăciun și de Revelion. Ne vom împrumuta ca să bem și ca să mîncăm, să o facem lată și anul acesta și vom plăti datoriile pînă la Paște. De Paște o vom face lată iar, vom plăti datoriile pînă la vremea concediilor. Pentru concediu ne vom împrumuta iar, vom plăti datoriile pînă la Crăciun.

Vom plăti și anul acesta de Crăciun imaginea („să nu cumva să zică ăia că nu avem porc”) și distracția („las c-odată-i Crăciun”), dar Crăciunul ne va rămîne ieftin și foarte gol.

Va fi golit de prietenii SMS-urilor noastre și va fi înlocuit de lucruri, va fi golit de chipurile celor dragi și umplut de imagini televizate, va fi golit de odihnă, dar plin de distracție?

Este prea scump să împărțim cu alții, să aruncăm cozonacii la vecini, dar destul de ieftin pentru un chiolhan de vreo trei zile, dacă este pentru noi, dacă ne distrăm și dacă știi și vecinii că ne-am distrat, că ne-am făcut de cap. Trebuie să știe, că altfel nu are nici un farmec. Trăim un egoism familial și de gașcă din ce în ce mai schimonosit. Un ego din ce în ce mai exacerbat și o viață comunitară din ce în ce mai chircită. O

zgîrcenie la lucrurile care merită prețul și suntem risipitori la cele ieftine.

O masă de Crăciun și de Revelion cu alți invitați decît prietenii obișnuiți te va costa mai mult, este adevărat, dar nu acesta este spiritul sărbătorii oare? Oare nu pentru asta este sărbătoarea, să nu ne zgîrcim și să nu ne ghemuim în noi înșine și să nu rămînem doar între ai noștri?

Este sărbătoarea a familiei, dar este o revărsare a paharului și a hambarului care este plin în afară, pentru rudeniile îndepărtate, pentru vecinii invidioși, chiar pentru dușmani, de ce nu? Pentru cei din cercul 2, pentru cei nu foarte dragi. Atunci să devenim „boieri”, risipitori, gratificîndu-ne apropiatii și îndepărtații într-un spirit donquijotist superb.

Poate anul acesta am să petrec un Crăciun mai scump. Un Crăciun care să mă coste, pentru că va fi cu mai mulți, cu aceia care nu îmi calcă în fiecare zi casa. Va fi un Crăciun „deschis”, în care să scot din casă cele scumpe și să numesc scumpi pe cei disprețuiți și să disprețuiesc cele ce merită risipite. O sărbătoare care să mă coste, care să mă doară că am dat din cozonac și unui invitat mai rar prin casa mea. De ce să nu inviți de acest Crăciun pe cineva despre care știi că în alți ani ți-a dorit să îți stea în gît bucuria, pe cei care, probabil au ceva împotriva ta, pe cei care te privesc de sus, de jos, suspicios.

O sărbătoare presupune împărtășire, nu risipă. Celebrare împreună cu alții, nu o restrînsă petrecere familială. Să ne risipim zahărul și făina și cozonacii pentru a ne face noi prieteni de acest Crăciun, merită nu sunt „scumpe”, față de scumpătatea cu care ar trebui să îi privim pe cei pentru care a murit Cristos. Să ne zgîrcim față de noi, față de plăcerile noastre, față de bucuriile noastre egoiste, dar să devenim darnici față de cei care se usucă din lipsă de cumsecădenie.

Ieftin sau scump. Cum va fi acest Crăciun? Pămîntesc și firesc sau ancorat în lucrurile pe care le figurează, între lucruri sau între oameni, în distracție sau bucurie și desfătare în

Domnul, egoist și închis sau deschis și plin de dăruire, va fi o scurtă și scumpă vacanță sau o adâncă odihnă în El și între ai Lui, va fi chef sau praznic?

Cel mai scump Crăciun este cel pe care îl petreci cu cei care îți sunt scumpi și dragi! Cel mai ieftin Crăciun este unul pe care îl petreci singur....

Vă doresc un Crăciun cât mai scump, cu gândul la cele de sus!

Totul totului tot. Despre relația cu Dumnezeu, 2 Petru

1

Unchiului meu, Florea Cruceru,
pastor baptist, închis pentru credință,
care mi-a fost părinte spiritual și „tată”,
model de trăire fără compromis,
„cu totul totului tot” pentru Domnul.

Fragmente de viață

Ni s-a spus adeseori că dacă luăm lecitină ne facem mai deștepți. Gospodinele cred că există nu-știu-ce-oală care gătește singură. Bărbații cred că există un ulei minunat pentru mașini care va reduce consumul la suta de kilometri sub cifre greu de crezut. Există plasturi care înlătură kilogramele în plus sau creme care înlătură coșurile adolescente. Vom avea o siluetă de vis dacă ne schimbăm încălțăminte. Articolele care concurează însă cel mai mult pentru a ne oferi totala fericire domestică sunt detergenții și abonamentele la telefonie mobilă. Piața de medicamente este plină de produse ca *Vitamax* care te pot ajuta să muncești mai mult, fără prea mult efort, pretinzând astfel a fi cheia secretului profesional. Alte medicamente ni se prezintă a fi cheia fericirii familiale. Urmează poate o nouă pastă de dinți care va fi soluția pentru un somn mai liniștit. Ideea de bază este că, dacă te dai cu nu-știu-ce-alifie pe călcâi, înflorești dintr-o dată, iar viața întreagă se așează în rost. Prețul este mic, câștigul este mare.

Ne hrănim cu povești. Ne complăcem în autoînșelare. Ne place să credem că putem plăti un preț mic pentru lucruri mari. Fiecare comis voiajor care ne bate la ușă încearcă să ne vândă mici trucuri pentru probleme mari. Rezolvi o bucatică, și întregul este de la sine cuprins. Trăim într-o cultură care ne

foarfecă, ne sfîrtecă, ne împarte viața în bucăți pe care apoi să le înghită una cîte una. Viața noastră de familie nu mai este un continuum prin care se recunoaște țesătura solidă a unei culturi a bunului simț și a unei atmosfere a căminului adunat în jurul unor valori de nenegociat, viață împărțită și scrisă înainte vreme pe o filă cu doar două pagini: spațiul intim, privat și cel public. Împărțiți între viața profesională și cea familială, între curte și băncuța din fața porții, și aceste spații acum s-au împărțit între timp de părtășie, timp de distracție, timp pentru familie, timp pentru citit, timp pentru știri, timp pentru reparat mașina, timp pentru plătit impozitele și acum, atenție, timp pentru Dumnezeu. Viața ni s-a înfeliat nu doar în două bucăți mari, ci în bucățele pe care cu greu le mai adunăm împreună într-o singură zi.

Cum oare Îi putem da timp lui Dumnezeu? Cum oare îi putem dărui Lui ceea ce Îi aparține? Putem fi îndrăgostiți de la 7.30 pînă la 8 dimineața de soțiile noastre? Nu! Atunci nici pe Dumnezeu nu îl invităm în ospetie în liniștea biroului nostru doar de la 5:30 la 6 dimineața. Nu putem să Îi facem asta unui Dumnezeu care vrea să ne confiște tot timpul, tot trupul, toate gîndurile, toate energiile și să ne spele creierul în Sîngele Mielului.

Ceea ce mi se pare mai grav decît atît este că această lume a Lumii a intrat și în mintea noastră nu cu totul încreștinată. Spun „aparent încreștinată” pentru că viziunea noastră despre lume și viață este mai mult datoare lui Platon și Aristotel decît scrierilor lui Petru și Pavel. Bazinul cultural în care trăim este construit pe pilonii cugetării asupra timpului și ordinii cosmosului împrumutați mai degrabă din lumea păgînă greacă decît pe fundamentele gîndirii biblicizate. Dovadă stau tensiunile dintre sacru și profan, spiritual și material, vizibil și invizibil. Soluțiile adresate anumitor părți din viață apar în urma viziunii fragmentate asupra cosmosului pe care am moștenit-o de la greci, viziune care ne-a contaminat ideile pe

care le avem despre propriul trup, despre familie, biserică, lume.

În toată această salată caleidoscopică de idei salvatoare pentru fragmentele noastre de viață s-a făcut auzită și vocea creștinilor. Astfel au apărut diferiți autori creștini care, după două mii de ani de creștinism, chiar au impresia că au descoperit cheia vieții spirituale. Și această cheie este, de obicei, o șmecherie mică pentru o viață lăuntrică de succes, o îndeletnicire minoră care să schimbe destine, cum ar fi: îți creezi un obicei nou, dar ușor de urmat, faci un studiu biblic în trei pași, citești o carte recomandată de câteva mari personalități și toate bucățile împrăștiate de viață se adună la loc. Fie că este o rugăciune a unui personaj din Scripturi pe care înveți să o spui și, hocus-pocus începi să acoperi noi teritorii spirituale fie o carte minunată sau o metodă de studiu biblic ori o ideologie condusă de anumite principii bine definite, toate acestea împrumută o idee periculoasă care perpetuează o viață fragmentată: apeși un buton și întreg ansamblul se pune în mișcare. Dacă te scoli la 5 dimineața, vei avea succes spiritual toată ziua. Dacă citești câte un psalm sau spui o rugăciune, îți va merge bine, așa cum, cel care și-a lipit icoana de bordul mașinii crede că va fi păzit de accidente. Care este diferența dintre cel care folosește talismanul și noi, cei care ne-am transformat fragmentele etosului nostru în mici talismane? Fiecare crede că a descoperit principiul ultim, ușa din „Leul, vrăjitoarea și dulapul”, secretul tinereții fără bătrânețe, peștișorul de aur care să ne împlinească orice dorință. Cum s-o putea acest lucru acum, după apostolul Pavel și Petru, după Ioan și Iacov, după două mii de ani de drum spiritual? Cum oare nu or fi descoperit ei secretul vieții spirituale de succes? Cum de a stat poprit atîta timp? Ăsta este curat tupeu.

Așa cum viața așa-zis profană nu poate fi pusă în rost cu micile soluții care ni se oferă prin publicitatea televizată, descoperim curînd că și în domeniul vieții spirituale ni s-au

spus basme, că nu există soluții simple la probleme complexe, că nu există scurtături pentru calea îngustă, că lucrurile scumpe merită prețul mare și că o viață deplină în Domnul cere mai mult decît un obicei bun, cere mai mult decît o parte din viața ta – te cere cu totul. Viața de credință este totul. Tot este act spiritual. *Jogging*-ul, viața de familie, rugăciunea de dimineață ca să îți între calculatorul de la serviciu în Windows fără să apară „fatal error sunt gesturi spirituale atunci cînd înțelegem că viața noastră este un continuum, un tot și că TOT timpul suntem ai Domnului, iar TOT ce facem facem ca pentru Domnul. Viața de credință este mai complexă decît ne lasă să înțelegem anumiți autori. Ea nu este o înșiruire de obiceiuri disparate, ci un întreg ce trebuie privit ca atare.

Am fost creați în așa fel încît trupul nostru să ne învețe că nu putem să ne ocupăm doar de unghiile de la picioare ca să fim sănătoși. Trupul ne transmite mesajul că totul este în relație, că dacă nu te ocupi de măsele faci reumatism la genunchi. Nu ne ajunge oare să vedem că dacă bem un simplu ceai nu slăbim și dacă ne dăm cu cremă de nu știu care fel nu ne trec petele de pe față? Domnul ne-a transmis mesajul acesta prin creație: cosmosul, pămîntul, ecosistemul, corpul nostru, toate ne spun același lucru: sunt întreguri care nu pot funcționa decît dacă sunt întregi. Rupe-le și vor muri.

Ceea ce ne transmite Noul Testament, dacă îl citim cum trebuie, este o perspectivă relațională integratoare asupra vieții. Ceea ce ne învață apostolii, spre deosebire de Platon și Aristotel, este că totul trebuie adus sub ascultarea de Domnul, că totul trebuie supus Lui și trebuie contaminat de sfințenie, trebuie impregnat de sarea mărturiei și luminat de lumina cunoștinței de Domnul, că spațiul profan nu există. Pentru credinciosul care trăiește o teologie integratoare, spațiile din afara familiei și a bisericii sunt provocări pentru a lua în stăpînire ceea ce de drept îi aparține lui Dumnezeu. El nu este

un fugar spre ungherele unor adăposturi spirituale puse de-o parte pentru o vreme.

Să îl lăsăm pe apostolul Petru să vorbească pentru noi, să îl lăsăm să vedem cum caută ne convingă că trebuie să ne adunăm, să ne întregim viețile și să punem totul sub ascultarea de Domnul.

Cîteva observații privitoare la stil

În textul din 2 Petru capitolul 1 există cîteva termeni la superlativ care trimit la semnificații radicale: harul și pacea ne sunt *înmulțite*; puterea este *dumnezeiască*; avem din *belșug, tot*; promisiunile sunt *nespus de mari și scumpe*; trebuie să ne dăm *toate silințele*; vi se va da *din belșug intrare* etc. Textul este presărat cu aceste expresii hiperbolice care creează o imagine monumentală. O imagine a ce? De ce se torsionează frazele lui Petru atît de spectaculos? Ce are să ne spună atît de important, mișcînd fraza ca în ritmul balansului pe care barca pescarului îl creează, balans sintactic realizat prin elementele de legătură: *de aceea, căci, dar, dacă, de aceea, dar?*

Tema care deschide cartea este relația cu Dumnezeu, dar privită din perspectiva cunoașterii Lui. Cu aceasta începe, cu aceasta încheie primul paragraf; este o structură circulară. Figurile de stil sunt foarte puternice: *dezbrăcare de cort, răsăritul luceafărului în inimile voastre* – una dintre cele mai frumoase creații retorice din Noul Testament. Textul este foarte bine scris din punct de vedere stilistic. Apostolul ne învăluie cu argumentația rostită în stilul bulgărelui de zăpadă – tehnică specific ebraică – nu cu o argumentație în cascadă, în succesiune de tip grecesc. Ce anume are apostolul Petru atît de important de spus pentru a risipi atîta energie retorică, atîta frumusețe stilistică, pentru a folosi un vocabular atît de puternic, pentru a spune că vrea să ne aducă aminte de lucrurile

acestea cât este în viață și să de care să ne aducem aminte și după moartea sa?

Relația cu Dumnezeu? Cunoașterea Lui

Una dintre temele principale ale cărții este relația cu Domnul. Termenii în care este descrisă aceasta este *cunoașterea* Lui, nu contractul, nu legământul – modele legitime folosite de apostolul Pavel. Petru vorbește despre relația cu Dumnezeu în termeni radicali, descriind indirect un Dumnezeu falnic și gelos. Apostolul Petru ne invită la o aventură a cunoașterii de Dumnezeu. Dar relația cu Dumnezeu nu este un *dialog*, ci un *epilog* pentru tot ce am eu de rostit, ba chiar un epitaf pe mormântul ființei mele vechi. Inevitabil, citind cărțile lui Petru, mă întreb: Ce aștept de la relația cu Dumnezeu? Aștept în funcție de ceea ce cunosc. S-ar putea să am așteptări prea mari sau prea mici de la relația cu Dumnezeul meu. Prea mari, pentru că s-ar putea să uit că sunt rob; prea mici, pentru că am în mintea mea un Dumnezeu prea mic. Dacă pentru mine este un tiran, voi încerca să Îl mulțumesc; dacă este un Dumnezeu blând și cam șters... îl voi uita de dimineață până la prînz.

Cu ce fel de imagine a lui Dumnezeu trăiește generația mea? Ideea noastră despre relația cu Dumnezeu este că dacă îi dăm un deget, va avea El grijă să ne ia toată mîna. Dacă îi dăm 5 ore, 5 lei pe duminică, va intra El singur să ne rezolve restul de 163 de ore din săptămîină și ne va binecuvînta cu restul de cîteva sute din pensie și salariu. Datoria Sa este să le înmulțească. Dacă umbli puțin dimineața cu El, o jumătate de oră, îl cunoști îndeajuns pentru toată ziua, pentru că e problema Lui să se descopere; la urma urmei revelarea este specialitatea Lui. Uităm că ne-a poruncit să ieșim în căutarea Sa. În acest joc, El trebuie tot timpul să numere și să ne caute. Să bată, iar

noi să îi deschidem; să alerge în întâmpinarea noastră de fii pierduți care se întorc. Noi, de fapt, și de drept, credem că îi facem o mare bucurie și un hatâr Domnului Dumnezeu că ne lăsăm găsiți și că ne predăm. Jocul se încheie în rîs și bucurie ca între fiii și tații care joacă „de-a v-ați-ascunselea” în hambar.

Da, Dumnezeuul nostru ne caută. Nu trebuie să uităm și de această latură a Părintelui care așteaptă, care sacrifică și care se „joacă” precum un Tată iubitor cu fiii Săi regăsiți. Dar Dumnezeuul nostru este mai mult decît atît. Merită să înțelegem că El rămîne Dumnezeuul plinătății, Dumnezeuul pretențiilor maxime de genul „fiți sfinți căci și Eu sunt Sfînt”. El este cel care ne cere să Îl slujim, dar cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată ființa noastră. Relația cu El este una care trebuie înțeleasă final, radical, în termeni ca *totul totului tot*.⁵⁰

Mai mult decît atît, relația cu El este o relație de tip Stăpîn-rob. Relația cu El este cea care ar trebui să ne confişte totul: timpul, energia, pe noi înşine – ea înseamnă dăruire totală. A-L cunoaşte pe El înseamnă imersiune, noi în El și El în noi, legătură ființială, lăuntrică, inundare a eului, impregnare de Sine, înseamnă moarte în El și ridicare în El, începere a unei noi vieți ascunse cu Cristos în Dumnezeu.

Relația cu El nu este „de afară”, ci din lăuntru spre afară. Suntem mlădițe în viță.⁵¹ Modalitatea în care ne este descrisă reformarea spirituală în creștinism este și ea una radicală. Se vorbește de viață și de moarte în Cristos, de naștere din nou. Procesul prin care creștinul este trecut este unul care lasă urme adînci în ființa sa. Metaforele răscumpărării sunt metafore finale, radicale.

⁵⁰ Deuteronom 18:13 „Tu să te ții în totul totului tot, numai de Domnul Dumnezeuul tău.”

⁵¹ Ioan cap. 15

Rob și prieten

Astfel, pentru lumea noastră, cred că e mai bine să amintim de *Dumnezeu-Stăpînul* decît de *Dumnezeu-Prietenul*. Imaginea prea populară a unui Dumnezeu ușor de înduplecat și prea îngăduitor aduce deservicii vieții de închinare atît celei private, cît și celei comunitare. Petru se înțelege pe sine ca rob al Domnului, la fel ca Pavel și Ioan, ca toți autorii pe care îi întîlnim în Noul Testament. Însă fiecare dintre aceștia are conștiința unui statut de neînțeles pentru cel care privește robia din afară. Robia lor este doar începutul stării de har, golirea de sine este urmată de plinătate în Cristos, sărăcirea și renunțarea de îmbogățire și dar.

Este ceva surprinzător în robia față de Domnul. Apostolul Petru este un rob care are ceva de preț. Este paradoxal. Este un rob care nu este rob; este un rob care trăiește două stări contradictorii. Este rob, dar cunoaște starea de har, cu gratuități, cu pace, cu putere, cu toate cele necesare vieții, cu toate resursele asigurate. Este un fel de angajat favorit, mai mult, un fel de „al casei”, prieten al Fiului. El este cel care s-a căpătuit pe lîngă stăpîn. A căpătat o comoară de preț. În termenii aceștia este descrisă cea mai mare comoară a lui: o comoară de preț – credința prin dreptatea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru, Isus Cristos.

1 Simon Petru, rob și apostol al lui Isus Cristos, către cei ce au căpătat o credință de același preț cu a noastră, prin dreptatea Dumnezeului și mîntuitorului nostru Isus Cristos: **2** Harul și pacea să vă fie înmulțite prin cunoașterea lui Dumnezeu și a Domnului nostru Isus Cristos! **3** Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit tot ce privește viața și evlavia, prin cunoașterea Celui ce ne-a chemat prin slava și puterea Lui.⁵²

⁵² 2 Petru 1:1-3

Dacă ne dăm pe mîna Lui ca robi, Dumnezeu face cîteva lucruri: dacă întrăm într-o relație de cunoaștere a Sa, a Celui care ne cunoaște pe deplin, și ne ascundem viața în El, cu totul, atunci ne dă HAR ȘI PACE. Harul și pacea ne sunt înmulțite prin cunoașterea lui Dumnezeu și a Fiului. Ba, mai mult, în noi începe să acționeze o putere, o putere Dumnezeiască, o „vraja” care ne face să lepădăm pielea de rob și să participăm la viața Celui care are slavă și putere. Dumnezeu vrea să ne facă de-ai Lui și, odată înfăptuit acest lucru, revarsă din Sine peste noi puterea de a ne menține viața, spiritualitatea, gloria, „excelența”.⁵³ Dumnezeu ne-a CHEMAT să fim ambasadorii Lui, reprezentanții lui, mai mareț, FIII LUI⁵⁴ pe care ne va duce la slavă.⁵⁵

Ce lucru mai mare este decît a deveni părtași naturii Sale? Să ne dea autoritatea⁵⁶ de a ne numi copiii Săi, cu deplină îndreptățire, prin dreptatea Sa, o împărăție de preoți, așa slabi cum suntem, așa lipsiți de glorie și excelență, tocmai pentru a face de rușine cele tari cu cele slabe, cele înțelepte cu cele neînțelepte. Ce chemare mai mare decît aceasta? Ce ambiție mai înaltă?

Adună și unește

Vorbirea încărcată cu superlative a apostolului Petru continuă, dar discursul se frînge într-o condițională surprinzătoare: „prin care El ne-a dat făgăduințele Lui nespus

⁵³ ἁρετη este în textul nostru.

⁵⁴ Ioan 1:12 Dar tuturor celor ce L-au primit, adică celor ce cred în Numele Lui, le-a dat dreptul să se facă copii ai lui Dumnezeu;

⁵⁵ Evrei 2:10 Se cuvenea, în adevăr, ca Acela pentru care și prin care Sunt toate, și care voia să ducă pe mulți fii la slavă, să desăvârșească, prin suferințe, pe Căpetenia mântuirii lor

⁵⁶ ἐξουσία, așa cum se arată în Ioan cap. 1:11

de mari și scumpe, ca prin ele să vă faceți părtași firii dumnezeiești, după ce ați fugit de stricăciunea, care este în lume prin poftă.”

Cred că managerii moderni ar putea înțelege printr-o imagine din viețile dumnealor ce se întâmplă într-o astfel de situație. Te-ai angajat să fii agent de vânzări la o mare companie. Ți se dă totul: costume de protocol, bani pentru mese, deconturi pentru telefon, mașină de serviciu – absolut totul pentru a ți se face slujba mai ușoară, dar... trebuie să te dăruiești în întregime: cu idei, energie. Contractul este exclusiv. Tot așa, dacă ne dăm cu totul Domnului, el ne dă totul. Ne pune totul la dispoziție pentru a ne păstra viața în Sine și evlavia față de sine, dar „contractul” este exclusiv. Atunci trebuie să ne îndepărtăm de concurență. Nu mai putem cocheta cu reprezentanțele concurente. Dacă ești angajat la *Coca-Cola*, nu mai bei *Pepsi*.

Dacă „te-ai încurcat cu Dumnezeu”, nu te mai încurci cu stricăciunea care este în lume, nu mai ești sensibil la cârligele lumii. Ai murit față de lume. Ești îngropat împreună cu Cristos. Te depărtezi. Fugi de poftele tinereții. Te apropii de El și El se apropie de tine. Ca ambasador al cerului, nu te încurci cu cele ale pământului; nu le cauți, dar le ai; nu le cugeți, dar le planifici; nu le urmărești, dar îți sunt aproape.⁵⁷

Dar în ce direcție să fugi? Viața creștină începe cu o moarte, dar continuă cu viață; începe cu renunțare, dar continuă cu o luptă; începe cu o depărtare, dar continuă cu o apropiere. Apostolul Petru se apropie de partea culminantă în discursul său, o parte fascinantă, un lanț care m-a urmărit ani de zile.

5 De aceea, dați-vă și voi toate silințele ca să uniți cu credința voastră fapta; cu fapta, cunoștința;**6** cu cunoștința, înfrînarea; cu înfrînarea, răbdarea; cu

⁵⁷ Coloseni 3:1-3

răbdarea, evlavia;⁷ cu evlavia, dragostea de frați; cu dragostea de frați, iubirea de oameni.

De aceea... de ce anume? De ce idee se leagă acest îndemn? Dacă te-ai dat ca rob lui Dumnezeu, dă-ți toate silințele să îți aduni viața în jurul robiei tale, pentru că trebuie să fugi și fugi pentru că ai primit har și pace și făgăduințe, dar nu numai pentru atât, ci datorită a ceea ce ești; ai ajuns ceea ce ești pentru că îl cunoști pe El. Deci, dacă ești ceea ce ești, și ai primit ceea ce ai, atunci ADUNĂ-TE. Strânge-ți laolaltă viața – toate resturile, toate cioburile, toate ițele desprinse și firele trase.

Dați-vă toate silințele ca să **uniți**. Verbul folosit de Petru este rar și foarte tare.⁵⁸ Deși folosit și de apostolul Pavel în câteva texte,⁵⁹ Petru îi construiește un sens unic în acest context. Datoria ta este „să adaugi”, „să pui peste”, pînă la saturare, într-o horă care se rotește din ce în ce mai alert în viața ta. Pune împreună. Silește-te să faci ca aceste calități să „joace” (ἐπιχορηγέω) în viața ta.

Preverbul este intensiv și, datorită acestei construcții, el mai poate însemna și „a adăuga peste”, din abundență, pînă la punctul-limită. Imaginea este plină de culoare. Nu e ca și cum ai pune mărgelile pe ață, ci ca și cum, cu lăcomie, un copil flămînd își pune în brațele pline cu bunătați încă două-trei fructe, mai-mai să răstoarne întreaga povară. Viața creștină din plin nu înseamnă, așa cum ne pot înșela unele broșurele venite de pe aiurea, o viață plină de împliniri și succese spirituale, viața creștină este plină din belșug de viață.

⁵⁸ ἐπιχορηγέω – mai este folosit în versetul 11: vi se va adăuga din belșug intrarea; dar și în Coloseni 2:19, în imaginea trupului adunat la un loc, strîns prin ligamente și încheieturi; și în 2 Corinteni 9:10, cu sensul de a înmulți. Preverbul este intensiv, χορηγέω înseamnă a adăuga prin legare, a prinde în horă.

⁵⁹ 2 Cor. 9:10, Col. 2:19,

Scara și lanțul

De prea multe ori am auzit vorbindu-se din acest text ca despre o scară spirituală, întocmai cum „Fericirile” au fost transformate în trepte spirituale, așa cum Galateni 5:22 a fost și el forțat în cofragul unei astfel de interpretări progresive. Ne convine să interpretăm așa. Este în armonie cu viziunea noastră fragmentară despre viață. Cultivăm azi o calitate, mâine alta și, dacă am ratat, ne scuzăm cu imaturitatea spirituală sau cu faptul că suntem la început de cale, De la Ioan Scărarul încoace,⁶⁰ ne tot tentează ideea scării spirituale.

Începem cu o *credință* catehetică. Apoi, după acumularea primelor cunoștințe care dau rod în primele fapte bune, fapte pe care, o spunem cu emfază, „le integrăm” într-un sistem teologic, trecem la *cunoașterea* care rezultă mai apoi în maturitatea care la rîndul ei aduce *înfrînarea*, o înfrînare care apare, se înțelege, odată cu mariajul. Apoi, după ce ne-am crescut copiii urlînd la ei din răspuțeri, spre a doua jumătate a vieții vine și *răbdarea*. După ce ne-am căsătorit copiii, răbdarea înflorește doar pentru nepoți. După albirea completă vine *evlavia* tîrzie, pentru ca, atunci cînd găleata nu mai merge la fîntînă, și cînd memoria ne joacă feste, cînd suntem biruiți de viață, să avem *dragoste* pentru toți oamenii și să-i putem *iubi* pe frați – că și așa nu mai ținem minte ce ne-au făcut.

Poruncile Lui sunt atît de radicale încît nu îmi pot permite să aștept să fiu evlavios odată cu trecerea timpului. Și nici măcar nu e natural, fiindcă suntem într-un război spiritual, iar leul care caută să ne înghită nu se joacă cu noi, așteptînd pînă noi tragem pe noi cîte o piesă din echipamentul de luptă. Ne va lovi crunt, dintr-o dată și pe la spate. Viața însăși nu este dulce și roz. Nu am cunoscut oameni care să fie răbdători, dar care să aibă probleme cu înfrînarea; care să meargă la

⁶⁰ Vezi Filocalia, vol. 7.

evangelizare pentru că au iubire de oameni și care nu îi pot suporta pe cei din biserică, pe frații lor. N-am întâlnit nici evlavios care să nu rodească în fapte, nici cunoscător de Cristos care să nu își întărească zi de zi credința prin umblarea cu El. Toate sunt legate, ca într-un organism. Suferi într-una, suferi în toate; cultivi una, se umplu toate.

Petru ne spune că dacă vrem să ne aventurăm în cunoașterea de Domnul trebuie să unim cu această cunoaștere toate domeniile vieții noastre spirituale, trebuie să conectăm la aceasta toate capetele desfăcute ale vieții. Cunoașterea de Domnul ne implică în întregime. Cunoașterea de El este o cunoaștere întregitoare pentru ființele noastre, de aceea, cotropitoare.

Începutul este important. Începi de unde vrei, dar apoi adună-le pe toate celelalte. Cuprinde-le pe toate – în același timp, cu totul. Asta este pretenția Lui. Nu începi cu una și celelalte se rezolvă de la sine, ci începi cu una și aceasta va trage în horă fiecare fragment din viața ta. Viața de credincios este atât de solicitantă, atât de presantă, tocmai pentru că El ne cere totul deodată. Este ca o acrobație pe sîrmă într-o singură roată, jonglînd în același timp cu șapte mingi. Această perspectivă poate fi descurajantă.

Fascinant și încurajator însă, este ceea ce nu descoperim în nici o altă religie care folosește paradigma drumului spiritual. Cel care este la începutul drumului, proaspătul catehumen, are aceleași standarde pentru sfințenie ca și cel care a albit pe calea credinței; nu numai aceleași standarde dar și aceleași posibilități de se numi și de a fi cu totul sfînt. Nu ai voie să gîndești mai puțin **decît toate roadele Duhului**, mai puțin decît toate Fericirile, mai puțin decît consecințele Întelepciunii de sus a lui Iacov.⁶¹ Ci toate odată, sincron, în armonie. Toate trebuie urmărite, cugetate, cultivate și cîștigate în același timp, cu totul.

⁶¹ Iacov 3:17

Începe de unde vrei. Dumnezeuiasca lui putere va începe să lucreze în tine, fiindcă ești părtaș firii Sale. Dacă nu te lași contaminat de lume, ea va lucra în tine. Va fi ca un principiu activ, ca o reacție chimică care nu te va lăsa să fii leneș și neroditor. Însă totul se va petrece ca într-o acrobație pe firul întins, într-o singură roată, jonglând cu șapte mingi. Tocmai pentru aceasta creștinismul este spectaculos și ademenitor. Nu există linie de așteptare. Poți fi sfânt din prima zi; fără experiență, dar sfânt. Viața de ucenicie creștină este o viață în care poți să devii sfânt dintr-o dată, a doua zi, dar ea rămîne o viață în care maturitatea se cucerește cu greu.

Acesta nu este o scară, ci eventual un lanț care este tot atît de tare cît cea mai slabă verigă a sa sau o serie de vase comunicante care, la umplere, ajung toate la același nivel. Începe cu ce vrei, dar va trebui să le cultivi pe toate în același timp, pentru că diavolul te va ispiți în toate în același timp. Nu te va aștepta să îți cultivi răbdarea întâi, ca apoi să poți îngădui cu iubirea. Excelența, performanța spirituală nu îți este inaccesibilă din lipsă de antrenament, ci numai din lipsă de dăruire și dedicare, din lipsa dorinței de a-ți „vinde” sufletul în schimbul plinătății de Cristos. Nimic în afară de o inimă împărțită și delăsare nu poate împiedica performanța spirituală. Nimic nu poate sta în calea celui care se dedică întru totul Domnului.

Cel care răspunde chemării are tot în ceea ce privește viața și evlavia. Cel care a ales să dea totul are parte de slavă și putere. Cel care fuge de pofte are promisiuni nespuse de mari și scumpe. Cel care a ales să fie rob devine împărat, preot și fiu. Cine a ales să se piardă cu firea pămîntească, devine părtaș firii Dumnezeiești. Dacă unești aceste lucruri, dacă le adaugi și umpli în tine, nu te vor lăsa să fii nici leneș și nici neroditor în **cunoașterea de El**: „Căci, dacă aveți din belșug aceste lucruri în voi, ele nu vă vor lăsa să fiți nici leneși, nici neroditori în ce privește deplina cunoștință a Domnului nostru Isus Cristos.”

Textul este circular. Petru începe prin a vorbi despre harul și pacea care se nasc din cunoștința de Dumnezeu și încheie acest paragraf vorbind despre același lucru. Este cumva un cerc vicios? Așa pare. Dacă îl cunoști, trebuie să unești aceste lucruri în viața ta, după ce ai fugit de stricăciune. Dacă unești aceste lucruri, nu poți să nu rodești în cunoașterea de El. Prin aceasta ai har și pace; te faci părtaș firii Dumnezeiești și, dacă te faci părtaș firii Sale, atunci trebuie să îți dai toate silințele să îți unești capetele desfirate ale vieții. *Theognosia*, cunoașterea Lui, nu este o disciplină a minții, pentru că nu are de-a face doar cu ideile și conceptele, ci o imersiune a întregii ființe în El. Nu ne afectează doar mintea, ci tot lăuntru și, dinspre lăuntru, tot ce se vede dinspre noi. Dedicarea totală, în acești termeni, înseamnă mai mult decât păstrarea unor promisiuni sau facerea altora noi, ci o scufundare la o adâncime din ce în ce mai mare în infinitul dumnezeiesc.

Ținta autorului este să ne facă să înțelegem că singura alternativă pe care o avem este să ne lăsăm cu totul pe mîna olarului, precum lutul. Viața este circulară și poate fi cuprinsă doar de Cel care poate modela deodată fiecare porțiune a ei. Să ne lăsăm adunați de El, umpluți de El, înmuiiați de El.

Lasă-ți viața atinsă centimetru cu centimetru și întruna de degetele lui. Te va frămînta, te va mototoli, o va lua de la capăt, așa cum face olarul cînd lucrarea îi este atinsă și stricăta. Olarul nu este sculptor ca să dreagă din daltă. El o ia de la capăt cu noi de fiecare dată. Și cînd crezi că a terminat cu tine, ce face? Te aruncă în foc să probeze lucrarea, să stabilească dacă e din paie sau din pietre scumpe, ca mai apoi să te poată pune în raft.

Cunoașterea de El este un proces care se întîmplă cu TOTUL, din BELSUG, înmulțit, nespus, mare; presupune o perspectivă radicală și holistică asupra vieții; o viață adunată în El și dăruită cu totul și cu toate; presupune să fii gata să mori

ca să te naști din nou, nu amorțeală, nu adormire, nu joc, ci cufundare în El.

Și dacă nu ai reușit pînă acum, poți să o iei de la capăt, dar trebuie să înțelegi că nu este simplu și că soluții ieftine și cu efect local nu există pentru ceea ce este complicat și greu de desăvîrșit. Poți să începi din nou astăzi cu aceleași pretenții pentru sfințenie care oricare înaintat în cunoașterea de Domnul, dar dedicarea, punerea de-o parte trebuie să fie întreagă.

Dacă pînă acum ai crezut că Dumnezeu creștin este centrul unei religii cu care poți cocheta, te-ai înșelat amarnic. Dumnezeu este gelos. Cere și vrea TOTUL. Dacă ți s-a părut că poți să îi dai o oră pe zi ca să îți meargă bine, nu uita că El vrea totul, vrea tot timpul nostru – „rugați-vă întotdeauna” –, vrea să ne ocupe gîndurile, să le facă roabe ascultării de Cristos, vrea trupul, vrea întreaga noastră persoană și toată viața care ne-a mai rămas. Dacă ți s-a propus să îi dai o parte din tine, află că El vrea să locuiască în Tine. Vrea să te cuprindă, să te acopere, să te facă mic, ca El să strălucească prin tine. Vrea să te folosească, să abuzeze de energia ta, de timpul tău, și să îți spulbere tot ceea ce este *eu* firesc.

Orbirea și uitarea

Alternativa este oricum cumplită: „Dar cine nu are aceste lucruri este orb, umblă cu ochii închiși, și a uitat că a fost curățit de vechile lui păcate.” Altă imagine în culori foarte puternice. Dacă nu urmărești să îl cunoști pe Dumnezeu în felul acesta, adică să te lași cuprins cu totul în relația cu El, antrenînd fiecare felie a vieții în acest efort, rămîi orb și uituc. Lumina este, în lumea antică, simbolul cunoașterii. Umblarea în lumină reprezintă viața celui înțelept și aceasta are implicații deopotrivă gnoseologice și etice. A fi orb este un dat – pierduți sunt cei care nu l-au cunoscut niciodată pe Domnul, învăluți

cu totul în întuneric fără să fi cunoscut vreodată lumina. A umbla cu ochii închiși este un act al voinței, un joc periculos al celui care își aduce aminte de lumină. Idiotul este de necondamnat, dar uitucul are ce uita. A fost învățat și a uitat învățătura. A fost curățit și a uitat atât starea de curăție, cât și lumina. Acesta este cel care nu unește în viața lui, cel care nu își dă toate silințele să unească în viața lui cunoașterea de Domnul, lumina cunoștinței care îl pătrunde, cu lumina care vine din El.

Lumina și Cunoștința

Cunoașterea de Dumnezeu presupune mai mult decât studiu biblic și timp pus deoparte, câte o oră, chiar câte o zi, pentru El. Cunoașterea de Dumnezeu este un proces invaziv, precum lumina spulberă dintr-odată întunericul. A aborda altfel decât integrator și holistic relația cu El înseamnă a umbla cu ochii închiși și a uita. Acest model este folosit și de Iacov în primul capitol din epistola sa. Contextul este asemănător. Cine se uită în Scriptură și nu unește cunoștința cu fapta, deci nu înfăptuiește ceea ce știe, este ca cineva care și-a văzut fața firească într-o oglindă, pleacă și uită îndată cum era.⁶² A fi împlinitor al Cuvântului, nu numai ascultător, este același adevăr pe care îl promovează și apostolul Petru. Adâncirea în cunoștința de Domnul înseamnă adâncirea privirilor în Legea Sa, înseamnă studiu biblic, înseamnă învățătură, post, rugăciune, dar mai mult decât atât, înseamnă deopotrivă vizitarea văduvelor, ajutarea orfanilor, stăpânirea limbii⁶³; până la urmă, apropiere de Domnul și depărtare de cel rău. Religionișii curată și neîntinată a înțelepciunii de sus înseamnă o viață pătrunsă în totalitate de lumina cunoștinței. De aceea

⁶² Vezi Iacov 1:22-25

⁶³ Vezi Iacov, *passim*

trebuie să îți aduci aminte cine ești și cine este Dumnezeu în căutarea Căruia ai pornit.

Amintirea și cunoașterea de felul acesta nu au nimic de-a face cu propunerile de mireasmă gnostică care ne înconjoară prin broșurelele sau diferitele studii biblice de care sunt pline tarabele de literatură creștină. O credincioasă cu patru clase, dar vîrtos împlinitoare, care veghează în același timp și la evlavie și la iubire de semenii și la dragoste de frați, se ține de Scripturi așa cum poate, are mai mult lumină și vede mai lămurit decît mii de teologi care își antrenează neuronii în cugetări la cele sfinte, fără a se lăsa sfințiți. Sărmani săraci, orbi și goi. Lumina cunoștinței strălucește în oglinzi nefragmentate, în inimi neîmpărțite, în vieți cu totul cuprinse de flacăra iubirii de Domnul și de semenii.

Ce contrast! ce paradox!

Un rob netrebnic, un nimic, fără cunoaștere în felul lumii, și nici de neam ales, dar cu o chemare, o alegere de împărat și cu lumina cunoștinței mai adîncă decît orice idee a oricărui știut.

10. De aceea, fraților, căutați cu atît mai mult să vă întăriți chemarea și alegerea voastră; căci, dacă faceți lucrul acesta, nu veți aluneca niciodată. În adevăr, în chipul acesta vi se va da din belșug intrare în Împărăția veșnică a Domnului și mîntuitorului nostru Isus Cristos.

Petru încheie ca unul care știe cît de importantă este trezia, vegherea, readucerea aminte a acestor chestiuni fundamentale. Ca unul care trăiește în cort, vrea să ajungă în Templul ceresc. Ca unul care s-a luptat cu sine să fie mai mult decît a fost și care și-a dat seama că este totul dacă își adună cioburile vieții în Cristos, nu obosește să ne sfătuiască. Ceea ce are de spus pare extrem de important, pentru că structura sintactică devine arborescentă. Frazele cad în cascadă de parcă

nu se mai termină. Cauzale și condiționale continuă discursul, purtându-ne mai departe pe valurile unei apologii pentru o viață care se încheie nu printr-o ieșire, ci printr-o intrare în Împărăție. Și această intrare – din nou simte nevoia de superlativ – este din belșug.

Luceafărul de dimineață

Finalul textului este spectaculos. Am găsit una dintre cele mai frumoase metafore din literatura biblică.

15 Îmi voi da osteneala, deci, ca, și după moartea mea, să vă puteți aduce totdeauna aminte de aceste lucruri.¹⁶ În adevăr, v-am făcut cunoscut puterea și venirea Domnului nostru Isus Cristos, nu întemeindu-ne pe niște basme meșteșugit alcătuite, ci ca unii care am văzut noi înșine cu ochii noștri mărirea Lui...¹⁹ Și avem cuvântul proorociei făcut și mai tare; la care bine faceți că luați aminte, ca la o lumină care strălucește într-un loc întunecos, pînă se va crăpa de ziuă și va răsări luceafărul de dimineață în inimile voastre.

Ce adevăr trebuie să fie atît de mare, ce chestiune fundamentală trebuie să fi meritat a fi discutată de apostolul, încît ne spune că vrea să ne aducem aminte și după moartea sa de aceste lucruri? Este vorba de puterea, venirea, mărirea, cinstea, slava Domnului. Dar dincolo de aceasta, cuvintele Sale, la care luăm aminte, sunt fereastra prin care întrezărim lumina cunoștinței de Lumină. Cunoașterea de El crapă noaptea din noi și face să răsare Luceafărul de Dimineață în inimile celor care se vor numi lumini în Lume.

Adună-ți viața! Cultivă fiecare spațiu pentru El! Lasă-L să te ocupe! Lasă-ți fiecare centimetru de vas de lut atins de

degetele Lui! Înfășoară-ți și adună-ți fîșiile de viață rupte de lumea străină de el și fă-le torță pe care să o aprindă El. Fii lună pentru Soare! Fii mireasă pentru Mire! Fii oglindă pentru Lumină!

Cum se poate acest lucru? Doar dacă ne lăsăm *cu totul, tot timpul, în întregime, întruna, dintr-o dată și întotdeauna* pe mîna Lui. Aceasta este vindecarea pe care apostolii Petru și Pavel o propun pentru o lume gîndită fragmentat de la Platon și Aristotel încoace. Socrate ne-a spus: „Cunoaște-te pe tine însuți!” Apoi ucenicii lui ne-au îndreptat pașii spre cunoașterea lucrurilor în esența lor, spre cunoașterea fizicii și a metafizicii, spre cunoașterea cosmosului. Apostolii ne îndreaptă privirile spre Luceafărul strălucitor de dimineată. Cunoașterea deplină cere o relație exclusivă și desăvîrșită cu El – o cunoaștere metaconceptuală. Nu noi putem săvîrși intrarea în lumină și umblarea sub soarele cunoștinței. Dar El răsare în inimile noastre și face lumină înăuntru, înrobindu-ne față de lumină, după ce vom fi tras cu ochiul lacom ca după o lumină care strălucește într-un loc întunecos.

Perspectiva este radical diferită. Intrarea în lumină nu se face treptat, scalar și din exterior. Ea este învăluitoare. Pornește de sus și se face din interior spre exterior. Este o cunoaștere care nu se poate învăța, ci „la care se ia aminte”. Este o cunoaștere pe care este imposibil să nu o iei în seamă; o cunoaștere care nu se poate transmite, ci care se experiază; nu se poate completa treptat, ci se săvîrșește dintr-o dată și definitiv.

Musafiru lu' Dumnezeu! Despre moarte, Psalmul 23

Mamei Maria Ștefănescu,
pe care am ținut-o de mână
pînă cînd Domnul I-a întins mîna,
arătîndu-ne că moartea poate fi scumpă și că
texte ca Numeri 23:10b
ar trebui să devină oftatul nostru.

Preambul

În 1993 m-am împrietenit cu un om ciudat. Era o figură socratică, fermecătoare, cu mare „lipici” la oameni, gata oricînd să stea la taclale și dărdălaș. Citise mult; era mitoman și cu totul ratat din punct de vedere profesional și social. Exmatriculat din toate școlile la care se înscrisese, fusese arestat de mai multe ori. Lucrase în mină, dar și ca jurnalist. Nimic nu era verificabil. La acea vreme lucra cu ziua întocmind bibliografii pentru diverși cercetători. Făcea totul în exces. Sforăia zgomotos și rîdea sănătos. L-am întrebat la o cană de ceai negru (și aceea foarte concentrată; jumătate apă, jumătate frunze de ceai) ce ar vrea totuși să ajungă, ce ar vrea să se facă într-o lume ideală. Mi-a răspuns senin, rîzînd cu putere printre dinții lipsă, cu capul dat pe spate: „Vreau să fiu musafiru' lu' Dumnezeu!” Nu știa ce spune...

Două perspective asupra celei mai înalte fericiri

La începutul acestui an mi-am întrebat studenții, m-am întrebat pe mine însumi, apoi biserica pe care o păstoresc: „Ce anume ar trebui să se întîmple în acest an ca fericirea să ne fie garantată măcar 12 luni?” La întrebarea aceasta răspunsul

reflex pentru fiecare dintre noi este cît mai „spiritual” cu putință: „să facem voia Lui”, „să ducem pe cineva la Domnul”, „să fim ca Avram sau ca Ilie, ca Maria față de Marta” etc. Dacă am fi mai puțin ipocriți, ne-am desfășura listele cu lucruri pe care le-am dori în proprietate și am recunoaște dorințele adînci și ascunse ale inimii, cerînd printre altele sănătate, că este mai bună decît toate, pentru noi, copiii și nepoții noștri. Scriptura ne îndeamnă să visăm la nevisat, să dorim imposibilul, să tînjim după ceea ce este cu greu de verbalizat.

Cum ne răspunde Scriptura?

Domnul este Păstorul meu:
nu voi duce lipsă de nimic.
El mă paște în pășuni verzi,
și mă duce la ape de odihnă;
îmi înviorează sufletul,
și mă povățuiește pe cărări drepte,
din pricina Numelui Său.

Chiar dacă ar fi să umblu
prin valea umbrei morții,
nu mă tem de nici un rău,
căci Tu ești cu mine.
Toiagul și nuiua Ta mă mîngîie.

Tu îmi întinzi masa în fața potrivnicilor mei;
îmi ungi capul cu untdelemn,
și paharul meu este plin de dă peste el.
Da, fericirea și îndurarea mă vor însoți
în toate zilele vieții mele,
și voi locui în Casa Domnului
pînă la sfîrșitul zilelor mele.

Două timpuri gramaticale: prezentul lipsurilor și viitorul completitudinii

Citind textul psalmului din nou, cu atenție, am început să realizez de unde vine disconfortul lecturii. Formele gramaticale se schimbă. Ca între două coperti, textul de mijloc este cuprins în forme de viitor. Mijlocul este la prezent. Primul și ultimul verset sunt la viitor pentru a ne proiecta spre ceea ce va să vie. Este un viitor etern, cu aspect continuativ, nu secvențial fragmentat.

Versetul 1 spune: *Nu voi duce lipsă de nimic*. Este timpul potrivit: un viitor în care nu voi duce lipsă de nimic, un timp al completitudinii care va urma acestei vremi în care îmi lipsesc deja tot felul de lucruri lângă mine și în mine; pâinea și banii, dinții și părul, unul din copii sau unul din părinți. Am lipsuri felurite: vecini prea mulți sau prieteni prea puțini, sunt lipsit de frumusețea, mintea, bogățiile, sănătatea pe care alții le au mai mul decât mine, iar mie îmi prisosește doar conștiința lipsei. Frustrant gând.

Versetul 6 este tot la viitor: *Da, fericirea și îndurarea mă vor însoți*. Se întâmplă deja, dar săvârșirea se va petrece doar în viitor. *Fericirea* deplină se poate conjuga doar la timpul viitor, după ce vei fi conjugat *îndurarea* la prezent. Însă cele două verbe nu pot merge decât împreună. Nu poți înțelege fericirea dacă nu ai înțeles îndurarea harului. Și aceasta este o formă a fericirii – să respiri ușurat că ai scăpat precum un copil care simte cum palma tatălui i-a trecut pe la spate, ratînd. Tatăl zîmbește acceptînd ratarea disciplinării și nu mai încearcă. Aceasta e o primă înțelegere a fericirii - fericirea ca absență a răului și a pedepsei. Cel rău a venit să rupă, să fure să prăpădească, dar noi suntem întregi. Minune! Plata păcatului este pedeapsa și distrugerea, dar noi trăim. Fericirea rezultă din

conștientizarea îndurării. Acestea sunt fericirea, mulțumirea și pacea pe care numai credinciosul care cunoaște pedeapsa și știe de ce a scăpat le poate avea. Noi toți merităm urîtenia, moartea, ura, dar avem parte de sănătate, viață și dragoste!

Mai este ceva: *Voi locui în Casa Domnului*. Există o formă superioară a fericirii, mai mult decît bucuria că palma Domnului a vîjîit pe lîngă urechea ta fără să te atingă; mai mult decît împlinirea că ești plin de ceea ce nu îți lipsește. Există o altă formă a fericirii raiului. Viitorul acesta este atît de apăsător încît să îi rămîna urma pentru eternitate.

Textul din mijloc este ca o legănare în scrînciob⁶⁴. Între *acum*-ul lipsei și viitorul completitudinii, viața este ca atingerea pămîntului cu talpa a copilului care vrea să oprească legănarea.

Tot ceea ce este în mijloc este la prezent. Aranjez verbele astfel ca să vedem mai bine tensiunea:

El mă paște, El mă duce, El mă mîngîie,
Tu îmi întinzi, Tu îmi ungi, Tu îmi torni.

Două metafore: păstorul și sluga

Domnul este păstorul meu. La fiecare citire a psalmului am văzut o primă metaforă reluată în profeți și în Ioan capitolul 10: păstorul și oile.

Cine este cine? Domnul este păstorul și turma este poporul Lui. Eu sunt oaia care nu știe, dar este știută și cunoscută pe nume. El este Păstorul care știe și calea și cum să ne ducă și să ne aducă în staulul acela. El „ne paște spre”, ne „înviează la”, „ne povățuiește în”. În acest pasaj verbele vin în avalanșă.

El mă paște în pășuni verzi. El nu numai că știe oile pe nume, ci le scoate la pășune. Am păscut vaci. Am scos cu greu

⁶⁴ *Leagăn*, variantă regională.

capre din curte și recunosc în relația mea cu Domnul această încăpăținare de a nu ieși din staul spre pășune, fiindcă știu că între ieslea din spatele curții și pășune sunt praf și ciulini, colb și scaieți. M-aș propti ca o capră în gura porții să nu ies. Credința mea este o manifestare de încredere, uneori oarbă, că atunci când văd spinii și pălămida lipindu-se de mine pe drum, știu că dincolo de colbul drumului este pășunea verde. Nu îmi place pe unde mă duce, dar visez la locul spre care mă poartă. Am ajuns. Mi-ar plăcea să petrific pentru o vreme fericirea pășunilor verzi, a liniștii și, mai multe vremi, să nu îmi mai crească copiii, să rămână drăgălași, să nu plece de acasă, să nu se mărite și să nu se însoare, să rămânem cu toții tineri, cu părul pe cap și dinții în gură, fără să ni se șifoneze fața. Dacă viața ar fi un album în care să ne punem fotografiile cele mai reușite, ar fi numai verde de pășune peste tot.

Mă duce la ape de odihnă. Am ajuns deseori în viață la pășuni verzi și, ca la „nămiază”, când vin căldurile, mă prăbușesc de bine și sătul. Dar din nou vrea să pornesc la drum. N-am uitat că în față sunt colbul și ciulinii. Credința mă împinge să îl urmez pentru că, dacă îmi știe pășunile, știe și unde sunt izvoarele. M-am obișnuit în pășuni. Nu știu ce îmi pregătește în drum spre ape și adesea simt că atunci când nu vreau să mă mișc mai departe, mă smulge din lanț.

Îmi place să stau de vorbă cu bătrînii. Am observat că sunt de două feluri. Unii care îmbătrînesc rău, în frustrări și mînie, gîndindu-se la ceea ce au avut și nu mai au, și cei care își privesc căruntețile ca pe un argint de preț; sunt frumoși și împăcați. Au ajuns la ape de odihnă.

Mă povățuiește pe cărări drepte. Între staul și pășune, între pășune și ape, între ape și staulul-acasă, el mă povățuiește pe cărările drepte, întotdeauna în același fel. Sfatul și povața vin pe cărări îndreptate. În adevăr, prin lumina Lui vedem lumina. Când te-ai pierdut de turmă, în locuri de pierzare, te păstorește înapoi în turmă, pe cărările drepte ale neprihănirii.

Dacă ai mers pe cărări de pășune, pe cărări de ape de odihnă, de ce nu mergi mai departe pe cărările îndreptate de El? Este un loc la care Păstorul nu dorește să ajungă: în spinii în care te-ai încurcat. Dar se duce numaidecât pentru a te recupera. Sunt locuri în care Domnul nu mai vrea să se ducă. Te lasă în voia minții tale blestemate, în încăpăținare, tot mai adânc în nelegiurire. Dacă ești capră, și nu oaie, te lasă pe drumul tău și ai să-ți vezi de drum.

Urmează lucrul cel mai spectaculos. O turnură realizată printr-un oximoron demn de Creangă povestind cum îl mîngîia maică-sa cu culeșerul⁶⁵.

Te paște, te duce, te povățuiește, te mîngîie. Pînă aici sună bine, dar urmează o năucitoare schimbare de direcție. Te mîngîie cu toiagul și nuiaua. Ironie? Textul se întunecă și mai mult. Devine și mai apăsător, aproape de limita înțelegerii noastre. Înțeleg ironia, dar Domnul mă apasă și mai mult în vreme de apăsare? Cum adică mă mîngîie cu nuiaua, dar cu toiagul. Și unde? Tocmai în Valea umbrei morții? Și bătut, și cu banii luați? În necaz. mai mult necaz? După val, un alt val?

După legănarea între pășune și apele de odihnă urmează o abruptă întâlnire cu durerea autentică. Suferințele ieșirii din staul spre pășune, ciuda celui care este mutat din pășune spre ape nu sunt vrednice să fie puse alături de necazul celui care este bătut în umbră, rănit peste rană.

„De ce este așa?”, l-am întrebat pe Păstorul meu. Pentru că acum ești leșinat și înmuiat. Acum te pot prelucra. Acum lutul este moale și dacă te strîng mai tare obțin forma desăvîrșită. Dar mai este un răspuns: „Cînd ai ajuns în Vale, oaie încăpățînată și plină de ciulini, așa cum ai făcut la staul cînd nu voiai să te miști spre pășune, așa cum ai făcut pe pășune, cînd nu voiai să te duci spre ape, așa faci acum, dar te-ai așezat descurajată jos, pe apele reci ale canionului din care nu mai vezi ieșirea, te lovesc ca să ieși din Vale; te bat ca să te

⁶⁵ Mestecăul, făcălețul pentru mămăligă.

miști înainte spre Lumină. La pășune și la izvoare te-ai mișcat singură. Acum, dacă n-aș pune joarda pe tine, ai muri în umbre”.

Oaie la masă?

Imaginea se încheie și abia acum urmează surpriza: Psalmul nu este o meditație păstorească a păstorului David care ajunge rege, ci o meditație a regelui care își amintește de vremea când era păstor. Marea surpriză de care avem parte, și care aproape că ne taie răsuflarea la lectura atentă a unui text parcă prea scurt pentru o răsturnare atât de spectaculoasă, este că nu avem parte de o singură metaforă și . Și noi care credeam că psalmul are o singură imagine, iar continuarea arată felul în care oaia este vindecată de rană cu untdelemn! Ceva rămîne straniu. N-am văzut oi care să bea din pahar și căroră să li se întindă fața de masă.

„Tu îmi întinzi masa, îmi ungi capul cu untdelemn și paharul mi-l umpli de dă peste el.” Din nou, trebuie să ne punem întrebarea: „Cine este cine?” Cine-i Domnul, cine suntem noi?

Cine stă la masă? Noi.

Cine întinde masa? Domnul

Cine umple paharul? Domnul

Cine este cel care mă unge pe cap? Domnul

Cine este Domnul? Gazda?

Nu, aproape că ne este frică să spunem: El este Slujitorul de această dată, Robul.

Dintr-o dată imaginea se răstoarnă: pînă acum era cu toiagul și cu nuiua la spatele nostru, El păstorul și noi oile pline de colb și scaieți, dar acum El este robul și noi, o împărăție de preoți. Prima metaforă este schimbată atât de rapid încît nu sesizăm cît de dramatic este virajul textului.

În prima parte suntem obligați să ne identificăm cu o oaie care depinde de porunca și îndreptarea păstorului. În a doua parte ni se sugerează că suntem împărați și, culmea, Domnul ne toarnă în pahar ca un serv, ne întinde masa ca o gazdă grijulie.

În șirul acesta se înscrie și istoria din Ioan capitoul 13. Isus i-a iubit pînă la capăt. Iubirea pînă la capăt se arată nu doar la pășuni, la ape de odihnă sau în valea umbrei. A iubi pînă la capăt înseamnă a lua chip de Rob. Iubirea Sa pînă la capăt vine ca parte a sacrificiului său: El însuși ne va întinde masa. El însuși s-a dus să ne pregătească un loc, să pună paharele pentru fiecare, să ne aranjeze farfuriile în dreptul scaunelor de împărați. Domnul s-a dus să întindă masa, să ne întindă NOUĂ masa. A pregătit paharul pentru fiecare și el este deja plin. Totul este aranjat. Pentru fiecare are un corn cu ungerea împărătească. Apoi, în Ioan 14 ne spune din nou că s-a dus să ne pregătească un loc, ba mai multe locașuri. Ne spune aceste lucruri ca să nu cumva să ne pierdem inima și nădejdea în Valea Umbrei Morții.

Abia acum ajungem la culmea înțeleșului, la adîncimea celor spuse în acest atît de cunoscut și scurt psalm. Perspectiva corectă asupra fericirii ne este dată dacă înțelegem starea de acum prin starea care va să vie, dacă înțelegem metafora 1 prin metafora 2. Ni se deschid ușile prin care pătrunde lumina cerului după umblarea prin valea umbrei. Înțeleg nuiua și toiagul prin încălțările, inelul și mantaua de fiu. Privești din valea umbrei morții tu, oaie cu scaieți care se vede oaspete la masa Domnului, invitat la Nunta Mielului, fiu pierdut cu inel, cu manta și cu vițel îngrășat.

Ca pe o oaie încăpățînată care vrea în curte, nu la pășune, , și nici la ape odată ajunsă la pășune, El mă mîină cu toiagul ca să mă ducă acolo unde firea nu mă trage și unde nu îmi place. Vreau să mă ia și să mă ademenească spre ospățul ceresc. Pășunea trebuie înțeleasă prin albeața mesei întinse de el și prin luminile ospățului. Apele de odihnă de acum se văd prin

paharul prea plin turnat de El. Iar valea umbrei morții este înțeleasă prin pregătirea pentru îngropăciunea firii pămîntești prin undelemnul turnat pe cap. Vom muri și vom fi domni! Acum, pentru o vreme, sunt un vultur care se tîrșește ca o găină pe pămînt, dar vine clipa cînd mă voi înălța în vînt plin de grație; sunt un vierme plin de unsori care va deveni fluture diafan; sau, ca în povestea românească, porcul va deveni prinț. Tot așa, oaia va ajunge împărat.

Două stări: fericirea și îndurarea

De aceea mă însoțesc și acum fericirea și îndurarea. Voi locui cu Domnul, în fața Domnului, la masa Domnului. Îi voi fi comesean și conviv. El gazda, noi oaspeții. El stăpînul, noi în casa Lui, la lux și la bine.

Amețitoare perspectivă. Asta îmi doresc. Vreau să ating cea mai înaltă fericire, să fiu oaspetele Domnului la masa pregătită de El. Tot El vrea să intre la noi, să ia în stăpînire casa mea de acum să o preschimbe în Casa Lui. Da, mă ține o vreme aici, pentru a mă muta apoi definitiv în Casa Lui.

Sunt așa de curios că vreau să mor cît mai curînd, iar gîndul morții îmi dă nu numai pace, ci mă face să-mi frec mîinile de curiozitate și nerăbdare. Sar ca fiul meu în sus animat de orizontul în care înmugurește așteptarea că va primi ceva „mai bun”. Am aceeași înfiorare pe care ți-o dă *Introitus*-ul din *Requiem*-ul lui Mozart – spaimă și glorie, pace și înfiorare. *Sanctus* și *Benedictus* sunt alături de *Dies Irae*.

Bucuria autentică a creștinului este între viață și moarte, între pășune și ospăț, între valea umbrei morții și nunta mielului. Cum trăim *între* acestea două și *pentru* ceea ce urmează, asta este esența credinței noastre! Sunt bucuros că știu cine sunt într-o vale umbrită în care ne pipăim fețele ca să

ne înțelegem pe noi înșine, alergînd fără țel și direcție. Eu știu cine sunt: oaie sortită să ajungă rege. Știu unde și cum merg: pe căi drepte, ca să stau la masă cu Cel Drept!

Rege sau musafir?

Acum știu ce vreau să mă fac cînd „o să fiu mare”! Știu ce vreau să devin cînd voi deveni. Știu cum voi trăi cînd voi trăi cu adevărat! Aș vrea să fiu musafirul lui Dumnezeu!

Abia aștept să mă alinte El, să mă țină la piept, pe mine personal, să-mi șteargă orice lacrimă, să mă asculte cu cotul în bărbie, răbdător, așa cum îi ascultă fascinat cum îi povestesc toți ce vor fi avut ceva de spus în fața Lui, de pildă martirii care au fost tăiați în fața copiilor sau fierți de vii în locomotivele din China sau aceia care au petrecut cu El, fără să-L fi văzut, în pușcăriile comuniste sau aceia de care lumea nu a fost vrednică.

O formă elementară a fericirii este harul și îndurarea din partea Domnului. Să fii scăpat, rob eliberat, slujitor al Lui aici pe pămînt, folosit de El. Dar mai mare fericire decît asta este să fii prietenul Lui, oaspetele Lui. Asta vrea să ne spună prin Psalmul 23 un păstor de oi ajuns împărat care vorbește despre o oaie care ajunge musafirul lui Dumnezeu.

Frumusețea Cinei Domnului este că luăm acum, în staul, pe fugă, o gustare, dar rămînînd cu gîndul la masa cea fără de sfîrșit ce va să vină. Avem o promisiune și o anticipare a ceea ce va veni deplin. Cînd ai siguranța că valea umbrei morții se termină, cînd ești umilit de alții, dar te comporți ca un împărat-preot, cînd știi că, deși aici ai tot felul de ratări, El va spune *vino rob bun și credincios*, cînd știi că vei fi primit de El în brațele Lui, cînd ai perspectiva că ești împărat, atunci ai pacea care întrece orice pricepere și inima nu ți se mai tulbură.

Nu știm ce urmează. Nu știm ce vești vom primi sau dacă ziua necazului va veni curînd pentru fiecare dintre noi. Cu toate acestea, fericirea și îndurarea ne însoțesc. Pacea pe care lumea nu o poate da găsește-o în casa Domnului! Pacea care întrece orice pricepere să vină peste tine atunci cînd nu mai pricepi nimic din viață!

E ceva să scapi atunci cînd ar trebui de fapt să fii prins. Apare o formă neprelucrată de bucurie năîngă. E cu totul altceva să ai mulțumirea de a fi aflat hrană pe pășuni. Chiar mai mult decît atît este să ai plăcerea de a sorbii din izvoarele apelor liniștite. Dar mai mult decît toate acestea este să te primească Dumnezeu la masă; să stea Dumnezeu însuși să te alinte, să îți lege rănile, să îți îndepărteze cicatricile, să îți spele picioarele; tu să stai jos și El să îți toarne în pahar; să îți asculte istoriile și să îți șteargă lacrimile; să te legene El ca tu să adormi în pace⁶⁶; să petreci atît de mult timp împreună cu Domnul încît El să fie pentru tine mai mult decît frate și cumnat, tată și mamă, soție și copil; să te ai atît de bine cu El încît El să se fălească cu cel care i-a venit ca musafir pentru vecie. Moartea mea este desăvîrșirea mea promisă prin Învierea Lui.

M-am mai gîndit. Deși vrea cu tot dinadinsul să îmi toarne undelele de ungere împăratească pe cap, vreau să rămîn doar musafirul Lui. Atît îmi ajunge. Rămîină El Rege, pentru că singura mea șansă de a mă transforma din oaie în rege, după ce voi trece dincolo de Vale, mi-a fost dată prin faptul că El, Regele, s-a făcut Miel și a trecut biruitor prin valea umbrei morții.

⁶⁶ Metafora este tare, dar se găsește în Psalmul 131.

Să vezi și să nu crezi! Despre „ne-vedere”, Romani **10:14-17**

După vizionarea
Patimilor lui Cristos

Tuturor studenților mei de la teologie
care vor trebui să îi convingă pe alții
prin cuvânt
să creadă nevăzînd.

O piesă care lipsește

Am fost unul dintre băieții curioși care au desfăcut ceasuri din care, atunci cînd a trebuit să le asamblez la loc, mi-au rămas piese deoparte. Nici unul dintre ceasurile desfăcute nu a mai putut fi folosit.

În Romani capitolul 10, apostolul Pavel descrie un mecanism perfect care a funcționat din totdeauna fără greșală. Există acolo un șir de acțiuni pe care comunitatea creștină le-a experimentat cu succes de aproape două mii de ani, și care și-au dovedit eficiența pe vremea în care nu erau faxuri, telefoane, avioane, e-mailuri sau mașini. O lume întreagă a fost evanghelizată în acel fel, fără tam-tamuri și reclamă.

Romani 10:14 Dar cum vor chema pe Acela în care n-au crezut? Și cum vor crede în Acela, despre care n-au auzit? Și cum vor auzi despre El fără propovăduitor? 15 Și cum vor propovădui, dacă nu Sunt trimeși? După cum este scris: „Cît de frumoase Sunt picioarele celor ce vestesc pacea, ale celor ce vestesc Evanghelia!” 16 Dar nu toți au ascultat de Evanghelie. Căci Isaia zice: „Doamne, cine a crezut propovăduirea noastră?” 17 Astfel, credința vine în urma auzirii; iar auzirea vine prin Cuvîntul lui Cristos.

A chema, a crede, a auzi, a propovădui, a trimite – verbe înlănțuite într-un șir al acțiunilor ce au loc doar dacă toate verigile lanțului sunt prezente. Nimic nou sub soare, pînă cînd, sub imperiul uluitoarei dezvoltări tehnologice din secolul trecut, tehnocrații veacului îi găsesc propovăduitorului un înlocuitor. Acesta devine brusc veriga lipsă, înlocuit fiind de o imagerie pestriță. Propovăduitorul și propovăduirea cu gura sunt, așadar, expediați. Propovăduirea cuvîntului este încredințată *profesioniștilor*, pentru ca noi, amatorii, profanii, să putem dormi liniștit și să ne putem ocupa cu orice altceva, mai puțin cu Marea Trimitere. Pentru asta există misionari; pentru asta îi plătim. Datoria vestirii lui Cristos a fost confiscată, dar nu de profesioniștii homileticii, nici de absolvenții școlilor de misiune, ci de misionarul care umblă din sat în sat cu *filmu'*. Tristă întîmplare și pentru credinciosul „de rînd”, pentru „membrul simplu” (ce scandalos!) și pentru propovăduitori. Și unul și altul au fost chemați la aceeași preoție sfîntă, la aceeași îndatorire de a aduce roadă – unul treizeci, altul șaiszeci, altul o sută. Statuarea unui misionarism *profesionalizat* făcut cu mijloace video ascunde un abandon al mesajului personal propovăduit față către față și gură către gură.

Un nou imagoclastm?

Biserica s-a luptat să propovăduiască un Cristos autentic. În timpul disputelor dogmatice, Biserica a înfruntat deopotrivă falsele crezuri și imaginile de toate felurile. Care este adevăratul chip al lui Cristos? Care este dimensiunea reală a sacrificiului Său? Acestea au fost doar cîteva dintre întrebările năucitor de îndrăznețe la care părinții Bisericii au încercat, totuși, să dea răspunsuri. Nu doresc să reiau aici discuția despre iconoclastm, nici să încerc promovarea unui nou imagoclastm

sau, în cazul de față, *filmoclasm*. Imaginea religioasă are, fără îndoială, rostul ei. Bisericele au început a fi pictate pentru a crea astfel adjuvante în propovăduirea catehismului. Bisericele din Moldova prezintă asemenea imagini pedagogice care, acolo unde nu a mai fost loc înăuntru, au fost pictate pe partea exterioară a zidurilor. Uneori imaginația noastră trebuie însămîntată ca să rodească. Lipsa creativității este o urmare a păcatului. Însă observația mea este că ceva s-a schimbat în domeniul vestirii evangheliei odată cu apariția unor instrumente care ar trebui să fie slugile noastre, dar care vor deveni înlocuitorii noștri. Problemele vor apărea atunci cînd darurile bisericii vor fi înlocuite de instrumentele ce ar trebui doar să slujească darurile, cînd slujitorii vor fi înlocuiți de ceea ce ar trebui să fie simple instrumente în slujba lor.

În urmă cu cincisprezece ani am asistat la o scenă superbă. Într-o biserică de țară, cînd cineva a vrut să pună televizorul pe amvon pentru a prezenta un film religios toată comunitatea creștină din satul cu pricina a amuțit. Cineva, în acea tăcere uimită, l-a dat jos și a spus: „Nu se poate. De aici ascultăm cuvîntul. Să găsim alt loc!”. Rămășite ortodoxe, veți spune. Mai degrabă intuiție fenomenală însoțită de mult bun simț liturgic!

Acum au apărut roboți care fură slujba tuturor preoților cuvîntului: radioul, televiziunea, scenetele și filmele creștine – instrumente pe care le lăsăm să ne înlocuiască, pentru ca noi să dispărem în iureșul lumii, așa cum apreciații meseriași, artizani, bijutieri din Evul Mediu au dispărut din cauza invaziei tehnologiei. Predicatorii vor fi scoși de pe scenă de către casete, videocasete, dvd-uri și alte forme de înregistrări. Predicatorii „mediocri”, fără mult instrumentar retoric, dar cu multă credință simplă, vor fi striviți de cd-urile cu numele mari ale homileticii. Chinul de sîmbăta noaptea în fața Scripturii va fi scurtat de „binefacerile” schițelor disponibile pe internet.

S-a ajuns la punctul în care putem transfera o parte din responsabilitatea de câștiga oameni pentru Cristos industriei media care a început să producă filme care și-au schimbat demult rolul. Au încetat să mai fie simple instrumente ajutătoare, devenind acum vîrf de lance, plasîndu-se în avangardă. Dau tonul; creează moda; fixează ritmul și stabilesc standardele pentru noi tipuri de misiune. În cadrul întîlnirilor lor, tinerii preferă scenetele. În timpul de discuții cu prietenii de familie preferăm să vizionăm o casetă (un cd? un dvd?) care să vorbească în locul nostru. Așa putem fugi de confruntarea cu privirile întrebătoare.

În foarte scurtă vreme, creștinismului contemporan îi va lipsi predicatorul. Cuvîntul rostit va deveni prea slab în comparație cu dozele concentrate pe care le poate oferi industria producătoare de imagini mișcătoare. Poate că va trebui să strigăm tot mai tare, să facem gesturi tot mai ample, să improvizăm tot mai mult, pentru a rezista unei competiții inegale.

Calea veche, propovăduirea de la om la om, cu gura, este abandonată în schimbul metodelor care ne mănîncă mai puțin timp și care ne liniștesc mai rapid conștiința: împărțirea în grabă a unei broșuri, invitarea într-o sală de spectacol la un concert creștin sau la un spectacol de teatru cu tematică biblică.

Cuvîntul auzit este schimbat cu cel imaginat, dar credința vine în urma auzirii, iar auzirea vine prin Cuvîntul lui Cristos. Pentru aceasta, cred că este nevoie să pornim o nouă luptă, un nou imagoclasism.

Un film „puternic” sau „tare”?

Am avut o îngrijorare crescîndă în momentul în care am văzut valul pe care filmul lui Mel Gibson, *Patimile lui Hristos*, l-a produs și pe care, mai apoi, s-a suit. Ar fi fost normal să mă

bucur. Ecourile multiple se pare că slujeau lumii creștine. Poate tocmai asta este îngrijorător. Cristos devine prea popular, prea cunoscut, prea evident. Evanghelizarea prea zgomotoasă și prea „eficientă” devine un joc riscant. Nu cred că preferința pentru metodele clasice, care ne lasă vulnerabili, ușor de atacat, de bătut, de înjurat este doar o chestiune de gust; aceasta dă autenticitate mesajului nostru. Orice vestire a lui Cristos trebuie precedată de trăirea în Cristos. Oricine are pretenția de a fi *Cristolog* trebuie să fie *Cristofor*, purtător de Cristos. Nu putem propovădui ceea ce nu am cunoscut. Iar cei cărora le propovăduim nu pot să priceapă din gura unui instrument incapabil să-l întruchipeze pe Cristos sub umbrirea Duhului Sfânt.

Nu El însuși, ci povestea despre El naște prea multe discuții. Așa ceva nu e normal. Isus nu a avut niciodată majoritatea de partea sa. M-a îngrijorat bucuria aproape isterică din partea unora și contestarea virulentă și răuvoitoare din partea altora. Am privit cu îngrijorare disputele, acuzele, dezbaterile. Prea mult zgomot pentru un Cristos discret care stă la ușă și bate. Cristos ne-a învățat de-a lungul ultimelor veacuri că se strecoară subtil, elegant, că se arată în locuri ascunse, că bate în locuri în care nu te aștepți.

Ca să nu vorbesc în necunoștință de cauză, am strâns din dinți și am mers, în ciuda faptului că, pentru motive pe care le voi explica îndată, sunt împotriva oricărui film care îl imaginează pe Isus. Am văzut ceva mult prea puternic. Cred că *putere* este semnul sub care stă acest film: putere sonoră, emoțională și coloristică. Încă nu știm dacă este o capodoperă. Timpul ne va spune. Poate că sunt prea multe compromisuri pe care le face convenționalului, dar este, fără îndoială, un film puternic și emoționant. Mai mult decât atât, este un film invaziv, penetrant și răscolitor. Cu mult mai răscolitor pentru unele părți ale ființei noastre, cum ar fi percepțiile – sonore, vizuale –, decât cuvântul unui predicator. Poate că este ceva

adevăr în faptul că acest film conține multă carne sîngerîndă, dar, gîndind lucrurile într-o altă dimensiune, filmul însuși se adresează în primul rînd *cărnii*, adică *sarx*-ului: auzului, văzului.

Este un film care *se simte*. Nu lasă imaginației prea mult spațiu. Este un film care aproape că se poate pipăi, nu trăi. Este o operă de artă care iese din tipare, ca un tablou care iese din ramă și ți se scurge în casă. Este ca o scenetă în care actorii coboară de pe scenă. Grație efectelor *dolby-surround* auzi strigîndu-se în stînga, din dreapta ta, din spate. Ești la limita intrării în scenă. Invitația lui Mel Gibson la răstignire este în spiritul gestului său de a-și filma propriile mîini cum bat cuiele în palmele răstignitului – o aventură foarte mare pentru cineva care nu este inițiat în stăpînirea lumii alternative, virtuale, la granița dintre realitate și imaginar. *Patimile* este un film la care este bine să te duci dacă ai pe cine să ții de mînă. Trebuie să fii de piatră să nu lăcrimezi, să nu fii zguduît. Mi-am luat toate măsurile de protecție anti-sentimentalism și tot nu a mers. Cred că orice părinte a simțit cum i se strînge un laț de lacrimi în jurul gîtului în momentul în care Maria se apropie de Mîntuitorul avînd în minte imaginea micului Isus căzînd.

Am văzut un film profesionist, meseriaș făcut, cu toate instrumentele celui care știe să folosească sunetul și camera după anii de ucenicie în breaslă. Aproape impecabil. Excelentă ideea folosirii limbilor clasice! Spun asta în ciuda faptului că observația aceasta ar putea fi interpretată ca *apologia pro domo*. Excelentă tehnica *flash-back*-urilor! Scena în care Maria își apleacă urechea spre pietrele pardoselii – n-ai cum să intuiești ce se întîmplă pînă în ultimul moment, cînd este deconspirată figura cinematografică –, lacrima din cer sau trimiterea la tablouri clasice – toate sunt niște găselnițe remarcabile.

Rămîne totuși o întrebare: un film *puternic* sau doar *tare*? *Patimile* rămîne un film despre cel mai important personaj,

despre cel mai important mesaj, despre cel mai important eveniment, despre cea mai importantă mamă, despre cel mai important act istoric, despre cel mai important gest cosmic, dar întreg filmul este dat la maxim, fapt care face din el un film *tare*, nu puternic; zguduitor pentru simțuri pînă la amortirea lor, nu răscolitor pentru mintea cercetătoare. E pur și simplu prea tare, ca un medicament tare care te poate vindeca sau arde. Vechii vindecători aveau metode radicale de vindecare: arsura cu fierul pentru dezinfectare. Astfel, cicatricea arsurii devenea mai mare decît cea a primei răni. Se prea poate ca „tăria” să omoare, să anestezieze, să ardă prea mult, mai mult decît o fac metodele tradiționale. Un suflet „ars” cu imagini tari se poate frînge înaintea Domnului sau prăbuși în sine, în sentimente amestecate. Poate că aceasta este explicația pentru care în urma filmului au fost mai multe crize de isterie decît convertiri autentice. Pînă la urmă, chiar și acest zbierat de măgăriță poate fi folosit de Domnul cînd profetii nu mai vorbesc.

Detaliu violent sau violența detaliului?

Ce este mai puternic? Să prezinți un detaliu violent sau să faci din detaliu o armă violentă? Filmul lui Mel Gibson nu prezintă mai multe detalii violente decît alte filme de producție hollywoodiană, însă ceea ce distinge acest film de alte filme sîngeroase este violența pe care o exercită anumite detalii, în ele însele. Narațiunea se desfășoară într-un regim de perpetuu *close-up*, imagini de aproape care îi imprimă firului narativ violență în sine. Detaliul devine auto-narativ, obiect de contemplare în sine, în loc să fie o componentă a narațiunii livrate minții noastre. Ochiul, rana, scurgerea, tendonul, dinții formează un *puzzle* amețitor imposibil de asamblat fără sacrificarea ansamblului. Detaliul exagerat poate deturna atenția de la sensul poveștii. Nu ați fost uneori fascinați mai

mult de fragment decît de tot? Mai contează sfîrșitul poveștii cînd detaliul e atît de acaparator?

Antisemit sau procatolic? Cred ca ambele sunt acuze nefondate. Dacă filmul ar fi fost făcut de un baptist, subiectul filmului ar fi fost, probabil, Predica de pe Munte, iar Isus ar fi cuvîntat tot timpul, ca în filmul *Isus după Evanghelia lui Luca*. Dar dincolo de aceasta sunt multe întrebări care se învălmășesc în minte, întrebări apărute pe multe buze sau în rînduri scrise cu patimă.

Întrebările mele sunt întrebările celui credincios, deși s-ar putea crede că numai necredincioșii și cei care vor să cosmetizeze sacrificiul sunt împotriva filmului, de parcă autenticitatea sacrificiului ar consta în prezentarea urîșeniei sale.

Ar trebui să fiu de partea filmului, de partea celor care îl susțin și îl promovează. Instinctiv, am dat cîțiva pași înapoi. Caut locul izolat în care să pot gîndi liniștit, fără învălmășeala mulțimii, fie aceasta și formată din credincioși. Face filmul un serviciu propovăduirii, misiunii, cunoașterii lui Isus sau este el mai degrabă un deserviciu făcut Evangheliei adevărate? Nimic nu este mai periculos pentru adevăr decît cea mai apropiată aproximare a adevărului. Și aici, fie vorba între noi, credincioșii, contează cunoașterea exactă a locului în care s-a bătut cuiul, în încheietură (se pare totuși că acolo ar fi fost) sau în palme, din ce material a fost făcută crucea și în ce formă (T, cruce sau bară transversală peste o ramă, ca în filmul lui Zefirelli) pentru a crede mai mult sau mai puțin? Cristos nu ne păcălește. El a suferit cu adevărat. Contează mai puțin CUM. Oricum, niciodată nu vom putea pricepe cît a suferit, pentru că a suferit DUMNEZEIEȘTE.

Nu chinul, felul torturii este important, ci CEL care a suferit; nu CÎT a durut și durat, ci CÎTE păcate a îndurat asupra Sa Cel Sfînt, Neprihănitul. Și aceasta nici un film nu o poate sublinia. Or, acest film deformează tocmai natura suferinței lui

Cristos, care, din punct de vedere strict al metodei de tortură, a fost mai puțină decît a Brîncovenilor sau a lui Horea, Cloșca și Crișan. Natura suferinței Sale a fost lăuntrică. Acolo a fost originată. Aceea a fost suferința care a produs ruptura aceea de inimă care a făcut să țîșnească apă cu sînge.

Filmul îl privește pe Cristos poate prea mult și prea de aproape. Aparatele moderne ne pot servi detalii care au fost vizibile doar pentru biciuitor sau pentru cel care a bătut cuiele. Tehnica filmică modernă produce o pătrundere intempestivă atît în sufletul credinciosului, în urma căreia acesta iese invariabil perdant, cît și în viața lui Cristos. Există lucruri pe care evangheliștii pur și simplu nu au vrut să le relateze. Sunt limite care trebuie păstrate pentru orice poveste. Cartea are coperti. Tabloul are ramă. Filmul trebuie să se oprească undeva. La urma urmei, de ce nu am urmări cu o cameră minuscule montată în vârful cuiului care a penetrat mîna toate etapele penetrării epidermei și a celorlalte straturi, felul în care despică oasele și apoi, finalmente, felul în care iese, în ordine inversă, pe partea cealaltă? De ce nu am folosi o altă cameră cu care să fie filmată rana din coastă, penetrarea inimii? De ce nu o electrocardiogramă a celui supus la astfel de chinuri? Vom pricepe mai mult? Ne va fi mai multă milă? Ne va ține mai mult înfiorarea? Poate detaliul filmic să crească mai mult evlavie? Aparatura modernă îl poate privi pe Cristos răsturnat, dinspre tălpi spre zona inghinală, transversal, de sus, de jos, poate privi în răni.

Este mult prea de aproape. Suferinței îi este necesară o anumită intimitate, abstragere, distanță. Apropierea aceasta extremă poate fi și dăunătoare, întîi pentru cel care privește suferința, dar și pentru cel suferind. Poate fi dăunătoare pentru imaginea pe care evanghelia vrea să ne-o descrie, pentru Cristos, poate să fie dăunătoare pentru terenul pe care vrei să pui sămînța Evangheliei – sufletul celui care va asculta

mesajul. Bate tare cu tălpile într-un loc, tăbăcește pământul, apoi încearcă să pui sămînța.

Prea multe detalii pot strivi maiestatea și pot călăuzi imaginația pe căi greșite. Dar prea mult detaliu poate strivi nu numai imaginația, ci și ceea ce ne face să lacrimăm, să ne înfiorăm, să stăm la distanță cînd vedem un accident, o suferință. Mama mea, asistentă medicală, se îndepărtează, dacă nu poate face nimic, de accident, de leșinat, de mort, de suferindul de pe patul de spital. Cei din generația noastră sunt mîncați de curiozitate. Vrem să fim mai aproape, să vedem fractura deschisă, figura de sub capacul sicriului. A fi mai aproape nu înseamnă neapărat apropiere. A fi *lîngă* nu este o garanție pentru relație. Soldații au fost aproape, au văzut TOT, chiar mai mult decît ne-a arătat Mel Gibson. Numai unul, însă, a mărturisit pe Domnul, dar nu *văzîndu-i* suferința, ci *înțelegînd* identitatea Lui și nedreptatea cosmică a situației.

Mesajul, încriptarea și destinatarul

Despre cine este filmul? Care este mesajul? Are vreo influență modul în care se face încriptarea? Ce se întîmplă cu cineva care iese de la acest film? Două lucruri mă îngrijorează: ce se întîmplă cu mesajul despre Cristos și ce se întîmplă cu destinatarul mesajului? Da, împachetarea este discutabilă, pentru că vorbim despre un act de artă.

Fiecare dintre noi am construit imaginea unui Cristos care trăiește în noi – Cristos în noi, nădejdea slavei –, un chip propriu, un Cristos personal: aceasta este ideea magistrală a creștinismului de după Reformă. Am dat icoanele de pe pereți ca să putem re-construi chipul Lui în noi. Chipul fiecăruia dintre noi formează bucățelele de *puzzle* care compun Chipul comunitar, cel mai adevărat, păstrat în mintea Miresei Sale. Aceasta este memoria Trupului care își aduce aminte de Cap

într-un singur fel, dar Îl slujește diferit. Imaginea lui Cristos din mine și din tine nu trebuie anulată sau redusă la o medie aritmetică a imaginilor lui Cristos. Aceasta nu trebuie dezlipită și peste ea lipită imaginea de afiș cu Robert Powell sau Jim Caviezel. Cristosul meu s-ar putea să nu aibă ochii largi și albaștri ai lui Powell și nici să cîntărească cît Caviezel. Acesta este probabil cel mai mare deserviciu pe care îl face ORICE film, orice imagine a lui Cristos. După filmul lui Zefirelli, o mare majoritate a lumii care a venit la film a trăit cu un Cristos imaginat la 70 kg și cu ochi albaștrii. Am jupuit imaginea aceasta, iar acum trăim cu un Cristos brunet și de 90 kg, dar, pentru prea mulți, cam același, cu aceleași reflexe personale și gestică.

Vizualizarea demontează lumea interioară, ștergînd imaginea lăuntrică atît de fragilă prin supraexpunerea unei imagini din afară, prea ușor exteriorizabilă, prea asemenea pentru prea mulți. Cred că suntem în primejdia de a strivi imaginea fragilă a lui Cristos din noi, vorbind prea ușor și cu prea puțină emoție despre El.

Ironia acestei situații este că, dacă ai 25 milioane de dolari, îți poți impune propria imagine despre Cristos, propria viziune, agresînd și alungînd imaginea celorlalți din sufletele lor. Este necinstit față de ce se întîmpla pe vremea lui Augustin și Pelagius, pe vremea lui Atanasius și Arius, cînd fiecare dintre ei lupta să convingă publicul, unul predicînd într-o parte și altul în alta. Lucrarea Duhului se manifesta în cazul celor care căutau Adevărul. Cine este personajul principal? Personajul principal din inima mea poate fi DES-FIGURAT de imaginea lui Powell sau Jim Caviezel.

Evangelhia descrie detaliat faptele lui Isus și cuvintele pe care le redă în detaliu. Evangheliștii ar fi avut la vremea aceea destule instrumente stilistice pentru a construi detaliul unei narațiuni. Ioan ne spune că ar fi putut scrie cărți cu care să umple toate bibliotecile. Fiecare dintre evangheliști se oprește

cu detaliul la o limită care să ne lase suficient de pătrunși de evenimente, îndrăgostiți de Cel ce vorbește, vindecă, umblă cu ei, dar nu manipulați de milă pentru Cristosul în suferință. Un musulman care vizionează acest film și care nu știe restul poveștii, fie iarăși vorba între noi, vede o execuție descrisă fenomenal, o execuție a unui fiu în fața mamei, greu lucru, la fel ca în cazul Brîncovenilor, dar atât.

Spiritul evangheliilor este trădat dacă suferința este partea ce mai subliniată din ceea ce știm despre Isus, dacă balanța pe care stau faptele și cuvintele, identitatea SA, pierde față de talerul pe care stă istoricitatea faptelor, literalitatea cuvintelor, exactitatea chinurilor.

Dragoste sau milă?

Povestea lui Isus nu este despre suferință, este ȘI despre suferință. Mesajul său esențial nu este despre dragoste, este ȘI despre dragoste. Mesajul poate fi ciuntit și redus la o parte din el, pentru a Îl transforma pe Cristos într-o figură foarte populară, cu un mesaj evaziv și bun pentru toată lumea: *iubiți-vă unii pe alții*. Dacă un asemenea Isus ar fi fost ascultat în Orientul Mijlociu, am avea mai puține bătăi de cap. Cristosul meu aduce și sabia, despărțire între mame și fii, aduce mustrarea și chiar biciul în Templu, fără a face concesii adevărului de dragul păcii. De aceea, nu putem spune că mesajul esențial al lui Cristos este dragostea, iubirea aproapelui. O altă problemă a filmului, pe lângă dificultatea pe care o ridică orice film despre Cristos – anularea imaginii lăuntrice pentru o imagine de poster –, este că ceva se întâmplă înăuntrul celui care îl cunoaște pe Cristos pentru prima dată prin ochii lui Mel Gibson. Întâlnești un Cristos de care ți se face milă din cauza chinurilor. Întâlnești un Cristos care te zguduie prin suferință, demn, dar incomplet, fără maiestatea pe care o

dăruiesc poveștii despre El celelalte fapte ale sale înainte și după suferință. Evanghelia nu este completă dacă, pe lângă suferință, nu conține discursurile și faptele Sale. Patimile nu au înțeles fără dialogurile relatate de evangheliști. Chinul și greutatea suferințelor nu este mesajul esențial al Evangheliei, ci Dumnezeuirea Sa, care nu se poate proba prin chin și care nu trebuie dovedită prin rezistența extremă la suferință, obosind soldații romani antrenați la biciuire, uimind călăii căliți.

Cei care se căsătoresc din milă au provizii puține pentru dragoste, pentru că între milă și memorie există o relație directă. Uităm repede suferințele; și pe ale noastre (ce bine!), dar mai ales pe ale altora. Uităm repede imaginile dure ale unui accident din mijlocul șoselei. O relație bazată pe milă durează puțin. Uitarea își va face repede lucrarea și cei care îl vor fi iubit Cristos din milă îl vor uita repede, întorcându-se la felul deșert de viețuire. O relație trainică este fundamentată pe dragoste autentică derivată dintr-o cunoaștere a lui Cristos, dincolo de mila pe care ne-o produce suferința lui. De Cristos trebuie să te îndrăgostești pentru ceea ce *este*, pentru ce *a făcut*, nu pentru ce *I s-a făcut*. Accentul este deplasat de pe *a fi* spre *a suporta*, dinspre *fapte* spre *patimi*, dinspre *dragoste* spre *milă*, dinspre *chip* spre *trup*, dinspre *ucenici*, care sunt mama și frații lui Isus, spre *Mama*. O evanghelie puțin deformată, chiar în numele artei, nu mai este Evanghelia, ci o sabie cu tăișul bont care nu mai are ascuțiș.

Mesajul-imagine compromise receptarea mesajului-text

Trăim într-o cultură a lui „mai mult”, „mai tare”, „mai puternic”, o cultură care crește intensitatea într-un ritm amețitor, ca să ajungă cât mai repede la climax. Evanghelia, ca mesaj, pierde din putere, dar câștigă putere mesajul filmului, o istorie povestită la maxim, o provocare pentru timpane, retină, glande lacrimale și inimă. Adrenalina din sistem ajunge la cote

înalte și bombardarea emoțională îl poate transforma pe prietenul meu necreștin într-un receptor deformat care nu mai poate auzi decât un mesaj dat, din nou, la maxim. Orice inginer de sunet știe ce se întâmplă cu un difuzor care este dat la maxim. În cel mai bun caz își pierde elasticitatea membranei. În cel mai rău caz se rupe iremediabil. Mă tem că un tratament cu film pentru o inimă care nu l-a cunoscut pe Cristos poate produce o pierdere a elasticității și sensibilității pentru istoria lui Isus cu mult înainte de vreme sau, ca să se producă efectul, data viitoare, pentru a rupe cicatricea, va fi nevoie de ceva mult mai ascuțit.

Mesajul filmului este foarte puternic, mult prea puternic ca să nu producă o rană prea adâncă. Această rană, odată cicatrizată, va trebui ruptă cu un instrument și mai puternic. Evanghelia cuvântului nu este invazivă senzorial. „Evanghelia” după Mel Gibson păcătuiește prin exagerare, prin îngroșarea unor detalii care sparg porțile inimilor, sensibilizează, dar ceea ce rămâne în urmă este goliciunea sufletească. Nu am înțeles de ce sunetul este atât de amplificat, iar imaginea este încetinită. Pentru a sublinia ce?

De asemenea, Cristos suferindul capătă mult prea multă atenție. Dar mesajul evangheliei este altul. Cristos a fost tratat cu dispreț, a fost pus în „rîndul celor fărădelege”; a fost tratat la fel ca un tâlhar căruia i se scrie vina, dar care devine la fel ca ceilalți. Cristos, în filmul lui Mel Gibson, se bucură de tratament special. Mai multă bătaie înseamnă mai multă atenție. Este atârnat pe o cruce specială care să se potrivească cu cea din iconografie. Este răstignit diferit față de ceilalți, deși se știe că romanii perfecționaseră tehnica acordînd atenție chiar și celui mai mic detaliu. Totul era un spectacol, dar un spectacol care nu dădea loc la improvizații și tratamente speciale. Cristos a suportat același tratament ca tâlharii anonimi de lângă El. Bănuiala noastră este că drumul a fost parcurs rapid, fără întârzieri, că Mîntuitorul a fost batjocorit și tratat la

fel ca ceilalți doi. Totul s-a petrecut într-o goană amețitoare. Bătaia și flagelarea cumulată reprezintă o altă problemă de ordin istoric, la fel ca și locul în care s-au bătut cuiele, dar acestea sunt probleme secundare. Mel Gibson a făcut un film artistic, nu unul documentar. Lentoarea imaginilor au rolul mai sus pomenit, de a bombarda imaginația noastră, de a-l înscrie adânc în subconștientul nostru pe ISUS-SUFERITORUL care Îl înlocuiește pe CRISTOS-MÎNTUITORUL.

„Exact așa cum a fost” sau „a fost așa cum a fost”?

Cine poate știi cum a fost de fapt? A fost exact așa cum a fost! Suferințele, patimile lui Cristos se formează în fiecare credincios care este atins de Duhul. În lăuntrul nostru se creează o imagine care depășește imaginația chiar și a celor mai dotați. Poate că viziunea lui Mel Gibson are calitatea de contrabalansa o imagine prea elegantă, cosmetizată și docetică a unora despre suferințele lui Isus. Poate că este o completare a ceea ce lipsea, o mișcare pendulară atât de necesară astăzi. Dacă înțelegem filmul fără intenția lui din subsidiar de a reprezenta totul „exact așa cum a fost”, ci subliniind detaliul pentru a recupera adevărul undeva la mijloc, da, merită să îl urmăm pe Gibson în întreprinderea lui, cu filtrele de rigoare.

Da, violența este multă, nu neapărat gratuită. Una este multa violență a detaliului, alta este detaliul violent. O călătorie printr-o galerie de picturi devenite clasice de acum, o călătorie fascinantă pînă la realizarea culorilor apropiate de ale tablourilor lui Caravaggio. Trebuie ținut seama de faptul că detaliul imobil este diferit în felul în care acționează față de detaliul mișcător. Imaginile mobile ne rămîn în minte mai adânc decît un tablou dintr-o expoziție.

Un mesaj prea puternic, dat la un sonor prea mare, poate face un imens deserviciu. Pentru că, la fel ca orice drog,

crează dependență și obligă la doze din ce în ce mai mari. După cum se poate observa, fiecare film despre Cristos a fost progresiv în violență. De ce? Pentru că trăim într-o generație care devine din ce în ce mai insensibilă la suferință, violență și duritate. O bătrânică din generația dinaintea noastră face infarct. Generația mea lăcrimează. Soția mea nu poate dormi noaptea după film, însă copiilor din clasa fiicei mele filmul nu le creează nici un fel de deranj emoțional. S-au învățat. Filmul este, din punctul de vedere al limbajului, un compromis față de limba pe care a învățat-o generația care ne urmează. Da, trăim într-o lume de iad, între 11 septembrie-New York și 11 martie-Madrid, între știri cu violuri și răpiri, terorism și mult sânge, în fața unor ecrane de pe care vom culege imagini cu bombe la știri, apoi cu plamîni aruncați în aer de grenadele din filmul care urmează la ora 20. Da, în lumea noastră există desene animate în care se strigă și totul este exagerat, ca în *Cow and chicken*. N-avem însă voie să intrăm în concurență nici cu știrile, nici cu desenele animate.

Evanghelia nu răspunde cu același limbaj. Biserica este diferită atât în mesaj, cât și în modul de încryptare a acestuia. Problema este că ne tăbăcim generație după generație la violență. Ce va urma? Ce fel de imagini va trebui să prezinte filmul care îi va urma celui lui Mel Gibson ca să le stoarcă generațiilor viitoare sentimente. Standardul a fost deja ridicat prea sus...

Ce va urma? Probabil următorul pas în trăirea pasiunilor lui Cristos va fi spectacolul virtual. Vom purta căști și mănuși speciale. Vom avea cipuri conectate cu creierul, pentru a simți mirosul sîngelui. Cu mănușile vom putea pipăi rănila Domnului. În căști vom auzi toate vocile din scena pe care o vom viziona prin ochelarii speciali care ne vor oferi o vibrantă imagine tridimensională. Spectacolul viitorului ne va include în spectacol. Marginea neagră a ecranului va dispărea. Vom face parte din scenetă și din tablou. Ne va trebui o doză de

virtualitate și imagerie tot mai puternică pentru a suplini o imaginație tot mai săracă și pentru a „răni” inimi din ce în ce mai împietrite față de durere. Așa cum chipul lui Cristos se formează individual în noi, scenele răstignirii se formează în imaginația noastră în mod individual, ca toate celelalte imagini din Evanghelie. Duhul Sfânt lucrează în noi fiecare dintre scenele vieții lui Cristos, folosind ca suport textul biblic.

Artistul este o călăuză în această lume a imaginației. Michelangelo are, cu siguranță, dreptul să ne prezinte coborîrea lui Cristos de pe cruce, *Pietas*. Fiecare are dreptul de a-și prezenta propria viziune asupra crucii, dar trebuie să strigăm profetic împotriva depășirii limitei, împotriva invadării sufletului care poate avea rezultatele pe care le urmărim pe scurtă durată, poate lăsa audiența unei săli de cinematograf mută, dar care, pe lungă durată, ne va provoca la creșterea dozelor pentru că efectul va dura tot mai puțin. Vom risca să ne îndepărtăm de adevărații căutători ai împărăției prin așezarea noastră la un fast-food cultural, la un sandwich de diverse lecturi, cu o feliuță de cultură biblică.

Să vezi, să-ți imaginezi și să nu crezi!

Să vezi și să nu crezi? Da, de ce nu? Să vezi, să te hrănești cu imagini și să nu se întâmple nimic. Poți să vezi, să îți imaginezi și tot necredincios să pleci din sala de cinematograf. La câte filme, despre care știam că nu reflectă realitatea, nu am plîns, nu ne-am zguduit? Cei care caută cu adevărat și care nu vor avea liniște nici după vizionarea filmului vor căuta acolo unde trebuie, în Scripturi. Cei care vor descoperi că mecanismul evanghelizării invazive nu reușește să planteze sămînța prea adînc vor recurge din nou la calea veche, propovăduirea cu gura, relația personală cu necredinciosul, nu „vorbirea” cuvintelor din Evanghelie, ci „trăirea” Evangheliei.

Misiunea, propovăduirea, vestirea Cuvîntului prin viu grai, de către oameni vii către oameni, vor funcționa în continuare. Vizualul și imageria nu vor înlocui cuvîntul învățăturii și propovăduirea cu gura în convingerea păcătosului. Să nu demontăm mecanismul pe care l-a inventat Cristos. Voi investi în continuare toate energiile mele pentru a educa predicatori și misionari. Dacă vreodată vreun film sau vreo scenetă va fi mai puternică decît mărturia cu viața și cu gura, atunci va trebui să creăm școli de regizori și scenariști pentru a răspîndi mai eficient Evanghelia. Pînă acum însă, lucrurile stau în așa fel încît întoarcerea la metodele vechi se dovedește a fi o cale mai înțeleaptă și mai dreaptă.

Trăim primejdia de a ne face cultura din filme, fie că este vorba de Tolstoy sau de Dostoievski. Suntem o generație care preferă filmul în loc de carte, imaginea în loc de cuvînt. La capătul acestui drum se află superficialitatea în care trebuie să lovească tot mai tare și mai dur următorul film despre Cristos, care va trebui să fie cu mult mai bun decît acesta, cu tot ce înțelegem acum prin BUN, adică mai detaliat, mai descriptiv.

Am văzut un film periculos de bun, un film care poate înlocui realitatea unei generații dependentă de lumea virtuală. Este bun pentru că este o operă de artă cu adevărat bine realizată, dar este periculos pentru că, fiind atît de bine realizată, anulează distanțele dintre privitor și imaginea realității pe care vrea să o imagineze. Un film bun, care te poate lăsa tăcut, dar nu *mai* bun. Mai bun te poate face doar Cristosul tău personal.

Rămîne totuși întrebarea: Pentru CE și pentru CINE suferă Isus toate acestea? Explicația se găsește în scripturi. De aceea Ioan 3:16 este versetul preferat al evghelicilor, pentru că acolo accentul nu este asupra suferinței, ci asupra sensului suferințelor și morții. Povestea lui Cristos nu trebuie să fie povestea răstignirii Lui, ci a suferinței și învierii Lui, a ucenicirii și a despărțirii de ucenici, a rămînerii ucenicilor în El

și a Lui în ucenici. Aceasta trebuie să fie povestea salvării Lumii!

Să crezi și să nu vezi!

Toma a văzut și a crezut. Petru a văzut, a crezut și nu a înțeles, n-a priceput. Cristos îi ferește pe cei care nu vor vedea, dar vor crede. Prin credința care se articulează launtric, sau prin vedere? Aceasta este întrebarea! Vom accepta imaginile vândute pe piața de imagini cu *cristoși* sau vom lăsa Duhul Sfânt să lucreze în noi Chipul Său, protejându-L ca într-o Sfântă a Sfințelor, ca pe un chivot de preț. Voi arăta imaginea Sa doar atunci când El trebuie să preoțască pe cineva, să Îl arăt cuiva. Dacă privești filmul cu ochii credinței? Dar dacă îl privești ca necredincios?

Rămân întrebările: Care este cel mai important lucru pe care l-a făcut Cristos pentru noi? Care este cel mai important mesaj al lui Cristos? – întrebări deschise, la care doar Biblia, interpretată de credincios, poate răspunde.

Să nu-l lăsăm pe cel rău să ne demonteze mecanismul prin care cei care nu îl cheamă pe Domnul îl vor cunoaște, înlocuindu-ne încet-încet câte o piesă. Dacă propovăduirea cu gura devine mai puternică după aceasta, să mergem la film, să îl folosim. Dar dacă ne imaginăm că filmul lui Gibson sau oricare altul va fi capul de berbec care va face lucrarea în locul nostru, atunci mai bine să milităm împotriva imaginii.

Da, „Patimile” sunt un instrument excelent pentru evanghelizare, dar un instrument extrem de ascuțit, care nu trebuie lăsat la îndemîna copiilor. Nu cred că este o problemă pentru copiii la vîrstă, ci pentru copiii la minte. al căror chip al lui Cristos nu s-a desăvîrșit înlăuntrul lor. Pînă atunci, mai fericiți vor fi cei care nu au văzut (chipul, cuiul, filmul, de ce nu?) și au crezut!

Să vezi, să-ți semnifici și să crezi!

Acum, la aproape de doi ani după ce l-am văzut pe Jim închipuindu-L pe Isus, s-a întâmplat să îl vedem pe Aslan întruchipându-L.

Între timp s-a mai întâmplat ceva. A venit Crăciunul acestui an, cu puțin înainte de lansarea *Cronicilor din Narnia*. Am gândit la semne și, gândind la acestea, am priceput pentru prima dată că un semn poate fi nu numai foarte agresiv, ci și dulce-întristător. Semnul este ceva care stă în locul a ceva, după definiția lui Umberto Eco, dar depinde cum stă sau, mai bine spus, cât de departe stă. Semnul trebuie să stea la acea depărtare optimă de obiectul semnificat, pentru a-i da voie acestuia să respire și pentru ca semnul însuși să poată fi legitimat. Semnul prea apropiat de semnificat poate sufoca semnificatul.

Un simbol preia ceva din realitatea pe care o simbolizează. Semnul trimite doar spre acea realitate care nu se mai vede. Semnul nu trebuie să stea prea mult și prea aproape, nici în preajma noastră, pentru că atunci nu își mai îndeplinește rolul, nici în preajma semnificatului. Un triumghi verde poate trimite spre un brad. Ce bine că se păstrează distanța!

Dar o păpușă pusă într-o iesle? O păpușă cu o gaură în spate și cu vopseala de pe sprâncene ștersă? Îl poate ea semnifica pe Pruncul, cel care este Minunat-Sfetnic, Dumnezeu tare, Părintele veșnicilor, Domnul păcii? Păpușa aceea nefericită este mult prea aproape de un copil care, la rîndul lui, este mult prea aproape de un Prunc care nu este prunc ca oricare altul, ci este Părintele Veșnicilor.

Acest semn prea apropiat creează depresie, la fel ca Jim Caviezel și Robert Powell, nefericite chipuri șterse care sunt

prea aproape de om firesc dorind să trimită spre Omul-Dumnezeu și Dumnezeuul-Om.

Îndată ce privim icoanele care se ambiționează să cuprindă necuprinsul, această distanță necesară, dacă este încălcată, devine sursa depresiilor noastre. Pentru că ne uităm la o păpușă care are o gaură în spate și sprâncene șterse ne întristăm, pentru că este prea evident, prea deschis, prea *în* față și prea *pe* față. Noi protestanții, dacă păstrăm crucea liberă de trup, de ce nu am cultiva și ieslea liberă de păpușă? Pentru că Isus-ul nostru este în ceruri, Pruncul este Fiu, Cel născut este dat, proslăvit și înălțat.

Vinul și pîinea sunt la distanța optimă între simbolizat și vizibil. De ce nu luăm Cina Domnului cu suc de roșii și cu carne? Vinul este roșu, dar nu-i sînge, Pîinea este frîntă, dar nu-i carne. De ce Cristosul nostru frînt în carne nu ne-a apropiat semnele mai mult spre carnea și sîngele său, spre ceea ce este mai asemănător în consistență și curgere? Pentru că ne trebuie distanță față de semne și distanță între semne și semnificate, pentru că ne trebuie distanță față de simboluri și distanță între simboluri și simbolizabil. Își îndeplinesc rolul semnele care se îndepărtează și care te țin la distanța de la care te poți închina.

Imaginația trebuie forțată, pentru ca închipuirea să fie domesticită. Semnele noastre sunt perisabile și înlocuibile, mai ales acelea care trimit la cele netrecătoare și care au locul din mijloc. Semnele vizibile trebuie să se vadă foarte puțin pentru a se autodistrage, pentru a lăsa locul nevăzutului din viața noastră. Simbolul este consacrabil, semnul dedicabil. Omul este pus de-o parte, deci sfințit. Aceste puneri „de-o parte” reprezintă și puneri „la o parte”, adică la o depărtare de ceea ce poate contamina; „din-afară”-ul este ținut la distanță de lăuntruul tău.

Lipsa de asemănare și prea-asemănarea sunt acele două laturi care ne conduc fie spre nostalgia și tînjirea dată de

depărtarea realităților în-semnate, fie spre falsa bucurie a unei apropieri desacralizante.

Să te minunezi și să crezi!

Semnele au fost asociate în Sfintele Scripturi cu minunile. Sunt și altfel de semne. Semne și minuni sunt faptele care trimit spre ACELA care făptuiește. Dar și semnele și minunile, care lipsesc din filmul lui Gibson, au două tășuri pe care imageria lumii de azi le-a dat uitării. Din această cauză sunt foarte greu de identificat și de recunoscut de către cei mulți, de către cei de pe calea largă care au nevoie de circ, de fapte, de bici, de carne, de sunet și de lumină. Imaginea ne prezintă ceea ce este pămîntesc, firesc: mișcarea, adică slova, nu spiritul. Cristos a venit către lume făcînd semne și minuni și fiecare dintre aceste semne, ca și SEMNIFICANTUL, are două laturi, două fețe: una orientată către noi, față comună, și alta către eternitate.

Ce este spectaculos în „veți găsi un prunc înfășat”? Este un semn pe care îl poți rata. Un prunc înfășat este întotdeauna o față asemănătoare altora. Toți pruncii înfășați seamănă unul cu altul. Desigur, vorbesc doar din postura bărbatului care deosebește cu greu aceste lucruri. Dar „un prunc înfășat într-o iesle” nu poate fi un semn ratat pentru niște păstori a căror specialitate este ieslea și staulul. Bărbaților le-a fost dat să caute prunc înfășat, dar tocmai păstorilor le-a fost dat să găsească prunc în iesle, lor care nu puteau confunda ieslea cu palatul.

Dumnezeul nostru este un Dumnezeu al paradoxurilor, este un Dumnezeu al ocolișurilor, al lucrurilor ascunse, al evidențelor batjocorite de o înțelepciune care pare prostie și de o nebunie care este lumină. Dumnezeu este mult prea descriptiv cu filozofii și tainic cu cei simpli. Înțelepților le-a

dat „mură-n gură”: „iată că steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, pînă ce a venit și s-a oprit deasupra locului unde era Pruncul". Dumnezeu îi duce de guler, pînă ajung unde trebuie, pe cei care se ocupau cu observarea și care aveau vederea ascutită. Pe aceia îi călăuzește ca pe niște orbi. Pe ignoranții păstori îi pune să descâlcească itele unui joc detectivistic cu indicii ușor de încurcat. Ciobanilor care moțăie în vîrf de băț, aparent leneși la gîndire, le dă să rezolve o enigmă complexă. Așa se poartă Dumnezeu cu noi. Magilor le vorbește în același fel în care îi vorbește lui Nicodim, clar și pe înțeles: "Isus I-a răspuns: „Tu ești învățătorul lui Israel, și nu pricepi aceste lucruri?" Samaritencei îi vorbește despre adîncimi teologale, așa cum păstorilor le-au apărut o oaste de îngeri care le-au dat vestea nașterii. În privința magilor nu ai nici o emoție că nu vor ajunge. Ei văd Steaua. Cu ciobanii el altfel. Pe păstori îi solicită Dumnezeu cel mai tare, dar le și face cea mai mare descoperire. Văd și aud cîntarea îngerilor, cîntare pe care nici măcar Iosif și Maria nu au auzit-o și văzut-o, doar au auzit despre ea.

Aici este important să înțelegem lecția pe care Dumnezeu vrea să ne-o dea despre vizual și auditiv. Cînd nu ai spiritul ascutit pentru vorbire și proclamare, Dumnezeu folosește imaginea. Cînd îți arată Steaua, ca la Magi, și Șarpele din pustie ca lui Nicodim, Dumnezeu te mustră părintește. Cînd se ascunde și îți vorbește cu două înțelesuri, este Dumnezeul Dragostei care se destăinuie în același fel de joc de-a v-ați ascunselea, ca în Cîntarea cîntărilor. Semnele și minunile au fost înlocuite de vizual și de auditiv. Semnele și minunile au fost o lecție pentru un neam care nu L-a primit.

Cum facem totuși să păstrăm echilibrul dintre vizibil și invizibil? Cum așezăm metafora față de metafizică? Lui Dumnezeu trebuie să îi lăsăm o parte ascunsă. Pe Fiul lui Dumnezeu trebuie să îl păstrăm la distanță de ecranele noastre, dar aproape de inimile noastre.

Născutul este dat de Tatăl (un născut este un semn), dar minunea stă în faptul că Născutul este **dat** de Tatăl.

Pruncul este Fiul (un prunc este un semn), dar minunea stă în faptul că **Pruncul** este Fiul.

Evreul răstignit este Dumnezeu tare (răstignitul este un semn, șarpele ridicat în pustie, vezi Ioan cap. 3). Minunea este ca El e Dumnezeu adevărat care suferă pentru noi.

Cel înviat este Părintele Veșniciilor (înviatul a purtat semnele trecerii lui prin lume, semnele cuiei). Minunat este că este Veșnic cu semne în mâini.

Mesia Aducătorul Păcii este Însuși Domnul Păcii (pacea este semnul trecerii lui prin Lume). Minunat este El va aduce pacea revenirii Lui, o pace fără sfârșit.

Acestea sunt semne și minuni! Dumnezeuul meu este un Dumnezeu Minunat, de aceea voi alege cu foarte mare grijă metaforele, semnele și întruchipările Sale. Voi refuza însă imaginile Sale și sper că atunci când mă va apuca neliniștea și curiozitatea, mă va proteja cu palma Sa în crăpătura Stîncii.

Pînă ATUNCI, Îl vedem pe dinapoi ACUM, ca într-o oglindă, în chip întunecos. Va veni vremea să Îl vedem față în Față, în Ziua SA. Pînă atunci, să îi ascundem bine *fețele*, ca să poată căpăta Chip în Noi.

Epilog temporar

Încă nu am văzut filmul *Cronicile din Narnia*, dar abia aștept să văd un SEMN care împlinește condițiile de îndepărtare și de apropiere față de Leul din seminția lui David. Un leu este destul de departe de Cristos în-chipuit de vreun actor. Va funcționa oare sau va fi o altă trestie care ne va străpunge mâinile?

În seara aceasta, fiul meu Naum, care are sarcina de a citi „Leul, Vrăjitoarea și Șifonierul” înainte de a vedea filmul, fără să știe care este sfârșitul poveștii, a început să plîngă cu sughituri cînd a aflat că Leul a fost sacrificat. A început să plîngă ca Aslan să învie.

Cînd va CITI pînă la capăt, va descoperi finalul, înainte de a VEDEA sfârșitul.

Cu drag, pentru toți aceia care, citind și proclamînd,
Îl veți iubi mai mult, nevăzîndu-L
pe Cel pe care orice ochi îl va vedea.

Deus pro nobis. Despre Pruncul-Părinte, Isaia 9:6

Aleșd, 25 decembrie 2005

Cu gânduri pline de respect
față de enoriașii din Aleșd care,
au înțeleas întotdeauna
adâncimile textelor biblice, pînă la virgulă.

Unul dintre textele care se citesc foarte mult de Crăciun
este Isaia 9:6. Îl redăm în cîteva traduceri:

ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν
οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὥμου αὐτοῦ
καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ
μεγάλης βουλῆς ἄγγελος
ἐγὼ γὰρ ἄξω εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας εἰρήνην
καὶ ὑγίειαν αὐτῷ⁶⁷

Parvulus enim natus est nobis Filius datus est nobis et
factus est principatus super umerum eius et vocabitur
nomen eius

Admirabilis consiliarius

Deus fortis

Pater futuri saeculi

Princeps pacis⁶⁸

Căce Copil s-au născut noao, Fiiu și să deade noao,
Căruia domnia să făcu preste umărul Lui:

„Al marelui sfat Înger,

minunat Sfeatnic,

Dumnezău tare, biruitoriu,

⁶⁷ *Septuaginta*, numerotarea este diferită, în *Septuaginta* este 9:5.

⁶⁸ *Vulgata*, traducerea lui Ieronim, în *Vulgata* este versetul 9:6

Domnu păcii,
Părintele veacului celui viitoriu,
pentru că voi aduce pace preste boiari
și sănătatea Lui.⁶⁹

Căci Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui
stăpânire e pe umărul Lui și se cheamă numele Lui: Înger
de mare sfat,
Sfetnic minunat,
Dumnezeu tare, biruitor,
Domn al păcii,
Părinte al veacului ce va să fie.⁷⁰

Căci un Copil ni s-a născut, un Fiu ni s-a dat și domnia
va fi pe umărul Lui; Îl vor numi:
„Minunat,
Sfetnic,
Dumnezeu tare,
Părintele veșnicilor,
Domn al păcii.”⁷¹

O virgulă în plus

După cum se poate observa, nu numai numerotațiile din dreptul versetului prezintă variații, ci și traducерile. Diferențele sunt semnificative. Biblia de la 1688 urmează aproape fidel textul *Septuagintei*. Traducerile românești urmează tradiții diferite. Cea ortodoxă urmărește, în prima parte a versetului, tradiția *Septuaginta – Biblia 1688*, pentru ca în a doua parte să se desprindă de acest izvor. Traducerea Cornilescu urmează

⁶⁹ Biblia de la 1688.

⁷⁰ Traducerea folosită de Biserica Ortodoxă, aici din varianta 1936 sau *Sfânta Scriptură*, ediția sinodală 1988, editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988

⁷¹ Traducerea Dumitru Cornilescu Revizuită.

textele intermediare față de textul original din lumea anglo-saxonă și traducerea franțuzească Segond.

Ceea ce se poate observa încă de la prima lectură este un paralelism care se pierde în unele tradiții interpretative din cauza faptului că prima secvență este separată printr-o virgulă: „Minunat Sfetnic”. În unele texte apare virgula care rupe curgerea naturală a textului, în altele, nu.

Se știe că în textul ebraic original, dar și în textele grec și latin, nu exista virgula sau alte semne de punctuație. Acestea sunt adăugiri târzii și deseori au fost așezate după bunul plac al diferiților interpreți. Credem și încercăm să demonstrăm, atrăgând atenția asupra felului în care este structurat textul, că eliminarea unei virgule ne-ar lumina asupra unei alte interpretări posibile asupra acestui text.

O structură paralelă

Nu este necesară multă atenție exegetică să vedem paralela evidentă pe care unele dintre interpretări o păstrează. Cel mai fidel structurii din text pare să fie Ieronim cu al său text, *Vulgata*.

<i>Admirabilis consiliarius</i>	Minunat Sfetnic
<i>Deus fortis</i>	Dumnezeu tare
<i>Pater futuri saeculi</i>	Părinte al veacului viitor
<i>Princeps pacis</i>	Prințul păcii.

Datoria traducătorului este să încerce să recupereze spiritul textului, fără a se lăsa influențat de traducerile intermediare. Credem că ceva s-a pierdut pe drumul dinspre

textul original⁷² spre limba română în ceea ce privește ideea textului original.

Este un text superb, ca o țesătură cu un romb central, ca un covor oltenesc ale cărui fire se întretes, ies la iveală pentru a se ascunde din nou. Din versetul 6 se desprind înțelesuri din versetul 1. Este o simetrie perfectă. Substantiv plus adjectiv, un titlu și o calificare.

Paralela este evidentă. Este o unire a cerului cu pământul. Cerul și pământul se fac una în Cristos. El coboară din ceruri pe pământ pentru a uni ceea ce este de neimaginat împreună. Este o adunare în același text a teologicului în afirmație cu personalul în admirație. Textul relevă o calitate teologică care descrie felul în care este El față de Sine, *Deus in Se*⁷³, și, de asemenea, felul în care Același⁷⁴ Se leagă de omenitate, *Deus pro nobis*⁷⁵.

Teologic-Ontologic	Personal-relațional
Cerul	Pământul
Dumnezeul veșnic	Dumnezeul întrupat
<i>Fiul</i>	<i>Copilul</i>
<i>Dat</i>	<i>Născut</i>
<i>Minunat</i>	<i>Sfetnic</i>
<i>Dumnezeu</i>	<i>Tare</i>
<i>Părintele</i>	<i>Veacului</i>
<i>Domnul</i>	<i>Păcii</i>
<i>Neprihănit</i>	<i>Judecător</i>

⁷² Specialistul în limba ebraică Aurelian Botica susține faptul că textul, așa cum ne apare el astăzi în limba română, ar trebui să sufere corecții pe care le vom sugera, la sugestia dumnealui, în acest material.

⁷³ Dumnezeu în Sine, așa cum există în Sine și față de Sine în Sfinta Treime.

⁷⁴ „El.... Același”, folosite drept corelative, se regăsesc în Crezul de la Calcedon.

⁷⁵ Dumnezeu față de noi, așa cum S-a descoperit în istorie.

Aceasta este structura unui cântec care Îl slăvește pe El, atât pentru ceea ce este în Sine, cât și pentru felul în care S-a descoperit față de noi, oamenii.

Un Copil născut - Un Fiu dat

Cel ce este găsit pe pământ ca un prunc al omului, un copil născut din femeie, este Fiul Tatălui din veșnicii. Născutul în vreme este Darul⁷⁶ Tatălui din veșnicii. El nu este doar un Copil născut în timpul lui Irod, așa cum L-am văzut la destinație, pe pământ, ci a fost „la început”, la Tatăl, cu Tatăl, dincolo de orice început. Dacă privim dincolo de cele văzute, trebuie să înțelegem că Cel născut ca un copil este Fiul veșnic dăruit nouă.

Îl putem contempla pe Dumnezeu nostru *theoretic* și teologal, dar El vrea să ne uităm la El ca la un Dumnezeu personal. Perspectiva este schimbată. Ea este dinspre noi spre Tatăl, dinspre primitor spre Dăruitor, dinspre vreme spre veșnicie. Fiul cel din vecii ne este dăruit de Tatăl ca un Copil spre a fi născut prin om.

Minunat Sfetnic

Știm că Dumnezeu este Minunat. Nu ne îndoim de aceasta. Știm că poate muta munții, poate despărți marea, dar Minunatul de dincolo de veacuri și lume vrea să devină acum Sfătuitorul, Sfetnicul nostru personal, intim, călăuză, mentor de aproape. Cel care este Minunat, fiindcă face minuni dincolo de veacuri, este Același care poate și vrea să devină Sfetnic, sfătuitor și călăuzitor în trecere, în mod personal, pentru fiecare

⁷⁶ Ioan 3:16.

dintre noi. Dumnezeuul nostru este un Dumnezeu care poate scormoni printre semne și minuni în viața noastră pentru a ne sili să luăm decizii sub sfatul lui de Sfetnic Minunat.

Dumnezeu tare

Cel care este Dumnezeu transcendent își manifestă tăria acolo unde este necesar, acolo unde este slăbiciune, adică pe pământ, față de noi. Tăria lui se manifestă în dealurile și munții care joacă precum mieii și berbecii, dar și în viața iubiților Lui.

Cine se îndoiște acum că Fiul este Dumnezeu? Ar fi fost Dumnezeu și fără să existe omul care să mărturisească acest lucru. Știm că Dumnezeu este Dumnezeu și nimeni nu poate clătina scaunul Său de domnie. A ajunge la cunoștința că El este Dumnezeuul adevărat din Dumnezeu adevărat, Lumină din Lumină este una; a-L numi pe Același „Tăria mea”⁷⁷, în miezul unei relații, este alta.

În momentele când totul alunecă și când oamenii ne dezamăgesc, singurul care nu se clatină este Cel Tare, Dumnezeu. El nu înșală încrederea. El este același ieri, azi și în veci. În ziua necazului ne ținem de El.

Noi avem un Dumnezeu în ceruri, dar Același este *Dumnezeu tare* pentru noi aici, pe pământ. Este un Dumnezeu minunat, dar Același este *Sfetnic admirabil* pentru noi, aici pe pământ.

⁷⁷ Psalmi 28:7: Domnul este tăria mea și scutul meu; în El mi se încrede inima și sunt ajutat. De aceea îmi este plină de veselie inima, și-L laud prin cântările mele.

Părintele veșniciilor

Un copilaș? Acel copilaș este un Fiu Căruia trebuie să Îi dăm cinste ca să nu se mînie și să ne piardă pe calea noastră.⁷⁸ Acesta este pruncușorul. Limbajul Crăciunului trebuie să baleieze tot spectrul limbajului, de la diminutive pînă la limbajul maiestății, de la „pruncușor, vitișoare, iesle” la „Împărat, înger, cosmos”. Are loc o mișcare pendulară năucitoare.

Despre un Prunc, despre un Copil se spune că este Părinte. Născutul este născătorul tuturor veacurilor care vor fi trecut, dar tot El este și Născătorul veacului viitor, pentru că prin El, prin care toate s-au făcut, a fost adus în ființă însuși timpul.⁷⁹ Este prezent în veacul acesta. A venit ca un Copil, dar, dacă privim la paralela creată, trebuie să înțelegem că acest Copil este Părinte, că venit în trecere și a născut un nou veac, veacul care va să vie. Pentru acel veac a venit în acest veac, să ne fie chezaș și urzitor al unei mîntuiri veșnice.

Domnul păcii

El este Domnul. Este ușor de spus. O credem din toată inima. Însă ne vine greu să afirmăm domnia Sa peste pămînul fără pace. El este Domnul care își va lărgi domnia pînă ne va atinge viețile. Domnia asupra cosmosului nu Îi este de ajuns. A făcut să se lărgască o pace fără de sfîrșit, pentru noi, între noi: „slavă lui Dumnezeu în locurile prea înalte și pace pe pămînt

⁷⁸ Ps. 2:12: Dați cinste Fiului, ca să nu Se mînie și să nu pieriți pe calea voastră, căci mânia Lui este gata să se aprindă! Ferice de toți câți se încred în El!

⁷⁹ Evrei 1:2: La sfârșitul acestor zile, ne-a vorbit prin Fiul pe care L-a pus moștenitor al tuturor lucrurilor și prin care a făcut și veacurile.

între oamenii plăcuți Lui”.⁸⁰ Ar fi fost Domn, *in Se*, și dacă nu ar fi creat pământul. Este Domn al păcii pe pământ, *pro nobis*, pentru că ne-a creat, vrea să ne răscumpere și să ne dea o pace pe care lumea nu o poate de,⁸¹ o pace care întrece orice pricepere.⁸²

Șapte fire în țesătura textului

Textul se prezintă sub forma unei țesături în care putem urmări firele care apar și dispar creînd modelul care ne încîntă ochiul.

1. Fiul dat
2. Copilul născut
3. Minunatul Sfetnic
4. Dumnezeu tare
5. Părintele veșnicilor
6. Domnul păcii
7. Neprihănitul judecător

Fiul este dat. Copilul este născut. Sfetnicul este Minunat. Dumnezeu este tare. A născut un nou veac. Va domni în pace. Va judeca în neprihănire. Șapte afirmații care cuprind cristologia, soteriologia și escatologia în cîteva rînduri demne să intre într-un crez ușor de memorat pentru noi și familiile noastre. Retrospectiva și perspectiva se împletesc. Trecutul și

⁸⁰ Luca 2:14

⁸¹ Ioan 14:27: Vă las pacea, vă dau pacea Mea. Nu v-o dau cum o dă lumea. Să nu vi se tulbure inima, nici să nu se înspăimînte.

⁸² Filipeni 4:7: Și pacea lui Dumnezeu, care întrece orice pricepere, vă va păzi inimile și gândurile în Hristos Isus.

prezentul se unesc. Cerul și pământul se întâlnesc. *Theologia*⁸³ cu *oikonomia*⁸⁴ sunt afirmate deopotrivă.

Țesătura textului poate fi urmărită și astfel:

Fiul este

*Minunat,
Dumnezeu,
Veșnic,
Domn și
Neprihănit.*

Copilul ne este *dat* și *născut*

pentru a deveni *Sfătuitorul*,
Tăria noastră,
urzitorul *Veșniciei* noastre,
Pacea noastră,
dar și *Judecătorul* nostru.

În aceste afirmații se vede și mai clar tensiunea dintre *Deus in Se* și *Deus pro nobis*, Dumnezeu în Sine și Dumnezeu manifestat în relație cu noi; tensiunea dintre *theologia* și *oikonomia*.

Un Menorah?

Acest text devine cu adevărat spectaculos datorită structurii lui atunci când încercăm să urmărim motivele și modelele contexturii și dincolo de versetul 6, urcând spre versetul 1. Textul la care ne-am oprit funcționează ca un nod

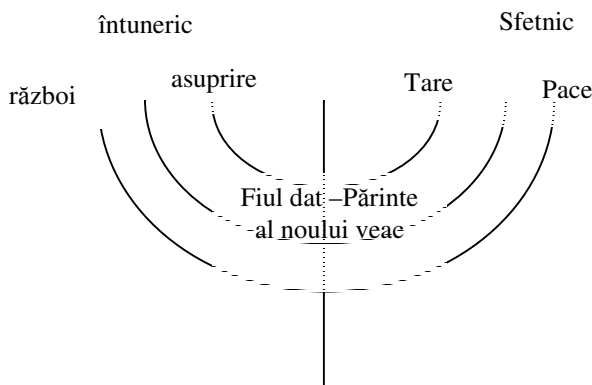
⁸³ *Theologia* este un termen tehnic și denumește acea direcție din dogmatică prin care se elaborează învățătură în jurul ideii de *Deus in Se*.

⁸⁴ *Oikonomia* este paralel *theologiei* și se ocupă de felul în care s-a descoperit Dumnezeu în lucrarea Sa față de istorie și omenitate, *Deus pro nobis*.

de *menorah* în care se întrețes idei din textul anterior și care precedă climaxul din versetul 6.

În versetul 5 există o imagine puternică: haina tăvălită în sânge și încălțăminte purtată în învălmășeala luptei vor fi aruncate în flăcări ca să fie arse. Această imagine se leagă ideatic de *Domn al păcii* și de pacea fără sfârșit promisă.

În versetele 1 și 2 strălucește lumina peste întuneric. De ce anume se vor lega acestea oare? Fiindcă trimiterea este spre *Minunat Sfetnic*. Cel care este sfătuitor ceresc aduce lumina cunoștinței peste cel care este în întunericul necunoașterii. Opoziția lumină-întuneric este prezentă în Vechiul Testament ca trimitere la cunoașterea sfaturilor, poruncilor, dar chiar și a lui Dumnezeu Însuși.⁸⁵ Prin lumina dată de Sfetnicul-Sfeșnic putem vedea lumina.⁸⁶ Acest Minunat Sfetnic este Luminătorul Minunat, cel care dă lumina cunoștinței.

⁸⁵ Psalmi 18:28: *Da, Tu îmi aprinzi lumina mea. Domnul, Dumnezeul meu, îmi luminează întunericul meu.*

⁸⁶ Psalmi 36:9: *Căci la Tine este izvorul vieții; prin lumina Ta vedem lumina.*

În versetele 3 și 4 este *bucurie, pace, veselie, eliberare* împotriva *jugului, toiagului și nuiiei*. Acestea trimit spre *Dumnezeul Tare*, Dumnezeu războinic care sfărâmă ceea ce apasă, ceea ce lovește și pedepsește poporul.

Haina și încălțăminte care amintesc de război, lumina peste popor, toiagul, jugul și nuiia, sunt legate prin nodul versetului 6 de răspunsul pe care îl oferă Dumnezeu războiului, întinericului și umilinței istorice – Pacea, Lumina și Tăria Lui. Răspunsul pe care îl oferă Dumnezeu este El Însuși, Născătorul unui nou veac în care toate acestea vor fi posibile. De o parte a *menorah* este criza pământului. De cealaltă parte este răspunsul cerului. De o parte este omul; de cealaltă parte Dumnezeu Însuși, Pruncul-Părinte în care se adună veșnicia cu vremelnicia, Dumnezeirea cu umanitatea. El este nodul Menorah-ului.

El este Minunat, Dumnezeu, Părinte și Domn, în Sine însuși. Putem citi textul și astfel. Însă El vrea să fie și pentru tine, care ai nevoie de călăuzire, pentru *kosmos*-ul instabil, pentru trecerea tumultuoasă a veacurilor și pentru pământul în război, Sfetnic, Tare, Veșnic, Pace. Vrea să fie Sfătuitorul, Cel Tare, Cel care îți dă veșnicia în dar, Cel care îți dă pacea.

Deus pro nobis!

El este pentru El „Cel Ce Este”! Cine este El pentru noi? Se numește Dumnezeu – *Emanuel*, Dumnezeu este cu noi! *Deus nobiscum!*⁸⁷ Este *Deus pro nobis*, Dumnezeu pentru noi! Dumnezeu este ceea ce este, iar acest lucru trebuie crezut, dar El nu poate ajunge pentru noi mai mult decât Îl lăsam noi înșine să fie. Ceea ce este stă sub semnul ontologiei de nezdruncinat, ceea ce poate fi pentru noi, *pro nobis*, stă sub semnul întrebării și potențialității datorită libertății pe care ne-a acordat-o.

⁸⁷ Dumnezeu cu noi!

Credem că este Minunat!
Poate fi Sfetnic pentru noi.

Credem că este Dumnezeu.
Poate să ne fie Tăria noastră.

Credem că prin El toate s-au făcut.
Poate să fie Chezașul veșniciei noastre.

Credem că este Domn, Stăpînitor și Biruitor.
Poate fi Pacea după ce Se va fi înstăpînit peste noi.

Credem că este Judecătorul. Suntem judecați de El.⁸⁸
Putem fi neprihăniți prin Judecata făcută în Neprihănitul.

Credem că este Fiul lui Dumnezeu.
Credem că este Copilul pentru noi.

Un Prunc-Părinte devine Axis Mundi,⁸⁹ Nod al unui Menorah în care se întîlnesc, pentru a fi biruite întunericul, de Lumiă; neliniștea de Pace; asuprirea de Tărie.

⁸⁸ Isaia 1:18: Veniți totuși să ne judecăm, zice Domnul. De vor fi păcatele voastre cum e cărmăzul, se vor face albe ca zăpada; de vor fi roșiii ca purpura, se vor face ca lâna.

⁸⁹ Axa Lumii în jurul căreia se rotește lumea, expresie latină.

Scenă cu prunc și bărbați. Despre sensibilitate, Luca 2:8-16

Tuturor celor 70 de ucenici
din *fabrica de bărbați*⁹⁰

Trei magi, trei păstori? Tabloul nașterii lui Cristos s-a contaminat de triadă, probabil sub influența crezului creștin trinitar sau pentru că trei îngerii au șezut la stejarul lui Mamre. Două triumvirate⁹¹, grupul păstorilor și grupul magilor, sunt plasate în jurul ieslei. Scriptura nu ne spune câți păstori și magi au fost. Ne spune doar că au fost „niște” păstori și „niște” magi.

Luca 2:8 În ținutul acela erau niște păstori, care stăteau afară în câmp, și făceau de strajă noaptea împrejurul turmei lor. 9 Și iată că un înger al Domnului s-a înfățișat înaintea lor, și slava Domnului a strălucit împrejurul lor. Ei s-au înfricoșat foarte tare. 10 Dar îngerul le-a zis: „Nu vă temeți: căci vă aduc o veste bună, care va fi o mare bucurie pentru tot norodul: 11 astăzi în cetatea lui David, vi s-a născut un mântuitor, care este Hristos, Domnul. 12 Iată semnul, după care-L veți cunoaște: veți găsi un prunc înfășat în scutece și culcat într-o iesle.” 13 Și deodată, împreună cu îngerul s-a unit o mulțime de oaste cerească, lăudînd pe Dumnezeu, și zicînd: 14 „Slavă lui Dumnezeu în locurile prea înalte, și pace pe pămînt între oamenii plăcuți Lui.” 15 După ce au plecat îngerii de la ei, ca să se întoarcă în cer, păstorii au zis unii către alții: „Haide să mergem pînă la Betleem, și să vedem ce ni s-a spus și ce ne-a făcut cunoscut Domnul.”

⁹⁰ Fabrica de bărbați este un grup de ucenicie care promovează ucenicia peripatetică. Vezi www.fabricadebarbati.ro.

⁹¹ Triumviratul este o grupare sau o alianță a trei lideri politici și militari prin care s-a realizat guvernarea Romei antice între 60 și 43 î.Hr. Înțelesul primar este cel de „trei bărbați”.

16 S-au dus în grabă, și au găsit pe Maria, pe Iosif, și pruncul culcat în iesle.

În paralel cu acest text este pasajul din Matei 2.

Matei 2:1 După ce S-a născut Isus în Betleemul din Iudea, în zilele împăratului Irod, iată că au venit niște magi din Răsărit la Ierusalim, 2 și au întrebat: „Unde este Împăratul de curînd născut al Iudeilor? Fiindcă I-am văzut steaua în Răsărit, și am venit să ne închinăm Lui.”

Șuruburi, cai, săbii, tractoare și mormînt

Există ceva cu totul surprinzător în evenimentul nașterii Domnului. Dacă ne gândim la șuruburi, tractoare, săbii, cai și morminte care trebuie deschise, ne gândim la bărbați. Cel puțin așa este firesc. Nu? Cine ar fi de așteptat să intre într-un mormînt? Să dezgolească trupul Domnului pentru a-L îmbălsăma? Să se lupte cu povara acestui trup și cu litrii de balsam, cu goliciunea lovită și să înfrunte soldații? Treabă de bărbat, nu de femeie.

Potrivirea cea mai bună între anumite lucruri se face de obicei fie cu feminitatea, fie cu masculinitatea. Unul dintre momentele dulci-penibile, între zîmbet și lacrimi de emoție, este ziua în care un bărbat își primește copilul în brațe de la maternitate. Scena este populată, de obicei, de toate mamele din familie; cu lăuza așezată pe pat, avînd în jurul ei surorile, cumnatele, nepoatele, bunicile – toate femeile din familie. Apare bărbatul, soțul. Este curios să vadă cu cine seamănă, să vadă ce are: băiat sau fată. Își pregătește brațele puternice să primească din mîna asistentelor odorul, dar și le pregătește cu prevedere, ca nu cumva să-l scape. Își întepenește mîinile ca și cum i s-ar arunca în brațe un obuz de artilerie. Nu cunoaște

gingășia și nu știe că trebuie să țină capul copilului sus. Este șocat de ușurătatea bebelușului și de fragilitatea acestuia. De cele mai multe ori lăcrimează și îi este rușine de acest lucru. Este prea *soft*, s-a înmuiat.

Este intimidat. Prea multe femei împrejur. Scena lăuziei este presărată de femei și numai câte un bărbat sau doi, de obicei tatăl și bunicul, izolați într-o mare de feminitate, încurcați, simțind nevoia să se retragă urgent pe hol. Pruncul este ușor, mic, moale, neted și umed, iar noi suntem duri, mari, tari și aspri.

Lîngă lăuza sîngerîndă, rușinată de slăbiciunea ei și de semigoliciunea care o face vulnerabilă, locul este potrivit pentru femei, nu pentru bărbați. Bărbații poartă puțin în brațe copiii înfășați în scutece. Pînă începe să miroasă scutecul. Atunci panica este maximă: „Iubito, ia-l tu!”. Pentru că lîngă șuruburi, cai, săbii, tractoare, soldați și mormînt se potrivesc bărbații; lîngă scutece, maternitate, lăuze și copii se potrivesc femeile.

Scenă cu femei și mormînt

Domnul vrea să schimbe ceva prin mesajul pe care îl transmite prin Evanghelie chiar odată cu nașterea Sa.

Nu este interesant că la mormînt, în loc să fi fost bărbați prezenți, au fost numai femei? De ce la spaimă și prigoană Domnul trimite femei? Probabil din același motiv pentru care la gingășie, scutec, moliciune și lăuză trimite numai bărbați.

Femeile sunt primele care Îl caută pe Domnul! Toată scena învierii are în centru un bărbat, Înviațul, și în jurul Lui, femei curajoase care Îi propovăduiesc și vestesc revenirea. Scena întrupării are în centru o lăuză și un prunc, iar în jurul lor numai bărbați, o mulțime de bărbați. Ciudată inversiune! Imagine în contrast și curioasă nepotrivire. Păstorii necultivați,

după o descoperire de sus, devin propovăduitori, mistici. Magii, oameni de știință sedentari, obișnuiți cu luneta și catastifele, cu observația și experimentul de laborator, devin călători aventurieri. Fiecare realizează ceva nou și cu totul deosebit de ceea ce făcuse înainte cu puțină vreme.

Scenă cu bărbați și prunc

Pentru o turmă care trebuia să deservească Templul și din care erau luați dimineața și seara miei de jertfă, timp de un an întreg, era nevoie de mult mai mult decît de trei ciobani. Necesarul minim ar fi fost de șapte sau zece, dar în niciun caz trei.

Magii care vor fi pornit din Orient nu au plecat în niciun caz trei. Chiar să fi fost trei persoane care ar fi trebuit să ajungă dintr-un loc în altul, la acea vreme nu se pleca într-o călătorie atît de lungă decît în caravană. Iar o caravană nu ar fi fost alcătuită din trei cămile și trei călăreți. Șapte, zece? Bunul simț ne îndeamnă să credem că lîngă lăuză au ajuns o prea mare mulțime de bărbați pentru o femeie aflată într-o situație așa delicată.

Nu au venit cumnate, surori, vecine, nici bătrînele satului ca să o învețe cum se îmbăiază pruncul, ci numai bărbați. Doisprezece, douăzeci? În orice caz, mult mai mulți decît își dorește orice chendelă⁹² împrejur. Un grup de bărbați privind cu sentimente care se zbat în inima lor, simțindu-se „în plus” și fără rost cînd stau perplecși față în față cu un pui de om.

Sunt bărbați gata să se lupte cu fiare sălbatice, sunt cercetători gata să descrie abstracțiuni și să descoasă misterele cerului puși în fața unui lucru atît de mic, atît de moale, atît de concret, atît de „pe pămînt”. Dulce-penibilă situație.

⁹² Femeie care abia a născut, regionalism transilvănean.

Aventura, jocul și surpriza

Păstorilor și magilor li se organizează un joc detectivistic. Aceasta îi stimulează pe bărbați. Fiecărui grup i se dau indicii. Primul indiciu pentru păstori: un prunc. Greu de găsit un prunc în orice sat, pentru că în orice sat sunt mulți prunci. Al doilea indiciu: un prunc înfășat. Greu de găsit. Este o foarte mare probabilitate ca toți pruncii să fie înfășați, și toți sunt în scutece. Al treilea indiciu: un prunc înfășat în scutece, dar într-o iesle. Domnul se folosește de ceea ce numai păstorii erau antrenați să găsească. Nu există mai potriviți oameni să găsească o iesle decât păstorii. Aici este diferența specifică prin care pot dezlega ghicitoarea. După al treilea indiciu, niște păstori obișnuiți să deosebească o iesle de o peșteră nu pot greși. Al treilea indiciu le arată că pruncul se află într-un loc cu totul nepotrivit față de orice alți prunci înfășați în scutece care vor fi fost născuți în Betleem.

Magii au ca prim indiciu o stea din multe alte milioane de stele. Greu de urmat. Al doilea indiciu este o stea care se mișcă, din multe sute de comete, meteoriți și alte obiecte cerești. Greu de observat. Al treilea indiciu este lămuritor: o stea care se mișcă anormal, impropriu unei stele, și se așază pe o iesle; o stea jucăușă, care se prinde cu ei într-un joc de-a v-ați ascunselea. Se mișcă, se oprește, dispare cât sunt ei în vizită la Irod, după care din nou apare pentru a se opri.

Fiecare dintre grupuri urmărește, ca într-un roman de Agatha Christie, locul în care se va petrece deznodământul, pentru ca finalul să fie atât de dezamăgitor pentru cineva care ar urmări doar creșterea nivelului de adrenalină. Pentru bărbați structurați pentru curiozitate și aventură, Dumnezeu rînduiește lucrurile pe măsură: le dă de căutat mult și bine, pentru ca răsplata să fie neașteptată: o femeie care a născut un prunc, ca atîția alții în acea zi și la acea vreme. Aceasta este surpriza. Un

anticlimax, la fel ca în viitoarele discursuri ale Celui care tocmai este născut.

Bărbați nepotriviți într-un loc nepotrivit lângă cel mai potrivit prunc care se află într-un loc nepotrivit.

Norma nepotrivirii

Isus Cristos chiar de la venirea Sa în trup ne-a comunicat că vrea să răstoarne totul, tot ce am considerat *normal*, *potrivit*, *cum se cade* și *ca lumea*. Acestea sunt nebunia lumii. Numai după Cristos umanitatea este cu totul desăvârșită și întregită. Nu este decupată și frustrarea nu își are locul, pentru că nu pierdem nimic din chipul Său, ci acel chip este corectat. El ne schimbă locul. Norma și canonul său sunt inversul lumii.

De aici începe lucrarea Sa și ea se încheie ca între două coperti desenate în negativ. Albul este negrul și negrul este alb. La nașterea Sa, când potrivite ar fi fost, lângă femeie, femeile, a adus bărbați; la învierea Sa, când potriviți ar fi fost bărbații, a adus femei; toată lucrarea și cuvintele Sale au stat sub semnul acestei răsturnări: dacă vrei să stai în față, trebuie să te așezi în spate; dacă vrei să te răzbuni, trebuie să întorci și obrazul celălalt; dacă vrei să fii mai mare, trebuie să fii cel mai mic și să slujești. Norma este anormalul, canonul este inversiunea. Dumnezeu s-a întrupat ca să ne aducă cu susul în sus și să lăsăm jos ceea ce este josnic într-o lume care înalță josnicul și nivelează înălțimea.

Tăria femeilor și sensibilitatea bărbaților

La nașterea Lui, în loc de femei, au venit bărbați. La mormântul Lui, în loc de bărbați, au fost prezente femei. Ce am putea învăța din acest lucru? Care este mesajul din spatele unei

astfel de regii? Această situație are o dulce ironie didactică. Intuim, la Dumnezeu, un zîmbet blînd în colțul gurii lui și o ridicare jucăușă de sprînceană.

Isus vrea să ne învețe să facem totul diferit, și să ne potrivim altfel unui tipar care alunecă dincolo de tiparul pe care lumea ni l-a oferit pînă acum.

Dacă pînă aici am crezut că este nepotrivit să ne ocupăm de lucrurile *soft*, aceste scene din Evanghelie ne învață că prezența lîngă prunci sau alintul celor din casă nu sunt nici alienabile și nici străine bărbăției, ci ne face să fim desăvîrșiți, întregi și să nu ducem lipsă de nimic. Dezvoltarea unei sensibilități față de cele moi și mici ale casei, față de cei dragi și apropiați este cîștig și nu pierdere.

Aceeași Evanghelie ne învață că nu este nici nepotrivit și nici straniu pentru o femeie să stea singură lîngă un mormînt deschis. Credința în Cristos, de-a lungul istoriei Bisericii, ne-a descoperit femei curajoase, tari, martire ca Felicia și Perpetua și altele ca ele care nu și-au renegat credința, deși în fața lor le-au fost ucise familiile. Vasele slabe s-au dovedit tari în Domnul.

Femeile s-au îmbărbătat în Cristos. Bărbații au fost înmuiți, au devenit fragili și sensibili, pentru că L-au urmat pe Cel care a lăcrimat.

În El putem totul și despărțiți de El nu putem face nimic; în El, ca bărbați și femei, căpătăm o dimensiune pe care lumea din jurul nostru o neagă: bărbații se întregesc cu o parte de tandrețe și bunătate, femeile sunt desăvîrșite căpătînd tăria.

Bărbatul laș și plin de teamă nu se înmoaie și mai mult, ci își recuperează capacitatea de atenție și gingășia pe care ar trebui să o arate fiecare tată și fiecare soț. Petru și fiii lui Zebedei sunt domoliți în Cristos pentru a fi făcuți cu adevărat curajoși, abia după ce vor fi învățați să-l plîngă pe Lazăr.

Păstorii, înainte de iesle, deși pregătiți să lupte cu fiarele sălbatice, s-au temut la apropierea îngerilor. După iesle s-au depărtat lăudînd și slăvind pe Dumnezeu.

Dumnezeu ne învață să dezvoltăm receptivitatea și afectivitatea față de lucrurile la care, de obicei, noi bărbații suntem insensibili. Care sunt acelea?

Copiii noștri, în special băieții, care așteaptă povestea spusă de tata, îmbrățișarea tatălui, sărutarea tatălui. Dacă relația dintre Tatăl și Fiul este descrisă prin imaginea Fiului odihnindu-se la pieptul Tatălui⁹³, noi de ce ne-am feri să ne ținem băieții la piept, să îi mîngîiem pe creștet atît cît ne mai lasă? Ne ferim ca nu cumva să îi transformăm în fătălăi? Nu aceasta e primejdia. Dacă nu vom împrumuta din umilința păstorilor și a magilor sosiți lîngă prunc, îi vom transforma în nesimțiți. Băieții care își vor aminti povestea spusă de tata, îmbrățișarea caldă a tatălui, sărutul tatălui, paradoxal, aceia vor deveni bărbați neîncrunțați, dar curajoși, gata să înfrunte mormintele. Să nu-i tratăm cu „băi” și „hăi” vor ajunge să fie „duri” ca noi, ci aplecîndu-ne cu ei atît asupra lucrurilor fragile și moi, cît și asupra celor tari și dure.

Întruparea Domnului a adus vreo douăzeci de bărbați care să se plece și să se închine în fața unui prunc ce scîncea și care nu ar fi putut să le predice prin cuvinte, ci numai prin prezență. Se pare că acesta este unul dintre aspectele pe care vrea să le sublinieze Dumnezeu. Ne pregătește să facem lucruri mici și nedemne de eroism și bărbăție pentru cei mici și neînsemnați, cu gingășie și tandrețe. Ceea ce suntem este mai puțin decît credem, și ceea ce vom fi va însemna mai mult decît ne imaginăm.

Întruparea Domnului a adus vreo douăzeci de bărbați lîngă o lăuză pentru a ne demonstra că suntem în stare de a face

⁹³ Ioan 1:18 - „Nimeni n-a văzut vreodată pe Dumnezeu; singurul Lui Fiu, care este în sînul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut.”

și lucruri mai puțin bărbătești, cum ar fi să le spunem soțiilor că le iubim, cu dulceață, fără dulcegării, cu finețe, cu înmuiere, topindu-ne sufletele și făcându-le permeabile la căldură și bunătate. De ce nu, la religiozitate. Considerăm că a fi religios și bisericos este un semn de slăbiciune. De aceea avem mai multe femei în biserici. Considerăm că religia este o cîrjă pentru cei care sunt slabi – și ce este mai slab decît o femeie?

Cel mai mare semn de tărie este tocmai înfruntarea lui Dumnezeu, lupta cu El, alergarea mistică și călătoria lăuntrică. Faptul că nu avem bărbați în biserici arată nu atît că nu avem destui masculi din punct de vedere biologic, cît insuficienți bărbați care să se lase înmuiati de Iesle și care să capete curaj la Mormînt pentru a deveni cu adevărat bărbați în stare să umble cu Domnul. Nu sunt tari aceia care se prefac a fi tari, ca Petru înainte de întoarcere, ci aceia care sunt loviți ca Iacov în tendoane și ligamente și, astfel slăbiți, ajung să fie căpetenii ale unor noi neamuri. Curajos este cel pe care Domnul îl frînge și înmoaie, cel pe care Domnul îl domesticește pentru a-l aprinde. Numai cei frînți pot sta drepți; numai cei plecați în închinare pot sta față în față cu Domnul, plini de îndrăzneală.

Nu avem multe bătălii mari de dat. Nu ne cheamă Dumnezeu la a purta războaie istorice în fiecare an. Cele mai mari lupte pe care le avem de susținut sunt cele pe care trebuie să le dăm zi de zi, cu noi înșine, cu amănuntele ori detaliile, cu ieslele din viața noastră; să fim gingași cu lucrurile gingașe și tandri cu cele care au nevoie de tandrețe. Cel mai greu ne găsim resurse cînd trebuie să ne relaționăm la cei dragi ai noștri, să ne înmuieăm inimile. S-ar putea ca Domnul să ne pună în locuri moi ca să ne întărească, să ne înmoaie ca să fim cu adevărat curajoși. Atunci cînd Domnul vrea să ne dăruiască lucruri pe care nu le-am avut pînă acum, ne pune în situații nepotrivite, ne trimite de la gardă la scutec, din locul cercetării și științei, la prunc. Domnul nu vrea să ne inversăm rolurile, nici să le abandonăm. În Cristos, umanitate răscumpărată

înseamnă să fii desăvârșit, întreg și să nu duci lipsă de nimic. Parte a acestui lucru pentru bărbați este să recuperăm sensibilitatea sufletească, acel spirit al deosebirii duhurilor, acea receptivitate la orice veste despre vreo nevoie în biserică, despre orfani și văduve. A recupera masculinitatea în Cristos înseamnă a cerceta pe văduve și pe orfani în necazurile lor, a fi în locurile în care nu consideri că ar fi bărbătește să te afli. Dacă auzi de scutece și de abuzuri, primul să alergi, ca să aduci mîngîiere și bucurie. Sunt lucruri pe care le putem face cu demnitate, onoare și curaj, și care nu se întîmplă nici pe cîmpul de bătălie al profesiei, nici în agora, ci în intimitatea unor case în sărăcie și în izolarea unor familii care se află în nevoie. Eroism este în ajutarea soției, în spălarea vaselor. Ieslea ne învață că trebuie să ne dăm jos coaja de pe suflet, calusul care ne face să fim nesimțitori și reci față de cei mai apropiați dintre cei apropiați, soțiile, fiii, fiicele, nepoții, creștinii din aceeași comunitate.

Recuperarea sensibilității sufletești pentru un bărbat nu ajută doar la restaurarea vieții de familie, prin faptul că devenim din nou atenți și impresionabili la manifestările de dragoste ale soției și copiilor; cel mai mare câștig este restaurarea capacității de atenție față de lucrurile spirituale, a sensibilității față de cele nevăzute. Vom auzi atunci cînd Domnul va vorbi în susur blînd, nu numai cînd se manifestă în tunet și vîrtej.

Timpul acesta de sărbătoare ne arată bărbați în jurul unui prunc, situație neadekvată, într-un loc nepotrivit, pentru a ne arăta că cel mai potrivit loc și cea mai nimerită situație în care ne-am putea afla este aceea pe care Dumnezeu o consideră adecvată.

Dacă a considerat ieslea potrivită pentru El, atunci a considerat că este potrivit ca un bărbat să fie lîngă un prunc și, cînd nu a avut bărbați pe lîngă mormînt, a socotit că mai potrivite acolo sunt femeile.

Tot ceea ce este răsturnat din perspectiva ta, este drept și cu totul nimerit din perspectiva lui Dumnezeu. Pocăința înseamnă să spui potrivit la ceea ce El consideră potrivit și să nu ți se pară nepotrivit ceea ce El așează. Dacă în anul următor Dumnezeu va așeza în viața ta vreun eveniment sau te va duce în vreun loc sau vei fi pus într-o situație în dreptul căreia să spui „aici, acum nu mă potrivesc”, „cu asta nu vreau să am de-a face”, să știi că Domnul vrea să te schimbe, chiar dacă vei considera inoportun momentul și nepotrivit locul. Domnul vrea să te facă potrivit pentru cer prin nepotrivieli.

Bărbații la prunc și femeile la mormânt. Pefecțiune, sensibilitate acolo unde lipsesc și curaj acolo unde prin fire nu este. Ce armonie desăvârșită! Bărbații înmuiați, lăcrimînd asemenea lui Cristos și iubind cu simțiri înnoite, iar femeile întărite în Domnul și toate acestea fără ca familia să fie decapitată și soțiile să abandoneze starea lor, de a fi slavă, cinste și laudă a bărbaților lor. Noi, bărbații, sensibili în Cristos, femeile, îmbărbătate în Domnul, de un eroism care va face să răsune de admirație cerul. În felul acesta, cei care au fost meniți să fie Una, arată umanitatea desăvârșită, rotundă, frumoasă.

La Întrupare Fiul a prefigurat cîteva dintre lecțiile pe care trebuie să le învățăm din viața și învățătura/propovăduirea Sa: ceea ce este nepotrivit pentru lume este potrivit pentru urmașul lui Cristos. A fi tare înseamnă vulnerabilitate; culmea înțelepciunii este să alergi după o nebunie ca magii, datoria cea mai mare este să îți părăsești datoria la timpul potrivit și la porunca Lui, ca păstorii; tăria stă în gingășie, bărbăția se arată și în lacrimi, cele tari se apleacă și cele gingașe se împuternicesc, după aventură și emoție urmează o surpriză care s-ar putea să dezamăgească, după un *captatio benevolentiae*⁹⁴ va urma un anticlimax; dezlegarea ghicitorii stă în gura unui

⁹⁴ Prima parte a unui discurs prin care se urmărește captarea bunăvoinței și interesului din partea auditoriului.

prunc care doar gîngurește, sobrietatea este însoțită de un spirit jucăuș, nepotrivirea este norma și canonul este pus invers ca lumea să se îndrepte, și a fi diferit duce tot mai mult la asemănare cu El.

Fericirile. Despre rînduiala răsturnărilor, Matei 5:1-

Celor doi, cei mai buni prieteni,
 Sebastian T și Sebastian V.,
 care au răsturnat, prin Duhul,
 multe lucruri în viața mea,
 pentru a le pune în rost

Matei 5:1 Când a văzut Isus noroadale, S-a suit pe munte; și după ce a șezut jos, ucenicii Lui s-au apropiat de El.

2 Apoi a început să vorbească și să-i învețe astfel:

3 Ferice de cei săraci în duh, căci a lor este Împărăția cerurilor!

4 Ferice de cei ce plîng, căci ei vor fi mîngîiați!

5 Ferice de cei blînzi, căci ei vor moșteni pămîntul!

6 Ferice de cei flămînzi și însetați după neprihănire, căci ei vor fi saturați!

7 Ferice de cei milostivi, căci ei vor avea parte de milă!

8 Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu!

9 Ferice de cei împăciuitori, căci ei vor fi chemați fii ai lui Dumnezeu!

10 Ferice de cei prigonîți din pricina neprihănirii, căci a lor este Împărăția cerurilor!

11 Ferice va fi de voi cînd, din pricina Mea, oamenii vă vor ocări, vă vor prigonî, și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră!

12 Bucurați-vă și veseliți-vă, pentru că răsplata voastră este mare în ceruri; căci tot așa au prigonit pe proorocii, care au fost înainte de voi.

Interpretarea *Fericirilor* a fost adesea subiect de intense dezbateri între exegeți. Unii le-au interpretat, ca și în cazul altor texte din Sfînta Scriptură, scalar, pornind de la presuposiția ca Isus vorbește despre o progresie, despre

înaintarea pe drumul spiritual, despre o creștere de la sărăcia spirituală spre performanțe care ne poartă din spațiul noi-față de noi înșine, noi-față de Dumnezeu, spre noi față de alții, precum se întâmplă în cele zece porunci.

S-ar putea ca propunerea de interpretare pe care o sugerez în cele ce urmează să nu fie nici originală, nici foarte adâncă. Mai mult de atât, ar putea fi acuzată de o facilă interpretare din perspectivă sociologică. Totuși, cred că merită atenția, mai ales că în acest fel întreaga arhitectură a așa-numitei „Predici de pe munte” capătă înțeles. Prefer să fiu acuzat de exploatarea abuzivă a detaliului decât de alunecarea spre un domeniu care nu îmi este cunoscut, sociologia.

Discursul din capitolele 5, 6, și 7 din Evanghelia apostolului Matei pare lipsit de coerență formală, fără introducere, cuprins și încheiere, dar la o privire mai atentă prezintă o consecvență ideatică lăuntrică în jurul „răsturnărilor” – inversiuni ale categoriilor de gândire obișnuite vremii – pe care Isus le propune.

Cuvîntarea, analizată după toate criteriile retorice, pare un discurs „ratat”. Lipsește *captatio benevolentiae*, ba mai mult, introducerea pare să-i calce pe nervi pe absolut toți care sînt prezenți să asculte predica. Avem un fel de *captatio* care începe cu dezamăgiri, cu o ademenire și o festă pentru fiecare dintre categoriile sociale prezente. Ca să înțelegem ce este atât de iritant în predica Domnului, cred că trebuie să înțelegem textul din mai multe puncte de vedere diferite.

Așezarea noroadelor

Este important să înțelegem cum anume era așezat poporul, de fapt „noroadele”, în jurul Domnului. Pluralul lui

ὄχλος s-ar putea să indice prezența mai multor diviziuni sociale. Credem că nu la întâmplare Matei dă indicații referitoare la amplasarea personajelor principale, ba, mai mult, cred că aceste indicații pot fi cheia înțelegerii întregului pasaj.

Isus s-a suit pe munte⁹⁵, în locul cel mai înalt al locului, ca orice autoritate publică din acea vreme care ar fi ținut un discurs. Textul poate fi înțeles dacă citim cu atenție indicațiile de regie. Isus s-a suit pe munte și aproape de El s-au așezat ucenicii lui. Se poate înțelege că în jurul Său și în jurul ucenicilor s-au adunat, după obiceiul vremii, presupus fiind faptul că norodul nu se afla așezat de-a valma, celelalte categorii din popor, „noroadele”.

Bănuim că tot în apropiere, imediat după ucenici, lângă sau în spatele lor, au stat fariseii, cărturarii, care tot timpul Îl urmăreau îndeaproape pe Domnul. La fel ca ei, oamenii înstăriți, care stăteau de obicei în față⁹⁶. Apoi, în spatele acestora, și întotdeauna în spatele lor, erau bărbații de rînd ai poporului Israel, mai puțin înstăriți, cei care se înclaudau pe romani pentru taxele și impozitele luate, dar și pentru teritoriile pierdute.

Între bărbați și următoarea categorie, femeile, era o linie imaginară trasată cu grijă în mințile iudeilor. La sărbători, aceasta era trasată prin despărțituri de tot felul⁹⁷. Mulțimile

⁹⁵ Muntele pomenit în pasaj este de fapt un delușor, o ridicătură. Biblia de la București, 1688, spune „să sui în măgură”, p 753.

⁹⁶ Deseori Domnul Isus se angajează în dialoguri directe cu cei care sunt cel mai aproape împrejură: I: tînărul bogat, cărturari, farisei. Șchiopii, orbii, ciungii, toți schilozii trebuie să strige din spate de undeva ca să fie auziți, fiind izolați de mulțime.

⁹⁷ Pentru înțelegerea contextului, recomand cu deosebită căldură ecranizarea romanului scris de Shalom Alehem, *Tevi Lăptarul*, Editura Biblioteca pentru toți, București, 1961, filmul *Scripcarul de pe acoperiș* (*Fiddler on the roof*), 1971, regia Norman Jewison, în mod special scena nunții, în care bărbații dansează separați printr-o frînghie de grupul femeilor. Scandaloasă a devenit încălcarea acestui spațiu.

care ni se prezintă prin tot felul de filmulețe artistice și documentare nu au de-a face prea mult cu felul în care se așezau mulțimile în vremea în care s-a ținut predica de pe munte. Era inadmisibil ca bărbații și femeile să stea în același spațiu, fie și în afara unei clădiri, și să se atingă unii de alții în înghesuială. Aglomerarea nu presupune amestecul.

La fel ca în Templu, primul cerc era cel al bărbaților⁹⁸. Numărătoarea este făcută dinspre centru spre exterior, dinspre cercul bărbaților spre cercul femeilor, spre locul în care stăteau soțiile cu restul familiei, cu pruncii de sîn și copiii pînă la douăsprezece ani.

Dincolo de locul femeilor, o altă linie imaginară. Linia de despărțire este de această dată mai clar trasată. Dincolo de această linie se afla locul celor care aveau un handicap fizic, handicap pe care cei din popor se grăbeau să-l considere o consecință a păcatului⁹⁹. Nici unul dintre cei schilodiți în vreun fel, prin naștere sau în timpul vieții, pe trup, la vedere sau în vreun loc ascuns, nu avea voie să facă parte din comunitatea închinătoare. Aceștia trăiau din cerșit. O tradiție care data de pe vremea lui David le interzicea celor care aveau defecte fizice să intre în Adunarea Domnului¹⁰⁰.

Acestea fiind spuse, cred că ne putem deja imagina cam în ce fel era aranjat poporul: Isus, ucenicii Săi, învățații poporului și fariseii, oamenii înstăriți, bărbații simpli din popor, apoi femeile cu pruncii în brațe și, în cele din urmă, așezați în exterior față de mulțime, cerșetorii schilozi. O astfel

⁹⁸ Acest fapt este susținut și de felul în care s-au făcut numărările la înmulțirea pîinilor. Matei 14:21: Cei ce mâncaseră erau cam la cinci mii de bărbați, în afară de femei și de copii. Vezi și textul Matei 15:38: Cei ce mâncaseră erau patru mii de bărbați, în afară de femei și de copii.

⁹⁹ Ioan 9:2 Ucenicii Lui L-au întrebat: „Învățătorule, cine a păcătuit: omul acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?”

¹⁰⁰ 2 Samuel 5:8 David zisese în ziua aceea: „Oricine va bate pe Iebusiți, să arunce în canal pe șchiopii și pe orbi aceia care Sunt vrăjmașii lui David”... De aceea se zice: „Orbul și șchiopul să nu intre în casa Domnului.”

de așezare a noroadelor poate fi susținută nu numai prin texte biblice care sugerează felul în care s-au așezat cei care au participat la întâlnirile publice ale Domnului, ci și prin texte din Vechiul Testament și prin dovezi care pot fi aduse¹⁰¹ de istorici și analiști ai culturii antice din spațiul Mării Mediterane.

	Personajele	Ierarhia
1	Domnul Isus	Profetul
2	Ucenicii Domnului	Ucenicii profetului
3	Învățații și Fariseii	Rang 1
4	Oamenii bogați	Rang 1
5	Bărbații simpli	Rang 2
6	Femeile și copiii	Rang 3
7	Cerșetorii cu handicap	Rang 4

Modalitatea în care ar fi trebuit început discursul, pentru a ține cont de regulile discursului clasic, ar fi fost prin *captatio benevolentiae*, una cel puțin la fel de scurtă ca a apostolului Pavel în Areopag¹⁰². Pe lângă aceasta, ar fi fost necesară adresarea în primul rând a celor din apropiere, pentru ca apoi discursul să se îndrepte spre celelalte categorii prezente. Dar totul se întâmplă pe dos. Domnul ne pregătește o surpriză chiar de la începutul predicii Sale.

Re-așezarea noroadelor

Prin felul în care începe *Predica de pe munte*, Domnul Isus re-așază, după noi criterii, toate categoriile sociale

¹⁰¹ Acest text este o formă scurtată a primei părți dintr-un studiu dedicat *Predicii de pe Munte*, în întregime, care urmează a fi dezvoltat în următorul an. Forma finală a studiului va invoca, dacă este necesar, argumente care să susțină aceste afirmații.

¹⁰² Fapte 17:22 Pavel a stat în picioare în mijlocul Areopagului și a zis: „Bărbați Atenieni! În toate privințele vă găsesc foarte religioși

prezente. De fapt, ceea ce se produce este o răsturnare scandaloașă pentru cei din fața mulțimii și surprinzătoare pentru cei din spate.

Cerșetorii, οἱ πτωχοὶ, sunt primii cărora li se adresează, ca și cum ei ar fi cei dînții. Cei de pe urmă devin cei dînții¹⁰³. Intrăm în spiritul Evangheliei – o propovăduire a „nedreptății”, o anulare a „cumsecădeniei”, după înțelegerea noastră, o instaurare a unei noi ordini, de la spate spre față, de la cel venit ultimul spre cel venit primul, de la cel care a muncit cel mai puțin spre cel care s-a spetit toată ziua în zăduful zilei. Plata este dată începînd cu cei de pe urmă și sfîrșind cu cei dînții¹⁰⁴. Aceasta este prima răsturnare care anunță încă multe altele, poate chiar mai surprinzătoare.

Ce le promite cerșetorilor? Care este binecuvîntarea pentru ei? A lor este Împărăția cerurilor. Cei care erau cerșetori, handicapații care nu aveau acces în Adunarea Domnului, află acum că vor intra direct în Împărăția cerurilor, fără să depună eforturtul fariseilor. Greu și iritant cuvînt pentru fariseii de față, pentru cărturarii și înstăriții norodului, care așteptau prima adresare potrivit protocolului vremii.

Următoarea categorie spre care privește Domnul nu sunt femeile, ci pruncii din brațele lor care plîng de foame, pruncii înfometați cărora li se promite că vor fi mîngîiați. Aici apare întrebarea care domină toată structura fericirilor: „Cînd, Doamne, cînd?”

Următorii sunt bărbații din norod, însă nu cei cu vază, ci cei care nu erau de viță nobilă, aceia cei mai de jos, cei sărăciți, probabil unii ei numiți *amme haarets*¹⁰⁵. Scrîșnind din dinți și

¹⁰³ Marcu 10:31 Mulți din cei dînții vor fi cei de pe urmă, și mulți din cei de pe urmă vor fi cei dînții.”

¹⁰⁴ Matei 20:8 Seara, stăpînul viei a zis ispravnicului său: „Cheamă pe lucrători, și dă-le plata, începînd de la cei de pe urmă, până la cei dînții.

¹⁰⁵ Franz Delitzsch, *Schachmatt den Blutluhnern*, 1883, p. 41, (vezi www.talmudunmasked.com) susține că „oamenii pămîntului”, după cum se traduce expresia, nu sînt doar cei dintre neamuri sau cei idolatri, ci chiar și

plini de furie împotriva tuturor, plini de frustrări generate și de stăpînirea romană, dar și de taxele de la Templu, umiliți de romanii care le luaseră pămîntul moștenit de la David și înjosiți de cei care ar fi trebuit să le fie călăuze spirituale, de-ai lor, adunaseră în inimă destul venin ca să își fi pierdut și nădejdea în Mesia, și speranțele escatologice referitoare la poporul lui Avraam. Odată cu nădejdea se pierde și generozitatea. Lor, Domnul le promite pămîntul înapoi. Dacă își vor recîștiga blîndețea (πραΰτης), li se va dăruia ca moștenire ceea ce acum le era refuzat.

Altora sîrăci din popor, dar nu dintre cei care sunt fără proprietăți – nici nu se includ aici cerșetorii –, bărbaților înfometați și însetați, pentru care în alte dăți a înmulțit pînile și peștii sau a transformat apa în vin, le spune că vor fi săturați, că vor avea din belșug. Înfometaților și însetaților prezenți, unii dintre cei care îl vor fi urmat pe Isus doar pentru spectacularul actelor sale sau pentru o masă îmbelșugată pe gratis, le dă binecuvîntarea unei alergări imposibile: neprihănirea – o sete de nestins, o foamete de nepotolit – o neprihănire care trebuie să fie mai înaltă ca a fariseilor și a cărturarilor¹⁰⁶. Spre sfîrșitul capitolului, standardul e ridicat la infinit, spre desăvîrșire:: înfometarea și setea vor fi stinse nu cu măsura omului, ci cu măsura lui Dumnezeu Însuși¹⁰⁷ – poruncă imposibilă, dar care trebuie ascultată.

După ce se adresează cerșetorilor-schilozi, femeilor și copiilor, bărbaților din poporul de rînd, urmînd direcția din spate în față, privirea Domnului înaintează spre cei favorizați.

cei din poporul Israel, dar care erau needucați, „proști” și neciopliți. Acest nume a fost dat mai tîrziu creștinilor pentru că noua religie a prins mai ales în rîndul acestei categorii din popor.

¹⁰⁶ Matei 5:20

¹⁰⁷ Matei 5:48 Voi fiți, deci, desăvîrșiți, după cum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvîrșit.

Se uită la cei bogați și spune un lucru șocant: „Ferice de cel care face milă, căci va veni vremea când și el, la rîndul lui, va avea parte de milă”. Registrul se schimbă. Binecuvîntarea pentru bogați este o jignire. Când anume va avea parte de milă un binefăcător? Când va ajunge vreodată vreun *mecena* la mila altcuiva? Cred că „sponsorii” călătoriilor lui Isus, generoși și mîndri, nu lăcrimînd ca femeile cu pruncii plînși în brațe sau strîngînd din măsele ca „oamenii pămîntului”, ci rîzînd, au întrebato: „Cînd, Doamne, cînd? Cînd se va întîmpla una ca asta? Așa ceva nu este posibil!” Probabil atunci cînd fiecare dintre cei bogați va ajunge să intre prin urechea acului, să fie trași ca o cămilă prin ce poate fi mai îngust¹⁰⁸. Și astfel, ceea ce la oameni va fi fost cu neputință va fi cu putință, prin har, la Dumnezeu.

După ce poposește asupra celor bogați, privirea lui Isus se îndreaptă spre Farisei, atacînd obsesia lor pentru curăția ritualică: „Ferice de voi, cei curați, dar numai dacă veți fi curați pe dinăuntru, cu inima, nu pe dinafară, precum mormintele vărute.” Arzătoare cuvinte pentru cei care vor primi mustrea deplină în capitolul 23.

Dacă pasajul în ansamblu prezintă o inversiune, „din față în spate”, în dreptul fiecărei fraze există o răsturnare. Fiecare grup este „fericit” cu o binecuvîntare ciudată: cerșetorii cu împărăția; cei care plîng cu încetarea plînsului; cei fără pămînt cu o moștenire greu de imaginat în contextul istoric dat; flămînzii și însetații primesc ca promisiune belșugul. Odată ce Domnul ajunge să se uite la cei din față, la cei așezați în „locurile bune”¹⁰⁹ rezervate în jurul Lui, schimbă tonul

¹⁰⁸ Matei 19:24 Vă mai spun iarăși că este mai ușor să treacă o cămilă prin urechea acului, decît să intre un bogat în împărăția lui Dumnezeu.”

¹⁰⁹ Iacov 2:2 Căci, de pildă, dacă intră în adunarea voastră un om cu un inel din aur și cu o haină strălucitoare, și intră și un sărac îmbrăcat prost; 3 și

adresărilor. Bogaților li se dă binecuvîntarea de a ajunge să li se arate milă tocmai lor, precum cerșetorii. Fariseilor li se descoperă adevărata „curăție”. Frații dintr-o stare de jos sunt înălțați; cei dintr-o stare de sus sunt umiliți¹¹⁰. Nici una dintre categorii nu va rămîne ce este acum. Cerșetorii vor intra unde nu au voie să intre; plînsul va înceta pentru cei obișnuiți cu plînsul; cei obișnuiți cu foamea vor fi săturați; „oamenii pămîntului” își vor primi pămîntul. Milostivii vor fi vrednici de milă și o vor primi, iar cei curați vor fi curați doar dacă vor fi curați cu inima.

După mustrarea cărturarilor, fariseilor și bogaților, Domnul își focalizează atenția asupra ucenicilor. Probabil spre fiii lui Zebedei se uită cînd spune „ferice de făcătorii de pace, căci ei vor fi numiți fii ai lui Dumnezeu”, pentru a continua să vorbească despre un conflict în care vor fi implicați toți ucenicii: prigoana.

Anticlimaxul

După atîtea întoarceri față de logica obișnuită și normele comune, urmează răsturnarea cea mai spectaculoasă. Cum a fost răsplătită răbdarea lui Petru de a fi ascultat acest discurs? Ce întrebări vor fi fost în mintea lui Ioan atunci cînd Domnul se tot apropia de ei, ucenicii, împărțind binecuvîntări într-o parte și alta.

Ceea ce urmează este un moment anticlimactic, la fel ca în pasajul din Matei 11.

voi puneți ochii pe cel ce poartă haina strălucitoare, și-i ziceți: „Tu șezi în locul acesta bun!”

¹¹⁰ Iacov 1:9 Fratele dintr-o stare de jos să se laude cu înălțarea lui. 10 Bogatul, dimpotrivă, să se laude cu smerirea lui: căci va trece ca floarea ierbii.

4 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Duceți-vă de spuneți lui Ioan ce auziți și ce vedeți: 5 Orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, leproșii sunt curățiți, surzii aud, morții înviază, și săracilor li se propovăduiește Evanghelia.

Fiecărei categorii, pînă la săraci, i se dă ceea ce așteaptă: orbilor – vedere, șchiopilor – picioare sănătoase, leproșilor – piele curată, surzilor – auzul, chiar și morților li se dă învierea. Pare că cel mai simplu lucru dintre toate este răsturnat. Urmează categoria care le include pe aproape toate cele numite mai sus. Aici, pentru *săraci* este folosit același cuvînt ca în Matei 5 (πτωχολ), adică termenul care îi desemnează pe cei siliți să cerșească fiindcă au hadicapuri fizice. După ce promite fiecărui suferind vindecarea de boală, Isus creează anticlimaxul, trece deasupra tuturor acestor categorii, generalizînd, și spune: „De fapt, v-am pregătit leacul cel mai scump și mai folositor: cuvinte!” Oare nu este mai simplu să le dai ajutoare săracilor? Nu este mai simplu de produs bunăstarea decît viața pentru morți și pielea nouă pentru leproși? Atunci cînd Domnul se apropie să binecuvînte majoritatea, cerșetorilor – categorie care le include pe toate celelalte deja enumerate – ce le dă? Cuvinte, vorbe, vești bune, adică Evanghelia! Cîtă tensiune! Afirmația cade cu o „greutate de grindă” desprinsă de sus, care, pînă acum, ținuse întremat întreg constructul fragil al adresării. Domnul le-a dat și vindecarea fizică, dar punctul cel mai important al celor spuse și făcute este *în cele spuse* de El, în propovăduirea Veștii Bune a lui Dumnezeu pentru fiecare, și anume că El este soluția. El este vindecarea oribirii spirituale, El-Lumina!. El vindecă șchiopătarea, El-Calea! El vindecă mușcătura leprei păcatului, El-Cel înălțat! El vindecă de surzenie, El-Cuvîntul! El ne învie la o nouă viață din moartea în păcatele și greșelile noastre, El-Învierea și Viața! Pentru toți nenorociții (πτωχολ) a venit mîntuirea, Cristos Isus!

Același lucru li se întâmplă acum ucenicilor. Tot acest fragment din discurs este construit pentru ei în mod special. Ca dovadă că esența celor rostite pînă aici este pentru ucenici și că acesta este punctul de maximă intensitate al pasajului avem faptul că ultima fericire este repetată într-un paralelism cumulativ.

10 Ferice de cei prizoniți din pricina neprihănirii, căci a lor este Împărăția cerurilor! 11 Ferice va fi de voi cînd, din pricina Mea, oamenii vă vor ocări, vă vor prizoni, și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră! 12 Bucurați-vă și veseliți-vă, pentru că răsplata voastră este mare în ceruri; căci tot așa au prizonit pe proorocii, care au fost înainte de voi.

În versetul 10 se încheie de fapt seria fericirilor, dar ultima dintre ele este subliniată prin această construcție în cascadă. Aceasta este sublinierea formală a faptului că discursul se odihnește în cel mai înalt punct, la cea mai productivă idee. Ucenicilor Săi, cei care Îl urmează, deja li se descoperă viitorul luminos, culmea fericirii: să fie prizoniți, ocăriți, urmăriți, atacați verbal. Sesizați ironia?

Încă un lucru este diferit, și anume faptul că în toate celelalte cazuri fericirile sunt la timpul viitor. În cazul de față, motivația pentru care trebuie să te bucuri vine din trecut: „căci tot așa au prizonit pe proorocii care au fost înainte de voi”.

Pentru toți ceilalți, ascultătorii „de departe” ai lui Isus, binecuvîntările profetului sunt „de bine”. Pentru cei „din față”, dăruți cu de toate, pentru cei cunoscători, binecuvîntarea este mustrare și avertizare. Pentru cei „de aproape”, pentru urmașii Lui, binecuvîntarea este „de rău”. Ucenicilor li se profețește prigoana, conflictul, rana, chiar uciderea și, paradoxal și răsturnat lucru, pentru asta trebuie să te bucuri cel puțin la fel de mult ca cerșetorii care calcă împărăția, ca cei care plîng și

sunt mîngîiați, ca saturații, ca cei care moștenesc pămîntul. Cei tari sunt înmuiiați în lacrimi, dar trebuie să sară de bucurie mai sus ca toți ceilalți. Mare trebuie să fi fost surpriza ucenicilor în urma acestei profeții care se va împlini în dreptul lor din pricina Lui și din pricina neprihănirii.

Să vedem cum arată acum „fericirile”, după ce Domnul i-a pus într-un nou rost pe cei care prezenți în jurul Său. Unele dintre categoriile prezente trebuie să îndeplinească o condiție suplimentară, altele nu.

Ferice va fi de cerșetorii care sunt obișnuiți să ceară, dacă vor cere Duh. Atunci, din obișnuiți ai ușilor închise, vor deveni locatari ai împărăției. Li se va da ceea ce așteaptă tot poporul de la Fariseu și cărturar pînă la *amme haarets*: Împărăția. Cei care plîng, copiii din brațele mamelor, vor primi mîngîierea, dar nu acum, cînd mamele lor așteaptă. *Amme haarets* vor fi pe drept numiți oameni ai pămîntului pentru că vor moșteni pămîntul, dacă se vor lăsa împlînziți, dacă vor căpăta acea blîndețe a lui Moise care a știut să renunțe și la lucrurile care îi erau pe drept date¹¹¹. Și flămînzii și însetații vor primi pe săturate, dar trebuie să înfometeze și să înseteze pentru cu totul altceva decît cele ce se văd: pentru neprihănire. Cei milostivi vor fi milostiviți atunci și numai atunci cînd vor ajunge la mila Domnului. Cei curați vor vedea pe Dumnezeu, după cum așteaptă, dar numai dacă își vor fi curățit întîi inimile. Iată că apare din cînd în cînd cîte o mutație într-un alt registru: „va fi bine...dar... în condițiile pe care nu le-ați prevăzut și imaginat”, în condițiile Domnului.

Odată cu numirea celor care seamănă pacea¹¹², Isus se îndreaptă spre categoria ucenicilor cărora le reamintește că vor fi numiți fii de Dumnezeu abia după ce vor reuși să se împace între ei, lecție pe care Ioan a învățat-o atît de bine și a

¹¹¹ Exod 32:32

¹¹² Iacov 3:18 Și roada neprihănirii este semănată în pace pentru cei ce fac pace.

propovăduit-o în prima sa epistolă. Tot Ioan spune că ne-a dat dreptul să ne numim copii ai lui Dumnezeu¹¹³, după ce ne vom fi împăcat cu Domnul, primindu-L.

Isus îi confruntă aici și pe ucenicii săi, cărora le propune un destin de nedorit, destinul proorocilor uciși aproape de altar. Dar îi confruntă și pe fariseii și cărturarii care se doreau numiți fii ai lui Avraam și fii ai lui Dumnezeu, prin Avraam, și care se vedeau acum înlocuiți de niște oameni simpli și necultivați, țărani, meșteșugari, pescari, foști vameși.

	Personajele	Condiția	Profeția
1	Cerșetorii	de duh	intrarea în Împărăție
2	Cei ce plîng	-	mîngîierea
3	<i>Oamenii pămîntului</i>	cu blîndețe	moștenitori ai pămîntului
4	Flămînzii și însetații	după neprihănire	vor fi săturați
5	Milostivii	-	vor avea parte de milă
6	Cei curați	cu inima curată	vor vedea pe Dumnezeu
7	<i>Ucenicii</i>	făcători de pace	fii ai lui Dumnezeu
	<i>Ucenicii – prizoniți</i>	neprihăniți	intrarea în Împărăție
	<i>Ucenicii – atacați</i>	din pricina Lui	profeți ca profeții

Cînd privirea Domnului se îndreaptă spre ucenici, numindu-i „făcători de pace”, textul funcționează la fel ca în cazul celor „blînzi”. „A face pace” este condiția care funcționează în același fel ca și „blîndețea”, în cazul celor frustrați și doritori de răzbunare împotriva celor care le stăpîneau pe nedrept pămînturile. Celelalte profeții se adresează tot ucenicilor. Ferice este de cei prizoniți din pricina Lui, adică urmașii Domnului, dar numai dacă vor fi prizoniți din pricina neprihănirii și a Lui. Ferice de cei care vor fi agresați verbal, calomniați, pentru că răsplata le este mare în ceruri. Aici este o reiterare a concepției de moștenire a împărăției. Ideea cea mai surprinzătoare vine abia spre finalul

¹¹³ Ioan 1:12

pasajului, pentru că „vă veți învredinici de aceeași soartă ca profeții dinaintea voastră”. Din momentul acesta ar trebui să înceapă scandalul, pentru că Isus se uită la cei care s-au așezat aproape de El și îi numește profeți, egali cu cei dinainte pe baza faptului că vor repeta istoria conflictului dintre profeți și buncii fariseilor¹¹⁴. Isus pune față în față mai multe categorii din aceeași mulțime. Aduce sabia între cerșetori și farisei, oferindu-le cerșetorilor ceea ce așteptau fariseii, între bărbații simpli și cei înstăriți, între înfometați și îmbogățiți, între urmașii celor ce i-au ucis pe profeți și propriii săi ucenici. Finalul acestei introduceri este exploziv, aiuritor pentru oricine care a înțeles aluziile. Tensiunea este maximă atunci când Domnul se îndreaptă și le vorbește în continuare doar ucenicilor. Se poate bănuși că, după o astfel de *captatio*, unii vor fi plecat deja. Rînduiala Domnului devine dezordine pentru farisei, vameși și stricate. Bolnavii vin în față, se apropie și se ating de El. Fariseii, cărturarii și bogații sunt respinși și muștrați. Femeile se apropie cu pruncii plînși ca să îi slujească și, nemaipomenit lucru, să îi și atingă picioarele cu părul, și capul cu mirul. Înfometații și însetații găsesc Pîinea Vieții și Apa Vieții, iar oamenii pămîntului devin moștenitori ai Cerului. Cum să nu răstigești pe Cineva care răstoarnă tot ce ai știut, trăit, practicat și orînduit pînă atunci ca să reușești în a satisface neprihănirea lui Dumnezeu? „Veniți după mine, că vă va fi numai rău! Ceilalți care stau departe vor avea parte numai de bine. Veniți după mine, veți fi persecutați; acesta este prețul!” Cum să urmezi un asemenea învățător?

¹¹⁴ Matei 23:29: Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi zidiți mormintele proorocilor, împodobiți gropile celor neprihăniți, 30 și ziceți: Dacă am fi trăit noi în zilele părinților noștri, nu ne-am fi unit cu ei la vîrsarea sîngelui proorocilor.31 Prin aceasta mărturisiți despre voi înșivă că Sunteți fiii celor ce au omorât pe prooroci.32 Voi, deci, umpleți măsura părinților voștri!

Ultima imagine, cea a conflictului, contrastează cu „fericirea” anterioară de a fi făcător de pace. Ucenicii, urmașii Domnului, sunt chemați să fie făcători de pace, dar tocmai ei vor stârni conflictul. Vor fi ca niște oi în mijlocul lupilor¹¹⁵. Vor aduce sabia acolo unde război n-a fost. Împăciuitorii vor aduce conflict, prigoană, ocară. Vor atrage calomnii împotriva lor și, culmea culmilor, aceiași se vor bucura și veseli, nu pentru ceea ce li se întâmplă *acum*, ci pentru promisiunea care este proiectată la fel de departe ca cea a cerșetorilor: o răsplată *atunci*, în ceruri, la sfârșit, când va fi instaurată Împărăția, când neprihănirea și pacea vor domni pe pământul golit de conflicte. Acum se vor bucura doar că împart aceeași soartă cu profeții din vechime.

Nu trebuie forțat textul ca să obținem șapte fericiri. Dacă îl citim din perspectiva împărțirii și distribuției noroadelor în jurul vorbitorului, dacă ținem seama de faptul că Matei face nu numai notații de regie pentru contextul minim, dar dă indicații și asupra compoziției mulțimilor în capitolul 4¹¹⁶ (pasaj ignorat de obicei în unele interpretări referitoare la Fericiri), atunci înțelegem spiritul în care a fost scris întreg discursul programatic al Mântuitorului.

Tehnica de răsturnare și inversare a ceea ce este „în față” cu cele ce sunt „în spate”; „aproapele” cu „departele”; „sus”-ul

¹¹⁵ Matei 10:16: Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor. Fiți, deci, înțelepți ca șerpui, și fără răutate ca porumbeii.

¹¹⁶ Matei 4:23: Isus străbătea toată Galilea, învățînd pe norod în sinagogi, propovăduind Evanghelia Împărăției, și tămăduind orice boală și orice neputință care era în norod. 24 I s-a dus vestea în toată Siria; și aduceau la El pe toți cei ce sufereau de felurite boale și chinuri: pe cei îndrăciți, pe cei lunatici și pe cei slăbănogi; și El îi vindeca. 25 După El au mers multe noroade din Galilea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudea și de dincolo de Iordan.

cu „jos”-ul; „interiorul” cu „exteriorul”¹¹⁷; „lăuntric-personalul” cu „public-ritualic”; „vinovatul” cu „nevinovatul” străbate toată *Predica de pe munte*, de la un capăt la celălalt. Profetul-Cuvîntul care s-a urcat pe munte îşi roteşte privirile peste noroade şi pune într-un nou rost¹¹⁸, printr-o rostire plină de noi înţelesuri, oameni şi fapte, lucrurile şi ritualul, vizibilul şi nevăzutul, legea şi neprihănirea, omul şi Dumnezeu. Isus cel drept ne strîmbă lumea pentru a o îndrepta. Isus cel Sfînt ne ruşinează faptele şi ne arată nedesăvîrşirea pentru a ne chema spre desăvîrşirea Tatălui. Umileşte înălţimile. Ridică pe cei de jos. Opreşte bocetul şi stîrneşte lacrimile celor ce mai de mult rîdeau. Pe necărturari îi investeşte profeţi. Pe cei avuţi îi declară vrednici de milă. Pe nenorociţi îi înscăunează în Împărăţie. Pe dezmoşteniţi îi cinsteşte cu titluri de nobleţe. Isus cel Drept răstoarnă mesele tocmelilor şi socotelilor noastre închipuite cu Dumnezeu, cele fără rost şi socoteală, pentru a impune o nouă rînduială, pentru a-şi așeza rostul Lui.

¹¹⁷ Să nu juri, să nu îţi sprijini jurămîntul pe cele vizibile dimprejurul tău. Sprijină-te doar pe ce este în tine şi la tine; propria vorbire; „da”-ul „da” şi „nu”-ul „nu”.

¹¹⁸ Biblia de la Bucureşti spune: „Şi deschizînd rostul Său, învăţa pre ei, zicînd”, p. 753. Isus pune într-un nou rost lucrurile prin rost, sinonim al gurii Sale binecuvîntate.

Epilog: *Binele-rău*. Despre „cel mai bine”, *Eclesiastul* 12:14

Doamnei profesoare
Lucia Wald

Eclesiastul 6:12 Căci cine știe ce este bine pentru om în viață, în toate zilele vieții lui de viațuire deșartă pe care le petrece ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare?

Eclesiastul 12:14 Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

De acest *Hanukkah*, în 16 decembrie, *Doamna*¹¹⁹ mi-a spus: „Domnul Cruceru, *Hanukkah* este singura noastră sărbătoare cu bucurie de la un capăt la altul pentru că se termină cu victorie, toate celelalte sunt sărbători triste. Cu un ochi plângem și cu celălalt râdem. Sărbătoarea începe trist întotdeauna și abia spre final apare bucuria.”

Mai bine este să începem cu sfârșitul

Și *Eclesiastul* este o carte a răsturnărilor, a întoarcerilor. S-au propus diferite chei de lectură pentru acest ciudat text. Cred că una dintre citirile posibile ar trebui să țină cont de

¹¹⁹ Acest text este dedicat *Doamnei*, așa cum majoritatea doctoranzilor dînsei am numit-o. Născută în „poporul ales” a dovedit a fi un suflet cu totul ales, de o generozitate rar întâlnită și o grijă maternă care a depășit relația conducător de doctorat-doctorand înspre ucenicia profesională autentică.

ultimele fraze din text, așa cum adesea s-ar cere să procedăm când citim literatură ebraică. Scopul pentru care Ioan scrie evanghelia sa este declarat spre sfârșit. *Cîntarea cîntărilor* are o cheie de lectură descoperită în final, după cum *Proverbele* ne oferă posibilitatea integrării tuturor adevărilor înșiruite în cuprinsul atîtor capitole prin cîteva versete care par ascunse și care se află abia spre sfârșitul cărții. *Cartea lui Iov* se înclină spre sfârșit datorită greutății pe care o capătă prin monologul și dialogul lui Dumnezeu cu Iov. Tind să cred că acest tip de texte ne ademenesc spre sfârșit pe drumuri ocolite tocmai pentru a ne oferi surpriza hermeneutică, descoperirea asupra a tot ce am lecturat pînă acum, atunci când credem că ne apropiem de concluzii.

Este o greșeală să citim astfel de texte prin prisma structurilor împrumutate din bazinul cultural greco-latin, cu așteptări fixate în urma lecturii *Poeticii* lui Aristotel. Literatura biblică nu poate fi citită întotdeauna căutînd să găsim introducerea, cuprinsul și încheierea sau punctul culminant. Undeva la mijlocul textului există o răsturnare, un anticlimax prin care înțelegem finalul și, prin felul în care se încheie cartea, pricepem tot ce are de spus Ecclesiastul. Dacă mai bun este sfârșitul unui lucru decît începutul lui, atunci, probabil, mai bine este ca lectura Ecclesiastului să fie făcută dinspre sfârșit înspre început. Dacă totuși parcurgem textul de la început spre sfârșit, atunci am face bine ca în tot timpul lecturii să păstrăm în minte gîndul de la sfârșit.

Judecăți de jos și judecăți dumnezeiești asupra lucrurilor văzute, bune și rele

Ecclesiastul are în dreptul ultimului verset cheia prin care am putea interpreta întreaga carte; gîndul de la sfârșit. Întregul text reprezintă o serie de judecăți asupra lumii: „asta este bine,

asta este rău”, „am văzut o deșertăciune și un mare rău”. Toate aceste afirmații sunt făcute cu privire la lucrurile care se văd – „am văzut că...” –, sunt observații făcute asupra lumii din perspectiva omului, așa cum s-a mai spus, „așa cum se vede viața de sub soare.”

La sfârșitul cărții autorul ajunge la iluminare: cel ce poate judeca este Dumnezeu. Cel ce vede și ceea ce este ascuns și pricepe ceea ce este dincolo de văzute este Dumnezeu. Cel ce stabilește ce este bine și rău este tot Dumnezeu. Ultimul verset nu sună a amenințare, nu este o constatare amară, ci este cel mai înalt gând din tot textul, gândul prin care înțelegem tot ceea ce vom fi citit pînă acolo: Dumnezeu față de om; judecata Lui față de judecata noastră; lucrurile văzute, pe care le știm noi, față de lucrurile nevăzute, pe care numai El le știe; binele și răul pentru care numai El are criteriile finale.

Să survolăm cartea. O lectură rapidă a textului ne oferă surprize. Unul dintre temele care străbat cartea de la un capăt la celălalt sunt: ritmicitatea vieții și ieșirea din ritm, truda care alternează cu odihna, tristețea cu bucuria, sărbătoarea cu osteneala. Viața este un lung șir de asemenea alternări între una și cealaltă.

Trecere și petrecere; alergarea cu vîntul și oprirea față de vînt

Din capitolul 1 aflăm că totul este deșertăciune, trudă, muncă, frămîntare și alergare, că totul este fără folos (1:14, 1:2), în rotire, în frămîntare (1:8) și vechi „de cînd lumea”. Dacă alergi după toate, alergi în deșert, pentru că nu reușești să prinzi nimic. Dacă trudești sub soare, e fără de folos, pentru că soarele mistuie totul. Dacă te duci după vînt, ajungi de unde ai plecat, pentru că vîntul se rotește (1:6). Toată rotirea această

este un joc de copil, o alergare după vînt, în ritmul vîntului (1:17). Dacă cercetezi noul, descoperi vechiul (1:9). Dacă îți dorești înțelepciune, ajungi la nebunie.

După primul capitol intuim o posibilă soluție. Dacă totul este deșertăciune, chiar și munca, atunci ieși din trudă. Dacă totul este tragic ciclic, ieși din ritmul soarelui sub soare! Ieși din suflarea vîntului, și din ritm și din rotire! Fă din miazănoapte miazăzi, nu îți umple ochiul și nu satura urechea! Lasă noul și prețuiește vechiul! Ca să auzi vîjîitul vîntului nu trebuie să călărești odată cu el. Oprește-te, și atunci vei simți că el vine și se duce, chiar dacă nu vei ști de unde vine și încotro se duce! Oprește cercetarea lucrurilor noi și stai în cumpănire ca să capeți dreapta cumpănă în care stau *binele* și *răul*!

Dacă totul este ritmic, o posibilă soluție ar putea sta în întrerupere, ieșire, oprire din alergare. Totul trece, iar ca să câștigi față de trecere, trebuie să te oprești din cînd în cînd din trecere în *petrecere*, dar nu poți rămîne acolo. Înțepenirea în petrecere este la fel de toxică precum neoprirea, precum refuzul ieșirii din ritmul alergării împreună cu vîntul. Ieși din curgere și lasă istoria să curgă pe lîngă tine! Asta au făcut evreii de-a lungul veacurilor, și de aceea au străbătut veacurile. Au încremenit în Sabat cînd toată istoria curgea pe lîngă ei. Ar fi mai bine să stai, să sărbătorești, să ieși din ritm, să stai față de vînt, să îți oprești căutarea, dar nu este posibil. Ritmicitatea vieții nu poate fi întreruptă decît de întreruperi ritmice.

Încremenirea în sărbătoare

În capitolul doi aflăm că deșertăciune este și în dorințele împlinite și realizările profesionale; chiar ospățul și veselia sunt fără sens, dacă nu te bucuri în El. Veselia și fericirea la ospete (2:1), dorințele împlinite (2:10) și satisfacția lucrului bine făcut (2:11), chiar dacă par bune și aduc satisfacție pentru moment,

sunt toate deșertăciune. Solomon spune: „Am încercat de toate și m-am încercat și cu plăceri” și la această încercare s-a frânt. Toate amintirile pe care le are sunt triste. Este *nostalgia*¹²⁰. o durere a reîntoarcerii. Singurii stâlpi de aducere aminte pe care îi are eclesiastul sunt scobitorile de la ospete. Însăși viața este de urât (2:17) dacă Îl excluzi pe Domnul din puțina bucurie care ți se oferă pe pământ.

De la 2:2 spre 2:8, Eclesiastul istorisește cum a încercat să își permanentizeze bucuria. A păcătuît ca orice lacom, leneș și bețiv. A încercat să permanentizeze sărbătoarea în popas și să anticipeze bucuria escatologică în ospăț și plăcerea trupească. Petrecerea neîntreuptă în trecerea de sub soare este imposibilă. Atîta vreme cît trăim sub soare și soarele se mișcă spre apus, și de la apus spre răsărit, viața nu ne poate fi plină de odihnă. Eternitatea începe atunci cînd soarele nu se mai „mișcă”. Veșnicia este ceea ce este pentru că Veșnicul ține loc de soare¹²¹ și El este nemișcatul mișcător a toate. Succesiunea de nopți și zile măsurate cu soare și lună este de neoprit pentru a putea să ne bucurăm de viață permanent însoțită de bucurie și „zaharisită”¹²² de plăceri. Nu putem trăi în pururea sărbătoare. Nu putem să „ne trăim viața din plin”, pentru că singurul lucru pe care-l realizăm *aici* este inadecvarea noastră, în timpul de acum, la timpul sărbătorii înveșnicite de *acolo*.

Timpul sărbătorii este un timp împietrit, înțepenit, înrudit cu timpul veșnic. Oricum nu putem face altceva decît să ne oprim din cînd în cînd în timpul de sărbătoare. În vremelnicie și în curgere nu putem să vizităm timpul ceresc decît din Sabat

¹²⁰ Etimologic – “durere a reîntoarcerii”, un cuvînt compus din cuvintele grecești pentru “întoarcere” și “durere”

¹²¹ Apocalipsa 22:5 Acolo nu va mai fi noapte. Și nu vor mai avea trebuință nici de lampă, nici de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu îi va lumina. Și vor împărăți în vecii vecilor.

¹²² Expresie a Chiriței lui Alecsandri, în pronunțarea actriței Draga Olteanu-Matei: „Zaharisitî viațî asta di isprăvnișeasă” într-una dintre cele mai reușite ecranizări, *Coana Chirița*, 1986, regia Mircea Drăgan.

în Sabat, din Opreire în Opreire, pentru a relua mai apoi ritmul vieții sub soare. Sărbătoarea este ieșirea din deșertăciune, din curgerea vremii, din felul în care oamenii așază lumea, pentru a trage cu ochiul pe furiș spre felul în care Dumnezeu înțelege lumea. Sărbătoarea este gustul pe care îl simți aruncându-ți mîna de *aici* spre *acolo*, este un pic de mireasmă de veșnicie, o gustare luată „la botul calului” cu nădejdea ospățului ceresc.

Dacă nu știm să ne oprim din trecere pentru a intra în pe-trecere, toată distracția și ospățul, toate dorințele și succesul sunt deșerte (2:17-24). Descoperim că nimic nu este trainic și distracția este urmată de depresie, ospățul de mahmureală, succesul de un succes și mai mare al altuia, dorințele împlinite sunt urmate de dorințe și mai mari, iar cele foarte mari rămîn oricum neîmplinite. Alergarea după ceea ce este sus este urmată de alergarea după ceea ce este și mai sus, și mai plăcut, și mai de dorit. Încercînd cumva în nebunie să ne permanentizăm sărbătoarea, rămînem cu pumnii plini de vînt.. În trecere, oprește-te! Oprește-te, iar cînd bei (2:24), cînd mănînci și cînd te veselești în mijlocul agoniseli, nu uita să privești spre Dumnezeu. Spiritul sărbătorii este cuprins atunci cînd, privind spre bucatele de pe masă, vezi dincolo de ele Mîna întinsă care le ține pe toate, oferindu-ți-le.

*Viața este o vreme; există un timp și timpuri –
Chronos și kairos*

În capitolul trei aflăm că viața este o curgere, dar există momente ale ieșirii din curgere. Viața este o trecere, dar există momente de pe-trecere. Deșertăciunea în curgere există pentru a putea pricepe frumosul *kairos*-ului pe care El îl potrivește. În curgere trăim pentru a gîndi, prin comparație, înveșnicirea. În începuturi și sfîrșituri suntem închiși pentru a intui necuprinderea.

Chiar în mijlocul muncii, în trudă și osteneală este bucurie și veselie, este o ieșire din ceas și din frământare, pentru a face cu mîna de departe, prin momentul sărbătorii, eternității. În vreme (*chronos*¹²³) și sub ceruri, totul își are timpul (*kairos*) lui (3:1-10), dar în deșertăciune există și frumos, iar în curgere există un gînd al veșniciei (3:11).

Alternanța *rău - bine* există pentru a înțelege *mai binele*. *Moartea, smulgerea, uciderea, dărîmarea, plînsul, bocitul, aruncarea, despărțirea, pierderea, lepădarea, ruptul, tăcerea, ura și războiul* există cu toatele ca să pricepem și să prețuim *nașterea, săditul, tămăduirea, zidirea, rîsul, jucatul, strîngerea pietrelor, îmbrățișarea, căutarea, păstrarea cusutului, vorbirea, iubitul și pacea*. Unele pot exista fără altele în vremea cuiva, dar trebuie să ținem seama la toate vremurile tuturor ca să înțelegem cum este *mai binele*. Căutarea morții și întristării aduce bucuria nașterii.

Mai mult, mai mare și mai înțelept, dar nu mai bine...

Eclesiastul a avut mai mult (2:7), a ajuns mai mare (2:9) și, cu toate acestea, a reușit să fie chiar mai înțelept decît toți aceia care au fost întronați în Ierusalim înaintea sa (2:15). A văzut că cele mai bune lucruri sunt cele rele. Este bun lucru să se veselească omul de lucrările lui (3:22), dar morții care au murit înainte sunt mai fericiți decît cei vii care sunt încă în viață (4:2), și mai fericiți decît toți sunt cei care nu s-au născut încă (4:3), stîrpirile, avortonii. Paradoxal, bun este ceea ce, din perspectiva majorității, este blestemat; fericit pare a fi cel care nu poate trăi fericirea, lepădătura¹²⁴ (6:3), pentru că n-a

¹²³ Cei doi termeni *chronos* și *kairos* sunt folosiți de traducerea în greacă a textului iudaic, *Septuaginta*.

¹²⁴ Regionalism pentru *avorton*.

văzut, n-a cunoscut soare și nici ceea ce se întâmplă sub soare (6:5). N-a văzut nici mișcarea soarelui; n-a intrat în trecere.

Este bine în doi (4:9), dar este bine pentru trudă, pentru că se bucură și unul și altul de plata mai mare, dar mai bine decât truda este odihna (4:6). Este bine să fii bogat și să fii bătrîn, dar mai bine este un copil sărac și înțelept decât un împărat bătrîn și fără minte (4:13). Este bine să vorbești, dar mai bine să asculți decât să vorbești (5:1) și mai bine să nu faci nici o juruință, decât să faci o juruință și să n-o împlinești (5:5). Mai bun cel bun la suflet decât cel îngîmfat (7:8). Da, acestea așa par a fi.

Totuși, mai bună este întristarea feței decât rîsul, pentru că, între cele ce se văd și cele care nu se văd, mai bună se face inima care nu se vede (7:3). Pare a fi bine să ai ce vezi cu ochii, decât frămîntare de pofte neîmplinite (6:9), dar mai bine este să nu poftești nimic, devreme ce totul este deșertăciune și goană după vînt. Este bine să petreci în ospăț și în cîntec, dar mai bine este să asculți mustrarea înțeleptului decât să asculți la cîntecul celor fără minte (7:5). Putem intui deja conturul albiei între care curge gîndirea eclesiastului. Sunt lucruri bune, dar sunt unele și mai bune, dacă nu ar fi cele rele și foarte rele.

Rău și mai rău

Lîngă bine afli răul. Eclesiastul descoperă răul cînd judecă cele care se văd de sub soare. Este rea moartea, dar mai rea decât moartea este femeia înșelătoare (7:26). Este rău că toți au aceeași soartă, dar mai rău este că inima oamenilor este plină de răutate și de nebunie cîtă vreme trăiesc (9:3). Este un rău și deșertăciune să muncești fără oprire, dar mai rău este să muncești și să nu te bucuri de rodul muncii și să nu o lași moștenire nimănui (4:8), mai ales dacă ai muncit cu pricepere și izbîndă (2:21). Mai rău decât acestea toate este să ai rod

din muncă, dar rodul să îți fie păstrat pentru osîndire și nefericire (5:13); să nu te lase Dumnezeu să te bucuri de avere, bogății și slavă, ci să le dea pe mîna străinilor (6:1, 2). Este rău că omul se duce așa acum a venit, fără folos din truda lui (5:16).

Întrebarea eclesiastului: Ce este mai bine să facă fiii oamenilor sub ceruri?

Ceea ce este bine și rău este judecat tot timpul potrivit cu cele ce se pot măsura după măsurile oamenilor, în registrul vizibil – invizibil, trudă și muncă – odihnă, sărbătoare, ordine – răsturnarea ordinii sociale sau a autorității¹²⁵. Întrebarea care stîrnește la cugetare este: „Oare ce este mai bine pe pămînt? Ce este cel mai bine să facă fiii oamenilor sub ceruri, în tot timpul vieții lor?”¹²⁶. Pentru a răspunde la întrebare, experimentează, observă, notează, trage concluziile, judecînd lumea care se vede, realitatea palpabilă¹²⁷.

Cine ar putea să ne spună ce este bine? Cine știe să ne spună ce este rău? - aceasta este întrebarea fundamentală din Eclesiast. Cine poate judeca asupra binelui și răului, și după ce criterii? Cine vede ceea ce este nevăzut?

6:12 Căci cine știe ce este bine pentru om în viață, în toate zilele vieții lui de viațuire deșartă pe care le petrece

¹²⁵ 10:5 Este un rău pe care l-am văzut sub soare, ca o greșală, care vine de la cel ce cârmuiește: nebunia este pusă în dregătorii înalte, iar bogății stau în locuri de jos. Am văzut robi călări, și voievozi mergînd pe jos ca niște robi.

¹²⁶ 2:3 Am hotărât în inima mea să-mi veselesc trupul cu vin, în timp ce inima mă va cârmui cu înțelepciune, și să stărui astfel în nebunie, până voi vedea ce este bine să facă fiii oamenilor sub ceruri, în tot timpul vieții lor.

¹²⁷ 3:12 Am ajuns să cunosc că nu este altă fericire pentru ei decât să se bucure și să trăiască bine în viața lor

ca o umbră? Și cine poate să spună omului ce va fi după el sub soare?

Ce este mai bine în viață? Am văzut că este „mai bine”....

După experiment și observație, concluzia lui Solomon este: „Cel mai bine ar fi să fie bine! Ce bine ar fi să fie bine!”, dar acest bine este imposibil. Există *bine*, un *bine* posibil; există *rău*, se poate și *mai rău*; ne-am putea imagina un *mai bine*; acest *mai bine* este de imaginat, dar imposibil. Există un *cel mai bine*? Acest *mai bine* este să te gîndești la rău, și locul cel mai bun este unde s-a întîmplat deja răul. Acolo inima se face mai bună și mintea mai înțeleaptă. Atunci judeci cele ce se întîmplă în viețuirea deșartă din perspectiva veșnică; vezi dincolo de umbră și de deasupra soarelui, adică din perspectiva lui Dumnezeu, care este singurul calificat să judece asupra binelui și răului și să numească ce este *mai bine* și *mai rău*. El este Cel care face judecata cu privire la tot ce se vede, dar mai ales cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

12:14 Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată, și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

Din observație și experiență, Eclesiastul începe să definească ce este *mai bine*, dar și *mai rău*, ce este *cel mai rău*, și ce este *cel mai bine*. *Mai bine* este să ai puțină fericire domestică¹²⁸; *mai bine* este să trăiești *bine* și *rău* este să

¹²⁸ 3:12 Am ajuns să cunosc că nu este altă fericire pentru ei decât să se bucure și să trăiască bine în viața lor. 22 Așa că am văzut că nu este nimic mai bun pentru om decât să se veselească de lucrările lui: aceasta este partea lui. Căci cine-l va face să se bucure de ce va fi după el?

trăiești rău. Evident. Nu este necesar geniul pentru o astfel de constatare.

Nici pentru observațiile care urmează în capitolul 5 se pare că nu trebuie multă cugetare asupra felului în care se mișcă lumea. Pentru vis, vorbă, gând, imaginație și creație, înfăptuiește oprirea și bucură-te de partea și de darul tău în scurtimea zilei. Dacă ceea ce imaginezi este de nevăzut, dacă ce vorbești este fără rost (5:6,7), teme-te de Dumnezeu și încetează să visezi, să vorbești, chiar să crezi. Făptuiește oprirea și încetarea, făurește șederea și poposirea – oprirea este parte a lucrării –. Încetăm pentru a putea începe din nou. Celebrarea este în mijlocul muncii, sărbătoarea este parte a trudei (5:18,19); acesta este darul și partea ta (5:19-20) din partea lui Dumnezeu. Sărbătoarea este cu pîinea și vinul tău pe masă. Dar acestea sunt truda ta. Pîinea este făina, făina este grîul, grîul este de pe ogorul de pe care ai vărsat sudoarea, la fel cum vinul este din teascul în care te-ai suit să zdrobești.

În timp ce lumea se mișcă și viața alunecă, înțeleptul își ia partea din viață, oprindu-se pentru o vreme. Acest lucru este bun, după constatarea Eclesiastului. În capitolul șase, în versetele 7¹²⁹ și 11, înțeleptul spune că toată truda care nu se oprește este numai pentru dorințe mici, iar vorbele mari sunt despre înfăptuiri nefolositoare. Toată truda este pentru gura omului și gura este un hău care nu se umple niciodată.

Mai bine și cel mai bine: *Ce este mai bine decît binele?*

Este ceva care ar fi *mai bine* decît *binele*? *Mai bine* decît *bine* este să te gîndești la rău, și cel mai bine îți este atunci cînd stai în locul în care s-au petrecut tragedii. Aceasta este o formă

¹²⁹ 6:7 Toată truda omului este pentru gura lui și totuși poftele nu i se împlinesc niciodată și 6:11. Căci chiar dacă face multă vorbă, care doar înmulțește deșertăciunea, ce folos are omul din ea?

superioară de petrecere în trecere. Numai așa poți vedea lumea și viața așa cum este ea. Asta îți curăță ochii, îți face inima mai bună și îți umple mintea de înțelepciune. Astfel poți vedea dincolo de ceea ce este acum. Privind prin necaz și întristare, ca printr-o lentilă care pare să mărească suferința, de fapt privești mai aproape sfârșitul oricărui lucru, înțelegi mai bine bucuria de acum, așezînd-o în perspectiva unei mai mari bucurii a sfârșitului.

În capitolul șapte, jalea, întristarea și ziua nenorocirii sunt tot petreceri ale trecerii. Înarmorîntarea este și ea o petrecere. Petrecem pe cineva pe ultimul drum și, acolo, în casa de jale, ne aducem aminte că suntem trecători. Mai bună-i jalea (7:2). Mai bună-i întristarea (7:3). Sărbătoarea nu este întotdeauna de rîs și de distracție. Sărbătoarea este împotriva distracției și distragerii, este o formă de disciplinare a concentrării asupra a ceea ce este dincolo, nu aici, atunci, nu acum.

Ieșim din timpul *chronos* ca să intrăm în *kairos*-ul sărbătorii pentru a ști cum să trăim în *chronos*. Inima înțelepților este în casa de jale (7:4), iar inima celor fără minte este în casa petrecerii. Cea mai bună formă de petrecere în trecere este să te uiți la cît de repede trec lucrurile. Trecerea ne provoacă întristarea și jalea. Astfel ți se face inima mai bună.

Este bine să petreci, să ai ospăț în mijlocul muncii, acesta este un dar nemeritat din partea Domnului în mijlocul deșertăciunii¹³⁰. Este bine să mănînci, să bei, dar să te îmbraci tot timpul în haina albă a slujirii și să lași untdelemnul consacrării să îți curgă de pe cap. Ospătează-te cu bucurie, bea cu inimă bună (9:7), îmbracă-te în alb (9:8), gustă viața cu soția

¹³⁰ 8:15 Am lăudat, deci, petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om sub soare decât să mănînce și să bea și să se veselească; iată ce trebuie să-l însoțească în mijlocul muncii lui, în zilele vieții pe care i le dă Dumnezeu sub soare.

(9:9) – asta este partea de viață în moarte, odihna în mijlocul trudei, oprirea în mijlocul osteneții!

Anticlimaxul

Ce este bine? Este binele posibil? Este bine să ai bucurie, dorință, petrecere, sănătate înainte de tristețe, bătrânețe liniștită!

De-a lungul cărții există un crescendo care pare a merge spre un punct de climax, dar care ne înșală așteptările. Este un *bine*, este un *mai bine*, așa cum este *rău* și *mai rău*, dar *cel mai bine* este *să te gîndești la rău*, la cum și cînd se întîmplă moartea, smulgerea, uciderea, dărîmarea, plînsul, bocitul, aruncarea, despărțirea, pierderea, lepădarea, ruptul, tăcerea, ura și războiul.

Eclesiastul urmează același tipar ca *Fericirile* din *Predica de pe munte*: același crescendo care se spulberă spre finalul paragrafului într-un anticlimax – bucurați-vă, veseliți-vă, atunci cînd sunteți prizonieri și urmăriți! vă este bine cînd vă este rău! Și cînd crezi tu că ți-e bine, nu ți-e bine, ci ți-e rău, pentru că vei fi judecat fiindcă nu ai judecat bine *binele* și *răul*, pentru că n-ai jelit cînd ți-a venit să rîzi.

Aici se dezlănțuie gîndirea paradoxală a Eclesiastului: bine este să *petreci*, pentru că oricum *treci*; bine e să *trăiești* în temere, pentru că *mori*; bine e să îți aduci aminte de un fapt care nu este din trecut, ci din viitor, și anume că vei judecat. *Mai binele* este dezvoltat pe temeliile antinomiei. Și acesta este doar începutul.

Bucură-te în tinerețe cît mai ești tînăr, ca și cum ai fi bătrîn, ca și cum ai avea experiența pe care este imposibil să o fi acumulat, știința judecății și temerea morții (11:9). Adu-ți aminte înainte de a începe să uiți! Teme-te înainte de a începe să simți fricile nopții! Judecă-te pînă mai ai judecată! Alege ce dorești cît mai dorești, știind că nu vei mai putea dori! Petrece

cît mai ești în trecere! Gonește necazul din tine cît nu ai necaz în trup, avînd știința și cunoștința necazului (11:10)! Depărtează răul din trupul tău cît nu ai rău în trup, căci va veni bătrînețea cu tot răul, cu lipsa dorinței, cu necazul! Prețuiește tinerețea înainte de îmbătrînire, dorința înainte de a dispărea, sănătatea înainte de apariția relelor, bucuria înainte de necaz! De aceea, nu putem să nu ne bucurăm, dar să ne bucurăm tremurînd. Să petrecem, dar ca unii care știm că suntem parte a unei împărății de preoți, preoții împărătești! Să petrecem, slujind în alb și cu undelemn pe cap! Să ne trăim tinerețea îmbătrînind la minte! Să ne înțelepțim, nu prin învățare, ci amintindu-ne cu stîlpi de aducere aminte! Să ne odihnim, neliniștindu-ne! Să cîntăm în liniște și să vorbim în tăcere!

Este bine să îți aduci aminte de Dumnezeu pînă nu vine răul și să te temi înainte de a veni judecata¹³¹. Toată construcția din finalul cărții este atît de încordată, plină de tensiune! Este o anticipare a unei înțelepciuni pentru tinerețe, înțelepciune pe care este imposibil să o fi cîștigat. Eclesiastul vorbește despre un *mai bine* imposibil. Este o adîncă tînjire – „ce bine ar fi să fie bine!”, dar suntem în haos și „ce bine am trăi dacă am ști cum să trăim!”, dar suntem în neorînduială.

Să ne aducem aminte, dar din revelație, pentru că nu avem de unde să învățăm că aparentul *haos* produs de Dumnezeu este *cosmos* pentru noi, iar cosmosul Lui este haos pentru noi. Ordinea Sa pare dezordine pentru noi, dar atunci cînd pune El cotul pe masă pentru a răsturna totul, abia atunci este pus totul „cum se cade”. Acolo unde pare că totul a luat-o razna, abia acolo este desăvîrșirea. Cele ce par¹³² ucise, smulse, dărîmate,

¹³¹ 12:13, 14 Să ascultăm, deci, încheierea tuturor învățăturilor: Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om. Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată și judecata aceasta se va face cu privire la tot ce este ascuns, fie bine, fie rău.

¹³² Vezi din nou capitolul 3.

demne de plîns, aruncate, despărțite, pierdute, lepădate, reduse la tăcere, demne de ură și biruite, acelea sunt născute la o viață nouă, sădite într-un nou răsad, vindecate, zidite într-o nouă clădire; acolo este bucuria și rîsul; acolo este veselia și jucatul¹³³; acolo se strîng pietrele într-o nouă Clădire cu începătură chiar din capul unghiului; cele pierdute sunt oile adunate, căutate și găsite; fiii pierduți, îmbrățișați; vinul nou în burdof nou, în locul tăcerii este vorbirea lui Dumnezeu – Cuvîntul; în locul urii este Dragostea și Pacea pentru cele biruite.

¹³³ Cînd este prigoană, cînd suntem uciși, cînd suntem urmăriți din pricina Lui. Vezi Matei cap. 5

20 de procente din vânzarea acestei cărți vor fi folosite pentru misiunea Countryside în România, Oltenia și Dogrogea și în străinătate, Albania, Bulgaria, Turcia.

Dr. Marius David Cruceru predă în cadrul Universității Emanuel din Oradea *Limba Greacă Veche, Latină Ecclesială, Literatura patristică, Retorică clasică și Exegeza Noului Testament* în limba greacă. Preocupat fiind de limbajul tehnic teologic a mai publicat o carte referitoare la limbajul teologic augustinian, *Augustin, un amator....* Este căsătorit cu Ana-Natalia Cruceru și au împreună doi copii, Neriah și Naum Lucas. Din 1996 slujește ca pastor baptist în Biserica „Sfânta Treime” din Aleșd.

Pentru a-și ascunde ideile se pare că Leonardo avea obiceiul de a scrie „în oglindă”. Numai privind invers textul, răsturnat, s-ar fi înțeles mesajul. Dacă lumea este pe dos, înseamnă că numai *oglundirea* arată lucrurile drept. Întorsătura din Oglindă este imaginea corectă, și pentru a o privi trebuie să ne întoarcem spre Oglindă, să privim în Oglindă, să luăm seama la ceea ce reflectă înspre noi *din* Oglindă.

Viața ca *bios* este amăgitoare și ademenitoare ca privirea unui șarpe hapsîn care își hipnotizează prada pentru a o înghiți. Din această cauză „lumea care zace în cel rău” și viața însăși, cu lăudăroșiile ei, trebuie privite pieziș, cu coada ochiului, pîndindu-le pe furîș. Merită să ne uităm cu ochii larg deschiși, prin credință, doar la Cel care este ținta neprihănirii noastre, la Isus Cristos, Domnul. Atunci vom înțelege viața prin Viața, vom vedea strălucirea privind lumina prin Lumina Lui.

Această carte este și un fel de „manual” de exegeză, dar nu chiar... *Vade mecum*, înseamnă în limba latină „Vino cu mine!”. Aceasta este o invitație la un alt tip de învățare decît cel academic, închis în amfiteatru sau încărcat cu note de subsol și adesea cu abuz de tehnicism. Este o chemare pe un drum alternativ exegezei școlare, științifice, undeva în spațiul dintre meditație, predică, eseu, jurnal literar, confesiune, scrisoare. Aceasta este ceea ce am numit pentru moment *periegeza*, metodă de „aproximare” și învățare a sensului unui text, dezvoltată din punct de vedere teoretic în alte studii. Pentru moment am ales să oferim doar cîteva exemple de astfel de analiză asupra unor texte foarte cunoscute.

Periegeza nu este *exegeză*, dar este înrudită cu aceasta și nu se exclud una pe cealaltă. *Periegeza* este un proces de apropiere curtenitoare de text, de la distanță spre aproape, uneori cu timiditatea îndrăgostitului; alteori cu spiritul jucăuș și poznaș al copiilor care îl trag pe bunic de barbă cu dragoste; în alte cazuri este ca zborul planat al unei păsări sălbatice care dă fircoale cu răbdare prăzii, așteptînd momentul potrivit; sau, cum se împlină față de alte pasaje, apropierea este agresivă și directă cu lăcomia flămîndului care sfîrtecă textul ca să se hrănească.

Multe dintre aceste texte au fost mai întîi discutate pe drumuri de propovăduire, în călătorii misionare, cu Biblia între scaunele din față ale microbuzelor. Din acest punct de vedere, această antologie este și un fel de jurnal de călătorie didactică, ilustrare a modalității de învățatură peripatetică, metoda de ucenicie pe care ne-a lăsat-o Domnul. Dintr-un alt punct de vedere, datorită licării de iluminare experimentate prea arareori, poate părea un text cu alunecări *mistice*.

Cartea de față este de fapt o îndrumare spre lectura simplă a Sfințelor Scripturi, o lectură eliberată chiar și de constrîngerile limbilor clasice, dar cu mare accent pe restaurarea *capacității de atenție*, studiul detaliului semnificativ; cu insistență pe revitalizarea *instinctului lecturii*, recuperarea *intuiției textuale* și sensibilizarea *bunului simț literar*, ca instrumente hermenutice fundamentale.